

european youth information
and counselling agency

liaisons

een toolkit om via
jongereninformatie
gewelddadig extremisme
te voorkomen

“Onwetendheid leidt naar angst, angst leidt naar haat en haat leidt naar geweld. Zo werkt de logica.”

Ibn Rochd, Averroès (1126–1198)

Met deze redenering in gedachten ontwikkelde ERYICA (European Youth Information and Counselling Agency, het Europees Agentschap voor Jongereninformatie en -Advies) deze toolkit, samen met zijn Franstalige leden (CIDJ Frankrijk, CIJ Luxemburg, CIDJ België en Infor Jeunes Brussel). Zo willen ze hun steentje bijdragen aan de preventie van gewelddadig extremisme bij jongeren door doelgerichte jeugdinformatie.

Verantwoordelijke uitgever:

Eva Reina

Eindredactie:

Jessica Walker

Met bijdragen van:

Nicolas Vaslin, Simon Therer, Didace Kalisa, Franck Chabriak, Angèle Deheyn, Laetitia Rensonnet, Juliette Brassard, Manfred Zentner, Eva Reina, Jessica Walker, Claire Conlon

Nederlandse adaptatie uit het Engels:

Tony Geudens (www.IdeoScript.be)

Proofreading:

Inez Adriaensen, JINT vzw

Originele tekst geproduceerd door en gebruikt met toestemming van ERYICA. Deze vertaling werd gepubliceerd in samenspraak met ERYICA, maar onder de verantwoordelijkheid van de vertalende organisatie, JINT vzw.

© JINT vzw, 2019, Nederlandse vertaling

Illustratie:

Visuality, Emi Scheyvaerts (furet1318@live.be)

Ontwerp:

Ismet Lisica (www.studiolisica.com), Jasmin Leventa

Deze publicatie kwam tot stand met de steun van de Raad van Europa en het Bureau International Jeunesse (BIJ) van de Federatie Wallonië-Brussel.

Uitgegeven onder het samenwerkingsakkoord tussen de Raad van Europa en ERYICA, het Europees Agentschap voor Jongereninformatie en -Advies.

De inhoud van deze toolkit geeft niet noodzakelijk de standpunten weer van de Raad van Europa.

ERYICA bezit het auteursrecht van deze publicatie. Niets uit deze publicatie mag gereproduceerd of vertaald worden in enige vorm of op welke wijze dan ook, elektronisch of mechanisch, inclusief fotokopiëren, noch opgeslagen worden in een gegevensbestand of naslagsysteem, zonder voorafgaande geschreven toestemming van de auteursrechthouder. Elke aanvraag voor volledige of gedeeltelijke reproductie of vertaling van dit document moet gericht worden aan ERYICA vzw:

European Youth Information and Counselling Agency,

87 Route de Thionville

L-2611 Luxemburg

secretariat@eryica.org

Reproductie van materiaal uit deze publicatie is enkel toegestaan voor niet-commerciële doeleinden mits bronvermelding.

Publicatiepartners

Het *European Youth Information and Counselling Agency* (ERYICA of Europees Agentschap voor Jongereninformatie en -Advies) is een onafhankelijke Europese organisatie die bestaat uit nationale coördinatieagentschappen en -netwerken voor jeugdinformatie. ERYICA ondersteunt de samenwerking op het vlak van jongereninformatie. Het ontwikkelt, ondersteunt en promoot ook beleid en activiteiten met betrekking tot kwalitatief hoogstaande algemene jeugdinformatie. Het waakt er ook over dat de informatienoden van jongeren en de principes uit het Europese Jeugdinformatiecharter gerespecteerd worden. ERYICA heeft constant zijn netwerk uitgebreid sinds zijn oprichting in 1986. In 2019 had het 36 leden in 27 landen. (www.eryica.org - Engels).

De *Fédération de Centres d'Information et de Documentation pour Jeunes* (CIDJ of Federatie van Informatie- en Documentatiecentra voor Jongeren) is tegelijk de koepel van jeugdinformatiecentra in de Franse Gemeenschap van België (Federatie Wallonië-Brussel), alsook een plek voor algemene jeugdinformatediensten. CIDJ initieert en beheert informatieprojecten en –instrumenten en educatief materiaal, maar zet ook de diensten van zijn leden in de kijker. De Federatie vertegenwoordigt de sector in verschillende fora. (www.cidj.be - Frans).

Het *Centre d'Information et de Documentation Jeunesse* (CIDJ of Informatie- en Documentatiecentrum voor Jeugd) is een vereniging die in 1969 het licht zag onder de auspiciën van het Franse Onderwijsministerie. Zijn missie is om ervoor te zorgen dat alle jongeren gelijke toegang hebben tot de informatie die ze nodig hebben om zelfstandig te worden. Deze missie valt uiteen in verschillende kernpunten: openbare informatiecentra ondersteunen, referentiemateriaal publiceren om jongeren te informeren en te begeleiden, het overzicht houden van beschikbaar materiaal, netwerken, programma's coördineren en vorming. (www.cidj.com - Frans).

Het *Centre d'Information pour Jeunes* (CIJ of Centrum voor Jongereninformatie) bestaat sinds 1987 en wordt gesubsidieerd door het Ministerie voor Onderwijs, Kinderen en Jeugd van het Groothertogdom Luxemburg. Zijn missie is om alle jongeren toegang te geven tot volledige, objectieve en betrouwbare informatie, om het toegangsrecht tot deze informatie te promoten, om professioneel advies te geven en om de zelfstandigheid van jongeren te ontwikkelen. (www.cij.lu - Frans).

Het *Centre d'Accueil et d'Information Jeunesse de Bruxelles* (Infor Jeunes Brussel of Brussels Centrum voor Jeugdonthaal en -Informatie) is een algemeen jeugdinformatiecentrum dat zich richt naar jongeren van 12 tot 26 jaar. Het informeert jongeren over allerhande jongerenthema's (tewerkstelling, vorming, studeren, mobiliteit, vrije tijd, gezondheid enz.). De vereniging is erkend door de Federatie Wallonië-Brussel als jeugdinformatiecentrum. (www.ijbxl.be - Frans).

Dankwoord

We willen graag iedereen bedanken die op een of andere manier aan deze toolkit bijgedragen heeft, vooral de organisaties en personen die aan onze twee 'Open Dialoog'-dagen deelgenomen hebben in Brussel in 2016 en 2017.

Kleur Bekennen, Turkse Oudervereniging van België (TOVAP), Aviscene, BePax, Bureau International Jeunesse (BIJ), Preventiedienst Radicalisme van de Stad Brussel (BRAVVO), Informatie- en Adviescentrum inzake Schadelijke Sektarische Organisaties (IACSSO), Jongereninformatiecentrum van Eupen (Infotreff), Jongereninformatiecentrum van Laval, Regionaal Jongereninformatiecentrum van Lyon Rhône-Alpes, Regionaal Jongereninformatiecentrum van Toulouse Midi-Pyrénées, Europese Commissie, Preventiedienst Anderlecht, Dienst Jeugd en Sociale Cohesie Sint-Jans-Molenbeek, Dienst Thematische en Territoriale Ondersteuning Gemeente Schaarbeek, Coordination Nationale d'Action pour la Paix et la Démocratie (CNAPD), De Ambrassade, Departement Cultuur, Jeugd en Media van de Vlaamse Overheid, Directoraat Preventie en Veiligheid Charleroi, Directoraat Verplicht Onderwijs en Jeugddiensten Federatie Wallonië-Brussel, Dounia Bouzar (Antropologe gespecialiseerd in religie en vrijzinnigheid), European Peer Training Organisation (EPTO), Infor Jeunes-Federatie Wallonië-Brussel, Belgisch Forum voor Preventie en Veiligheid in de Steden, Institut de Recherche Formation et Action sur les Migrations (IRFAM), Federatie Jeugdcentra België (FMJ), Jeugdhuis van de Marollen, Parents Concernés, Jeugddienst Viry-Châtillon, Jeugdhuis Rodange, Manfred Zentner (onderzoeker Donau-universiteit, Krems), Mourad Benchellali (getuigenis), Internationaal Observatorium Jeugdrecht (OIJ), Jongereninfopunt Lille, Preventiedienst Bergen, FOD Binnenlandse Zaken, Coördinatie-eenheid Antiterrorisme (UCLAT) van de Franse Nationale Politie en Université de la Paix.

We willen ook graag de Raad van Europa bedanken voor het vertrouwen en de ondersteuning tijdens dit project. *De Liaison Offices van de Raad van Europa bij de Europese Unie, vertegenwoordigers van de No Hate Speech-campagne, de leden van de Europese Stuurgroep Jeugd (CDEJ), de leden van de Advisory Council (Adviesraad Jeugd) en het Youth Department (Departement Jeugd).*

We zijn ook de instellingen en personen erkentelijk die materiaal ingezonden hebben voor de activiteiten en de documentatie.

A World of Difference, BePax, Hoge Raad voor Mediawijsheid - Federatie Wallonië-Brussel, La Coordination pour l'Education à la Non-Violence et à la Paix, Educanet België, European Peer Training Organisation (EPTO), Gérard Piroton, Média Animation, Christelijke Mutualiteiten, FOD Binnenlandse Zaken, Università degli Studi di Firenze, Université de la Paix en Vivre ensemble Brussel.

We willen ook de jonge artieste Emi Scheyvaerts (Jeugdclub Waterloo) bedanken voor de creativiteit en het enthousiasme waarmee ze deze toolkit illustreerde.

We hebben alle mogelijke moeite gedaan om de referenties van teksten en activiteiten op te sporen en de auteurs ervan de nodige erkenning te geven. We verontschuldigen ons voor mogelijke onnauwkeurigheden en zetten eventuele fouten of weglatingen graag recht in de volgende editie.

Projet sur la PREVENTION de la RADICALISATION des Jeunes

Inhoud

Voorwoord	11
De Raad van Europa en de strijd tegen gewelddadig extremisme bij jongeren	12
Over Liaisons	15
Doelstelling en structuur	16
Aan de slag met de toolkit	17
Theoretische elementen	20
1. Analyse en inzichten	22
1.1 Radicalisering en extremisme: een overzicht	22
1.2 Het radicaliseringsproces	23
1.3 Oorzaken van gewelddadig extremisme	26
1.4 Manieren om gewelddadige radicalisering te bestrijden	28
2. De rol van jongereninformatie om gewelddadig extremisme te voorkomen	31
2.1 Jongereninformatie	31
2.2 Deel van een breder netwerk	33
2.3 Verschillende tussenkomsten: Preventie en signaalfunctie	34
Referenties	39
1. Een korte selectieve bibliografie over het onderwerp	39
2. Belangrijke beleidsdocumenten	40

Toolbox42

1. Zelfvertrouwen, eigenwaarde en zelfkennis	45
1.1 Mijn identiteit	48
1.2 Mijn krachten, talenten en vaardigheden	59
1.3 Wensen en behoeften	76
2. Diversiteit en samenleven	87
2.1 Verschillende mensen ontmoeten: overeenkomsten en verschillen waarderen	90
2.2 Stereotypen en vooroordelen	96
2.3 Discriminatie.....	103
2.4 Interculturaliteit.....	129
3. Interpersoonlijke communicatie	139
3.1 Jezelf uitdrukken (creativiteit, emoties, gevoelens, behoeften, gedachten, ideeën ...)	142
3.2 Debatteren (context, methodes, hulpmiddelen ...)	151
3.3 Conflictmanagement.....	163
4. Mediawijsheid en informatiecompetenties	183
4.1 Kritisch denken	186
4.2 De media	190
4.3 Propaganda.....	207
4.4 Complottheorieën.....	224

Verklarende woordenlijst	230
---------------------------------------	-----

Voorwoord

Liaisons is het resultaat van een samenwerkingsakkoord tussen de Raad van Europa en ERYICA (het Europees Agentschap voor Jongereninformatie en -Advies). Dit partnerschap promoot en ondersteunt Europese samenwerking op het vlak van jeugdinformatie en -advies. De methodes die het daarvoor ontwikkelt, zijn vormingen en resources voor jeugdwerkactoren die inspelen op de noden van de Lidstaten van de Raad van Europa en van de andere landen die de Europese Culturele Conventie ondertekend hebben.

Verschillende beleidsmakers en stakeholders uit de jeugdsector bekeken in 2016-2017 welke mechanismes, structuren en actieplannen ze konden opzetten om radicalisering en gewelddadig extremisme bij jongeren te voorkomen en tegen te gaan. De Raad van Europa, ERYICA en zijn Franstalige leden (CIDJ Frankrijk, CIJ Luxemburg, CIDJ België en Infor Jeunes Brussel) wijzen op **het belang van jongereninformatie en -advies** om dit doel te bereiken. Daarnaast is het cruciaal om samen te werken met andere belangrijke stakeholders om dit fenomeen te voorkomen.

Radicaal zijn is niet per se illegaal of slecht, maar het is wettelijk onaanvaardbaar om radicalisering te gebruiken voor gewelddadige doeleinden. Dit roept een aantal vragen op zoals: *welke rol moeten jeugdinformatiwerkers en jeugdwerkers spelen om dit fenomeen aan te pakken? Hoe kunnen we samenwerken met collega's in andere sectoren om dit probleem te bestrijden?* Het jeugdwerk en jeugdinformatediensten kunnen inderdaad een preventieve rol spelen, niet enkel voor de jongeren, maar ook voor de rest van het middenveld. De vraag is dan wanneer en hoe we kunnen optreden.

Almaar vaker wordt radicalisering verward met *jihad*. Dit heeft ertoe geleid dat veel maatregelen bijna uitsluitend focusten op radicalisering in een religieuze (moslim) context. Gewelddadig extremisme kan echter vele vormen aannemen en het kan zich **ook op andere vlakken uitdrukken die niets te maken hebben met godsdienst**.

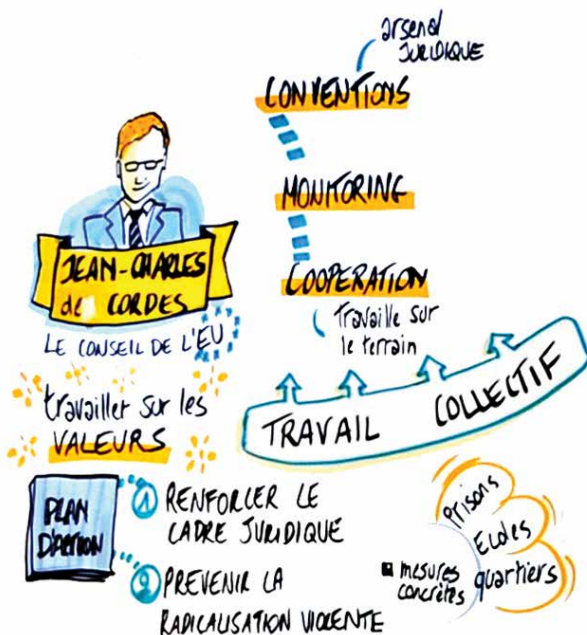
Deze publicatie is een **pedagogische toolkit** die tegemoet komt aan de groeiende vraag uit de jeugdsector naar middelen om dit fenomeen te helpen voorkomen. *Liaisons* helpt je om inzicht te krijgen in de verschillende facetten van gewelddadig extremisme, maar het is vooral een catalogus met praktische methodieken voor mensen die met beide voeten in de praktijk staan. We hopen dat deze publicatie nuttig is voor je activiteiten met jongeren en dat ze haar steentje bijdraagt om hen zelfstandiger en weerbaarder te maken aan de hand van doelgerichte informatie.

Eva Reina,
Director, ERYICA

De Raad van Europa en de strijd tegen gewelddadig extremisme bij jongeren

De Raad van Europa gebruikt de Europese Mensenrechtenconventie, maar ook tal van andere Conventies, als basis om programma's en activiteiten uit te werken die democratie, mensenrechten en de rechtstaat promoten. De Raad van Europa monitort hoe de Lidstaten vooruitgang boeken op vlak van mensenrechten en doet aanbevelingen via onafhankelijke expertenpanels.

De Raad van Europa draagt ook **kinder- en jongerenrechten** hoog in het vaandel. Het Departement Jeugd binnen het Directoraat voor Democratisch Burgerschap en Participatie ontwikkelt richtlijnen, programma's en wettelijke instrumenten om coherent en doeltreffend **jeugdbeleid** te ontwikkelen op lokaal, nationaal en Europees niveau. Het financiert projecten via de European Youth Foundation (Europees Jeugdfonds) en geeft pedagogische ondersteuning aan jongerenactiviteiten via de Europese Jeugdcentra in Boedapest en Straatsburg. Zo promoten ze burgerschap, mobiliteit, mensenrechten, democratie en cultureel pluralisme. Je vindt meer informatie over deze activiteiten op de website van het **Departement Jeugd** (www.coe.int/youth - Engels/Frans).

Actieplannen

De Raad van Europa keurde een **Actieplan** (2015-2017) goed om gewelddadig extremisme en terroristische radicalisering aan te pakken. Dit had twee grote doelstellingen: enerzijds het **wettelijke kader** tegen terrorisme en gewelddadig extremisme versterken en anderzijds gewelddadige radicalisering voorkomen en inperken door **concrete maatregelen in de openbare sector**. Het Actieplan erkende dat "formele en informele educatie, jeugdactiviteiten en -vorming (maar ook de media, het beleid en de sociale sector) een cruciale rol te spelen hebben." Hieruit kwam het **Actieplan voor een Inclusieve Samenleving (2016-2019)** voort, dat opgebouwd werd rond activiteiten op het vlak van **educatie, antidiscriminatie en doeltreffende**

integratie. Het Actieplan bestrijdt stereotypering en discriminatie, ondersteunt inclusiestrategieën, bouwt vertrouwen op tussen burgers van verschillende sociale en culturele achtergronden en ondersteunt interculturele communicatie en vaardigheden.

De Raad van Europa en jongereninformatie

De Raad van Europa was een pionier op het vlak van Europees jeugdbeleid. Het was de eerste Europese instelling die een beleidsdocument goedkeurde dat het belang en de principes schetste van jeugdinformatie en -advies in Europa (Aanbeveling CM/Rec. (1990)7 concerning information and counselling for young people). In juni 2010 werd deze aanbeveling opgevolgd door Aanbeveling CM/Rec. (2010)8 van het Ministercomité aan de Lidstaten over jeugdinformatie met de bedoeling om de bestaande jeugdinformatie- en adviesdiensten te consolideren en te ontwikkelen. In april 1997 sloot de Raad van Europa een partnerschapsovereenkomst met ERYICA om Europese samenwerking op het vlak van jeugdinformatie en -advies te promoten en verder uit te bouwen. De specifieke aanpak van de Raad van Europa naar jongereninformatie toe is gestoeld op het geloof dat **informatie een mensenrecht** is (zoals bepaald in de Europese Mensenrechtenconventie in algemene zin en in de Kinderrechtenconventie in het bijzonder) en dat jongeren een speciale, kwetsbare doelgroep zijn. Het engagement voor jongerenparticipatie in alle domeinen die op hen van toepassing zijn, onderstreept deze waarden. Zo heeft de Raad van Europa bijvoorbeeld een co-managementsysteem waarin jeugdwerkers samen met regeringsvertegenwoordigers beslissingen nemen.

Behalve de aanbevelingen die rechtstreeks over jongereninformatie en -advies gaan, speelt informatie ook een belangrijke rol bij jongerenparticipatie en om hen toegang te geven tot hun rechten zoals beschreven in het **“Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life”** (Herziene Europese Charter voor de Participatie van Jongeren in het Lokale en Regionale Leven) van het Congres van Lokale en Regionale Besturen van Europa en in de **Strategy for the Rights of the Child** (Kinderrechtenstrategie) 2012-2015. De Raad van Europa erkent dat de toegang tot volledige, begrijpbare en betrouwbare informatie een recht is voor alle jongeren en dat het hen in staat stelt om totaal vrije keuzes te maken. Dit is een vereiste voor hun inclusie en actieve participatie in de maatschappij als verantwoordelijke burgers. De Raad van Europa beschouwt informatie en advies op maat van jongeren en hun noden een belangrijke factor om de toegang tot hun rechten te garanderen en om hun onafhankelijkheid te bewerkstelligen.

De Aanbeveling CM/Rec. (2015)3 van het Ministercomité aan de Lidstaten over de toegang van jongeren uit achtergestelde buurten tot hun sociale rechten is een belangrijke stap naar de sociale inclusie en **actieve deelname van jongeren in een kwetsbare situatie**. Ze benadrukt de rol van jongereninformatie en wil de kwaliteit van **volledig toegankelijke jeugdinformatiesystemen** ondersteunen of deze creëren waar ze nog niet bestaan. De jeugdinformatediensten moeten up-to-date en jongerenvriendelijke informatie bieden en informatie en -adviesdiensten beschikbaar maken via bestaande infrastructures in de samenleving. Ze moeten ook de kwaliteit en de doeltreffendheid van jeugdinformatie en -adviesdiensten opvolgen en de erkende standaardvereisten garanderen.

De Raad van Europa antwoordde ook op de uitdagingen die op jongeren afkomen in het huidige digitale tijdperk gekenmerkt door een overaanbod aan informatie. Jongeren moeten hiermee leren omgaan en de **technische aspecten van de kennismaatschappij** beheersen. Een voorbeeld hiervan is de Aanbeveling CM/Rec. (2009)5 betreffende de maatregelen om kinderen te beschermen tegen schadelijke content en gedrag, en om hen actief te laten deelnemen via nieuwe informatie- en communicatiekanalen.

Verder keurde het Ministercomité de [Aanbeveling CM/Rec. \(2016\)7](#) aan de Lidstaten goed over de toegang van jongeren tot hun rechten. In sectie 3.6 over **toegang tot informatie** vraagt de Aanbeveling om *“doeltreffende mechanismes op te zetten om jongeren te informeren en te adviseren over hun rechten en mogelijkheden om gerechtigheid te zoeken wanneer hun rechten overtreden of ontzegd worden”*.

De Aanbeveling [CM/Rec. \(2017\)4](#) van het Ministercomité aan de Lidstaten over jeugdwerk onderstreept het belang van **kwalitatief hoogstaand jeugdwerk** om jongeren in de huidige maatschappij te ondersteunen. Ze wil ook Lidstaten helpen om een **‘verloren generatie’ van ontgoochelde en onverschillige jongeren** te voorkomen, die vatbaar kunnen zijn voor negatief gedrag en schadelijke invloeden. De Aanbeveling promoot de ontwikkeling van verschillende vaardigheden zoals creativiteit, kritisch denken, conflictmanagement en **digitale en informatiecompetenties**. Ze erkent ook het belang om *“jongeren te informeren over hun rechten en de mogelijkheden en services waar ze gebruik van kunnen maken”* en *“niet-formeel en informeel leren te verbeteren”*. De Aanbeveling onderstreept de rol die jeugdwerk kan spelen om een doeltreffend antwoord te bieden op de actuele uitdagingen zoals migratie, werkloosheid, sociale uitsluiting en gewelddadig extremisme.

No Hate Speech

De *No Hate Speech*-beweging wordt door de jeugdsector van de Raad van Europa gecoördineerd en betreft jongeren online om mensenrechten te verdedigen (www.nohatespeechmovement.org - Engels/Frans). Deze beweging was oorspronkelijk enkel gepland voor de periode 2012-14, maar door het succes ervan werd ze drie jaar verlengd (2015-17). De bedoeling is om online haatspraak (*hate speech*) in al zijn vormen aan te pakken, inclusief haatspraak die een grote invloed heeft op jongeren. Het is een brede beweging met zo'n 39 Lidstaten die bij de campagne betrokken zijn. Zelfs landen die geen lid zijn van de Raad van Europa doen ook mee. De campagne is gestoeld op **mensenrechteneducatie, jeugdparticipatie en mediageletterdheid** en de verlenging ervan focuste op de ondersteuning van bestaande en nieuwe Nationale Actiecomités. Tegelijkertijd werd de website geüpdatet met informatie en tools van de Raad van Europa om radicalisme en terrorisme te bestrijden. De Europese coördinatie van de campagne eindigde in het begin van 2018 maar de nationale campagnes kunnen nog doorlopen.

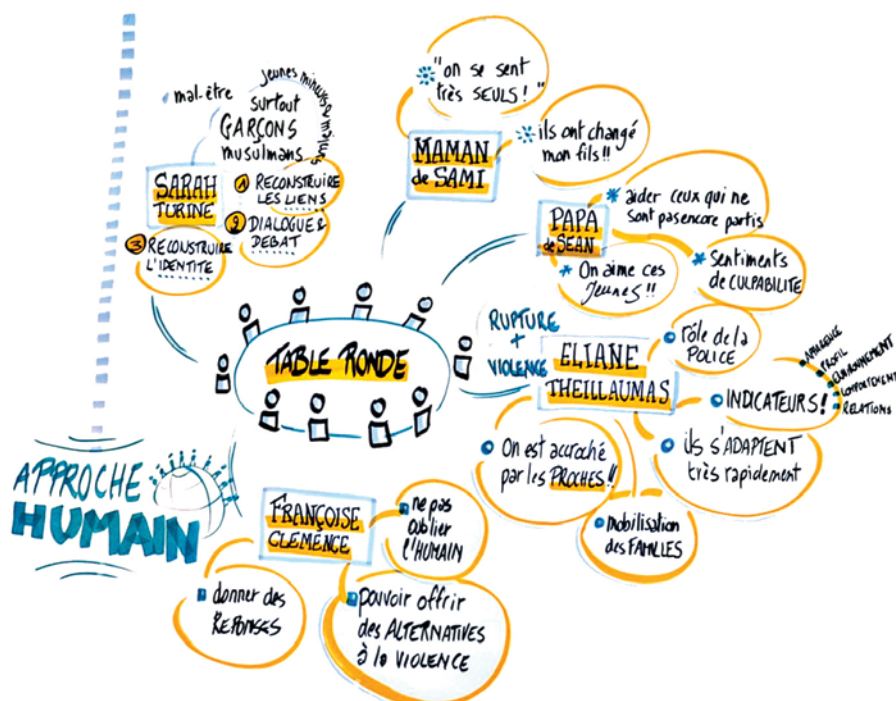
Over Liaisons

In november 2015, vier dagen na de aanslagen van Parijs, kwam een werkgroep van Franstalige ERYICA-leden samen. Samen beslisten ze om bij de Raad van Europa een voorstel in te dienen om een preventie-instrument te ontwikkelen, specifiek voor iedereen die in de jeugdsector actief is.

Deelnemers uit verschillende landen met ervaring in het jeugdwerk en met gewelddadig extremisme zakten af naar Brussel op 21 juni 2016 en 3 april 2017 om het fenomeen van **gewelddadig extremisme bij jongeren** te analyseren vanuit verschillende invalshoeken. Na het fenomeen zelf in kaart gebracht te hebben, bekeken ze de rol die jeugdwerk en **jongereninformatie** kan spelen om gewelddadig extremisme te voorkomen. Samen omschreven ze hoe verschillende actoren in de jeugdsector best konden handelen. Het redactieteam selecteerde de meest relevante tools om jongeren uit te rusten met basisvaardigheden om hun kritisch denken en weerbaarheid aan te scherpen.

Ze identificeerden risicofactoren die de neiging naar gewelddadig extremisme versterken. Dit zijn onder andere de familie- en vriendenkring, kennissen, sociale status, waarden, emoties, doelen en ambities. Het is belangrijk dat er met al deze aspecten rekening gehouden wordt in de preventie van gewelddadig extremisme en dat deze taak **multidisciplinair aangepakt wordt**.

De deelnemers keken ook naar de specifieke problemen die professionals vaak tegenkomen in hun werk met jongeren. Zo werden de sterke punten van de jeugdsector in de verf gezet, maar ook de grijze zones waar de uitdagingen liggen wanneer we belangrijke thema's met jongeren aansnijden.

Tijdens de tweede discussieronde in april 2017, stelde de redactiegroep een kladversie van de toolkit voor aan jeugdwerkers met verschillende achtergronden en aan experts die educatief materiaal ontwikkelen. Dit document – *Liaisons* – is gebaseerd op deze intersectorale multi-level discussies die plaatsvonden als reactie op de terroristische aanslagen.

Doelstelling en structuur

Het doel van *Liaisons* is niet om gewelddadig extremisme in detail te ontcijferen en te analyseren. Er bestaat immers al heel wat vakliteratuur over dit onderwerp. Je vindt referenties hierover in de 'Resources'-sectie op de ERYICA-website. *Liaisons* wil vooral een **praktisch instrument** zijn voor iedereen die in de **jeugdsector** actief is (jeugdwerkers, jeugdinformatiewerkers, opvoeders, leraren, sociaal werkers, vrijwilligers enz.). Deze publicatie geeft hen de tools om met **risicofactoren om te gaan die spelen bij gewelddadig extremisme**.

Een directe confronterende aanpak van dit delicate onderwerp is contraproductief. Je zal bijvoorbeeld niet ver raken als je het thema van een moreel oogpunt behandelt, als je het verbiedt of aan komt zetten met een institutioneel discours. Deze gids biedt je een langetermijnaanpak die dieper graaft en rekening houdt met identiteit, anders zijn, zelfbewustzijn, debatvaardigheden, mediageletterdheid en informatiecompetenties.

Het is een ambitieuze onderneming om **jongeren bewust te maken** dat:

- verschillen troeven zijn,
- verschillende meningen je helpen om ideeën uit te wisselen en zo veranderingen in gang te zetten in de maatschappij,
- kritisch denken helpt om zelfstandig en vrij te zijn,
- zelfvertrouwen de basis is van persoonlijke ontplooiing en een voorwaarde om je plek in de maatschappij te vinden,
- al deze elementen (en nog andere) belangrijke ingrediënten zijn om samen te leven, en als dusdanig essentieel zijn om een respectvolle, progressieve en multiculturele maatschappij te verwezenlijken.

Liaisons bestaat uit **twee delen**. Het eerste deel is **theoretisch**. De bedoeling ervan is om termen zoals radicalisering, gewelddadig extremisme, preventie en veerkracht beter te begrijpen. Dit deel verduidelijkt ook de specifieke mechanismes en issues die spelen bij gewelddadig extremisme. Tenslotte geeft deze toolkit je ook de nodige elementen om jouw rol als jeugdwerker en jeugdinformatiewerker te bepalen in de preventie van gewelddadige radicalisering. Zo wordt het duidelijk hoe jij kunt tussenkomen binnen de grenzen van je job en vaardigheden.

Het tweede deel van deze toolkit is **praktisch**. Het bestaat uit een **toolbox** met activiteiten die we geselecteerd hebben op relevantie, bruikbaarheid en positieve impact op een jong publiek. Deze catalogus met activiteiten is niet exhaustief en wie nauw met jongeren samenwerkt, zal waarschijnlijk ook nog andere methodes kennen die

net zo goed zijn. Toch zijn we ervan overtuigd dat de **meer dan 40 activiteiten** in deze toolkit relevant zijn voor een brede doelgroep en gemakkelijk aangepast kunnen worden aan de noden van specifieke doelgroepen in de meest uiteenlopende contexten. Deze activiteiten willen je inspireren om nieuwe mogelijkheden te ontdekken en je kennis uit te breiden. Voor elke activiteit vind je de pedagogische doelstellingen, praktische informatie (vb. de doelgroep, het nodige materiaal, het aantal deelnemers enz.), de beschrijving van de activiteit en hoe je ze kunt aanpassen voor specifieke noden. Alle activiteiten zijn klaar voor gebruik. Je vindt daarnaast op de ERYICA-website ook nog een database met andere **praktische resources**.

Dankzij hun goede vertrouwensband met de jongeren, zijn de actoren uit de jeugdsector goed geplaatst om de risicofactoren in te schatten en om de stap naar radicalisering en gewelddadig extremisme te voorkomen. Dit is zeker een grote uitdaging, maar een die we met twee handen moeten aanpakken om de actuele maatschappelijke problemen het hoofd te bieden. We hopen dat *Liaisons* bijdraagt om iedereen die met jongeren werkt hierbij te ondersteunen in hun dagelijkse werk.

Aan de slag met de toolkit

Liaisons is opgevat als een **toolbox** waaruit je de activiteiten kunt kiezen die het best passen bij jouw doelstellingen, behoeften, doelpubliek en beschikbare middelen zoals personeel, tijd, ruimte en materiaal. De activiteiten zijn dan wel georganiseerd in een bepaalde volgorde, maar je hoeft de activiteiten niet chronologisch te volgen. Elke activiteit staat perfect op zichzelf en je kunt ze dan ook onafhankelijk van de andere activiteiten gebruiken.

De **praktische informatie** voor elke activiteit, zoals het aantal deelnemers, de duur, de doelgroep enz. staat niet in steen gebeiteld maar is louter een suggestie. Verschillende variabelen zullen mee bepalen hoe jij de activiteit best uitvoert en aanpast aan de specifieke noden van je doelgroep.

Behalve als het expliciet vermeld wordt, heb je geen specifieke voorkennis nodig voor de activiteiten. Maar het is natuurlijk aan te raden dat je het materiaal eerst wat leert kennen zodat je het aan je doelgroep kunt aanpassen.

Liaisons **bevat ondersteunend materiaal en handouts** met verdere informatie die van pas kunnen komen om de activiteiten uit te voeren. Jouw rol is om de informatie op een logische manier over te brengen, terwijl je natuurlijk ook klaar moet zijn voor verdere vragen, meningen of zelfs mogelijke conflicten.

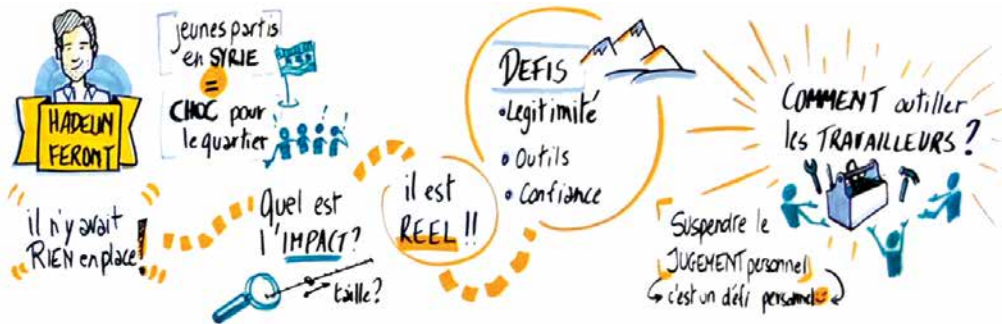
Maar jouw rol is vooral om te waken over het vertrouwen en het respect in de groep. Daar moet je je te allen tijde van bewust zijn terwijl je de activiteiten begeleidt. Houd er ook rekening mee dat de verschillende activiteiten **tot een groter zelfbewustzijn** leiden bij de deelnemers.

De activiteiten zetten deelnemers aan om na te denken en actie te ondernemen rond verschillende thema's. Dit zijn uitgelezen kansen voor jongeren om ervaringen op te doen, na te denken, analyses te maken en kritiek te uiten. Het geeft hen vooral de gelegenheid om hun mening te geven over een brede waaier aan onderwerpen.

De activiteiten kunnen meningen oproepen die niet stroken met de waarden uit het jeugdwerk en jou misschien in een lastig parket brengen. Maar het is essentieel dat je een sfeer creëert waarin de deelnemers zich vrij kunnen

uitdrukken zonder censuur of waardeoordelen. *Jouw belangrijkste doel is om een delicaat evenwicht te vinden tussen de vrije meningsuiting van elke deelnemer en het respect voor elkaar.*

In sommige activiteiten vind je specifieke tips die je best volgt om de activiteit vlot te laten verlopen. Combineer ze met jouw professionalisme en creativiteit om elke activiteit aan te passen aan de specifieke context. Je vindt ook links en resources op de ERYICA-website die je verder helpen: websites, educatief materiaal en tools, referentiewerken enz.

Belangrijk:

Radicale bewegingen gebruiken vaak een *slachtofferretoriek* in hun propagandastrategieën. Dit betoog steunt vaak op samenzweringstheorieën. Het is essentieel, zelfs als je empathie en vrije meningsuiting aanmoedigt, dat je deze uitspraken niet aanvaardt. In deze toolkit vind je een aantal pedagogische tools die je hierbij helpen. De goede raad luidt:

- Ga niet in op een dogmatisch of ideologisch debat (religieus, politiek, cultureel of ander).
- Aarzel niet om te zeggen dat je iets niet weet, als dat het geval is.
- Bekijk een onderwerp nooit enkel vanuit een sociale dimensie. De uitdaging ligt niet in de dogma's of ideologieën, maar wel *in de manier waarop ze een democratische en diverse maatschappij proberen te infiltreren.*

Doen:	Niet doen:
Moedig deelnemers aan om hun opinies en ideeën te staven met hun eigen ervaringen.	Bestempel suggesties nooit als 'nutteloos', 'irrelevant' of 'dom'!
Stimuleer respect voor elkaar, zorg voor een veilige sfeer waarin alle deelnemers zich goed voelen om hun mening te delen.	Laat de groep niemand uitsluiten of negeren, sta geen vooroordelen toe of een gebrek aan respect: probeer vanaf het begin de basisprincipes voor je discussie vast te leggen.
Stimuleer discussie en vragen: zo leren deelnemers om hun twijfels en onzekerheden uit te drukken.	Probeer geen lange presentaties te doen: je raakt er alleen de deelnemers mee kwijt!
Speel in op de leefwereld van de deelnemers en gebeurtenissen in hun directe omgeving.	Geef geen veralgemeningen waar ze geen voeling of ervaring mee hebben.
Weiger dogma's! Spoor jezelf en deelnemers aan om 'waarheden' in vraag te stellen.	Laat je 'preek' achterwege en gebruik je machtspositie niet om een meningsverschil te beslechten.
Wees eerlijk. De deelnemers zullen je hiervoor respect geven en zichzelf ook opener opstellen.	Doe je niet voor alsof je alles weet, als dat niet het geval is! Vertel hen dat je het zal opzoeken, of moedig hen aan om hetzelfde te doen.
Vertrouw de deelnemers. Ze moeten de antwoorden zelf vinden.	Praat niet neerbuigend met de groep, leid de discussies nergens naartoe waar de deelnemers helemaal niet heen willen.
Neem suggesties serieus: deelnemers zullen actiever zijn als ze zich meer betrokken voelen.	Houd niet krampachtig vast aan wat je gepland had: volg de interesses in de groep als zij liever een andere richting uitgaan.
Speel in op hun natuurlijke menselijke sympathieën. Vraag hoe ze zich voelen, hoe ze zich zouden voelen als ...	Geef niet op als hun meningen gemeen of ondoordacht lijken. Geef hen een ander perspectief.
Behandel alle deelnemers als gelijken – elkaars gelijke, maar ook jouw gelijke. We zijn allemaal mensen!	Sluit geen deelnemers uit of maak geen veronderstellingen over wat ze wel of niet kunnen. Mensen zijn onvoorspelbaar!

Bron

Bookmarks – Een gids voor het bestrijden van online haatspraak door mensenrechteneducatie (Origineel: Bookmarks - A Manual for combatting hate speech online through human rights education, Raad van Europa), Vlaamse overheid, Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2016

THEORETISCHE ELEMENTEN

*What have we
got here?*

Theoretische elementen

1. Analyse en inzichten

De strijd tegen gewelddadige radicalisering en extremisme is de taak geworden van een waaier aan actoren, maar instellingen en stakeholders in de educatieve sector spelen een belangrijke rol. Het is duidelijk dat de missie van de educatieve sector zicht toelegt op de **preventie van gewelddadige radicalisering**. Vooraleer je gewelddadig extremisme probeert te voorkomen, moet je het radicaliseringsproces eerst beter leren kennen. Maar uit de recente vakliteratuur over radicalisering en deradicalisering wordt al snel duidelijk dat er geen consensus is over de interpretatie van de gebruikte termen.

1.1. Radicalisering en extremisme: een overzicht

‘Radicalisering’ komt van het Latijnse woord voor wortel: radix. Het verwijst niet naar het geworteld zijn, maar eerder naar het streven naar een **radicale ommezwaai** waarin dingen ‘ontworteld’ worden om verregaande sociale verandering te bewerkstelligen. Radicaal zijn betekent dus dat een persoon de problemen in de maatschappij erkent en wil ingrijpen. Een radicale verandering van de maatschappij wil de fundamentele ervan transformeren om

een nieuw systeem te creëren. In het verleden zagen we al heel wat radicale veranderingen, zoals het invoeren van de democratie (na burgeroorlogen of revoluties), de strijd voor vrouwenrechten, het afschaffen van de slavernij of de Oktoberrevolutie in het Rusland van de tsaren in 1917. Radicale verandering leidt altijd tot nieuwe dingen die **contrasteren met de bestaande praktijken**. Radicale veranderingen voorkomen is dus in wezen een ‘conservatieve’ aanpak omdat het de bestaande systemen wil behouden. Anderzijds is radicalisering niet perse ‘progressief, bijvoorbeeld als de beoogde verandering wil terugkeren naar praktijken uit het verleden zoals niet-democratische bestuursvormen.

Radicale houdingen streven ernaar om **geïstitutionaliseerde en gevestigde systemen en praktijken te transformeren**. Ze kunnen op verschillende levensgebieden focussen, zoals het huwelijk, relaties of het gezin of op individuele rechten in een land. Radicale houdingen kunnen proberen om participatie en engagement te veranderen of het consumptiegedrag van de mensen. Daarom is radicalisme een grote uitdaging voor elke *gevestigde orde*. Maar **radicalisering gaat niet altijd gepaard met geweld**.

Toch wordt radicalisering in veel definities aan geweld gelinkt. *“Radicalisering gaat gepaard met een extremistische wereldbeschouwing die door de reguliere maatschappij verworpen wordt en die het gebruik van*

geweld legitimeert als een methode om sociale of politieke verandering te bereiken. Er is discussie over hoe we radicalisering best conceptualiseren, maar de consensus draait rond drie sleutelementen van dit fenomeen. Radicalisering is gewoonlijk een (1) geleidelijk 'socialisatieproces' naar een (2) extremistisch geloofssysteem dat de weg baant voor (3) geweld, ook al is dit niet onvermijdelijk." (Hafez & Mullins 2015, 960). Dus, ook al is geweld plegen geen integraal onderdeel van radicaal zijn, het aanvaarden van geweld is dat vaak wel. Schmid (2013, 6) haalt zeven verschillende definities aan die door Della Porta en LaFree aangeleverd werden. Ze vermelden allemaal geweld of fysieke kracht. Maar Schmid beschrijft ook de historische ontwikkeling van de term radicalisme en vermeldt daarbij verschillende geweldloze bewegingen, zoals de Suffragettes.

Een alternatieve definitie van radicalisering focust dus eerder op de beoogde verandering in de maatschappij en op het feit dat zulke veranderingen het resultaat kunnen zijn van verschillende ontwikkelingen. Khosrokhavar beschrijft het zo: *"Het proces waardoor een individu of groep gewelddadig wordt als een rechtstreeks gevolg van een extremistische ideologie met politieke, sociale of religieuze inhoud die de bestaande politieke, sociale en culturele orde in vraag stelt."* (Khosrokhavar 2014)

De **expertgroep van de Europese Commissie over gewelddadige radicalisering** (2016) gebruikte deze omschrijving: *"Radicalisme als belangenbehartiging en engagement voor ingrijpende veranderingen of de herstructurering van politieke of sociale instellingen was historisch gezien altijd verbonden met linkse of rechtse politieke partijen – soms zelfs met centristische of liberale ideologieën – en omvat de wens om traditionele en procedurele beperkingen te verwijderen die de status quo bevestigen. Als ideologie stelt radicalisme de legitimiteit van de geldende normen en beleidsopties in vraag, maar het leidt op zich niet tot geweld. [...] Met andere woorden, er kan radicalisme zijn dat zonder geweld streeft naar sociale of politieke verandering."* Daarom gebruiken beleidsmakers en preventiewerkers de term 'gewelddadige radicalisering' om het verschil te maken tussen legale, geweldloze, sociale of politieke idealen die een ingrijpende maatschappelijke verandering nastreven enerzijds, en de illegale houding die gewelddadige acties aanvaardt, ondersteunt of gebruikt om die verandering te bereiken anderzijds.

Het verschil tussen deelname aan legale en illegale activiteiten kan gebruikt worden om te differentiëren tussen activisme en radicalisme, zoals Moskalenko en McCauley (2010) dat doen. In elk geval moeten we erkennen dat radicalisme en extremisme relatieve termen zijn die gezien moeten worden in de context van de geldende normen en concepten in de maatschappij.

Samengevat, radicalisering wordt omschreven als de groeiende wil en paraatheid om extremistische veranderingen in de maatschappij na te streven tegen de geldende normen in. Het wordt daarom veelal geïnterpreteerd als het proces waarbij waarden en attitudes omarmd worden die diametraal tegenover de geldende standaarden en praktijken staan.

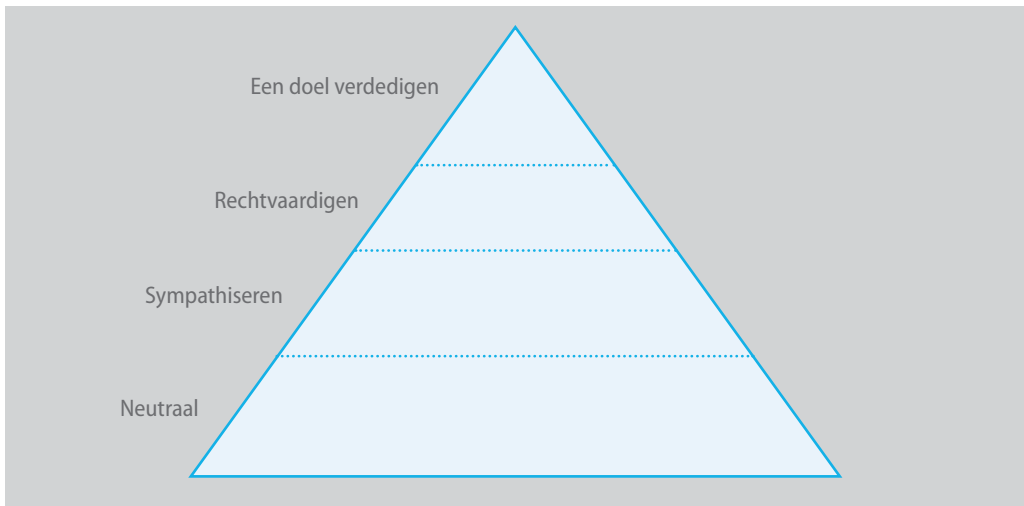
1.2. Het radicaliseringsproces

Om de preventie van gewelddadige radicalisering succesvol aan te pakken is het belangrijk om **het radicaliseringsproces te begrijpen** en om de **redenen en triggers** ervan te kennen. Het is ook goed dat je een idee hebt van wie vatbaar is voor radicalisering.

In gelijk welke aanpak wordt het radicaliseringsproces gezien als het aanhangen van extreme (politieke, sociale of religieuze) standpunten, die sterk afwijken van de gangbare, algemeen aanvaarde meningen. Schmid (2013, 9) beschrijft extremisme als volgt: *“In de context van democratische maatschappijen hebben (gewelddadige) extremistische groepen, bewegingen en partijen vaak een politieke agenda die veel van de volgende elementen bevatten:*

- *anticonstitutionele, antidemocratische, antipluralistische, autoritaire trekjes,*
- *fanatieke, onverdraagzame, compromisloze, enggeestige zwart-witdenkers,*
- *afwijzing van de rechtsstaat en de filosofie dat het doel de middelen heiligt,*
- *alle middelen zijn goed om een doel te bereiken als de gelegenheid zich stelt, met inbegrip van extreem politiek geweld tegen tegenstanders.”*

Het radicaliseringsproces kan in **verschillende stadia** opgedeeld worden, gaande van interesse in extremistische ideologieën tot uiteindelijk zelf gewelddadige extremistische handelingen stellen. Deze stadia werden geanalyseerd op basis van beschrijvingen van zowel individuele radicalisering als groepsradicalisering. De piramidemetafoor beschrijft de verschillende radicaliseringsstadia (McCauley, Moskalenko 2008). De brede basis van de piramide vertegenwoordigt de mensen die de doelen van de extremisten genegen zijn, maar weinigen aan de top van de piramide zijn effectief bereid om terroristische daden te stellen. Je kunt het radicaliseringsproces dus beschrijven als het opklimmen in de piramide. Dit proces werd vooral bestudeerd op individueel niveau, maar het is toch de moeite om ook te bekijken hoe groepen naar extremere houdingen evolueren, onverdraagzamer worden en uiteindelijk geweld gaan aanvaarden of plegen.

Mechanismes op individueel niveau

Deze mechanismes verwijzen zowel naar het radicaliseringsproces en de redenen erachter. Het radicaliseringsproces op individueel vlak kan door verschillende factoren getriggerd worden. **Persoonlijke victimisatie** verwijst naar een traumatische ervaring met discriminatie, onrechtvaardigheid of geweld in een nauw afgebakende sociale omgeving. Daar staat **politiek ongenoegen** tegenover als individuele reactie tegen politieke gebeurtenissen of trends in de maatschappij. Lidmaatschap van een radicale groep is een hellend vlak waarin iemand **geleidelijk het dominante geweld** gaat aanvaarden, bijvoorbeeld om erbij te horen, door

de afwezigheid van sociale correctie van buitenaf of door autoritarisme (de aanvaarding van de superioriteit en macht van een persoon). Het mechanisme dat ook wel eens **'the power of love'** (de macht van de liefde) genoemd wordt, toont het belang van vertrouwen en genegenheid in vriendengroepen en relaties. Deze belangrijke sociale contacten leiden ertoe dat je gewelddadig gedrag gaat toedekken met de mantel der liefde.

Mechanismes van groepsradicalisering

Verklaringen voor extremistische groepsradicalisering focussen op een fenomeen uit de sociale psychologie. In groepen met mensen die elkaar niet goed kennen, gaan de groepsleden geleidelijk beter met elkaar overeenkomen en **heeft de gemiddelde mening de neiging om meer naar de extremen op te schuiven**. Dit wordt toegeschreven aan het feit dat groepsleden naar een gemeenschappelijk verstandhouding zoeken. De leden die een extremere houding aannemen worden echter meer bewonderd en hebben dus meer invloed. De ontwikkeling van extreem gedrag bij geïsoleerde of bedreigde groepsleden komt voor in kleine gevechtseenheden waar er weinig externe sociale controle is of die aangezet worden tot geweld door externe leidinggevend. Deze twee mechanismes komen tot uiting in de **strijd om sympathisanten**. Radicale groepen doen daarin hun best om extremer over te komen dan andere groepen, om zo meer supporters aan te trekken. De staat wordt dan vaak beschreven als de onderdrukker van - legale of illegale - geweldloze politieke actiegroepen. Dit leidt tot een escalatie van geweld tussen de staat en de actiegroep. Radicalisering hangt ook af van de **cohesie en solidariteit in de groep** en de bereidheid van de individuen om wraak te nemen voor het staatsgeweld. 'Fissioning' daarentegen duidt op geweld als reactie op een intern groepsconflict.

Mechanismes voor massaradicalisering

Massaradicalisering is vaak een antwoord op 'jujitsupolitiek'. Het wordt gezien als een strategische reactie op repressie. Soms wordt zelfs hard staatsgeweld uitgelokt met gewelddadige acties om nieuwe sympathisanten voor hun doel te winnen en hen aan te zetten tot actie. Tegenstanders worden als de vijand gezien en ontmenselijkt zodat haat zijn werk kan doen. Er wordt dan naar de anderen verwezen als beesten, machines of gewoon als onmens. **Martelaarschap** is een manier om de opoffering van radicale groepsleden (in de gevangenis of gestorven door hun gewelddadige acties) te verheerlijken en het legt de nadruk op hun **slachtofferrol**. Dit martelaarschap kan gezien worden als een individuele keuze van de activist of als een onrecht tegen onschuldige mensen. Het martelaarschap draagt in elk geval bij aan een heldenstatus.

12 mechanismes die leiden naar politieke radicalisering en gewelddadig extremisme		
Individueel niveau Persoonlijke victimisatie Politiek ongenoegen Bij een radicale groep gaan - hellend vlak Bij een radicale groep gaan - the power of love	Groepsniveau Gelijkgezinden worden extremer Extreme samenhangigheid wanneer geïsoleerd of bedreigd Strijd voor dezelfde sympathisanten Strijd tegen de staat - escalatie Competitie binnen de groep - fissioning	Massaradicalisering Jujitsupolitiek Haat Martelaarschap

Bron: McCauley en Moskalenko (2008)

1.3. Oorzaken van gewelddadig extremisme

Om het radicaliseringsproces te begrijpen is het niet alleen interessant om de mechanismes te begrijpen, de 'hoe'-vraag, maar ook het 'waarom', de factoren en redenen die ertoe aanleiding gaven. Gewelddadige radicalisering wordt vanuit verschillende disciplines bestudeerd die de klemtoon leggen op verschillende oorzaken en triggers.

De voornaamste verschillen zie je in de verklarende factoren. De individuele en sociale psychologie leggen de nadruk op het microniveau, alle individuele factoren die de persoonlijke ontwikkeling beïnvloeden. De politieke wetenschappen en de sociologie analyseren de effecten en invloeden op macroniveau (vooral het geopolitieke niveau), terwijl het mesoniveau zowel individuele als maatschappelijke factoren en ook cultuurtheorie in beschouwing neemt. Dit tussenniveau wordt bestudeerd door wetenschappelijke disciplines zoals sociaal werk, pedagogie en criminologie.

Niveau	Disciplines	Aanpak	Voorbeelden
Micro	Psychologie	Individuele factoren die leiden tot radicalisering	Identiteitsproblemen, gebroken gezinnen, ervaring met geweld, onderwijs, mislukte inclusie, vervreemding of discriminatie ...
Meso	Wetenschappelijke disciplines zoals sociaal werk, pedagogie en criminologie	Individuele en maatschappelijke factoren Geleidelijke socialisatie om radicale (groeps)waarden te aanvaarden	Deel uitmaken van een groep die onrechtvaardig behandeld wordt en daarom radicaliseert om wraak te nemen
Macro	Politieke wetenschappen en sociologie	Sociale en politieke ongelijkheid Onrecht tussen sociale groepen of door de staat	Reacties op ongelijkheid en onrechtvaardigheid, of op geweld tegen een sociale groep of klasse

Het is echter zeer onwaarschijnlijk dat slechts een enkele van deze redenen leidt tot de radicalisering van een individu.

Op **microniveau** worden identiteitsproblemen, gebroken gezinnen, gewelddadige ervaringen, onderwijs, mislukte inclusie, vervreemding en discriminatie gezien als belangrijke factoren voor radicalisering. Wat discriminatie betreft, is het opmerkelijk dat een persoon dit onrecht niet persoonlijk moet ervaren. Het kan ook de groep als geheel zijn die er het slachtoffer van is. Het is voldoende dat iemand van de groep **mishandeld of onderdrukt** is – zelfs in een ander land – om de discriminatie te voelen. Autoritaire en/of narcistische personen hebben ook een impact op de radicalisering. Deze rationale argumenten

verklaren waarom radicaal gedrag aanvaard en soms zelf gesteld wordt. Bepaalde aantrekkingsfactoren leveren het individu een persoonlijk voordeel op (materieel of immaterieel).

Verklaringen op **mesoniveau** focussen op de omgeving van het individu en gaan ervan uit dat personen een **geleidelijke socialisatie** ondergaan om radicale (groeps)waarden aan te nemen. Dit proces wordt in de **framingtheorie** beschreven op basis van de analyse van verschillende sub- en tegenculturen. Onderzoek toont dat de groep die onrecht ervaart, gewelddadige radicalisering als een mogelijk wraakmiddel ziet.

Benaderingen op **macroniveau** proberen radicalisering te verklaren op basis van de **ongelijkheid en onrechtvaardigheid** tussen sociale groepen en klassen in de maatschappij. Die leiden tot **marginalisering, normenverlies en desintegratie**. Een kritische reactie op deze theorie is dat slechts enkelen uit deze sociale klassen en groepen radicaliseren. Een andere verklaring op macroniveau ziet radicalisering als een reactie op het buitenlandbeleid en de politieke, militaire en economische acties van een staat in andere delen van de wereld.

Het is nu algemeen aanvaard dat geen van deze theorieën op zich radicalisering volledig kunnen verklaren. Het is vrijwel altijd een combinatie van macro- en meso-redenen, met een paar individuele factoren op microniveau die samen tot radicalisering leiden.

Je moet rekening houden met deze combinaties wanneer je preventiemaatregelen ontwikkelt. Pas ze aan voor verschillende soorten radicalisering enerzijds, en voor verschillende doelgroepen anderzijds.

In alle vormen van radicalisering is de identificatie met een ideologie, met waarden die niet mainstream zijn, een belangrijk element. Dit is vooral belangrijk als je radicalisering wilt aanpakken op micro- en mesoniveau, omdat het informatie geeft over de betrokkenheid van een individu in een milieu of groep.

Vooraf in Westerse, sterk geïndividualiseerde maatschappijen eindigt de taak van identiteitsvorming niet wanneer iemand volwassen wordt. Het is een continu proces van reacties op veranderingen in de maatschappij en van aanpassingen of reacties op trends en ontwikkelingen. Jeugd is de periode tussen de totale afhankelijkheid van de ouders tijdens de kindertijd (die je normaal doorbrengt in een gezin) en de totale autonomie als volwassene. In deze periode van semi-afhankelijkheid moeten jongeren **hun eigen identiteit creëren**. Die onderscheidt zich van volwassenen en andere jongeren om zo een uniek individu te worden. Maar tegelijk moeten ze hun plaats vinden in de maatschappij als deel van verschillende groepen die zorgen voor een gevoel van verbondenheid.

Jongeren die zich niet aanvaard of geïntegreerd voelen in de mainstreammaatschappij, zoeken vaak – voor verschillende redenen – naar **alternatieve vormen van erkenning**. Verbondenheid met groepen die hen aanvaardden, helpt jongeren om hun zelfvertrouwen op te bouwen en respect te oogsten. Onderzoek naar rechts-extremisme gaf aan dat dit het geval was voor een deel jonge mannen die elders niet aanvaard werden. Ze voelden zich thuis in een groep extreemrechtse activisten, waar ze niet scheef bekeken werden voor hun gebrek aan onderwijs, hun sociale achtergrond en andere factoren die zij aanvoelden als obstakels om in andere groepen aanvaard te worden. Het gevoel om erbij te horen is een belangrijke factor om zich **met een idee te identificeren** als dit idee de geldende ideologie is binnen de groep. In sommige gevallen kunnen geradicaliseerde groepen het gezin of vriendengroepen vervangen. Met de tijd neemt het nieuwe individu de dominante ideologie van de groep over en gaat het deze standpunten als waar aanschouwen omdat ze niet of weinig weerlegd worden door significante derden.

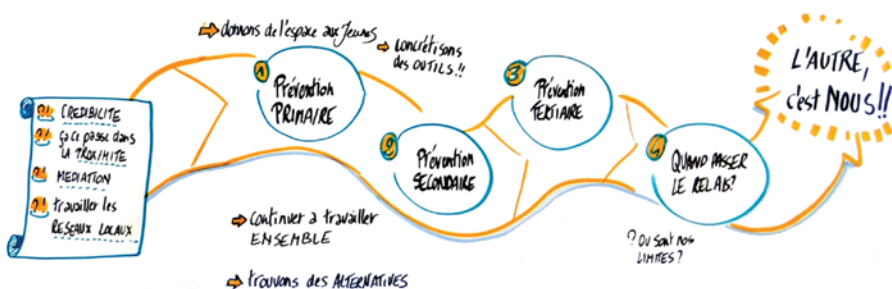
Dit gevoel van verbondenheid en de **identiteitsvorming als leden van een dergelijke groep** wordt zelfs sterker naarmate de groep niet aanvaard wordt in de maatschappij en de hele groep zich dus als slachtoffers ziet.

In veel gevallen zijn sympathieën en genegenheid voor radicale ideeën niets meer dan een **vorm van protest** door jongeren die worstelen met de overgang van jeugd naar volwassenheid. Het kan ook een protest zijn of een sterk signaal dat het gevoel weergeeft **niet bij de mainstreammaatschappij te horen** en uitsluiting te ervaren. Het **gebruik van symbolen** van bepaalde extremistische groepen kan daarom duiden op protest of ontevredenheid, eerder dan het geloof in de waarden van die extremistische groep. Dat protest kan gemakkelijk uitgedrukt worden in tegengestelde extremistische groepen, vermits het niet de ideologie (of de religie) is die aantrekkelijk is, maar wel de oppositie tegen de mainstreammaatschappij.

Volgens de framingtheorie kan het gevoel van uitsluiting door de maatschappij, de vervreemding en het lidmaatschap van een protestgroep de basis zijn voor de totale aanvaarding van de ideologie en het waardensysteem van de protestcultuur.

1.4. Manieren om gewelddadige radicalisering te bestrijden

Met de bovenstaande definities van gewelddadige radicalisering in het achterhoofd, met de verschillende beschrijvingen van het radicaliseringsproces en de triggers en mechanismes ervan, hoeft het geen betoog dat er meer dan één oplossing is om gewelddadig extremisme te voorkomen en/of te bestrijden. Het is ook duidelijk dat het niet de taak is van één enkele actor om gewelddadige radicalisering aan te pakken. **Uitgebreide samenwerking** is nodig tussen verschillende stakeholders uit het onderwijs, het jeugdwerk, het sociaal werk en de veiligheid- en inlichtingendiensten om strategieën te ontwikkelen om verschillende doelgroepen te bereiken op verschillende niveaus en in verschillende stadia van het radicaliseringsproces. 'One size fits all' (één aanpak voor iedereen) werkt niet voor alle individuen en groepen in de samenleving, noch in alle landen.

Veel actoren in het jeugdwerk zetten zich ook in voor **radicale veranderingen in de maatschappij**. Jeugdwerk streeft vaak meer duurzaamheid na, minder onverdraagzaamheid, gelijke kansen of het geeft zelfs tegengas tegen dominante politieke ideologieën. Daarom is het niet de **rol van jeugdwerk** om radicalisering aan zich te voorkomen en te bestrijden, maar wel het mogelijke afglijden naar geweld.

Voorkomen is beter dan genezen. De rol van jeugdwerk om gewelddadige radicalisering te voorkomen en te bestrijden kan enkel een complementaire manier zijn om jongeren te bereiken, samen met onderwijs en sociaal werk, en in samenwerking met andere actoren.

Het is ook belangrijk om te beseffen dat de *preventie* van gewelddadige radicalisering een totaal andere aanpak vereist dan het *bestrijden* ervan. Preventie kan – letterlijk genomen – enkel gebeuren vóór het ongewenste gedrag zich manifesteert, dus enkel voor de eerste tekenen van dit ongewenst gedrag verschijnen of enkel in de beginstadia ervan. Preventie van gewelddadige radicalisering moet dus op de **algemene bevolking** focussen, maar ook op individuen en groepen die **'risico lopen'**. Of je kunt vat proberen te krijgen op personen in het prille begin van het radicaliseringsproces.

De eerste preventieaanpak wordt vaak **eerstelijnspreventie** genoemd. Het omvat algemene en specifieke informatie, het probeert de leefomstandigheden van individuen en groepen te verbeteren en zet in op persoonlijke dialoog en empowerment. Het kan en moet al vanaf jonge leeftijd toegepast worden door verschillende actoren en stakeholders om negatieve ontwikkelingen tegen te gaan en de gewenste evolutie te bereiken. De levensomstandigheden verbeteren is geen individuele taak, daar zijn ook beleidsmaatregelen voor nodig om maatschappelijke veranderingen in gang zetten.

De tweede meer doelgerichte preventieaanpak wordt ook wel **tweedelijnspreventie** genoemd. Hier wordt met individuen of groepen gewerkt die al de eerste **symptomen van het ongewenste gedrag** vertonen. Daarbij is het belangrijk om met de individuen in kwestie te werken, om met hen in dialoog te gaan, om hen te versterken, om hen te betrekken en om hen te ondersteunen bij hun identiteitsvorming.

De derde preventieaanpak, de zogenaamde **derdelijnspreventie**, probeert om **de negatieve gevolgen te beperken** van reeds bestaand gedrag. Jeugdwerk is niet altijd de beste actor om hiermee aan de slag te gaan, omdat een tussenkomst op persoonlijk vlak ingaat tegen de **vrijwillige deelname** aan jeugdwerk. Derdelijnspreventie is vaak verbonden met therapeutische behandelingen, en in het geval van gewelddadig gedrag, met negatieve sancties. Geen van deze twee aanpakken zijn compatibel met de principes van jeugdwerk dat steunt op vertrouwen en relaties. Gewelddadig extremisme bestrijden kan gezien worden als een taak van de staat – van behandelingen tot sancties of inperkingen van de vrijheid. Andere actoren dan jeugdwerk of onderwijs – bijvoorbeeld sociale diensten, veiligheids- en inlichtingendiensten – zijn hiervoor beter uitgerust.

Jeugdwerk kan een belangrijke rol spelen in de twee eerste preventiedomeinen, want vrijwel elke vorm van jeugdwerk biedt deze essentiële elementen aan. Maar het is cruciaal om de preventieve rol van jeugdwerk te wortelen in de leefwereld van de jongeren. Dat betekent dat je moet samenwerken met verschillende instellingen zoals scholen, universiteiten, de arbeidsmarkt, religieuze groepen, gezinnen, sociaal werk, sportclubs en veiligheids- en zelfs inlichtingendiensten om complementair uit de hoek te komen. Jeugdwerkers moeten aanvaarden dat ze het niet alleen aankunnen, maar tegelijk toch de kansen grijpen die er liggen in het preventiewerk met jongeren en groepen.

Wat doe je wanneer? De methodieken voor eerstelijnspreventie kunnen inspelen op de verschillende stadia van het radicaliseringsproces, op de verschillende vormen en mechanismes van extremisme. Preventie moet ook rekening houden met de wensen en de noden, de angsten en de uitdagingen van de individuen of groepen waarmee je werkt, maar ook met de waardesystemen van extremistische ideologieën en de leefomstandigheden van de doelgroep. Eerstelijnspreventie die inspeelt op het microniveau van het radicaliseringsproces focust op **identiteitsvorming en zelfwaarde**, het zet aan tot verdraagzaamheid en **aanvaarding tussen verschillende**

groepen, het onderstreept het belang van **mensenrechten en gelijkheid**. Op macroniveau is het belangrijk om de strijd aan te gaan tegen discriminatie en vervreemding, maar ook **mediagelettertheid en informatiecompetenties** helpen jongeren om betrouwbare informatie te vinden en te interpreteren, en om propaganda te doorprikken. Op mesoniveau kun je het individu ondersteunen als **actieve deelnemer in groepen**, om zo een positief zelfbeeld en veerkracht te ontwikkelen. Informatie en dialoog zijn fundamentele elementen in eerstelijnspreventie.

Tweedelijnspreventie is gericht op specifieke groepen en kan daarom niet door gelijk welke actor uit de jeugdsector uitgevoerd worden. In de meeste gevallen komen deze jongeren die een risico lopen om te radicaliseren en geweld te gebruiken immers niet in contact met jeugdwerk. Als het jeugdwerk toch contact heeft met deze specifieke doelgroepen van de tweedelijnspreventie, dan is het belangrijk om **samen te werken met experts** en andere stakeholders met kennis van zaken. Jeugdwerk kan een platform bieden voor intensief preventiewerk met deze jongeren omdat zij jeugdwerkers vaak vertrouwen. De vertrouwensband en positieve ingesteldheid tussen een jongere en het jeugdwerk is cruciaal in dit soort preventie.

Samengevat is het duidelijk dat de basisprincipes van jeugdwerk belangrijke elementen kunnen bijdragen voor de eerstelijnspreventie tegen gewelddadige radicalisering op individueel niveau, maar andere actoren die met jongeren werken – zoals scholen, religieuze organisaties, sportclubs, sociaal werk enz. – zijn complementaire partners in dit werk. Anderzijds is het ook evident dat de veranderende leefomstandigheden van jongeren en het terugdringen van marginalisering en discriminatie taken zijn van een hoger niveau, die niet door jeugdwerk alleen opgelost kunnen worden – ook al kan jeugdwerk er een bijdrage aan leveren.

“Jongeren moeten bewust zijn en kennis hebben van democratie, gelijkheid, respect voor de menselijke waardigheid, mensenrechten, pluralisme en diversiteit, en media- en informatievaardigheden bezitten. Dit draagt bij aan een kritische geest, het bewustzijn en de kennis over hoe informatie vooringenomen kan zijn en door gewelddadige extremistische groepen gebruikt kan worden om propaganda te verspreiden.”

Extract van de Raad van de Europese Unie (9640/16), Conclusies van de Raad en de vertegenwoordigers van de Regeringen van de Lidstaten in het kader van de Raad (30 May 2016) over de rol van de jeugdsector binnen een integrale sectoroverschrijdende aanpak ter voorkoming en bestrijding van gewelddadige radicalisering van jongeren.¹

¹ Raad van de Europese Unie, Brussel, 2016, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9640-2016-INIT/nl/pdf>

2. De rol van jongereninformatie om gewelddadig extremisme te voorkomen

2.1. Jongereninformatie

Het model van **jongereninformatie** zoals we dat nu kennen, zag in de late jaren '60 het licht en werd nadien in de jaren '70 en '80 overall in Europa uitgerold. Het European Youth Information and Counselling Agency, het Europese Agentschap voor Jongereninformatie en -Advies (ERYICA) werd in 1986 opgericht door een expertcomité inzake jongereninformatie in de schoot van de Raad van Europa. Dit comité hielp mee een netwerk van lokale en nationale structuren uitbouwen in lijn met het jongereninformatiemodel. Dit vormt vandaag een integraal onderdeel van jeugdwerk in veel landen.

ERYICA bestaat uit 36 netwerken van jeugdinformatie- en adviesstructuren in 27 landen. Het Agentschap heeft als doel **het recht van jongeren op volledige en betrouwbare informatie** te garanderen, ongeacht hun nationaliteit, gender, religie of sociale achtergrond (European Youth Information Charter).

Betere toegang tot onafhankelijkheid. Jeugdinformatie **informeert en begeleidt jongeren** op het delicate pad naar de volwassenheid, een bijzonder uitdagende transitieperiode. In deze relatief korte tijd worden jongeren verondersteld om een hele reeks belangrijke beslissingen te nemen die zonder twijfel een grote invloed hebben op hun toekomst. ERYICA gelooft dat een betere toegang tot informatie jongeren instrumenten geeft om **zelfstandig te handelen** en dat ze zo beter uitgerust zijn om de beslissingen te nemen die hun persoonlijke, sociale en professionele ontwikkeling op de lange termijn beïnvloeden. Tegelijk moeten jongeren ook de verschillende opties die ze ter beschikking hebben, leren evalueren aan de hand hun eigen vaardigheden. Het basisprincipe van jeugdinformatie is dat je enkel een goede keuze kunt maken als je **informatie hebt over de opties** en alternatieven. ERYICA en zijn partners kozen voor 'algemene' jongereninformatie. Het begeleidt jongeren in hun beslissingsproces en stelt hen zo in staat om goed geïnformeerde keuzes te maken op maat van hun behoeften. Het is een aanpak die de gebruiker centraal zet en een breed spectrum aan onderwerpen dekt die jongeren kunnen interesseren.

Doorheen de tijd heeft de jeugdinformatiesector zich **aangepast aan de vragen en informatiebehoeften van jongeren**. Tegelijkertijd moet jongereninformatie zich ook aanpassen aan de veranderende maatschappij, aan technologische en informatie-ontwikkelingen, aan de moeilijkheden die jongeren ervaren om hun plaats te vinden in de maatschappij en aan de stijgende vraag naar begeleiding bij het volwassen worden. De sector evolueert mee en past zich continu aan.

Jongereninformatie streeft er onder andere naar om:

- Betrouwbare, precieze en begrijpbare informatie te voorzien,
- Toegang te geven tot verschillende informatiebronnen en -kanalen,
- Een overzicht te geven van de beschikbare opties over relevante thema's voor jongeren,
- Jongeren te helpen om door de overdaad aan informatie in onze maatschappij hun weg te vinden,
- Ervoor te zorgen dat jongeren hun rechten kennen, de beschikbare diensten en hoe ze te gebruiken,
- Hen te ondersteunen om de beschikbare informatie en de kwaliteit ervan te evalueren,
- Jongeren te ondersteunen om de beste opties te vinden en hun eigen beslissingen te nemen,
- Verschillende kanalen voor communicatie en dialoog aan te bieden om hen rechtstreeks te ondersteunen in hun zoektocht naar informatie en kennis, en
- Hen mediageletterdheid en informatiecompetenties bij te brengen.

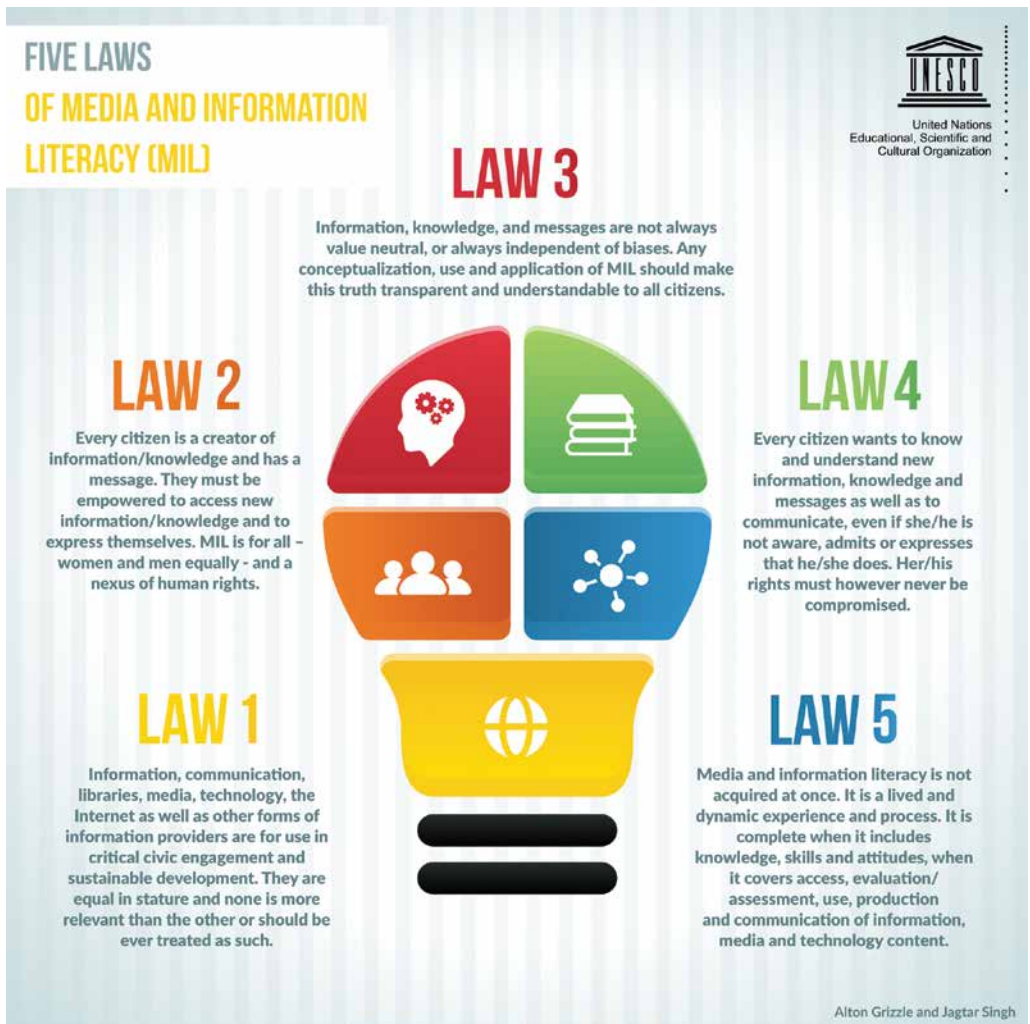

Je plaats vinden in de maatschappij.

Jeugdinformatie komt niet alleen tegemoet aan de noden van het algemene publiek – de hoofddoelstelling – maar het anticipeert ook behoeften en bereidt **preventiemaatregelen** voor. Sommige van deze noden hangen samen met maatschappelijke uitdagingen zoals fysieke en geestelijke gezondheid, risicogedrag, interpersoonlijke relaties, discriminatie, burgerschap, actieve deelname aan de samenleving en toegang tot sociale rechten. Enkel als jongeren goed

geïnformeerd zijn over hun rechten en plichten is het mogelijk om hun plaats te vinden in de maatschappij als een goed geïnformeerde burger.

Een informatiecultuur creëren. Vandaag de dag worden jongeren **overstelp**t met informatie en **blootgesteld aan verschillende media**. De toegang tot informatie is nog nooit zo groot geweest. Dit brengt een nieuwe trend met zich mee: jongeren willen ook mediacontent creëren en doen dat vaak in een persoonlijke en ongecontroleerde manier. Om een bewuste burger te zijn, is het belangrijk om zulke content kritisch te bekijken, de kwaliteit en de betrouwbaarheid ervan te evalueren, en te analyseren wat de strategie en het belang zijn van degene die deze informatie produceert (Landy & Le Tellier, 2016). In deze context krijgt jongereninformatie een nieuw doel aangemeten: **jongeren mediageletterdheid en informatiecompetenties** bijbrengen. Jeugdinformatieservices zijn perfect uitgerust om jongeren te adviseren hoe ze informatie kunnen zoeken, interpreteren en de betrouwbaarheid ervan nagaan. Daarom spelen mediageletterdheid en informatiecompetenties een belangrijke rol in deze toolkit. Deze vaardigheden maken integraal deel uit van het instrumentarium om gewelddadig extremisme te voorkomen bij jongeren.

Bron: [Five laws of Media and Information Literacy](#) (de vijf wetten van mediageletterdheid en informatiecompetenties)

2.2. Deel van een breder netwerk

Politieke actoren en regeringen in Europa werkten allerlei mechanismes, structuren en actieplannen uit om radicalisering en gewelddadig extremisme bij jongeren tegen te gaan. De jeugdsector in het algemeen, en jeugdinformatie in het bijzonder, hebben daarin zeker een rol te spelen.

Zoals boven vermeld, zal het werk van gevestigde instellingen niet volstaan om de problemen aan te pakken; het moet **vanuit verschillende oogpunten tegelijk** bekeken worden. Mensen uit de jeugdsector zijn al langer begaan met deze uitdagingen, vaak met zeer weinig middelen. Ze werken vaak op de frontlinie en worden geconfronteerd met asociaal gedrag, desinteresse en een geleidelijke shift naar radicalisering en geweld.

Jeugdinformatiewerkers bekleden een unieke positie als contactpunt voor kwetsbare jongeren die vaak teleurgesteld zijn in de maatschappij en gebroken beloftes beu zijn (door gettovorming, discriminatie, afwijzing en ongelijkheid betreffende de toegang tot onderwijs en arbeidskansen enz.). Als eerste en vaak enige contact voor kansarme jongeren moeten jeugdinformatiewerkers, samen met de hele jeugdsector, die cruciale connectie behouden die ze met jongeren hebben om hen stap voor stap een betere toekomst te helpen opbouwen.

De jeugdsector heeft geen keuze of het wil strijden tegen gewelddadig extremisme. Door de **realiteit van hun werk** zijn ze onvermijdelijk betrokken. Het geeft hen ook de volledige legitimiteit om deze taak op te nemen. Natuurlijk is jeugd informatie alleen niet de oplossing voor al deze uitdagingen. Het moet eerder beschouwd worden als een cruciaal element in een overkoepelend jeugd beleid en wat betreft intersectorale samenwerking die toegankelijkheid en inclusie voor iedereen nastreeft.

2.3. *Verschillende tussenkomsten: Preventie en signaalfunctie*

Als we geloven dat jongeren informatie nodig is om radicalisering en gewelddadig extremisme tegen te gaan, moeten we erkennen dat dit enkel binnen de afgelijnde rol van een jeugdwerker kan en de **ethische code** die daarbij hoort.

Jeugdwerkers zijn geen politieagenten of detectives. Dat zou indruisen tegen de sfeer van vertrouwen die jeugdwerkers proberen te creëren. Het is hun doel om naar jongeren te luisteren en hen te ondersteunen, in alle vertrouwelijkheid. Zoals het European Youth Information Charter, voorschrijft *moet informatie op zo'n manier gegeven worden dat het de privacy van de gebruiker respecteert en hun recht op anonimiteit*.

Het vertrouwen tussen het jeugdwerk en jeugd informatiestructuren en hun gebruikers is gebaseerd op relaties die aan een ethische code onderworpen zijn. Dit vertrouwen rust op de overtuiging dat deze diensten bestaan om een inclusieve en veilige plek te bieden aan hun gebruikers, een plek die toegankelijk en open is. Ze promoten dialoog en ondersteunen jongeren in hun transitie naar volwassenheid en onafhankelijkheid.

Het huidige politieke en sociale klimaat verwacht dat iedereen meestrijdt tegen het risico op gewelddadige uitpattingen. De primaire doelstelling van jeugdwerk is om risicogedrag te voorkomen, maar dat neemt niet weg dat het ook **verantwoordelijk is om zulk gedrag te signaleren** wanneer preventie geen vruchten afwerpt. Deze twee missies – preventie en signaleren – gaan hand in hand om het bovenliggende doel te bereiken: de strijd tegen gewelddadig extremisme.

Het risico op gewelddadig extremisme inperken. Preventie, of het voorkomen van risicogedrag, is een centraal gegeven in jeugd informatie. Het jeugd informatiemodel heeft decennialange ervaring op dit gebied omdat het heel bedreven is in thema's als: jongeren helpen om zich beter uit te drukken, vertrouwen en eigenwaarde opbouwen, jongeren bewustmaken van conflictmanagement, mediavorming en informatiecompetenties, om er maar een paar te noemen.

“De media of het internet zijn niet verantwoordelijk voor de radicalisering van jongeren. Het is veelal het onvermogen van jongeren om informatie objectief en kritisch te beoordelen en om informatie te onderscheiden dat hen blootstelt aan gevaar.”

Éliane Theillaumas, psycholoog van de Antiterrorisme-eenheid van het Franse Ministerie van Binnenlandse Zaken

Om de **risicofactoren** te voorkomen die jongeren aanzetten om geweld te plegen, moet je in de eerste plaats een goede kennis hebben van de redenen voor radicalisering. Zoals we al aangaven, hebben deze oorzaken vele facetten en zijn ze specifiek voor elke persoon en plaats. Ze kunnen de volgende elementen bevatten: een extremistische ideologie aanhangen of fanatiek zijn (op religieus, moreel, politiek, sportief, ... vlak); wraak willen nemen tegen de maatschappij of het systeem dat de jongeren in de steek liet (met reële of vermeende afwijzing, werkloosheid en discriminatie als resultaat); de schuld steken op een sociale groep of minderheid (vreemdelingenhaat, racisme, homofobie, antisemitisme, islamofobie enz.); sterke sensaties opzoeken; op zoek zijn naar de zin van het leven; structuur zoeken (meer bepaald bij mensen die mentaal zwak zijn); zoeken naar een ‘familie’ (vooral voor jongeren met weinig sociale contacten); zich wentelen in een slachtofferrol of de ambitie hebben om een martelaar te worden; psychologische of psychiatrische problemen enz. Deze elementen kunnen de aanzet geven tot geweld, vooral als ze aangewakkerd worden door **doelgerichte propaganda en foute informatie**. In deze context moeten jongereninformatiewerkers (net zoals andere jeugdwerkers) hun werk doen met een grotere aandacht voor specifieke situaties.

Empathisch luisteren. Luisteren is de basis van jeugdwerk en jeugd informatiewerk. Empathisch luisteren is een houding die een authentieke interesse uitdrukt in de persoon die aan het woord is, zonder advies te geven, te oordelen of te beïnvloeden. Dit soort luisteren faciliteert communicatie, uitwisseling en creëert een vertrouwensband. Het is belangrijk om te benadrukken dat empathie niet hetzelfde is als akkoord gaan met een bepaald onderwerp: *“Ik ben niet noodzakelijk akkoord met wat je zegt, maar ik geef je de mogelijkheid om je uit te drukken.”* Deze manier van luisteren is nog belangrijker als de jongeren zich afgewezen of verraden voelen, of als zij hun plek in de samenleving niet vinden. Het is een belangrijk onderdeel van het jeugdwerk om identiteitscrisis en risicogedrag te voorkomen die door deze gevoelens veroorzaakt kunnen worden.

Deelnemers de kans geven om zich vrij uit te drukken. Het is essentieel om jongeren de kans te geven om zich uit te drukken, ook – en vooral – als ze dingen zeggen waar anderen zich ongemakkelijk bij voelen. Dit kan een doeltreffende manier zijn om het proces te faciliteren. Het is net door verschillende meningen uit te drukken, te luisteren en er op een respectvolle manier over te praten dat mensen dicht bij elkaar komen, eerder dan op een consensus aan te sturen. Dit helpt jongeren om na te denken en zich op een andere manier uit te drukken.

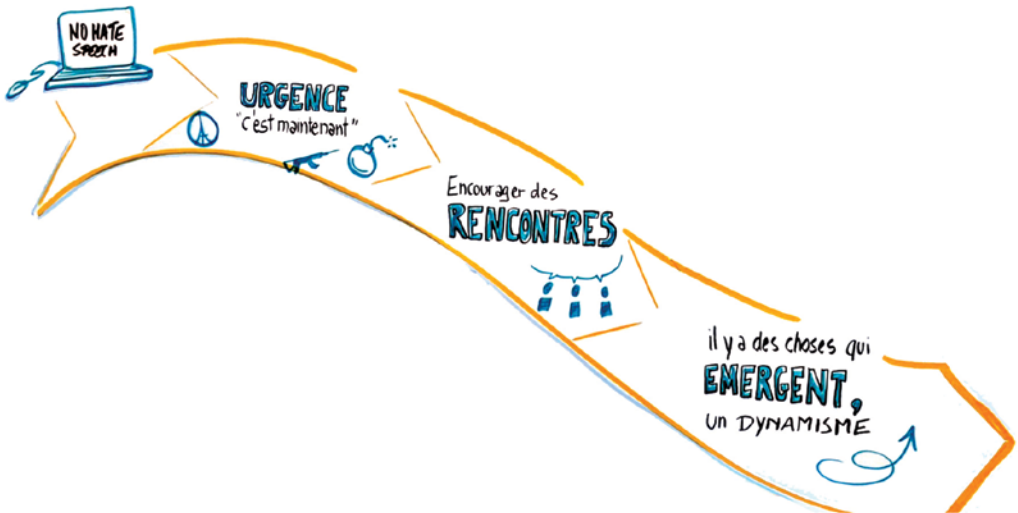
Zulke **dialogmomenten** zijn belangrijk in jeugdwerk en jeugd informatiewerk, vooral als jongeren het initiatief nemen om bepaalde onderwerpen te bespreken. Een aantal jeugd informatiecentra organiseren wekelijkse of maandelijkse koffiedebatten en creëren er een veilige plek om te discussiëren en meningen uit te wisselen over thema's zoals rassendiscriminatie, burgerschap, de rol van godsdienst in de samenleving, gender issues of immigratie enz. Soms worden ook ouders of partners uitgenodigd. Jeugdwerk is beperkt tot het faciliteren van

deze momenten, ook al kan de inhoud van zulke gedachtnuittwisselingen later gebruikt worden om projecten op langere termijn op te zetten rond thema's zoals burgerschap, democratie, interculturele dialoog enz.

Jongeren begeleiden tijdens hun sociale en professionele integratie. **Actief luisteren** is belangrijk om een band met kwetsbare of gemarginaliseerde jongeren aan te houden. Maar actief luisteren is natuurlijk geen oplossing op zichzelf; het is slechts een onderdeel van het werk met de jongeren om een echt project te ontwikkelen. De meest zekere weg om gewelddadige radicalisering tegen te gaan, is integratie door werk of vorming. Dit is een centraal onderdeel van de missie van het dagelijkse jeugdwerk. Samen een project creëren en hen het helpen realiseren geeft de jongeren een doel, ze voelen zich nuttig in de samenleving en ze krijgen er erkenning voor van hun peers. Uiteraard gaan niet alle kwetsbare jongeren radicaliseren. Maar geen doel hebben in het leven of geen duidelijke actieve rol in de maatschappij, dat zijn mogelijke aanleidingen voor gewelddadig extremisme. Jongeren de kans te geven **om te participeren en een plek te vinden in de maatschappij** maakt integraal deel uit van de bredere missie van het jeugdwerk en het jeugdinformaticawerk.

"Het is essentieel dat de jeugdsector, jeugdwerk en jeugdinformatie jongeren echte alternatieven bieden."

Manfred Zentner, jeugdonderzoeker

Naar gewelddadig extremisme afglijden. Je hebt ervaring en voorzichtigheid nodig om signalen te detecteren dat iemand **radicale of fanatieke ideologieën** begint te omarmen. Goede kennis van de gebruikelijke signalen dat iemand naar extremistisch gedrag afglijdt, helpt je om deze waarschuwingssignalen bij jongeren op te pikken. Het is strikt genomen niet de rol van het jeugdwerk om deze alarmbellen te kunnen herkennen, maar het is iets wat iedereen aangaat. Dat is de reden dat verschillende Europese landen nationale centra opgericht hebben om mensen te helpen die ongerust zijn over naasten die dreigen af te glijden naar gewelddadig extremisme.

Je kunt niet de conclusie trekken dat iemand geradicaliseerd is aan de hand van één enkel signaal. Het is altijd een **combinatie van verschillende factoren**. Een enkele handeling is niet voldoende om het risico te bevestigen en niet alle indicatoren hebben dezelfde waarde. Zo kun je van het uiterlijk en de kledij alleen niet afleiden dat er een risico is dat deze jongere afglijdt naar extremistisch gedrag. Geen enkele houding, feit of verkondiging op zichzelf duidt op het radicaliseringsproces. We moeten rekening houden met mogelijke jeugdperikelen. De jeugd is een periode waarin jongeren hun identiteit veranderen en soms met opzet provoceren om de aandacht te trekken.

Factoren die wijzen op extremistisch gedrag. De volgende factoren zijn algemeen genomen indicatoren die erop wijzen dat iemand naar extremistisch gedrag neigt, maar zoals al vermeld, één enkele factor op zich is niet genoeg om zo'n evolutie te veronderstellen. Deze factoren zijn ook niet exhaustief: mensen passen hun gedrag aan en verbergen hun activiteiten om onder de radar te blijven. Daarom moeten deze factoren regelmatig herbekeken en aangepast worden.

Factoren die wijzen op extremistisch gedrag

1. Aanpassing of afwijzing van de norm: breken met de gebruikelijke omgeving of verandering van het uiterlijk.
2. Factoren uit de persoonlijke levenssfeer: zwakke gezinsstructuur, een onstabiele persoonlijkheid, grote invloed van hun sociaal netwerk.
3. Theorieën en discussies: samenzweringstheorieën aanhangen, slachtoffergedrag vertonen, identiteitsaanpassingen, pogingen om anderen te bekeren.
4. Technieken: gebruik van virtuele of menselijke netwerken, strategieën om dingen te verhullen.
5. Crimineel verleden: in het bijzonder ervaringen in de gevangenis.

Een Franse case: CNAPR

In Frankrijk werd het plan om radicalisering aan te pakken gepubliceerd in een verklaring op 29 april 2014. De Antiterrorisme-eenheid UCLAT (Unité de Coordination de la Lutte Anti-Terroriste) staat in voor de coördinatie van de verschillende maatregelen in het plan.

Een van de voornaamste punten was de oprichting van een Nationaal Centrum voor Bijstand en Preventie van Radicalisering (CNAPR, Centre National d'Assistance et de Prévention de la Radicalisation). Dit is een telefonisch supportplatform waar familieleden van mensen die tekenen vertonen van radicalisering terecht kunnen voor een luisterend oor en informatie. Dit gratis nummer is bereikbaar van maandag tot vrijdag van 9 tot 17 uur. Het is ook mogelijk om het CNAPR te contacteren via een online formulier op www.stop-djihadisme.gouv.fr (Frans).

In de eerste drie jaar sinds de oprichting van het platform in april 2014 kreeg het meer dan 11.000 oproepen binnen. Meer dan de helft kwam van familieleden zelf. Meer dan 70% van de meldingen ging over mannen en 19% over minderjarigen. De verschillende diensten oordeelden dat een deel van de oproepen niet rechtstreeks met gewelddadig extremisme te maken had, vandaar dat minder dan de helft actief opgevolgd werd.

In de zorgwekkende gevallen kregen de gerapporteerde personen en hun familie ondersteuning op maat van hun specifieke situatie. De bedoeling was om zowel de geradicaliseerde personen te helpen, alsook hun dierbaren om tragedies te vermijden.

Referenties

1. Een korte selectieve bibliografie over het onderwerp

- “Radicalisme violent comprendre, prévenir au-delà de l’urgence”, *L’observatoire*, trimestriel n° 86/2015, 2016.
- Andersen Lars Erslev, “Terrorisme et contre-radicalisation : le modèle danois”, *Politique étrangère*, n° 2, 2015, pp. 173-183.
- Borum Randy, “Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories”, *Journal of Strategic Security*, vol. 4, n° 4, 2011, pp. 7-36.
- Bouzar Dounia, “Les professionnels de la jeunesse face au discours radical musulman”, *La nouvelle revue de l’adaptation et de la scolarisation*, vol. 38, n° 2, 2007, pp. 125-139.
- Chalvin, Dominique, *Tensions et conflits dans les relations personnelles*, ESF Editeur, 1999.
- El Ghabri Mohssin en Gharbaoui Soufian, “Qui sont ces Belges partis combattre en Syrie?”, *Analyses Etopia*, 2014, www.etopia.be/spip.php?article2663 geraadpleegd op 7 juni 2017.
- Fastrès Jacqueline, Blairon Jean en Watillon Laurence, “Radicalisation, prévention et milieu ouvert”, *Analyse et études RTA ASBL*, 2015, www.intermag.be/518 geraadpleegd op 8 juni 2017.
- Fiez Michel, *Radicalisation de la jeunesse. La montée des extrêmes*, Eyrolles, Parijs, 2016.
- Hafez Mohammed en Mullins Creighton, “The radicalization puzzle: a theoretical synthesis of empirical approaches to homegrown extremism”, *Studies in Conflict and Terrorism*, vol. 38, 2015, pp. 958-975.
- Khosrokhavar Farhad, *Radicalisation*, Éditions de la Maison des sciences de l’Homme, Parijs, 2014.
- Landy Normand en Letellier Anne-Sophie, *L’éducation aux médias à l’ère numérique : entre fondations et renouvellement*, Les Presses de l’Université de Montréal, 2016.
- Manço Altay en Gülver Murat, “Causes de la radicalisation à travers le recrutement du Hizbullah turc : quelles pistes de prévention?”, *Revue internationale de criminologie et de police technique et scientifique*, n° 1, p. 19-60, 2016.
- Marret Jean-Luc et al., “An overview of the SAFIRE Project: A Scientific Approach to Finding Indicators and Responses to Radicalization”, *Journal EXIT-Deutschland, Zeitschrift für Deradikalisierung und demokratische Kultur*, n° 2, 2013, pp. 123-148.
- McCauley Clark en Moskalenko Sophia “Measuring Political Mobilization: The Distinction Between Activism and Radicalism”, *Terrorism and Political Violence*, vol. 21, n° 2, 2009, pp. 239-260.
- McCauley Clark en Moskalenko Sophia, “Mechanisms of political radicalization: Pathways towards terrorism”, *Terrorism and Political Violence*, vol. 20, n° 3, 2008, pp. 415-433.
- Pisoiu Daniela en Köhler Daniel, “Individuelle Loslösung von Radikalisierungsprozessen. Stand der Forschung und eine Überprüfung bestehender Theorien anhand eines Ausstiegsfalls aus dem militanten Salafismus”, *Journal EXIT-Deutschland, Zeitschrift für Deradikalisierung und demokratische Kultur*, n° 2, 2013, pp. 241-274.

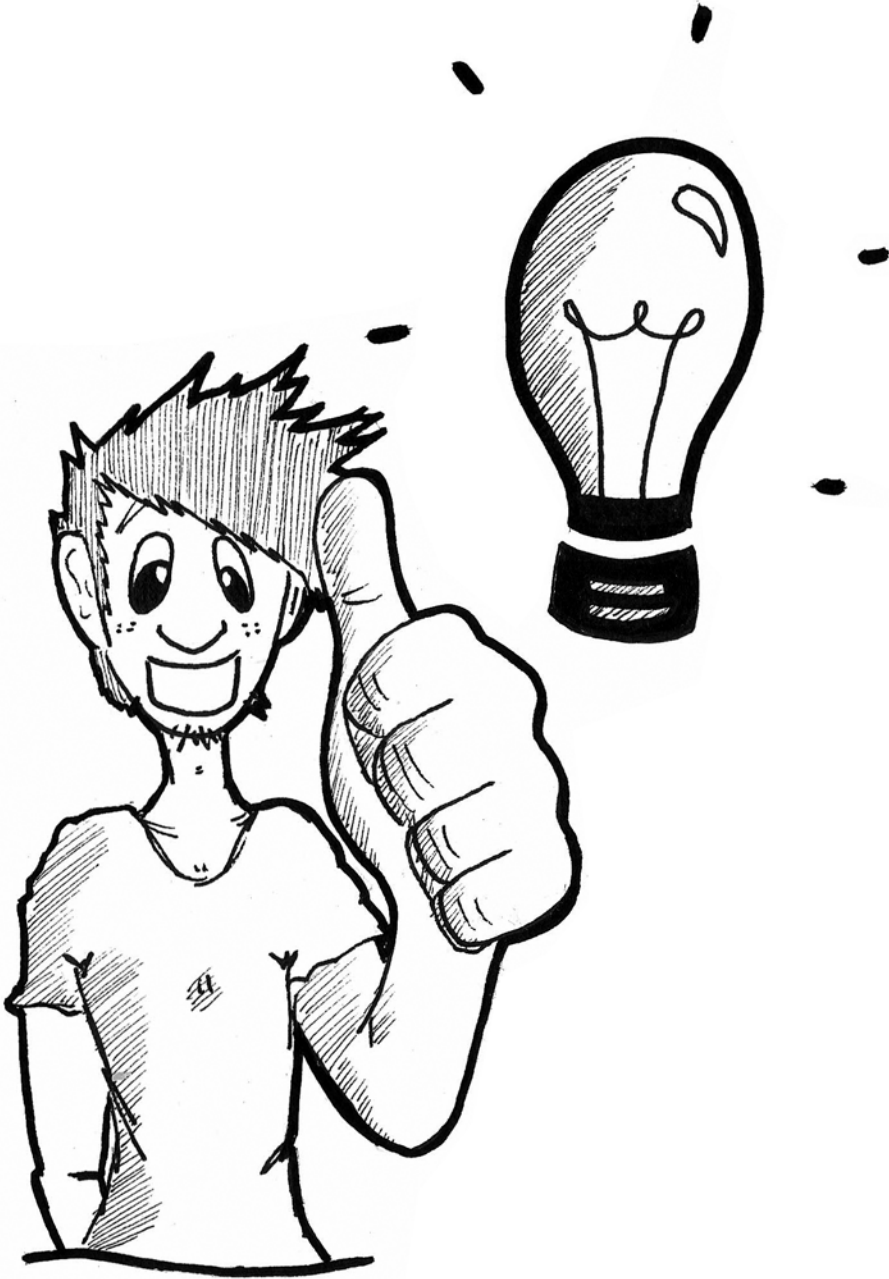
- Pisoiu Daniela, "Theoretische Ansätze zur Erklärung individueller Radikalisierungsprozesse: eine kritische Beurteilung und Überblick der Kontroversen", *Journal EXIT-Deutschland, Zeitschrift für Deradikalisierung und demokratische Kultur*, n° 1, 2013, pp. 41-87.
- Rosenberg Marshall, "Les mots sont des fenêtres (ou des murs). Introduction à la communication non-violente", éditions Jouvence, Parijs, 1999.
- Schmid Alex, P., "Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review", ICCT Research Paper, *International Center for Counter-Terrorism*, Den Haag, 2013.
- Silber Mitchel D. en Bhatt Arvin, "Radicalization in the West: The homegrown threat", rapport, *New York City Police Department, Intelligence Division*, New York, 2007.
- Vallet Cédric, "Radicalisation : le secteur jeunesse, un acteur de prévention?", *l'Agence Alter, Alterechos*, n° 421, 2016.
- Vivre Ensemble, *Djihadisme "Made in Belgium": un terrorisme religieux?*, Bruxelles, 2016. www.vivre-ensemble.be/IMG/pdf/2016-15_jihadisme.pdf, geraadpleegd op 7 juni 2017.
- Weißgerber Christian Ernst, "Das Kaleidoskop der Radikalisierung. Ein Plädoyer für die Verabschiedung des Extremismusbegriffs", *Journal EXIT-Deutschland, Zeitschrift für Deradikalisierung und demokratische Kultur*, n° 1, 2014, pp. 187-227.
- Wilner Alex S. en Dubouloz Claire-Jehanne, "Homegrown terrorism and transformative learning: an interdisciplinary approach to understanding radicalization". *Global Change, Peace and Security*, vol. 22, n° 1, 2010, pp. 33-51, www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14781150903487956.

2. Belangrijke beleidsdocumenten

- Raad van Europa, *Recommendation CM/Rec (2009)5 of the Committee of Ministers to member States on measures to protect children against harmful content and behaviour and to promote their active participation in the new information and communications environment*, Raad van Europa, Straatsburg, 2009.
- Raad van Europa, *Strategy for the Rights of the Child (2012 – 2015)*, Raad van Europa, Straatsburg, 2012.
- Raad van Europa, *Strategy for the Rights of the Child (2016 – 2021)*, Raad van Europa, Straatsburg, 2016.
- Raad van Europa, *Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life*, Raad van Europa, Straatsburg, 2015.
- Raad van Europa, *European Convention on the Rights of the Child*, Raad van Europa, Straatsburg, 1996.
- Raad van Europa, *Recommendation CM/Rec (1990)7 concerning information and counselling for young people*, Straatsburg, 1990.
- Raad van Europa, *Recommendation CM/Rec (2010)8 of the Committee of Ministers to member States on youth information*, Raad van Europa, Straatsburg, 2010.
- Raad van Europa, *European Convention on Human Rights*, Raad van Europa, Straatsburg, 1950.
- Raad van Europa, *European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocols Nos. 11 and 14*, 4 November 1950, ETS 5, geraadpleegd op 20 Juni 2017.

- Raad van Europa, *Action Plan (2015-2017) in the fight against violent extremism and radicalisation leading to terrorism*, Raad van Europa, Straatsburg, 2015.
- Raad van Europa, *Action Plan on Protecting Refugee and Migrant Children in Europe (2017-2019)*, Raad van Europa, Straatsburg, 2017.
- Raad van Europa, *Recommendation CM/Rec(2015)3 of the Committee of Ministers to member States, on the access of young people from disadvantaged neighbourhoods to social rights*, Raad van Europa, Straatsburg, 2015.
- Raad van Europa, *CM (2015)74 final. Declaration of the Committee of Ministers of the Council of Europe "United around our principles against violent extremism and radicalisation leading to terrorism"*, Raad van Europa, Brussel, 2015.
- Raad van Europa, *CM (2016)25.2.4 Action Plan on Building Inclusive Societies (2016-2019)*, Raad van Europa, Straatsburg, 2016.
- Raad van Europa, *Recommendation CM/Rec (2016)7 and explanatory memorandum. Young people's access to rights*, Raad van Europa, Straatsburg, 2016.
- Raad van Europa, *Recommendation CM/REC(2017)4 of the Committee of Ministers to member States on youth work*, Raad van Europa, Straatsburg, 2017.
- Raad van de Europese Unie (9640/16) *Conclusies van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen der lidstaten, in het kader van de Raad bijeen (30 mei 2016) over de rol van de jeugdsector binnen een integrale sectoroverschrijdende aanpak ter voorkoming en bestrijding van gewelddadige radicalisering van jongeren*, Raad van de Europese Unie, Brussel, 2016.
- European Youth Card Association, European Youth Information and Counselling Agency, Eurodesk, *Engage. Inform. Empower. Position Paper - Recommendations from the main European Youth Information and Mobility networks on the new EU Youth Strategy*, ERYICA, Eurodesk, Brussel, 2016.
- ERYICA (2004) European Youth Information Charter https://static1.squarespace.com/static/59ab1130ff7c50083fc9736c/t/59bd4c3749fc2b0ba8d68fbe/1505578044656/European+Youth+Information+Charter_English+Version.pdf
- ERYICA (2011) Youth Information Starter Kit https://static1.squarespace.com/static/59ab1130ff7c50083fc9736c/t/59d76c9b1f318db8c85e80e9/1507290279523/2010_Youth_Information_Starter_Kit_II_en.pdf
- UNESCO, (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) *Preventing Violent Extremism Through Education - A guide for policy-makers*, Parijs, 2017, <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf> geraadpleegd op 7 juni 2017.

TOOLBOX

1.

ZELFVERTROUWEN, EIGENWAARDE EN ZELFKENNIS

Zelfvertrouwen is essentieel om je identiteit te vormen. Het geeft je het gevoel dat je kunt en wilt deelnemen in de maatschappij: *“Ik weet dat ik de middelen heb die nodig zijn om gelijk welke situatie aan te kunnen.”* Het is onmogelijk om iets te bereiken zonder zelfvertrouwen. Eigenwaarde is het beeld dat je van jezelf hebt. Je krijgt een gevoel van eigenwaarde als je volgens je waarden kunt leven. Hierdoor voel je je gewaardeerd: *“Ik weet dat ik anderen kan helpen en dat anderen op me kunnen rekenen”*. Zonder eigenwaarde is het moeilijk om gelukkig te zijn. Net zoals eigenwaarde is zelfvertrouwen nodig om sociale relaties uit te bouwen. Deze eigenschappen zijn essentieel om je plek te vinden in de groep: ze laten je toe om elkaars waarden, ambities en verschillen te respecteren.

Een gebrek aan zelfvertrouwen en eigenwaarde daarentegen remt je initiatief. Het maakt je meer introvert of gefrustreerd omdat dingen niet lopen zoals je wilt, of zelfs boos. Ronselaars, extremistische groepen en propagandamakers begrijpen dit maar al te goed en spelen hierop in: wanhoop en frustraties zijn de basis voor radicale gedachten en gewelddadig extremisme.

Je bouwt zelfvertrouwen en eigenwaarde op tijdens je hele leven: je bent er niet mee geboren, ook al zijn ze essentieel om je identiteit mee vorm te geven. Er zijn verschillende factoren die je zelfvertrouwen en eigenwaarde beïnvloeden: de erkenning van je behoeften en meningen, aanvaard worden door anderen, je veilig voelen, een omgeving die je stimuleert om verder te geraken in je leven.

De volgende activiteiten spelen in op deze ingrediënten die essentieel zijn voor je identiteit en om je te ontplooien in de maatschappij. Ze stimuleren:

- Zelfbewustzijn en assertiviteit,
- Bewustzijn/kennis van je sterktes,
- Zelfvertrouwen en de erkenning van je noden.

1.1. Mijn identiteit

Zelfbewustzijn aanwakken is een van de essentiële doelstellingen van jeugdwerk. Dit omvat thema's zoals je identiteit definiëren (voor iemand anders dat voor jou doet) en de unieke aspecten van je identiteit leren waarderen.

Bij preventiewerk met jongeren is het essentieel om te waarderen wie we zijn, wat we zijn, wat we doen, wat we weten, wat we kunnen ...

De volgende activiteiten helpen deelnemers om elkaar beter te leren kennen, om voor zichzelf op te komen en elkaar meer te waarderen.

1.1.1.

WAAR BEN IK WIE?**Doelstellingen**

In deze activiteit leren deelnemers zich beter kennen en leren ze het concept 'identiteit' begrijpen.

De activiteit streeft ernaar dat:

- Ze zich bewust worden dat identiteit en rollen verschillen naargelang tijd en plaats.
- Ze realiseren dat identiteit veranderlijk is.
- Identiteit uit vele verschillende facetten bestaat.

Doelgroep

Vanaf 12 jaar.

Groepsgrootte

10 - 20 deelnemers.

Materiaal

- Een wereldkaart (handout 1): een kopie per duo.
- Een kaart van Europa (handout 2): een kopie per duo.
- Een kaart van het land waar de vorming doorgaat: een kopie per duo.
- Een kaart van de stad waar de vorming doorgaat: een kopie per duo.
- Markers.

Tijd

Tussen 40 en 50 minuten.

De activiteit

- Vorm duo's. Elk duo krijgt een kopie van de vier kaarten en een paar markers. Vraag hen om op de vragen "Waar ben ik / wie ben ik?" te antwoorden.
 - 'Waar': de deelnemers duiden de plaatsen aan waar ze al geweest zijn, waar ze een link mee hebben, plekken die een betekenis hebben, die ze kennen, plaatsen waar ze naartoe gaan ... nu, in het verleden en in de toekomst. Het kunnen ook plaatsen zijn waar ze van dromen of plekken waarvoor ze plannen hebben. Of plekken waar hun naasten een sterke link mee hebben.
 - 'Wie': de deelnemers vermelden de rol(len) die ze op die verschillende plaatsen hebben (een of meer aspecten van hun identiteit). Dit kunnen rollen zijn die ze momenteel hebben, waar ze van dromen of die ze gaan hebben of al gehad hebben in die plaatsen. (vb. in Marokko was ik een toerist, in Brussel ben ik een student, in het skatepark ben ik een skater enz.)
- De partners leggen aan elkaar uit welke betekenis deze plaatsen hebben en de bijhorende rol(len).
- Nadien stellen de deelnemers kort (een paar van) de plekken en rollen van hun partner voor aan de groep.

Nabespreking

Start een gesprek aan de hand van de volgende vragen:

- *Wie heeft plaatsen en/of rollen ontdekt waarvan je je nog niet bewust was?*
- *Wie had meer dan een enkele rol gelinkt aan een bepaalde plaats?*
- *Welke plaatsen heb je aangeduid? Welke rollen heb je opgeschreven?*
- *Zijn er plaatsen waar je meer dan een rol hebt? Zijn er plaatsen waar maar een rol belangrijk is? Zijn er rollen die je overal hebt?*

- *Zijn er rollen die je vroeger had, maar die je nu niet meer hebt? Zijn er rollen die je in de toekomst gaat hebben?*
- *Welke aspecten van je identiteit veranderen naargelang de plaats waar je de verschillende rollen opneemt? (vb. zichtbare aspecten van je identiteit: uiterlijk, gedrag, etc. en onzichtbare aspecten: hoe je denkt en voelt, etc.)*

Tips

Het is interessant om te kijken welke rollen je hebt en welke plaatsen met deze rollen verbonden zijn. Verschillenden aspecten van je identiteit kunnen meer of minder zichtbaar worden en meer of minder belangrijk of nuttig zijn naargelang de plaats en de situatie. Dat noemen we 'meervoudige identiteit'.

Je kunt het illustreren aan de hand van een ui die verschillende lagen heeft. De pel van de ui is zichtbaar en kan ons van alles over onze identiteit zeggen. De buitenkant van de ui kan ook veranderen doorheen de tijd of naargelang de plaats, maar onder de buitenste laag gaan nog meer lagen schuil. Die zijn niet meteen zichtbaar en we zijn er ons zelf soms niet van bewust. Door deze soort oefeningen leren we de verschillende lagen van onze identiteit kennen. Middenin de ui zit een kern, het deel van onze identiteit dat heel sterk is. Dat zijn onze kernwaarden, de dingen waarin we geloven en waarnaar we streven. Deze delen van onze identiteit zijn bijzonder sterk en zullen niet gauw veranderen.

Bron

www.bounce-resilience-tools.eu ontwikkeld door de FOD Binnenlandse Zaken in samenwerking met Arktos vzw.

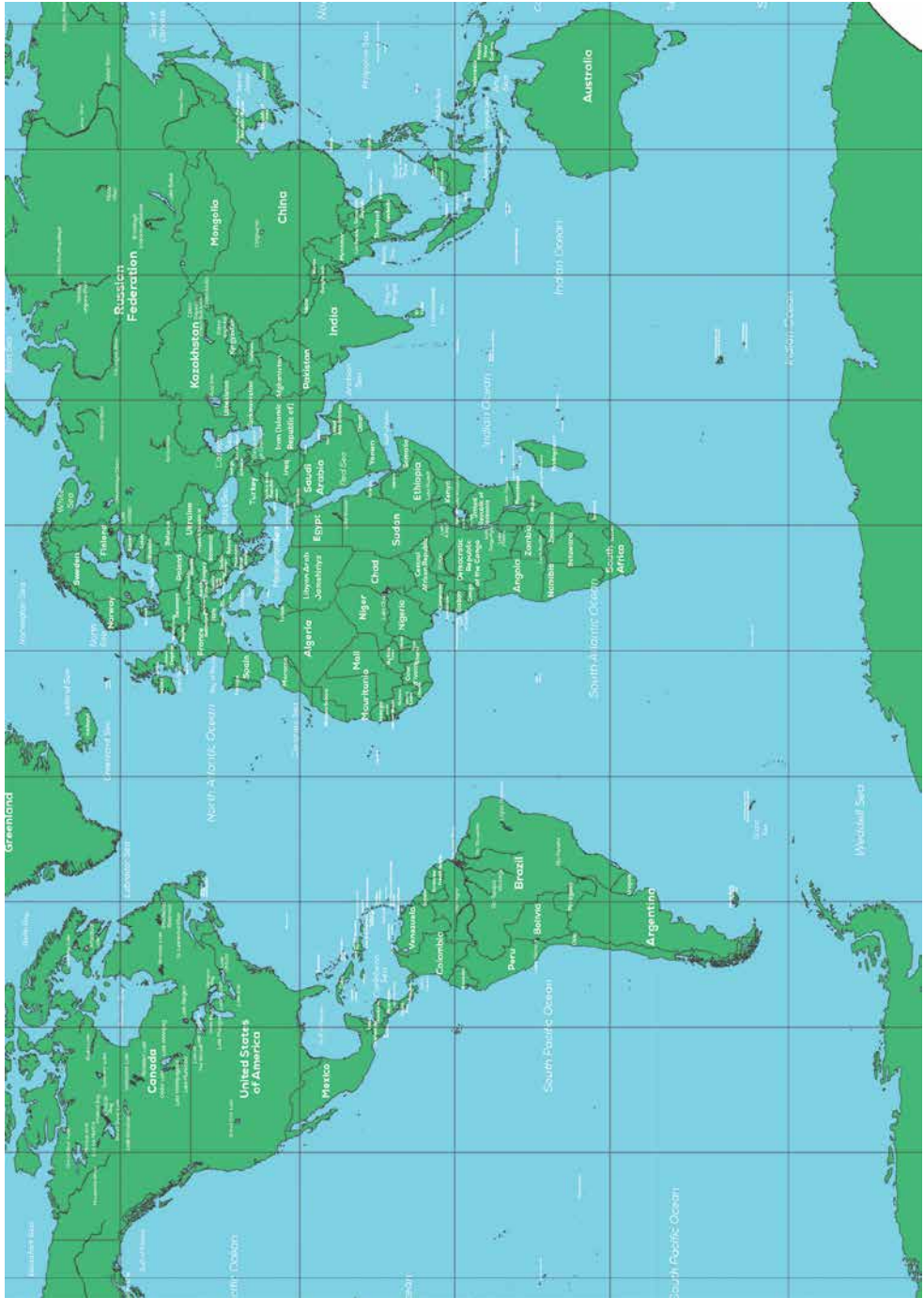
Voor meer informatie, contacteer:

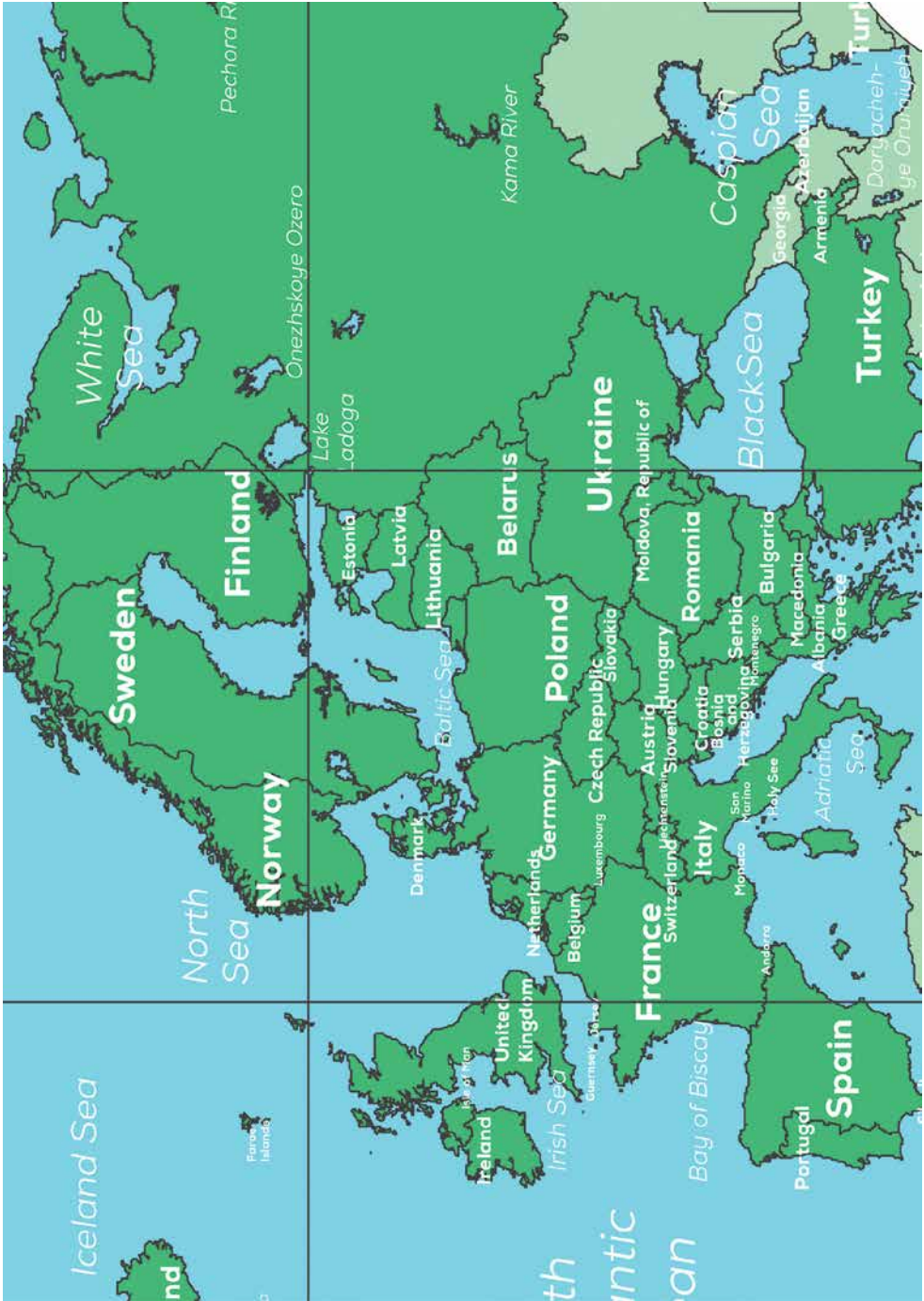
bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Handout 1: **Wereldkaart**

Handout 2: **Kaart van Europa**

1.1.2.

ROLMODELLEN EN RESOURCES**Doelstellingen**

Met deze activiteit leren deelnemers zich beter kennen. Het is de bedoeling dat ze:

- Bewust worden van de resources die we gebruiken in moeilijke situaties.
- Met elkaar uitwisselen over de resources die we in moeilijke situaties gebruiken.
- Nadenken over welke mensen rolmodellen zijn voor ons.
- Bewust zijn van de invloed die rolmodellen op ons hebben.
- Leren over hoe we omgaan met resources en rolmodellen.

Doelgroep

12 – 15 jaar.

Groepsgrootte

8 - 16 deelnemers.

Materiaal

- Een A4 blad papier voor elk 'levensdomein'

Tijd

40-50 minuten.

Voorbereiding

Creëer tien plekken met een A4'tje waarop een 'levensdomein' staat. De levensdomeinen zijn: familie, vrienden, school/werk, hobby's, media, verenigingsleven, cultuur, natuur, spiritualiteit, de wereld.

De activiteit (1)

- De deelnemers verdelen zich willekeurig over de verschillende plekken die een levensdomein vertegenwoordigen. Zorg dat er minstens twee deelnemers per plek zijn (laat eventueel sommige plekken leeg).
- Stel de onderstaande vragen over rolmodellen en resources. De deelnemers beantwoorden ze in functie van het levensdomein waar ze zich bevinden.
- De deelnemers veranderen vervolgens van plaats. Je kunt dezelfde of nieuwe vragen stellen. Dit kun je herhalen tot iedereen de tien levensdomeinen bezocht heeft. Of laat de deelnemers na een tijdje vrij kiezen welk levensdomein ze bezoeken.

Vragen over rolmodellen in het specifieke levensdomein:

- *Wie is een voorbeeld/rolmodel voor jou?*
- *Naar wie kijk je op?*
- *Aan wie spiegel jij je?*
- *Op wie wil je lijken?*
- *In wie geloof je?*

De activiteit (2)

Na elke vraag mogen de deelnemers kiezen voor welk levensdomein ze deze vraag willen beantwoorden en gaan dan naar die afgebakende plek.

Vragen over resources:

Wat helpt je om ondersteuning/hulp/advies/comfort/rust te vinden wanneer:

- *Je slechte punten hebt.*
- *Je gepest wordt.*
- *Je beste vriend je een geheim verteld heeft dat je niet kunt bewaren.*
- *Je ouders ruzie hadden.*
- *Je iets dom gedaan hebt.*
- *Je verliefd bent.*
- *Je een belangrijke keuze moet maken (vb. studiekeuze).*

Nabespreking

Je kunt ofwel debriefen na elke plaats, na een paar plekken of pas helemaal op het einde.

Vragen:

- *Heb je een persoonlijke ervaring met een rolmodel of resource die je wilt delen?*
- *Wat heb je van dit rolmodel of resource geleerd?*
- *Wat heb je van dit rolmodel of resource overgenomen dat nu deel van jouw identiteit is?*
- *Ben jij een rolmodel of resource voor anderen?*

Tips

- Niet alle deelnemers moeten alle vragen beantwoorden. Een positie innemen en over de vraag nadenken kan al genoeg zijn voor sommige deelnemers.
- Maak een selectie van de specifieke thema's die passen bij de vaardigheden en interesses van de groep.
- Pas de vragen en levensdomeinen gerust aan naargelang de leeftijd en de interesses van de deelnemers.

Variaties

- Deelnemers kunnen hun antwoorden opschrijven op een flipchart voor de verschillende levensdomeinen. De groep of personen die volgen kunnen hun antwoorden hieraan toevoegen.
- Je kunt de deelnemers ook in kleine groepjes van plaats naar plaats laten gaan.
- Je kunt een paar voorbeelden geven: vb. spiegel je jezelf aan een sporticoon?

Bron

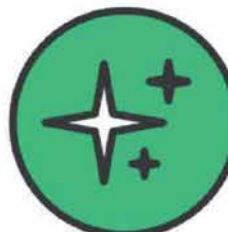
www.bounce-resilience-tools.eu ontwikkeld door de FOD Binnenlandse Zaken in samenwerking met Arktos vzw.

Voor meer informatie, contacteer:

bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Handout: **Levensdomeinen****FAMILIE****VRIENDEN****SCHOOL/WERK****VRIJE TIJD****MEDIA****VERENIGINGEN****CULTUUR****VERLEDEN/HEDEN/TOEKOMST****NATUUR****ZINGEVING**

1.1.3.

MIJN VOORoudERS HEBBEN GEZEGD ...

Doelstellingen

Deze activiteit heeft als doel om:

- Informatie te verzamelen over waar we vandaan komen, over onze familie en hoe ze onze identiteit mee vormt.
- Bewust te worden van ons eigen levensverhaal en van culturele verschillen.
- Het zelfvertrouwen en de eigenwaarde van jongeren op te krikken, vooral met betrekking tot hun achtergrond en familiegeschiedenis.

Doelgroep

12 - 15 jaar.

Groepsgrootte

5 - 20 deelnemers.

Materiaal

- Stoelen, papier, pennen.

Tijd

De activiteit bestaat uit 3 delen:

- Inleiding (15 minuten).
- Onderzoek thuis (1 uur).
- Groepsgeprek (1 tot 2 uur, afhankelijk van de grootte van de groep).

Vorbereiding

- Vraag de deelnemers om zich aan elkaar voor te stellen.
- Leg de activiteit uit aan de deelnemers: ze gaan journalist spelen en een interview doen.
- Voor deze activiteit gaan ze hun ouders en indien mogelijk hun grootouders interviewen. Stel een vragenlijst op waar de groep zich in kan vinden.
- Hieronder zijn een paar suggesties, maar de deelnemers kunnen natuurlijk ook vragen toevoegen.
 - *Wat zijn de voor- en achternamen van je grootouders langs moeders- en vaderskant?*
 - *Waar wonen ze vandaag?*
 - *Waar woonden ze voordien?*
 - *Waar komen ze vandaan?(land, stad, streek)*
 - *Als ze hun oorspronkelijke thuis verlaten hebben, wat was hier de reden voor?*
 - *Welk werk deden ze?*
 - *Hoe hebben ze elkaar leren kennen?*
 - *Gingen zij naar school? Hoe lang?*
 - *Vraag hen om een jeugdherinnering te vertellen.*
 - *Hoeveel kinderen hebben ze?*
- Terwijl ze bijleren over hun familiegeschiedenis, geven de deelnemers speciale aandacht aan:
 - *Migratieverhalen van hun ouders en grootouders.*
 - *Gelukkige herinneringen en positieve ervaringen die een stempel gedrukt hebben op hun familiegeschiedenis.*
 - *Dromen en ambities die ze vandaag nog koesteren.*

- Geef de deelnemers een week de tijd om hun familie te interviewen.

De activiteit

- Zodra de interviews afgenomen zijn, breng je de deelnemers samen om hun bevindingen te delen.
- Nodig de deelnemers uit om te vertellen wat ze ontdekt hebben over hun familie.
- Zoals boven al aangehaald, vraag je hen te focussen op positieve gebeurtenissen, grappige anekdotes, gelukkige herinneringen enz. De deelnemers willen misschien vertellen over de immigratie van hun families als hun (groot)ouders van een ander land of streek komen.

Nabespreking

- Was het gemakkelijk/moeilijk om je (groot)ouders te interviewen?
- Stonden ze open om mee te werken aan deze oefening?
- Welke moeilijkheden kwam je tegen? (als er zouden zijn)
- Wat heb je over je eigen familie ontdekt door deze activiteit?
- Wat heb je geleerd met deze activiteit?

Tips

- Zorg ervoor dat de deelnemers respect tonen voor elkaars verhalen.
- Zorg ervoor dat de deelnemers zich niet verplicht voelen om hun ervaring te delen als ze dat niet willen. Zet hen niet onder druk om informatie te delen.
- Hamer erop dat de deelnemers op de positieve elementen uit hun verhalen focussen.

Bron

Centre d'Information et de Documentation pour Jeunes (CIDJ België), *Mes tissages de vie. Une réflexion sur les identités jeunes. Dossier pédagogique. (Mijn levensweb. Reflecties over jongerenidentiteit. Pedagogisch dossier)*, Brussel, 2005.

Voor meer informatie:

www.cidj.be (Frans)

1.1.4.

MIJN CULTUUR

Doelstellingen

De cultuur waarin we geboren worden, vormt ons. En wij, op onze beurt, vormen onze cultuur. We zijn allemaal een mix van verschillende culturen, kenmerken en persoonlijke ervaringen. Om cultuur te begrijpen, moeten we verschillende aspecten van het leven bestuderen. Sommige zijn redelijk voor de hand liggend, terwijl je voor andere aspecten wat meer moet graven. Het doel van de volgende activiteit is om:

- Deelnemers het concept van 'cultuur' bij te brengen en zodoende elkaar beter te leren kennen.
- De verschillende elementen aan te duiden waaruit onze cultuur is samengesteld.
- Te identificeren welke elementen deel uitmaken van onze cultuur en van het land of stad waarin we momenteel wonen.

Doelgroep

Vanaf 15 jaar. Deze activiteit is bijzonder geschikt voor multiculturele groepen.

Groepsgrootte

Maximum 12 deelnemers.

Materiaal

- Papier, pennen, flipchart.

Tijd

1 uur.

De activiteit

- Vraag de deelnemers wat het woord 'cultuur' betekent voor hen (brainstorm).
- Schrijf alle antwoorden op en groepeer ze in 6 categorieën: kunst, wetenschap, geloofsovertuiging, gerechtigheid, waarden en tradities.
- Nodig de deelnemers uit om hun standpunten over cultuur te delen. Help de groep om de culturele elementen aan te duiden die ze van hun familie meegekregen hebben door vragen te stellen zoals:
 - *Wat geldt als 'goed' en 'slecht' in jouw cultuur?*
 - *Hoe is jouw familie samengesteld?*
 - *Hoe kenmerkt jouw cultuur de relatie tussen man en vrouw?*
 - *Wat zijn de belangrijkste tradities?*
 - *Welke talen worden gesproken?*
 - *Wie heeft de macht en hoe wordt die verkregen?*
 - *Hoe zou je humor beschrijven in jouw cultuur?*
 - *Welke rol speelt godsdienst?*
 - *Hoe ziet jouw cultuur andere culturen?*

Nabespreking

Rond de activiteit af met een samenvatting van de belangrijkste ideeën van de deelnemers. Herhaal de principes die als essentieel gezien worden om samen te leven in een multiculturele maatschappij zoals verdraagzaamheid, respect, non-discriminatie en secularisme.

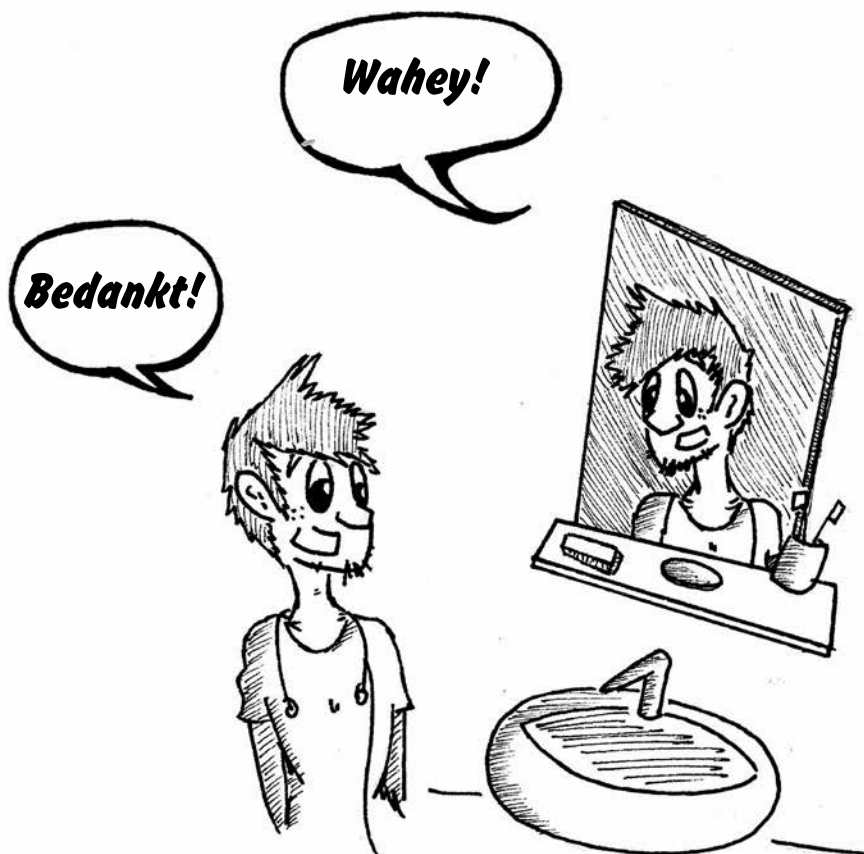
Tips

Zorg ervoor dat iedereen elkaar respecteert, vooral als er stereotypen naar boven zouden komen.

Source

Centre d'Information et de Documentation pour Jeunes (CIDJ België), *Mes tissages de vie. Une réflexion sur les identités jeunes. Dossier pédagogique. (Mijn levensweb. Reflecties over jongerenidentiteit. Pedagogisch dossier)*, Brussel, 2005.

1.2. Mijn krachten, talenten en vaardigheden

Om je eigen identiteit vorm te geven, moet je ervoor zorgen dat niemand anders het voor jou doet.

De volgende activiteiten helpen jongeren eigenwaarde kweken.

1.2.1.

MIJN VRIEND KAN DAT**Doelstellingen**

Deze activiteit bestaat uit een reeks challenges voor de deelnemers. Zo leren ze:

- Hun eigen talenten en sterktes ontdekken.
- De talenten en sterke punten kennen die de groep in hen ziet.
- De talenten en sterktes van anderen kennen.
- Anderen vertrouwen.

Doelgroep

Tussen 12 en 16 jaar. Deelnemers die elkaar al kennen (een klas bijvoorbeeld).

Groepsgrootte

20 - 25 deelnemers.

Materiaal

- Handout 1: challenges.
- Handout 2: talenten en sterktes voor de challenges.
- Handout 3: rekenen.
- Handout 4: afbeeldingen.

Bijkomend materiaal:

- Voor challenge 3: een stok kaarten.
- Voor challenge 6: 2 messen, 2 appels.
- Voor challenge 7: een toestel om muziek af te spelen, een bekend liedje.
- Voor challenge 8: een tafel, twee stoelen.
- Voor challenge 9: 1 pingpongbal, twee kopjes, een tafel.

Tijd

1 uur. Je kunt de tijd aanpassen naargelang het aantal deelnemers en challenges.

Vorbereiding

- Zet het materiaal klaar voor de verschillende challenges.
- Leg uit dat er verschillende challenges zijn. Voor elke challenge zijn er twee deelnemers nodig die hun talenten en sterktes moeten gebruiken. Elke speler gaat minstens een challenge aan.
- Gebruik de lijst met challenges hieronder en vraag de groep om twee deelnemers te nomineren voor elke challenge.
- Terwijl de groep beslist wie elk van de challenges zal uitvoeren, moet je vermijden dat de deelnemers zichzelf kandidaat stellen en dat ze hun eigen talenten en sterkte punten verklappen.
- De bedoeling van 'Mijn vriend kan dat' is dat de groep samen beslist welke twee deelnemers de challenges uitvoeren gebaseerd op de talenten en sterktes van elke deelnemer.
 - Challenge 1: focus, concentratie.
 - Challenge 2: rekenen.
 - Challenge 3: fijne motoriek.
 - Challenge 4: aandacht.
 - Challenge 5: fysieke kracht en reactievermogen.

- Challenge 6: koken.
- Challenge 7: muziek.
- Challenge 8: kracht en doorzettingsvermogen.
- Challenge 9: fysieke controle.
- Challenge 10: snelheid.

De activiteit

- Zodra de rollen verdeeld zijn, leg je de challenges uit (zie handout hieronder) en kan de activiteit beginnen.
- Na elke challenge kun je de prestaties bespreken voor je de volgende challenge aanvat.

Nabespreking

Nadat je alle challenges gehad hebt, kun je een groepsgesprek beginnen rond de volgende vragen:

- *Hoe verliep de groepsdiscussie om de personen te kiezen voor de verschillende challenges?*
- *Hoe moeilijk (of gemakkelijk) was het om jezelf niet vrijwillig aan te bieden voor een challenge?*
- *Hoe moeilijk (of gemakkelijk) was het als anderen je voorstelden voor een challenge? Hoe reageerde je daarop?*
- *Hoe zelfzeker voelde je jezelf om de challenge uit te voeren?*
- *Hoe tevreden ben je met je resultaat van de challenge?*
- *Hoe correct vond je dat de groep was wanneer ze je een specifiek talent toedichtten? Welk talent zou je willen en waarom?*
- *Kon je dat talent of die sterkte inzetten voor de challenge?*
- *Zijn er andere voorbeelden waar je dat talent of die sterktes zou kunnen gebruiken?*
- *Waarom denk je dat andere deelnemers dat talent of die sterktes bij jou vonden passen?*
- *Wat vond je het belangrijkste deel van het spel? De discussie over wie de challenge zou doen? Aan de challenge deelnemen? Of de challenge winnen?*

Tips

Je kunt het aantal challenges beperken naargelang de groepsgrootte en de mate van motivatie van de deelnemers. In deze activiteit is winnen eigenlijk maar een detail. Er zit natuurlijk een competitief element in elke challenge, maar winnen of verliezen is niet het belangrijkste element van deze oefening. De discussie over wie door de groep aangewezen wordt voor de verschillende challenges op basis van hun talenten en sterktes is veel belangrijker. En ook de ervaring van de deelnemers die de challenges toegewezen kregen. Waarschijnlijk hebben de deelnemers de neiging om zich kandidaat te stellen voor challenges die goed bij hun talenten en sterktes passen. Vermijd dit door erop te wijzen dat de hele groep samen moet beslissen.

Variatie

Je kunt de challenges aanpassen of andere challenges gebruiken naargelang de interesses en talenten van de deelnemers.

Source

www.bounce-resilience-tools.eu ontwikkeld door de FOD Binnenlandse Zaken in samenwerking met Arktos vzw.

Voor meer informatie, contacteer:

bounce-support@ibz.fgov.be.

Handout 1: Challenges

Challenge 1

- Talent / sterk punt: focus, concentratievermogen
- Twee deelnemers staan tegenover elkaar met een meter afstand tussen hen. Ze staan ontspannen maar sterk (voeten gespreid, rechte rug en hoofd, geen spanning, rustig ademend). De andere leden van de groep nemen wat afstand en blijven stil. Vanaf het startsignaal kijken de twee deelnemers in elkaars ogen. Degene die gefocust blijft, niet beweegt en zich niet afwendt of lacht, wint de uitdaging.
- Variant: herhaal totdat een deelnemer drie keer gewonnen heeft.

Challenge 2

- Talent / sterk punt: wiskunde
- Twee deelnemers nemen plaats naast elkaar, voor een omgedraaid blad met een rekensom erop (zie handout 9: Berekening). Wanneer het blad omgedraaid wordt, voeren de deelnemers de berekening uit en geven ze zo snel mogelijk het antwoord. De eerste die het juiste resultaat hardop zegt, wint.

Challenge 3

- Talent / sterk punt: fijne motoriek
- Bouw een kaartenhuisje van drie verdiepingen. De eerste deelnemer die een kaartenhuisje bouwt dat vijf seconden blijft staan, wint.

Challenge 4

- Talent / sterk punt: aandacht
- Twee deelnemers nemen plaats voor twee omgedraaide bladen vol afbeeldingen (zie handout 10: Afbeeldingen). De afbeeldingen worden gedurende 10 seconden getoond. Na deze tien seconden kan de jongste deelnemer (A) beginnen te zeggen wat hij zag: A noemt één ding, dan deelnemer B, enzovoort, afwisselend tot een deelnemer een fout maakt of te lang twijfelt. Degene met de meeste juiste antwoorden na elkaar, wint de challenge.

Challenge 5

- Talent / sterk punt: fysieke sterkte en reactiesnelheid
- Krokodillegevecht: twee deelnemers nemen plaats tegenover elkaar en gaan op hun handen en hun tenen staan, het lichaam gestrekt en de voeten op schouderbreedte. De voeten blijven op hun plaats tijdens de challenge. Bij het startsignaal probeert elke deelnemer de handen van de tegenstander weg te trekken maar moeten ze tegelijkertijd vermijden dat de tegenstander hun hand wegtrekt. Telkens wanneer een op de grond staande hand wordt aangeraakt, of een deelnemer de vloer raakt met een ander lichaamsdeel dan de handen en voeten, wordt er een punt gescoord. Na elk gescoord punt wordt de challenge opnieuw gestart na een signaal van de trainer. Wie het eerst drie punten heeft, wint.
- Variant: indien de vloer veilig is om op te vallen, laat de deelnemers dan de handen van de ander grijpen en eraan trekken totdat een van de twee zijn/haar evenwicht verliest.

Handout 1: Challenges

Challenge 6

- Talent / sterk punt: keukenvaardigheden
- Schil een appel en maak een zo lang mogelijk aaneengesloten stuk schil. De deelnemer met de langste appelschil wint.

Challenge 7

- Talent / sterk punt: muzikaal gevoel
- Een extra vrijwillige deelnemer (die niet meedoet aan de challenge) neuriet het refrein van een populair liedje. De twee deelnemers die de challenge doen, moeten de titel en de artiest van het liedje raden. De eerste die het juist raadt, wint de challenge.
- Varianten:
 - *Speel het liedje op een kazoo.*
 - *Speel (het refrein van) een populair liedje. De twee deelnemers krijgen vijf minuten om een creatieve manier te bedenken om iets te doen met het liedje. Bijvoorbeeld: het liedje neuriën, op een tafel of ander materiaal trommelen, een dansje maken, het liedje gorgelen, anderen betrekken ... Wanneer de eerste deelnemer het liedje opvoert, wacht de andere buiten. Na de twee opvoeringen stemt de groep over wie het meest creatief was.*
- Tips voor de facilitator: laat de deelnemers zelf het liedje kiezen en gebruik hun muzikale vaardigheden in de groep om het liedje te spelen.

Challenge 8

- Talent / sterk punt: kracht en doorzettingsvermogen
- Armworstelen: de beste van drie rondes wint.

Challenge 9

- Talent / sterk punt: fysieke controle
- Pingpongbalgooien: iedere deelnemer staat aan een kant van de tafel. Ieder heeft een kopje met een beetje water voor zich staan. De deelnemers trachten om de beurt een pingpongballetje in het kopje aan de andere kant te krijgen. Het moet eenmaal op de tafel stuiten en vervolgens in het kopje belanden en erin blijven liggen. De eerste deelnemer die hierin slaagt, wint.

Challenge 10

- Talent / sterk punt: snelheid
- Leg tien genummerde kaarten (van 1 tot 10) willekeurig verspreid in een op de vloer getekende cirkel. Bij het startsignaal wordt de chronometer gestart. Deelnemer A moet elke kaart van 1 tot 10 aanraken, B moet elke kaart van 10 tot 1 aanraken. Telkens na het aanraken van een kaart moeten de deelnemers met beide voeten terug uit de cirkel gaan vooraleer ze de volgende kaart mogen aantikken. De deelnemer die dit het snelste doet zonder fouten, wint. Voor elke fout worden twee extra seconden toegevoegd.

Ideeën voor extra challenges:

- Talent / sterk punt: fijne motoriek en creativiteit
 - Haken / breien / andere technieken om een klein handwerkje te maken
 - Talent / sterk punt: mediagebruik
 - Twee deelnemers nemen een telefoontoestel (hun eigen, of dat van de trainer) in de hand en nemen plaats naast elkaar, voor een omgedraaid blad papier. Ze creëren een nieuw bericht. Op het blad papier staat een korte tekst. Het papier wordt omgedraaid en de deelnemers kopiëren de tekst zo snel mogelijk in een bericht. De trainer meet de tijd van de deelnemers. De deelnemers leggen hun toestel neer zodra ze klaar zijn. De trainer controleert de spelling. Per fout wordt een seconde bijgeteld bij de tijd van die deelnemer.
 - Talent / sterk punt: zelfcontrole en muzikaal gevoel
 - Gorgel een liedje met water in de mond
-

Handout 2: **Talenten en sterke punten voor de challenges**

Focus, concentratie	Focus, concentratie
Wiskunde	Wiskunde
Fijne motoriek	Fijne motoriek
Aandacht	Aandacht
Fysieke sterkte en reactiesnelheid	Fysieke sterkte en reactiesnelheid

Handout 2: **Talenten en sterke punten voor de challenges**

Keukenvaardigheden	Keukenvaardigheden
Muzikaal gevoel	Muzikaal gevoel
Sterkte en doorzettingsvermogen	Sterkte en doorzettingsvermogen
Fysieke controle	Fysieke controle
Snelheid	Snelheid

Handout 3: **Berekening** 3×6 $+ 5$ $- 3$ $/ 2$ $=$

Handout 4: **Afbeeldingen**

1.2.2.

KWARTET VAN TALENTEN EN STERKTES**Doelstellingen**

Met deze activiteit maak je deelnemers bewust van hun eigen talenten en sterktes en ontwikkel je hun eigenwaarde en zelfvertrouwen. Ze zullen:

- Nadenken over hun talenten en sterktes en zich er bewust van worden.
- Talenten en sterktes bespreken.

Doelgroep

12 - 18 jaar.

Groepsgrootte

8 - 12 deelnemers.

Materiaal

- Zie handout.

Tijd

30 tot 40 minuten.

Vorbereiding

- Verspreid de talentkaarten.
- Vorm een cirkel met de groep.

De activiteit

- De deelnemers nemen vijf willekeurige talent- en sterktekaarten. Na je startsein geven de deelnemers de kaarten naar links door die het minst bij hen passen. Zo worden de verschillende kaarten meerdere keren doorgegeven terwijl iedereen de meest passende talentkaarten voor zich houdt en de minst passende doorgeeft.
- Na een tijdje stopt het doorgeven. De deelnemers leggen de minst passende kaart opzij en houden de vier kaarten in de hand die min of meer bij hen passen. Dat is hun talentenkwartet.

Nabespreking

- Start een gesprek met de deelnemers om de talenten, sterktes en kwaliteiten van elk verder uit te diepen. De deelnemers tonen bijvoorbeeld hun talentenkwartet aan de groep en leggen uit welke talentkaart het best bij hen past. Of ze kunnen vertellen waarom ze bepaalde kaarten niet gekozen hebben.
- Je kunt de volgende vragen stellen om de discussie op gang te trekken:
 - Geeft jouw talentenkwartet een goed overzicht van je talenten, sterktes en kwaliteiten?
 - Kun je voorbeelden geven hoe je deze talenten gebruikt?

Bron

www.bounce-resilience-tools.eu ontwikkeld door de FOD Binnenlandse Zaken in samenwerking met Arktos vzw.

Voor meer informatie, contacteer:

bounce-support@ibz.fgov.be.

Handout: **Kaartjes met talenten en sterktes**

Durver	Krachtig	Mooi
Zin voor humor	Trouw	Zelfvertrouwen
Goede luisteraar	Kalm	Geïnteresseerd
Levendige verbeelding	Vol ideeën	Harde werker

Handout: **Kaartjes met talenten en sterktes**

Bewonderenswaardig	Beweeglijk	Open geest
Grappig	Doorzetter	Coöperatief
Eerlijk	Net en proper	Zet duidelijke grenzen
Resoluut	Oplossingsgericht	Komt op voor zichzelf

Handout: **Kaartjes met talenten en sterktes**

Nauwgezet	Geduldig	Optimist
Meegaand	Onafhankelijk	Sportief
Beschermend	Troostend	Gezellig
Planner	Zachtaardig	Wijs

Handout: **Kaartjes met talenten en sterktes**

Vriendelijk	Sterk	Nieuwsgierig
Veeleisend	Teder	Snel
Gevoelig	Lief	Open
Gelukkig	Intelligent	Dromer

Handout: **Kaartjes met talenten en sterktes**

Enthousiast	Creatief	Vrolijk
Vriendelijk	Goed georganiseerd	Slim
Serieus	Tevreden	Sociaal
Bescheiden	Voorzichtig	Speels

Handout: **Kaartjes met talenten en sterktes**

Mooi	Spontaan	Avontuurlijk
Ambitieus	Genereus	Nieuwsgierig
...
...

1.2.3.

SILHOUETTEN**Doelstellingen**

Deze activiteit heeft als doel om:

- Jezelf en je sterktes beter te leren kennen.
- Zelfvertrouwen en eigenwaarde op te bouwen.
- Vrije meningsuiting aan te moedigen.

Doelgroep

12 - 15 jaar.

Groeps grootte

8 - 16 deelnemers.

Materiaal

- Verf, markers.
- Magazines, lijm, scharen.
- Een groot vel papier per deelnemer of een rol wit papier (het papier moet minstens zo groot zijn als de lengte van de deelnemer).

Tijd

1 uur.

Voorbereiding

- Vraag de deelnemers om duo's te vormen.
- Geef elk duo een groot vel papier, verf, markers, magazines, lijm en een schaar.
- Een persoon per duo gaat op het papier liggen en de andere tekent het silhouet af en vice versa (als een vel papier niet groot genoeg is, gebruik dan verschillende vellen naast elkaar).

De activiteit

- Vraag elke deelnemer om voorbeelden van hun kennis, vaardigheden, sterktes en persoonlijke kwaliteiten op het silhouet te tekenen of te schrijven, naargelang het lichaamsdeel waarop ze betrekking hebben (bijvoorbeeld wat ze met hun handen kunnen, met hun hart, met hun hoofd). Deelnemers kunnen ook afbeeldingen uit magazines knippen en ze als symbool voor hun kwaliteiten op het papier plakken.
- Is deelnemers klaar zijn met deze taak, tonen ze hun silhouet aan de rest van de groep en leggen ze uit wat ze getekend of geplakt hebben.

Nabespreking

Begin een gesprek over vaardigheden en talenten. Benadruk hoe belangrijk het is om je eigenwaarde hoog in te schatten en hoe je hierdoor makkelijker je plaats vindt in de maatschappij.

Variaties

- Presenteer de silhouetten eerst in het duo en nadien pas aan de rest van de groep.
- Of vraag de deelnemers om het silhouet van hun partner voor te stellen. Dit maakt het makkelijker voor bescheiden deelnemers om mee te doen.
- Stel de silhouetten tentoon in de ruimte.
- Als je weinig papier of tijd hebt, kun je de silhouetten beperken tot het bovenste deel van het lichaam vb. het gezicht, de schouders.

Bron

Université de Paix, De la prévention à la gestion positive des conflits. Jeux de coopération, (Van preventie tot positief conflictmanagement, Coöperatieve spelen.) Namen, www.universitedepaix.org/pdf/jeuxdecooperation.pdf. (Frans).

1.3. Wensen en behoeften

De hindernissen die we tegenkomen in het leven kunnen veel oorzaken hebben: de angst om fout te zijn, de angst om mensen teleur te stellen ... maar veel experts zijn het erover eens dat jongeren die het moeilijk hebben om beslissingen te nemen, vaak zelfvertrouwen missen. Hierdoor luisteren we dikwijls niet naar onze eigen behoeften en wensen. Vooral jongeren lopen dan het risico om door anderen beïnvloed te worden in plaats van hun eigen doelen na te streven.

Met de volgende activiteiten kunnen deelnemers werken rond moeilijke stellingen zoals 'Ik wil (niet) ...' en 'Ik houd (niet) van ...' om bewust te worden van hun eigen doelen.

- Elk grijs veld komt overeen met een deelnemer uit de groep. Je kunt de naam van de deelnemer en de specifieke activiteit (voetbal, tennis, viool, jazz enz.) in de tabel toevoegen. De categorieën zijn niet exhaustief, dus je mag er altijd aan toevoegen.
- De groep analyseert de oefening door een waarde toe te schrijven aan elke activiteit en hoe verschillende interesses deelnemers dichterbij elkaar kunnen brengen.

Deel 3

- Nadat je alle 'talenten' van de groep (Deel 2) opgeschreven hebt, vraag je de deelnemers om na te denken hoe ze deze passies en kennis met anderen kunnen delen.
- Vraag de deelnemers om over het volgende thema na te denken en hun ideeën op een blad papier op te schrijven: *"Hoe zou ik iemand mijn favoriete activiteit voorstellen of hoe zou ik deze persoon initiëren?"*
- Vraag ze om hun ideeën toe te lichten. Vraag de deelnemers nadien om te reageren en hun opmerkingen en suggesties te delen.
- Ten slotte geef je de groep de mogelijkheid om nog meer te weten te komen over de vermelde activiteiten en interesses van de andere deelnemers.

Tips

Vermijd dat deelnemers waardeoordelen geven over de voorkeuren, passies en interesses van elkaar. Waak erover dat de spreektijd gelijk verdeeld wordt onder de deelnemers.

Variatie

Als de groep opnieuw samenkomt voor een andere activiteit, kun je deelnemers vragen om een presentatie van een kwartiertje voor te bereiden om hun talent of passie met de anderen te delen.

Bron

La Coopération pour l'éducation à la non-violence et à la paix, Commission éducation, *L'apprentissage de l'estime de soi. Treize fiches pédagogiques pour l'éducation à la non-violence et à la paix*, (Werken aan eigenwaarde. 13 pedagogische fiches voor geweldloze vredeseducatie), Parijs, 2009.

Voor meer informatie, contacteer:

secretariat@education-nvp.org.

1.3.2.

EEN POSITIEF DOEL

Doelstellingen

In deze activiteit, leren deelnemers:

- Zichzelf beter kennen.
- Zelfvertrouwen en eigenwaarde opbouwen.
- Hun eigen ideeën creëren.
- Hun talenten identificeren en erover praten.
- Positieve doelen voor zichzelf formuleren, ze presenteren en plannen maken om ze te bereiken.
- Met andere deelnemers uitwisselen.

Doelgroep

12 - 18 jaar.

Groepsgrootte

6 - 12 deelnemers.

Materiaal

- Plankjes hout (bij voorkeur dennenhout, 20 x 10 cm bijvoorbeeld).
- Markers.
- Papier.

Tijd

1-2 uur, de tijd is afhankelijk van de manier hoe je de activiteit uitvoert.

Vorbereiding

- Maak een kring waarin de deelnemers genoeg plaats hebben om zich op hun gemak te voelen.
- Geef elke deelnemer een plankje en een marker.

De activiteit**Deel 1**

- Geef deelnemers een paar minuten om na te denken over iets positiefs dat ze willen bereiken, een doel waarnaar ze streven, een talent of sterkte die ze willen ontwikkelen enz.
- Bovenaan het stuk hout schrijven/tekenen/symboliseren ze dit doel met een marker. Onderaan schrijven ze hun naam. Laat genoeg plaats om daartussen nog dingen toe te voegen.
- Breng de deelnemers samen om met elkaar in gesprek te gaan. Stel vragen zoals:
 - *Kun je de groep vertellen wat jouw positieve doel is?*
 - *Hoe gemakkelijk of moeilijk is het om een persoonlijk doel te bereiken?*
 - *Hoe gemotiveerd ben je om dit doel te bereiken?*
 - *Hoe overtuigd ben je ervan dat je dit doel zal bereiken?*
- Als sommige deelnemers het moeilijk hebben om hun positieve doel uit te leggen, stel hen dan vragen om verdere details te weten te komen: *“Wat wil je? Waar droom je van?”*

Deel 2

- Vraag de deelnemers, individueel of in koppels, om na te denken over de nodige voorwaarden om hun doelen te bereiken. De volgende vragen op een blad papier kunnen daarbij helpen:
 - *Hoe maak ik dit doel realistisch?*

- *Is dit een haalbare doelstelling of moet ik mijn positieve doel veranderen in een haalbare doelstelling?*
- *Wat moet ik doen om dit doel te bereiken?*
- *Wat moet ik allemaal doen voor ik in staat ben om dit doel te bereiken?*
- *Welke stappen kan ik nemen om het doel gemakkelijker te bereiken?*
- *Welke hindernissen kunnen mijn motivatie beïnvloeden en mij van dit pad afbrengen?*

Aan de hand van de antwoorden op deze vragen kunnen de deelnemers een plan maken hoe ze hun positieve doel willen bereiken.

Nabespreking

Besprek in groep wat de doelstelling van deze oefening was. Je kunt de discussie op gang brengen met de volgende vragen:

- *Ben je nog altijd overtuigd dat je jouw positieve doel kunt bereiken?*
- *Is je doel haalbaar?*
- *Wat heb je nodig om zelfverzekerd te zijn?*
- *Welke stappen moet je zetten om dit doel te bereiken?*
- *Wat kan je helpen om je doel te bereiken?*
- *Welke hindernissen kun je tegenkomen op weg naar je doel?*
- *Hoe ga je deze hindernissen overwinnen?*
- *Zijn er vormingen of studies die je kunnen helpen om dit doel te bereiken?*

Tips

Als de deelnemers het moeilijk hebben om een positief doel te vinden voor hun stuk hout:

- Gebruik dan je eigen kennis van de deelnemer (als je hen goed genoeg kent).
- Als de deelnemers elkaar goed kennen, kun je de groep om hulp vragen.
- Maar zorg er altijd voor dat de deelnemer akkoord is met het positieve doel. Laat de deelnemers altijd hun eigen doel bepalen en formuleren.

Tijdens de activiteit kunnen de deelnemers altijd nieuwe doelen kiezen of doelen vervangen op hun stuk hout.

Bron

www.bounce-resilience-tools.eu ontwikkeld door de FOD Binnenlandse Zaken in samenwerking met Arktos vzw.

Voor meer informatie, contacteer:

bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

1.3.3.

IK HOUD (NIET) VAN ...: BEELDSPRAAK**Doelstellingen**

Deze activiteit moedigt deelnemers aan om te praten over waar ze al dan niet van houden, voor de groep. Hierdoor:

- Ontdekken ze meer over zichzelf en de mensen rondom hen.
- Bouwen ze meer zelfvertrouwen op om voor een groep te spreken.
- Oefenen ze luistervaardigheden, zonder dat dit noodzakelijkerwijs een discussie teweegbrengt.
- Leren ze luisteren en de ideeën en opinies van anderen te respecteren.

Doelgroep

12 - 18 jaar.

Groepsgrootte

15 - 25 deelnemers.

Materiaal

- Een verzameling van een stuk of 30 verschillende foto's, 5 of 6 exemplaren van elk.

Tijd

1 uur.

Een noot bij de methode

Jacques Nimier, een Franse psycholoog en leraar (1929-2014), definieerde beeldspraak als volgt: *“De foto is het voorwerp van projectie. Dat wil zeggen dat de persoon die de foto kiest – door te focussen op bepaalde details – eigenschappen toewijst aan de afbeelding die specifiek zijn voor zijn/haar interpretatie. In die zin wordt de foto het verlengde van die persoon, terwijl het toch een extern object is. Dit is een proces waardoor een persoon op een subtiele manier over zichzelf kan spreken terwijl hij/zij over de foto praat. De foto is tegelijkertijd de persoon en niet de persoon. Dit proces maakt het makkelijker voor mensen om over zichzelf te spreken terwijl ze zich verstoppen achter de foto.”*

Referentie

Alain Baptiste, Claire Belisle, Jean-Marie Pechenart, Claudine Vacheret, *Photolangage – Une méthode pour communiquer en groupe par la photo, (Beeldspraak – een methode om met de groep te communiceren aan de hand van foto's)*, Organisations Éditions, Parijs, 1991.

Vorbereiding

- We raden je aan om de deelnemers hun eigen foto's of knipsels te laten samenstellen, bijvoorbeeld reisfoto's, kunst, beelden uit catalogussen ...
- Nadat je alle foto's verzameld hebt, plak je ze op stukken karton.
- Nummer de foto's op de achterzijde van het karton. Houd het bijschrift van elke foto apart, maar houd je klaar om het toe te voegen als dit nuttig zou zijn tijdens het gesprek. In het bijschrift staat bijvoorbeeld informatie over de locatie, datum, auteur en waar de foto vandaan komt.

- Probeer foto's van actuele gebeurtenissen te vermijden, omdat deze het gesprek naar waargebeurde feiten leiden, eerder dan vragen opwerpen.
- Indien mogelijk, vraag iedereen om een of meerder foto's op voorhand aan jou te geven. Daardoor kun je een waaier aan foto's over hetzelfde onderwerp verzamelen of een diverse verzameling foto's over verschillende onderwerpen.
- Verzamel minstens 4 tot 5 foto's per deelnemer en maak er verschillende kopieën van.
- Leg de foto's zo op tafel dat elke serie duidelijk zichtbaar is (plaats de kaarten van dezelfde serie onder elkaar).
- Nodig de deelnemers uit om de foto's te bekijken aan het begin van de activiteit.
- Vraag elke deelnemer om twee afbeeldingen te kiezen:
 - Een afbeelding die iets voorstelt waarvan ze houden en dat hen positief stemt ...
 - Een afbeelding die iets voorstelt waar ze niet van houden en dat hen negatief stemt
- Verwijder de resterende foto's van tafel zodat de deelnemers voldoende plaats hebben om alle gekozen foto's te zien. Hoe meer plaats tussen de foto's, hoe beter.

De activiteit

- Zorg voor een kalme, rustige sfeer voor deze activiteit.
- Nodig deelnemers uit om elk twee foto's uit te kiezen. (Als er veel deelnemers zijn, kunnen ze in kleinere groepjes van 5 of 6 komen kiezen).
- Wanneer iedereen zijn keuze gemaakt heeft, gaan de deelnemers terug zitten. Vraag hen om hun gekozen foto's niet aan de anderen te tonen.
- Vraag de deelnemers, in willekeurige volgorde, om de kaart te tonen die iets negatiefs voorstelt. De deelnemers vertellen dan wat de afbeelding voor hen voorstelt en waarom ze daar niet van houden. Zorg ervoor dat iedereen ongestoord zijn/haar foto kan voorstellen zonder onderbroken te worden, en – veel belangrijker – zonder bekritiseerd of beoordeeld te worden.
- Nodig vervolgens de deelnemers uit om hetzelfde te doen met de foto waar ze van houden. Vraag hen om hun keuze uit te leggen en waarom ze zich daar positief bij voelen.

Nabespreking

- Nadat iedereen zijn keuze besproken heeft, neem je tijd om de oefening te bespreken: hoe hebben ze de activiteit ervaren en wat hebben ze over zichzelf en andere deelnemers geleerd door de activiteit? Nogmaals, zorg ervoor dat de deelnemers zich kunnen uitdrukken zonder onderbroken te worden.
- Het is mogelijk dat deelnemers dezelfde afbeelding gekozen hebben, met een gelijkaardige of zelfs tegengestelde uitleg. Zo leren ze verschillen respecteren en ontdekken ze affiniteiten waarvan ze niet van op de hoogte waren.
- Stel vragen om de activiteit te debriefen zoals:
 - *Voelde je dat er naar je geluisterd werd? Voelde je je begrepen? Wat kan je daaruit leren?*
 - *Welke delen van het groepsgesprek waren interessant voor jou?*
 - *Voelde je dat er naar jou geluisterd werd tijdens het groepsgesprek zonder dat je onderbroken werd?*
 - *Waren er afbeeldingen die door niemand gekozen werden?*
 - *Hoe zou je jouw ervaring tijdens deze oefening omschrijven?*
 - *Koos je dezelfde foto als iemand anders? Wat gebeurde er precies en hoe voel je je daarbij?*

Tips

Kader het groepsgesprek zo dat de deelnemers hun eigen ervaringen weergeven zonder te veralgemenen. Het is belangrijk dat je geen notities neemt en geen waardeoordelen uitspreekt. Zorg ervoor dat de deelnemers elkaar niet onderbreken.

Bron

La Coopération pour l'éducation à la non-violence et à la paix, Commission éducation, *L'apprentissage de l'estime de soi. Treize fiches pédagogiques pour l'éducation à la non-violence et à la paix*, (Werken aan eigenwaarde. 13 pedagogische fiches voor geweldloze vredeseducatie), Parijs, 2009.

Voor meer informatie, contacteer

secretariat@education-nvp.org.

1.3.4.

ZELFPORTRET**Doelstellingen**

In deze activiteit leren deelnemers elkaar beter kennen en krijgen ze een beter zicht op zichzelf in de toekomst. Hierdoor:

- Ontdekken ze op een creatieve manier details over elkaars persoonlijkheid.
- Gaan ze na welke persoonlijkheidskenmerken belangrijk zijn voor hen.

Doelgroep

12 - 18 jaar.

Groepsgrootte

6 - 12 deelnemers.

Materiaal

- Grote vellen papier (1 per deelnemer).
- Pennen, kleurpotloden, scharen.
- Een groot aantal magazines/kranten met foto's (je kunt je deelnemers vragen om er een aantal mee te brengen).
- Plakstiften.

Tijd

1 uur.

Vorbereiding

- Geef elke deelnemer een groot blad papier. Verdeel het materiaal (magazines, kranten enz.).

De activiteit

- Vraag de deelnemers om een persoonlijke collage te maken op het blad papier met foto's, tekeningen, letters, stukjes tekst ... Deze collage kan onder andere het volgende uitdrukken:
 - Wie ze zijn en hoe ze zichzelf zien.
 - Voorkeuren en afkeren.
 - Kennis en vaardigheden.
 - Dingen die belangrijk zijn in hun leven.
 - Hoop en dromen.
 - Hoe ze de toekomst zien.
- Stel de collages tentoon in de ruimte. Geef de makers van de collage de mogelijkheid om te reageren op de feedback van de groep.

Tips

Zorg ervoor dat deelnemers geen waardeoordelen vellen. Vraag ze enkel om opmerkingen, vragen en gevoelens te uiten.

Bron

La Coopération pour l'éducation à la non-violence et à la paix, Commission éducation, *L'apprentissage de l'estime de soi. Treize fiches pédagogiques pour l'éducation à la non-violence et à la paix*, (Werken aan eigenwaarde. 13 pedagogische fiches voor geweldloze vredeseducatie), Parijs, 2009.

Voor meer informatie, contacteer:

secretariat@education-nvp.org.

2.

DIVERSITEIT EN SAMENLEVEN

Hoe gaan we om met thema's als diversiteit en samenleven? En hoe relevant zijn deze begrippen in de preventie van gewelddadig extremisme?

Het is duidelijk dat deze twee concepten afspiegelingen zijn van onze maatschappij in haar geheel. In veel gevallen wordt de socioculturele diversiteit gehinderd door geldende socio-economische normen, wat de breuklijnen in de maatschappij kan verklaren. We stellen vast dat bepaalde bevolkingsgroepen in bepaalde gebieden hierdoor homogener worden.

Het is mogelijk om gewelddadig extremisme te zien als een radicale strijd tegen diversiteit in een bepaalde samenleving: een groep met een specifieke ideologie heeft moeite om zich in deze diversiteit te herkennen en voelt zich daardoor 'aangevallen', of niet erkend. Daarom ondermijnen ze deze samenleving. Dit gevoel van afwijzing bij geradicaliseerde individuen gaat vaak gepaard met de intrinsieke behoefte om bij een groep te horen.

Het is belangrijk om het grote publiek instrumenten te geven om dit gevoel van afwijzing tegen te gaan en om de voordelen van een diverse samenleving te erkennen. Als we zelf diversiteit omarmen, zijn we veel beter geplaatst om gewelddadig extremisme te voorkomen.

Het is ook nodig om te hameren op het educatieve belang van deze taak. Iedereen neemt sowieso diverse elementen uit de omgeving op in zijn/haar identiteit. Het is nuttig om bewust te zijn van deze 'interne veelvoud' (dat je zelf uit diverse elementen bestaat) want het draagt bij aan een positieve samenleving.

Dit deel van deze toolkit bevat tools die ons aanzetten om 'de ander' te ontmoeten. Die ander ziet er op het eerste zicht vaak anders uit, maar vertoont vaak ook verregaande gelijkenissen ... De voorgestelde activiteiten helpen ons om het proces achter stereotypen en discriminatie beter te begrijpen en om het gevoel van afwijzing te overwinnen. De activiteiten zetten deelnemers aan om interculturaliteit en de toegevoegde waarde ervan te omarmen.

• All HUMANS •

2.1. Verschillende mensen ontmoeten: overeenkomsten en verschillen waarderen

Pas toen ik me van mijn eigen identiteit bewust werd, merkte ik dat we allemaal individuen waren. Ik herkende plots onze verschillen, maar ook onze overeenkomsten.

Met de volgende activiteiten kunnen deelnemers specifieke kennis opdoen (waar ze zich misschien al bewust van zijn) om anderen gemakkelijker te aanvaarden en zo een tolerantere samenleving te creëren.

2.1.1.

LINKS

Doelstellingen

Het doel van deze activiteit is om:

- Links te creëren tussen mensen.
- Deelnemers te tonen hoe ze omgaan met anderen, vooral wat betreft gelijkenissen en verschillen.

Doelgroep

Vanaf 12 jaar.

Groepsgrootte

Minimum 5 deelnemers.

Materiaal

- Stoelen: een minder dan het aantal deelnemers.

Tijd

20 - 30 minuten.

De activiteit

Zet de stoelen in een cirkel (een stoel minder dan het aantal deelnemers).

Vraag een deelnemer om in het midden te staan en de rest mag gaan zitten. Vraag de deelnemer in het midden om iets over zichzelf te vertellen: een karaktertrek, een hobby, een talent, een voorkeur enz. Als deelnemers in de groep dit kenmerk ook hebben, dan staan zij recht. Een van deze deelnemers neemt vervolgens de plaats van de persoon in het midden in en vertelt ook iets over zichzelf. Enzovoort. Als niemand rechtstaat, dan geeft de persoon in het midden een ander kenmerk.

Nabespreking

Start een groepsgesprek aan de hand van de volgende vragen:

- *Had je veel of weinig gelijkenissen met andere deelnemers? Welke invloed had dit op je welbevinden tijdens de activiteit? Denk je dat het belangrijk is om overeenkomsten te hebben met anderen?*
- *Welke overeenkomsten of links ontdekte je met anderen in de groep?*
- *Waren er unieke elementen in de groep, toen niemand recht ging staan? Of vind je dat er toch gelijkenissen waren maar dat gewoon niemand ging rechtstaan?*
- *Heb je persoonlijke ervaringen dat je gelijkenissen of links met anderen ontdekte? Heb je de neiging om op gelijkenissen of verschillen te letten wanneer je nieuwe mensen leert kennen?*
- *Welke gelijkenissen of links zijn oppervlakkig?*
- *Welke gelijkenissen zijn verbonden met je waarden of andere belangrijke dingen?*
- *Hoe zou de wereld zijn als iedereen hetzelfde was? Hoe zou het zijn als iedereen verschillend was?*

Tips

Behandel de deelnemers op dezelfde manier, of ze nu veel overeenkomsten vertoonden of niet. Als ze moeilijkheden hebben om kenmerken te vinden, kun je hen helpen met deze voorbeelden:

<i>Ik ben een meisje/jongen.</i>	<i>Mijn haarkleur is ...</i>
<i>Ik ben fan van (sportclub, artiest ...).</i>	<i>Ik ben goed in ...</i>
<i>Ik houd van ...</i>	<i>Ik ben een ...</i>
<i>Ik heb een ...</i>	<i>Ik eet graag ...</i>
<i>Ik heb ooit meegemaakt dat ...</i>	<i>Ik luister/kijk graag naar ...</i>
<i>Ik ga vaak naar ...</i>	<i>Ik ben ... jaar oud.</i>
<i>Ik heb ... broers en zussen.</i>	<i>Ik heb een ... als huisdier.</i>
<i>Ik slaap gewoonlijk ... uur per nacht.</i>	<i>Ik gooi nooit afval op de grond.</i>
<i>Ik ben liefst alleen/in groep.</i>	<i>Ik rook (niet).</i>
<i>Ik ben vegetariër.</i>	<i>Ik bid regelmatig.</i>
<i>Ik breng graag tijd buiten door.</i>	

Variaties

- *Telkens als een deelnemer van plaats wisselt, kun je deze link op een blad papier schrijven met namen in verschillende kleuren. Zo bouw je een soort spinnenweb waar alle deelnemers op verschillende manieren met elkaar verbonden zijn (sociogram).*
- *In plaats van een persoon in het midden te zetten, kun je elke deelnemer om beurt uitnodigen om op een stoel te komen zitten en dingen over zichzelf te vertellen. Als een andere deelnemer hetzelfde kenmerk heeft, dan komt die op de schoot van deze deelnemer zitten. Vraag een volgende deelnemer om een kenmerk op te noemen. Als de eerste deelnemer moet verhuizen, moet de persoon op zijn/haar schoot ook verhuizen.*
- *Verdeel de deelnemers in kleinere groepjes. In deze groepen, hebben ze 2 minuten de tijd om zoveel mogelijk gelijkenissen of links op te schrijven. Of ze kunnen ook specifiekere dingen noteren (vb. een gerecht dat iedereen graag eet enz.).*

Bron

www.bounce-resilience-tools.eu ontwikkeld door de FOD Binnenlandse Zaken in samenwerking met Arktos vzw.

Voor meer informatie, contacteer:

bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

2.1.2.

RAAD EENS WIE KOMT ETEN**Doelstellingen**

Het doel van deze activiteit is om:

- Boodschappen van ons gezin te analyseren over mensen van een verschillende culturele of sociale achtergrond.
- De waarden achter deze boodschappen te analyseren.
- Bewust te worden van de rol van het gezin om maatschappelijke waarden over te dragen.

Doelgroep

14 - 18 jaar.

Groepsgrootte

15 - 25 deelnemers.

Materiaal

- Kopieën van de rollen (handout).
- Pen en papier.

Tijd

45 minuten.

Vorbereiding

- Maak een kopie van de rolbeschrijving voor de 4 acteurs.
- Geef de 4 observatoren pen en papier.

De activiteit

- Vertel de groep dat je een rollenspel gaat doen om de rol van het gezin te onderzoeken bij de overdracht van meningen over mensen met een andere sociale of culturele achtergrond.
- Kies 4 vrijwilligers om de rollen te spelen (bij voorkeur twee van elk gender) en 4 anderen om gericht te observeren. De rest van de groep kijkt gewoon toe.
- Vraag elk van de observatoren om een welbepaalde acteur te observeren en alle argumenten te noteren die ze gebruiken. Spreek af welke observator welke acteur observeert.
- Geef elke speler een rolbeschrijving en geef hen 2 tot 3 minuten om zich in hun rol in te leven.
- Zet het podium klaar: zet 4 stoelen in een halve cirkel en vertel de groep dat dit de woonkamer is waarin een gesprek gaat plaatsvinden tussen de leden van een gezin. Op jouw teken (vb. een klap in je handen) start het rollenspel.
- Beslis zelf hoe lang je het rollenspel laat duren, afhankelijk van de manier dat het zich ontwikkelt. 15 minuten is een goede tijdsspanne. Geef een duidelijk signaal om het rollenspel te beëindigen.

Nabespreking

Start de debriefing met de vraag hoe de acteurs zich voelden.

Vraag vervolgens elk van de observatoren om beurt om de argumenten voor te lezen die de spelers gebruikten om anderen te overtuigen van hun standpunt.

Betrek vervolgens de rest van de groep met volgende vragen:

- *Waren de argumenten gelijkaardig als wat je soms in je eigen gezin hoort?*
- *Zou het anders geweest zijn als het vriendje, in plaats van zwart, dezelfde huidskleur gehad zou hebben als het*

meisje?

- *Zou het anders geweest zijn als het niet het meisje was dat een vriendje mee naar huis bracht, maar een jongen die een vriendinnetje meebracht?*
- *Wat zou er gebeuren als het meisje zou aankondigen dat ze een liefdesrelatie had met een ander meisje? En wat als de jongen thuis zijn vriendje zou voorstellen?*
- *Geloof je dat zulke conflicten zich vandaag de dag nog voordoen of is dit iets uit het verleden?*
- *Is dit jou wel eens overkomen of iemand die je kent?*

Tips

Je kunt deze activiteit gemakkelijk aanpassen aan de socio-culturele realiteit van de deelnemers. Als je vindt dat de rollen te nauw omschreven zijn of dat ze niet bij jouw realiteit passen, dan kan je je eigen rolbeschrijvingen maken van gangbare houdingen die typisch zijn voor gezinnen in jouw cultuur.

Bron

Raad van Europa - *Education Pack "all different - all equal" (Iedereen anders, iedereen gelijk)*, Directorate of Youth and Sport, Raad van Europa, 2nd edition, 2004.

www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/archives/educational_resources/education_pack/Kit%20pedagogique.pdf
p.109.

Handout: **Rolbeschrijvingen**

Kaart 1: jonge vrouw.

Je hebt beslist om je gezin te trotseren en hen te vertellen dat je met je zwarte vriendje wilt gaan samenwonen. Jij start het rollenspel. Je kondigt aan dat je met je zwarte vriendje wilt gaan samenwonen. Probeer je beslissing te verdedigen met argumenten die ingaan tegen de vooroordelen tegen relaties tussen jongeren van verschillende afkomst.

Kaart 2: moeder.

Je dochter heeft een zwart vriendje met wie ze een heel hechte band heeft. Je houdt zielsveel van je dochter, maar je begrijpt niet hoe ze jou dit aan kan doen. Je ondersteunt je man in alles wat hij zegt. Je bedreigt je dochter niet maar je begrijpt niet waarom je dochter je die pijn wil aandoen. Je bent ervan overtuigd dat de zwarte jongen haar in de steek zal laten en dat ze daar veel zal onder lijden.

Kaart 3: oudere broer.

Je zus heeft een zwart vriendje met wie ze een heel hechte band heeft. In principe heb je er niets op tegen dat je zus een relatie heeft met een zwarte man. Eigenlijk vind je dat mensen het recht hebben om relaties aan te gaan met wie ze willen. Maar wanneer je moeder zegt dat het vriendje je zus waarschijnlijk in de steek zal laten, begin je ook te denken dat hij haar gebruikt. Je drukt je bezorgdheid uit en je wilt je zus beschermen.

Kaart 4: vader.

Je dochter heeft een zwart vriendje met wie ze een heel hechte band heeft. Jij bent de baas thuis en je keurt de relatie van je dochter niet goed. Jij moet de morele waarden in het gezin hoog houden en bent bezorgd over wat de mensen zullen zeggen. Je vindt niet van jezelf dat je racist bent, maar dat je dochter met een zwarte gaat trouwen is helemaal iets anders. Denk en discussieer als een strenge vader.

2.2. Stereotypen en vooroordelen

Het is onmogelijk om aan de 'reflex' van stereotypen en vooroordelen te ontsnappen, om de eenvoudige reden dat onze hersenen teruggrijpen naar gekende referenties om ontbrekende informatie in te vullen. Ze worden dus totaal automatisch gegenereerd! Er is dus maar een oplossing: experimenteren om te weten te komen hoe ze werken ...

De activiteiten hieronder helpen je stereotypen te begrijpen zodat we kunnen voorkomen dat ze ontmoetingen en ons begrip voor 'anderen' in de weg staan. Zo leren we gelijkenissen en verschillen aanvaarden die deel uitmaken van onze identiteit.

2.2.1.

STEREOTYPEN, VOORoorDELEN EN DISCRIMINATIE**Doelstellingen**

Deze activiteit heeft als doel om:

- Het verschil tussen vooroordelen, stereotypen en discriminatie duidelijk te maken.
- Het debat aan te zwengelen rond deze concepten.

Doelgroep

12 - 15 jaar.

Groepsgrootte

5 - 10 deelnemers.

Materiaal

- Drie dozen die gelabeld zijn met de woorden 'stereotypen', 'vooroordelen' en 'discriminatie' en een vierde doos met 18 ballen (of andere objecten met de stellingen) die gesorteerd moeten worden.
- Zes ballen met stellingen gerelateerd aan vooroordelen, zes die te maken hebben met stereotypen en zes gelinkt aan discriminatie.
- Tafel en stoelen.

Tijd

Ongeveer 30 minuten.

Voorbereiding

- Maak de zinnen om in de ballen te steken.
- Maak 3 conceptdozen (voor stereotypen, vooroordelen en discriminatie) en een algemene doos.
- Plaats de algemene doos met alle 18 ballen met de te sorteren zinnen voor de 3 conceptdozen.

De activiteit

- Vraag de deelnemers om in een halve cirkel voor jou te staan.
- Elk van de deelnemers neemt om beurt een bal en leest de zin hardop.
- Vraag de deelnemers om de bal in de doos te steken die het best past bij de zin.
- Als deelnemers niet weten in welke doos de bal past, mogen ze hulp vragen aan de andere deelnemers.

Voorbeeldzinnen:

Stereotypen:

- *Mannen zijn avontuurlijker aangelegd dan vrouwen.*
- *Vrouwen zijn gevoeliger dan mannen.*
- *Homoseksuelen zijn verwijfd.*
- *Vrouwen kunnen niet auto rijden.*
- *Moslims zijn terroristen.*
- *Arme mensen zijn lui.*

Vooroordelen:

- *Volwassenen zijn meer waard dan kinderen.*
- *Rijke mensen zijn beter dan armen.*
- *Mannen zijn superieur aan vrouwen.*

- *Een groot iemand is sterker dan een klein iemand.*
- *Jongeren zijn delinquenten.*
- *Jongeren zijn drugsverslaafden.*

Discriminatie

- *Een vrouw wordt niet uitgenodigd op een sollicitatiegesprek vanwege haar achternaam.*
- *Een vrouw wordt niet uitgenodigd op een sollicitatiegesprek omdat ze een hoofddoek draagt.*
- *Een man weigert naast een vrouw te zitten vanwege haar huidskleur.*
- *Een bediende (van buitenlandse origine) wordt fout beschuldigd van diefstal in het bedrijf waar hij werkt.*
- *Een huisbaas verhuurt zijn woning niet aan een zwangere vrouw.*
- *Een kind met een handicap mag zich niet inschrijven op een gewone school.*
- *Bij tewerkstelling wordt de prioriteit gegeven aan mensen met een handicap (positieve discriminatie).*

Bron

Fédération de Centres d'Information et de Documentation pour Jeunes (CIDJ België) et Infor Jeunes Brussel, 2017

Meer informatie op:

www.cidj.be (Frans) en www.inforjeunesbruxelles.be (Frans)

2.2.2.

STEREOTYPEN 1-2-3**Doelstellingen**

Het doel van deze activiteit is om:

- Te definiëren wat een stereotype is.
- Kritisch te leren denken over stereotypen.
- Het belang van dit thema te onderstrepen (hoe we de werkelijkheid catalogeren, classificeren en vereenvoudigen door generalisaties).
- Stereotypen te leren zien als beperkend (ze vervormen de werkelijkheid, ze leiden tot positieve en negatieve gevoelens voor de mensen die aanzetten tot stereotypen en zij die er het slachtoffer van zijn).

Doelgroep

12 - 18 jaar.

Groepsgrootte

15 - 25 deelnemers.

Materiaal

- Een verzameling foto's die verschillende landen vanuit een ander perspectief belichten (door de facilitator voorbereid).
- Fotokopies van de handout voor deel 2.

Tijd

Ongeveer 2 uur.

Voorbereiding

- Verzamel foto's die verschillende landen voorstellen op twee verschillende manieren, liefst tegenovergestelde voorstellingen (vb. de openbare opinie versus de verdoken werkelijkheid). Het is belangrijk dat er geen aanwijzingen te zien zijn van het land waarover het gaat).
- Je kunt ook de deelnemers vragen om foto's mee te brengen en daarmee aan de slag gaan.
- Geef 'positieve' beelden de letter A en de 'negatieve' foto's een B.

De activiteit**Deel 1: "Het stereotype als geestelijke voorstelling"**

- Vorm groepjes van 3-5 deelnemers en verdeel A- en B-foto's onder de groepen.
- De activiteit wordt als een spel gespeeld. De groepjes moeten proberen raden welk land de A- en B-foto's voorstellen.
- Vraag een deelnemer van elke subgroep een A-foto aan de rest van de groep voor te stellen. De andere deelnemers proberen te raden over welk land het gaat: eerst individueel voor zichzelf (ze schrijven hun antwoord op), nadien moeten ze in het subgroepje afstemmen wat hun groepsantwoord is. Vervolgens doet een andere deelnemer hetzelfde met afbeelding B.
- Roep alle deelnemers rond de tafel om de afbeeldingen te bekijken en de gedachten die de activiteit opwekte.
- Vraag een deelnemer van elke groep om uit te leggen welk land hij/zij dacht dat het was en waarom?
- Geef vervolgens het correcte antwoord.

- Vraag de groep om na te denken over het concept van stereotypen (ze helpen ons de wereld begrijpen maar beperken ook ons wereldbeeld). Je kunt vervolgens analyseren hoe reisbureaus stereotypen gebruiken om bijvoorbeeld mensen te doen dromen van avontuur, exotisme, ontdekkingen en adembenemende landschappen.
- Afhankelijk van de ervaring van de groep, kun je deze afbeeldingen vergelijken met ervaringen van de deelnemers als sommige van hen het land in kwestie bezocht hebben of er misschien gewoond hebben. Het is ook interessant om te tonen hoe verschillende stereotypen allemaal betrekking hebben op hetzelfde land.
- Tot slot, vraag de groep om 'een stereotype' te definiëren. Deze eerste kladversie kan tijdens het verdere verloop van de activiteit verfijnd worden.

Deel 2: "Stereotypen, positief of negatief?"

- Deel de kopieën met de aan te vullen zinnen uit (handout). Elke deelnemer vult punt 1 individueel in.
- Vraag de deelnemers dan om in groepjes van 4-5 deelnemers hun individueel werk samen te leggen om een overzicht te krijgen wat iedereen geschreven heeft. Noteer de reacties binnen elke subgroep. Het is ook interessant om te letten op het evenwicht tussen positieve versus negatieve zinnen. De negatieve zinnen komen waarschijnlijk het vaakst voor.
- Stel duo's samen met deelnemers uit de verschillende subgroepen. In de duo's kiest elke deelnemer een zin die een reactie bij hem/haar teweeg bracht, positief of negatief. Geef de koppels de tijd om hun standpunten te vergelijken en toe te lichten.
- Werk dan verder in de grote groep:
 - Bekijk de percentages positieve en negatieve reacties en waar die vandaan kwamen. Het is ook nuttig om concepten zoals identiteit en zelfvertrouwen erbij te halen als deel van de taak.
 - Grijp terug naar de definities van stereotypen en laat de deelnemers er kritisch over nadenken.
- Evalueer de initiële definitie als groep en bekijk of er iets aan veranderd moet worden.

Deel 3: "Het stereotype als een beperkt en rigide wereldbeeld"

- Bekijk zegswijzen en uitdrukkingen in je eigen taal of in andere talen. Maak gebruik van de diversiteit in de groep om zo breed mogelijk te gaan.
- Vraag deelnemers om stereotype idiomatiche uitdrukkingen over verschillende nationaliteiten te delen. Bijvoorbeeld, 'roken als een Turk' wordt in sommige landen gebruikt voor iemand die veel rookt.
- Geef duidelijk aan dat deze uitdrukkingen een vorm van overdrijven of een karikatuur zijn, eerder dan een beschrijving van deze mensen.
- Maak duidelijk dat deze uitdrukkingen vaak betekenisloos zijn en niet de waarheid vertellen.
- Vraag deelnemers of ze zegswijzen kennen in ander talen die een totaal ander – zelfs tegenovergesteld – beeld geven van dezelfde nationaliteit.
- Tot slot, geef mee dat deze uitdrukkingen vaak gaan over mensen/landen waar we geen direct contact mee hebben. Deze uitdrukkingen categoriseren de werkelijkheid om 'tijd te winnen'. Hier zijn een paar voorbeelden die je naar believen kunt aanvullen:
 - *In het Frans betekent 'op zijn Engels vertrekken' dat iemand discreet weggaat. In Spanje zeggen ze 'op zijn Frans vertrekken'.*
 - *Voor Brazilianen ontbreekt het de Portugezen aan vernuft en sluwheid. Dit is wat de Fransen en Nederlanders over de Belgen vertellen (in de Belgenmoppen).*

- *'Drinken als heel Polen' betekent in de Franse taal hetzelfde als 'zich Nederlandse moed indrinken' in het Engels.*
 - *Wat in België 'Franse toiletten' genoemd worden, heten in Frankrijk 'Turkse toiletten'.*
 - *In België worden de Limburgers als traag (van begrip) beschouwd, in Nederland de Friesen, in Duitsland de Noord-Friesen en in Portugal de inwoners van Alentejo.*
 - *In Rwanda spreken ze over 'liegen als een Zairees' maar de Fransen zeggen dan weer dat Rwandezen sluw zijn.*
- Geef ook aan dat stereotypen een heel specifiek standpunt vertolken. Niet alle Portugezen zijn zoals het stereotype en net zo goed geloven niet alle Brazilianen dat dit stereotype waar is.

Variatie

Stimuleer de creativiteit van je deelnemers en vraag hen om tekeningen, collages of andere producties te maken die de negatieve kant van stereotypen benadrukken (vb. beperkend, etiquette, waardeoordelen, vereenvoudiging).

Bron

Centre d'information et de documentation pour jeunes (CIDJ België), *Racismes et discriminations. Fiches pédagogiques, (Racismes en discriminations. Pedagogische fiches)*, Brussel, 2006, <http://www.cidj.be/wp-content/uploads/2014/01/animations.pdf>. (Frans).

Handout: **Individuele oefening (voor deel 2)**

1. Vervolledig de volgende zinnen:

- Belgen zijn ... _____
- Engelsen zijn ... _____
- Polen zijn ... _____
- Spanjaarden zijn ... _____
- Fransen zijn ... _____
- Buitenlanders zijn ... _____
- Meisjes zijn ... _____
- Jongens zijn ... _____
- Arbeiders zijn ... _____
- Leraren zijn ... _____

2. (Mondelinge oefening) Luister naar de ideeën van de rest van de groep:

Voorstellen:

3. Berekening

	Van je individuele tekst		Van de hele groep	
Aantal positieve termen		%		%
Aantal negatieve termen		%		%

4. Hoe verklaar je dit (on)evenwicht tussen positieve en negatieve termen (in je eigen tekst / in de groep)?

5. Wil je nu de definitie van 'stereotype' die je in het begin maakte, aanpassen? Indien ja, welke elementen wil je veranderen? Wat wil je toevoegen?

2.3. Discrimination

Discriminatie is niet alleen illegaal, het marginaliseert mensen, maakt hen kwetsbaar en jaagt hen naar andere plekken waar ze zich wel goed voelen. Dan zijn ze nog maar een stap verwijderd van georganiseerde structuren die mensen ronselen voor gewelddadig extremisme en wraakacties. We blijven erop hameren dat we jongeren moeten informeren en bewust maken om dit te vermijden.

Op de volgende pagina's vind je activiteiten die deelnemers een discriminerende ervaring laten beleven om zo discriminatie beter te begrijpen en te kaderen.

Doelstellingen

Het doel van deze activiteit is om:

- Te analyseren hoe discriminatie en onrechtvaardigheid negatieve emoties teweeg brengen.
- Deelnemers van deze emoties te laten proeven.
- Met het fysieke gevoel van emoties om te gaan.
- De uitdrukking van gevoelens proberen te controleren.
- Met gevoelens van uitsluiting, discriminatie en onrechtvaardige behandeling te leren omgaan.

Doelgroep

Alle leeftijden.

Groepsgrootte

8 - 15 deelnemers.

Materiaal

- Kleine beloningen (vb. snoepjes).
- Een gemakkelijke sudoku (handout 1).
- Een moeilijke sudoku (handout 2).
- Een tafel en stoelen voor de helft van de groep.

Tijd

Ongeveer 45 minuten.

Vorbereiding

Zet een tafel en stoelen midden in de ruimte voor de helft van de groep.

De activiteit

- Maak een kring.
- Onderscheid de helft van de deelnemers (vb. teken een symbool op hun hand).
- Alle deelnemers zonder symbool op hun hand krijgen een snoepje. De anderen niet. Als een deelnemer vraagt waarom zij geen snoepje krijgen en de anderen wel, of als ze de verschillende behandeling van de twee groepen in vraag stellen, antwoord je gewoon 'omdat je (g)een symbool op je hand hebt'.
- De groep zonder symbool mag rond de tafel plaatsnemen en zij krijgen de gemakkelijke sudoku in A3-formaat en een korte uitleg hoe ze een sudoku kunnen oplossen. Ze krijgen nog een snoepje en mogen onmiddellijk aan de sudoku beginnen.
- Geef nadien de groep met het symbool op hun hand de moeilijke sudoku in A5-formaat zonder verdere uitleg. Ze krijgen geen snoepjes en moeten zelf een plaats vinden om te werken ergens in de ruimte.
- De eerste groep die de sudoku klaar heeft en afgeeft krijgt nog een snoepje.

Nabespreking

Stel de volgende vragen aan de deelnemers:

- *Was dit een positieve of negatieve ervaring?*
- *Voelde je positieve of negatieve emoties? Hoe voelde je die emotie in je lichaam? Wat was de oorzaak van die emotie? Welke emoties ervaarde je? Kun je ze benoemen? Hoe kon je de emoties van de anderen aflezen? Had*

je controle over die emoties?

- *Hoe reageer je in dagdagelijkse situaties op negatieve emoties (vb. frustratie, uitsluiting, discriminatie)?*
- *Hoe gedroegen de twee groepen zich tegenover elkaar? Was er polarisatie? Heb je al ooit eerder polarisatie tussen groepen meegemaakt? De deelnemers kunnen hun ervaringen met discriminatie, stigmatiseren, racisme ... delen en de emoties en reacties bespreken die een dergelijke situatie veroorzaakte.*

Tips

- De bedoeling van deze oefening is om deelnemers een ongelijke behandeling te geven zonder dat daar een goede reden voor is ('enkel door het symbool op je hand').
- Let erop dat de activiteit geen kwade reacties teweeg brengt die een negatieve impact kunnen hebben op de groepsdynamiek. Als iemand heftig reageert, herinner de groep dan aan de basisregels (wederzijds respect, luisteren en empathie). Laat iedereen aan het woord en toon begrip.

Variaties

- Je kunt de sudoku ook vervangen door een of meer andere activiteiten (vb. bouw een zo hoog mogelijke constructie met verschillend materiaal, maar geef de groep met het symbool op de hand minder en minderwaardig materiaal).
- Als de deelnemers niet reageren op de onrechtvaardigheid of als ze het niet serieus nemen (omdat ze je al kennen en vinden dat je niet geloofwaardig overkomt als 'slechterik'), dan kun je een externe begeleider vragen om de oefening uit te voeren.
- Je hoeft geen symbolen op de handen tekenen om de groepen te maken. Je kunt de groep ook opdelen in links- en rechtshandigen, met blauwe of bruine ogen ... De groepen moeten ook niet even groot zijn. Als de benadeelde groep kleiner is, wordt het onrechtvaardigheidsgevoel vaak nog sterker.

Bron

www.bounce-resilience-tools.eu ontwikkeld door de FOD Binnenlandse Zaken in samenwerking met Arktos vzw.

Voor meer informatie, contacteer:

bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Voor meer informatie:

'The blue eyed and brown eyed', oefening van Jane Elliott, www.janeelliott.com. (Engels).

Handout 1: **Een gemakkelijke sudoku**

		5	7	2	3		4	
	4	7			9	1	2	
	2			4				
	5		8	1	6			3
4		8	3		7		1	6
1			4	9	2		5	
					8		3	
9	3	4	5			8		2
	8		2	3		9	7	

Handout 2: **Een moeilijke sudoku**

		5			3		4	
		7			9	1	2	
	2							
	5		8	1	6			3
4			3		7			6
1			4	9	2		5	
							3	
	3	4	5			8		
	8		2			9		

Doelstellingen

De bedoeling van deze activiteit is om deelnemers een moeilijke sociale situatie en uitsluiting te laten beleven om zo:

- Verschillende manieren te zien waarop mensen uitgesloten worden en de principes erachter in vraag te stellen.
- Bewust te worden van je eigen gedrag (houding, emoties, reacties) in moeilijke sociale situaties.
- Technieken te oefenen om moeilijke sociale situaties te beheersen en bewust te worden van alternatieven hiervoor.
- Te analyseren hoe mensen proberen om door een groep aanvaard te worden.
- De voorwaarden te creëren om je goed te voelen in een groep.
- Te voelen hoe het is om deel uit te maken van een groep.
- Zelfvertrouwen te versterken in moeilijke sociale situaties.

Doelgroep

Voor de activiteit moeten de deelnemers redelijk 'volwassen' zijn en niet gemakkelijk over hun toeren geraken. Daarom raden we deze activiteit aan voor jongeren van 16 jaar en ouder.

Groepsgrootte

Minimum 6 deelnemers.

Materiaal

- Pen en papier.

Tijd

Ongeveer 1 uur.

Nodige vaardigheden/kennis voor de begeleider

Communicatievaardigheden en inzicht in conflictmanagement (zie deel 3).

De activiteit

- Vraag de groep om een 'outsider' aan te duiden.
- Vraag aan de andere groepsleden om een ondoordringbare kring te maken.
- Vertel de groep dat de outsider moet proberen om in de kring te geraken en dat de groepsleden hem moeten tegenhouden.
- Na 2-3 minuten vraag je aan een andere deelnemer om de rol van outsider op te nemen, onafgezien of het de eerste outsider gelukt is om in de kring door te dringen.
- De activiteit eindigt wanneer alle deelnemers die een poging wilden ondernemen de kans gekregen hebben om het te proberen.
- Nodig de deelnemers uit om dingen op te schrijven die ze nodig hebben om zich goed te voelen in sociale situaties en wat hen ongemakkelijk of verlegen maakt. Je kunt een paar voorbeelden geven van dingen die je eigen welbehagen of ongemak in een groep verhogen.
- Discussie: breng alle deelnemers samen om de activiteit te bespreken en hoe ze zich voelden.
- Een paar voorbeeldvragen:

- Hoe voelde het om deel van de kring te zijn?
- Hoe voelde het om de outsider te zijn?
- Hoe voelde het wanneer je de kring kon doorbreken, vergeleken met wie dat niet lukte?
- Wat deden de outsiders om de kring binnen te geraken? Wat waren de meest doeltreffende strategieën?
- Vroegen sommige van de outsiders gewoon of ze in de kring mochten? Werkte dat?
- Welke strategieën probeerden de deelnemers in de kring uit om de outsider buiten te houden?
- Op welk moment gaven de outsiders op?
- Waren sommige deelnemers verrast door hun gedrag? Wat kunnen we hiervan leren over menselijk gedrag?
- Zijn er situaties in het dagelijkse leven waarin je deel wilt uitmaken van een groep, maar waarin dat moeilijk of onmogelijk is? Hoe pak je een dergelijke situatie aan?
- Zijn er situaties in het dagelijkse leven waarin je voelt dat je opgesloten bent in een groep? Hoe ga je daarmee om?
- Zijn er situaties in het dagelijkse leven dat je deel uitmaakt van een groep die anderen uitsluit? Wat doe je in zulke situaties?

Variatie

Het centrale idee van deze activiteit is dat het makkelijker is om anderen te respecteren wanneer we zelf voelen dat we gewaardeerd worden en wanneer onze noden, angsten, onvolmaaktheden en beperkingen gerespecteerd worden.

Je kunt wat variatie in deze activiteit brengen door twee outsiders aan te stellen: een ervan staat buiten de kring en wil erin doorbreken, terwijl de andere binnenin de kring staat en probeert uit te breken ...

Bronnen

Raad van Europa, *Tous différents - tous égaux. Kit pédagogique, (Iedereen anders – iedereen gelijk. Educatief pakket)* Europees Jeugdcentrum, Straatsburg, 1995.

Centre d'Information et de Documentation pour Jeunes (CIDJ België), *Mes tissages de vie. Une réflexion sur les identités jeunes. Dossier pédagogique. (Mijn levensweb. Reflecties over jongerenidentiteit. Pedagogisch dossier)*, Brussel, 2005.

www.bounce-resilience-tools.eu ontwikkeld door de FOD Binnenlandse Zaken in samenwerking met Arktos vzw.

Voor meer informatie, contacteer:

bounce-support@ibz.fgov.be.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Doelstellingen

Het doel van deze activiteit is om:

- Verschillende zienswijzen en interpretaties van een situatie te analyseren (objectief/subjectief).
- De waarden van een groep af te leiden aan de hand van de personen die de groep uitsluit.
- Oplossingen te vinden om uitsluiting te bestrijden door scenario's uit te beelden.

Doelgroep

12 - 18 jaar.

Groepsgrootte

15 - 20 deelnemers.

Materiaal

- 3 afbeeldingen, die deel uitmaken van een groter geheel (handouts 1,2 en 3).
- De grote afbeelding (handout 4).
- Een groot blad papier en markers om de kernwoorden op te schrijven.
- Een tabel met de kernwoorden (handout 5) en de uitleg van het rollenspel en de analysevragen voor elke deelnemer (handouts 6 en 7).

Tijd

1,5 uur.

Deel 1**Vorbereiding**

Verdeel de groep in drie. Gebruik de handouts: groep 1 krijgt de afbeelding met het hurkende kind, groep 2 krijgt de afbeelding met de drie jongeren en groep 3 krijgt de afbeelding van de rechtstaande persoon.

De activiteit

- Vraag elke deelnemer om vijf kernwoorden op te schrijven die de afbeelding het best beschrijven en samenvatten in een paar woorden.
- Vraag de deelnemers om een zin op te schrijven gericht aan de mens(en) op de afbeelding, rekening houdend dat ze hem/haar/hen niet kennen.
- Breng de groep samen. Schrijf de kernwoorden van de verschillende groepen in de tabel, naargelang ze positief, negatief of neutraal zijn. Jij beslist hierover.
- Interpreteer de observaties: je kunt nu zien of de afbeeldingen op dezelfde manier geïnterpreteerd werden, bijvoorbeeld:
 - *Zijn de kernwoorden hetzelfde voor de drie afbeeldingen?*
 - *Indien niet, hoe verklaren de deelnemers deze verschillen?*

Deel 2**Vorbereiding**

- Vraag de deelnemers om groepjes van 5 personen te vormen.
- Gebruik de handouts. Deel de grote afbeelding uit (samengesteld uit de aparte afbeeldingen) en de uitleg van het rollenspel als voorbereiding.
- Elk groepje van 5 bekijkt dan de afbeelding en de uitleg.

- Vraag elke groep vervolgens om een rollenspel van 5 minuten voor te bereiden waarin iedereen een rol heeft (opgelet, 5 minuten is redelijk lang).
- De groep moet tonen hoe ze de tekening interpreteren en verschillende manieren voorstellen om de situatie te veranderen.
- De deelnemers zijn vrij om hun eigen scenario voor het rollenspel uit te werken aan de hand van de handouts.

De activiteit

- Vraag elke groep om hun rollenspel op te voeren (5 minuten x het aantal groepen).
- Neem de tijd om de interpretaties en reacties van de rest van de deelnemers te bespreken:
 - Start een gesprek over de verschillende interpretaties van de afbeelding. Geef deelnemers de kans om hun eigen ervaring te delen. Vraag hen hoe ze zouden reageren als ze een dergelijke situatie in het echt meemaken.
 - Het is mogelijk dat de afbeelding op verschillende manieren geïnterpreteerd wordt. Ofwel wil de groep op de afbeelding frustraties van zich afschuiven door tegen iemand te reageren. Ofwel wordt de jongen die bang is van de anderen in het scenario gepest en trekt hij zich daarom terug. Er zijn verschillende interpretaties.

Variaties

Gebruik brainstormtechnieken om de activiteit te ondersteunen:

- Vraag de deelnemers om de situatie op de afbeelding voor te stellen met een enkel woord, bijvoorbeeld zondebok, vraag, fantasie, spel, verbeelding, onrechtvaardigheid, lelijke eendje, verlegenheid, bescherming ...
- Je kunt ook op elementen achter de schermen focussen door deelnemers bijvoorbeeld te vragen hoeveel personages ze in deze scene zien? De deelnemers gaan waarschijnlijk 5 antwoorden, maar het is de moeite waard om hen erop te wijzen dat er 6 zijn (als je de schaduw meerekent).
- Door deze discussie komt er misschien een nieuw personage tevoorschijn in de verbeelding van de groep of de gehurkte jongen.

Nabespreking

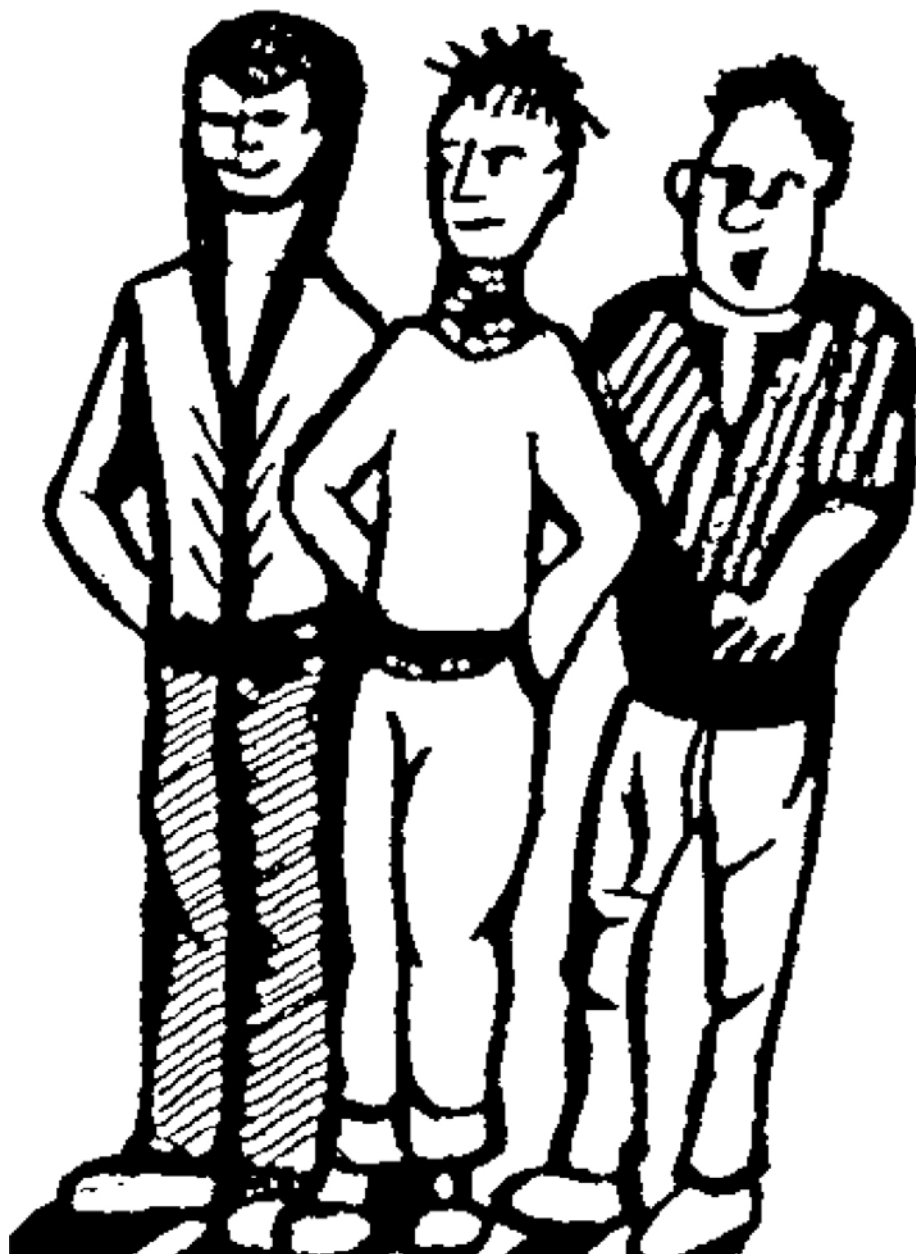
Gebruik de volgende vragen om de activiteit te bespreken:

- *Doet het scenario je aan specifieke gebeurtenissen of verhalen uit het verleden denken?*
- *Ken je verhalen met dit soort situaties?*
- *Verzin zelf een verhaal rond het thema van de afbeelding met een interne verteller (ik ...) die over een gebeurtenis in het verleden vertelt. Ze hebben misschien zelf zulke gebeurtenissen meegemaakt of ze zijn er getuige van geweest. Met deze individuele oefening kunnen ze emoties die met de oefening gepaard gingen van zich af schrijven.*

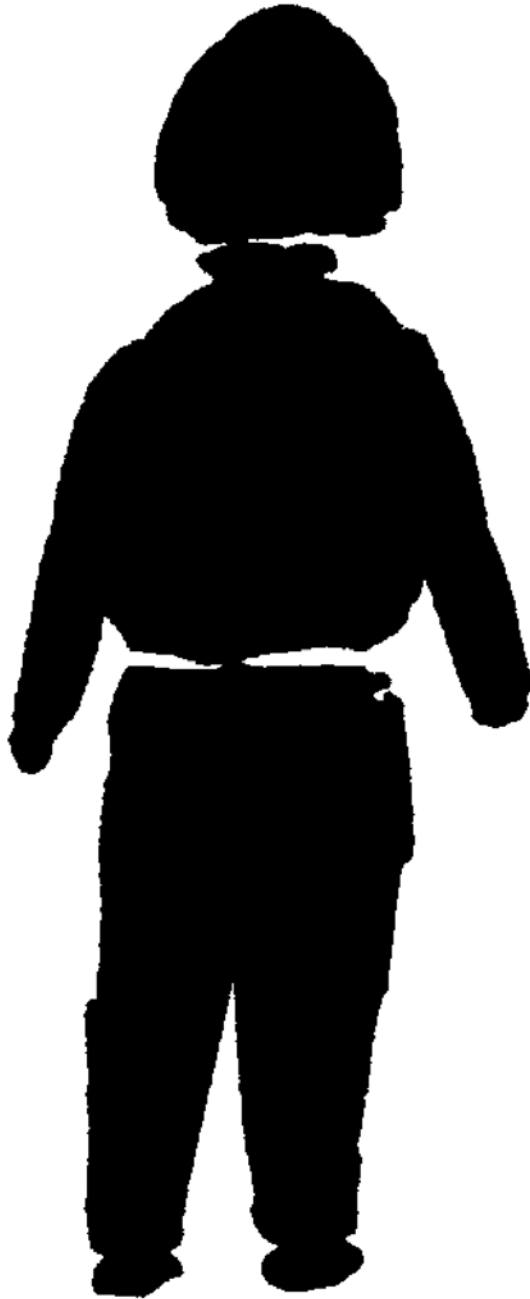
Bron

Centre d'information et de documentation pour jeunes (CIDJ België), *Racismes et discriminations. Racismes et discriminations. Fiches pédagogiques, (Racismes en discriminations. Pedagogische fiches)*, Brussel, 2006, www.cidj.bewp-content/uploads/2014/01/animations.pdf. (Frans)

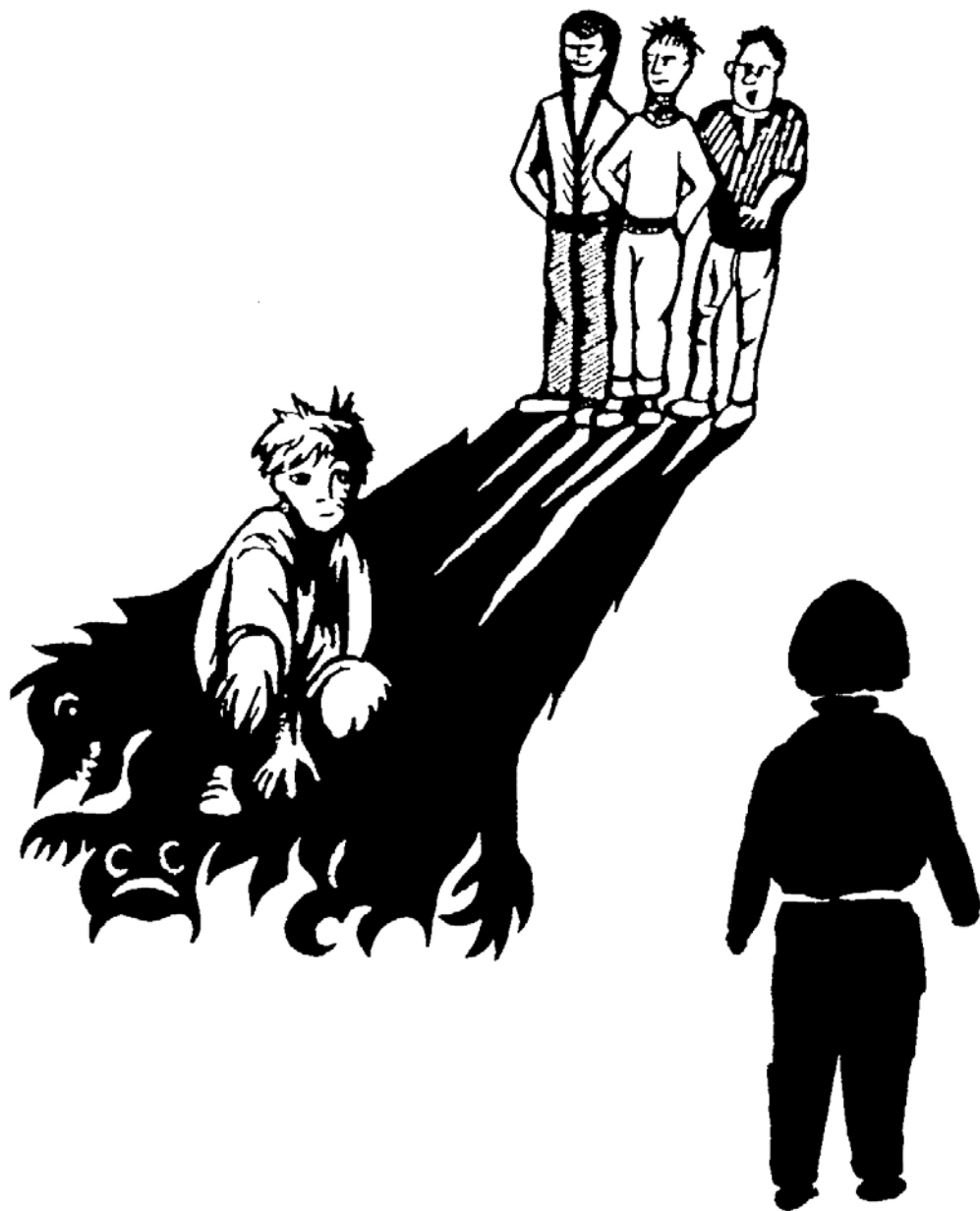
Handout 1: **Afbeelding 1**

Handout 2: **Afbeelding 2**

Handout 3: **Afbeelding 3**

Handout 4: **The reconstructed image**

Handout 5: **Tabel met kernwoorden**

1. Schrijf de kernwoorden die uit de discussie komen op in de tabel en organiseer ze naargelang ze neutraal, positief of negatief zijn.

Kernwoord	Afbeelding 1	Afbeelding 2	Afbeelding 3
Neutraal			
Positief			
Negatief			

2. Voeg de kernwoorden van alle groepen toe in de tabel.

Opmerkingen:

Handout 6: **Uitleg voor het rollenspel**

Deze vragen helpen je om de rollen te verdelen voor het rollenspel en om het scenario uit te denken.

- Wie speelt de 3 jongeren?
- Wie speelt de hurkende jongen?
- Wie speelt de 5de persoon?
- Wie is de hurkende jongen in dit scenario?
- Wat zeggen de 3 jongeren tegen hem?
- Hoe reageert de jongen?
- Wie is de staande persoon?
- Reageert deze persoon op de situatie? Indien ja, hoe?
- Hoe reageert elk personage op een tussenkomst of als niemand tussenkomt?

Handout 7: **Kader voor de analyse**

- Hoeveel personages zie je op de afbeelding? Geef de verschillende personages een naam.

- Als je ooit getuige was van een dergelijke situatie, hoe zou jij reageren?

- Welk woord beschrijft het best de situatie die je op de afbeelding ziet?

2.3.4.

CULTURELE EN ECONOMISCHE CONFLICTEN I

Doelstellingen

Het doel van deze activiteit is om jongeren bewust te maken dat culturele verschillen vaak niet de belangrijkste redenen zijn voor conflicten, maar wel de precare socio-economische situatie waarin delen van de bevolking leven.

Doelgroep

15 - 18 jaar.

Groepsgrootte

15 - 25 deelnemers.

Materiaal

- Een fotokopie van de teksten voor elke deelnemer (handouts 1 en 2); indien mogelijk, vraag de deelnemers om de tekst al door te lezen voor de activiteit.
- Je kunt ook andere bewegingen kiezen die meer gekend zijn in je land.

Tijd

Ongeveer 50 minuten.

Voorbereiding

- Deel handout 2 uit (op voorhand, indien mogelijk) en vraag de deelnemers om hem te lezen als voorbereiding op de activiteit.
- Stel het boek 'Ni Putes, Ni Soumises' (*Noch hoer, noch onderworpen*) van Fadela Amara voor en leg de titel uit aan de deelnemers (aan de hand van handout 1).

De activiteit

Lees het eerste fragment voor (handout 2) of laat een deelnemer het voorlezen. Analyseer het samen met de deelnemers aan de hand van onderstaande vragen:

- *Wat wordt er met een "sociale en politieke crisis" bedoeld?*
- *Wat vertelt de tekst ons over hoe het leven in de voorsteden van grote steden de voorbije jaren veranderd is?*
- *Deze tekst gaat specifiek over de situatie in Frankrijk, die misschien anders is dan de situatie in jouw land. Zie je gelijkenissen tussen de verschillende situaties? Of markante verschillen?*
- *Gebaseerd op deze paar bladzijden, zou je hieruit concluderen dat culturele verschillen een bron van conflict zijn? Met welke elementen moeten we rekening houden om conflicten en sociaal isolement te begrijpen?*

Bron

Centre d'information et de documentation pour jeunes (CIDJ België), *Racismes et discriminations. Fiches pédagogiques, (Racismes en discriminations. Pedagogische fiches)*, Brussel, 2006, www.cidj.bewp-content/uploads/2014/01/animations.pdf. (Frans).

Handout 1: **Voorstelling** *'Ni Putes, Ni Soumises'* (Noch hoer, noch onderworpen) **door Fadela Amara**

De Mars

'Ni Putes, Ni Soumises' (Noch hoer, noch onderworpen) ontstond in de marge van de vrouwenmars tegen getto's en ongelijkheid die van 1 februari tot 8 maart 2003 door Frankrijk trok. Het was een reactie op de 19-jarige Sohanne die levend verbrand werd in een vuilnislokaal in Balzac omdat ze vrij wilde zijn. Omdat ze het beu waren om zich te verstoppen, trokken 5 meisjes en twee jongens 5 weken lang langs 23 gemeenten in Frankrijk om de publieke opinie en overheid bewust te maken van de leefomstandigheden van vrouwen en meisjes en hoe ze het slachtoffer zijn van de straatcultuur. Nadat ze ontvangen werden door de Franse Premier, eindigde de mars in Parijs met een betoging van 30 000 mensen op de internationale vrouwendag. Dit was een manier om vrije meningsuiting aan te moedigen en om de stilte te doorbreken. Zo kan vandaag niemand nog zeggen dat ze er niets aan konden doen.

De beweging

Na de veroordeling van de daders werd de beweging "Ni Putes, Ni Soumises" (Noch hoer, noch onderworpen) opgericht met Fadela Amara als voorzitter. De beweging richt zich naar meisjes en vrouwen in problematische gezinssituaties en helpt hen met vrijwilligers en advocaten die kunnen tussenkomen in dringende situaties. Dankzij de massale ondersteuning van een nationale petitie met 65.000 handtekeningen, is de beweging nu actief met 60 lokale comités. Deze comités zijn volledig uitgerust om snel te reageren op de noden op het terrein. Ze verspreiden seculiere waarden en verdedigen de sociale diversiteit en de culturele smeltkroes in de maatschappij. (Uit: 'Ni Putes, Ni Soumises')

Het boek

Het boek "Ni Putes, Ni Soumises" (Noch hoer, noch onderworpen) kwam uit in september 2003 en vertolkt de ideeën van de beweging. Het wil de stilte verbreken en de discussie verder zetten die de vrouwenmars in 2003 losgemaakt heeft. Dit boek geeft duizenden jonge vrouwen een stem om hun eisen en walging duidelijk te maken. Doordat de sociale verbondenheid in de wijken verdwijnt, wordt ook de relatie tussen mannen en vrouwen slechter. Fadela Amara verwoordt deze boodschap van woede, strijd en hoop. Zo winnen meisjes in steden hun vrijheid terug in een vreedevolle egalitaire relatie met mannen. (Van www.niputesnisoumises.com - Frans).

Handout 2: **Fragment uit** *Neither Whore Nor Submissive*, (Noch hoer, noch onderworpen), **van Fadela Amara, La Découverte, 2003**

"Ik voel almaar meer dat de sociale en politieke systemen in de voorsteden afbrokkelen. Dit fenomeen is niet nieuw, het ging gepaard met de economische crisis uit de jaren '90.

Deze evolutie weerspiegelt de toenemende armoede in onze buurten, omdat de economische heropleving vanaf midden jaren '90 aan de voorsteden voorbij ging. Terwijl de werkloosheid terugviel en de koopkracht van de Fransen weer opleefde, bleven de inwoners van deze achtergestelde woonwijken verstoken van het systeem en strandden ze in armoede. Zij die er bovenop kwamen, vertrokken zo snel ze konden. Dit waren vaak Franse gezinnen en de opeenvolgende migratiegolven van de Maghreb, Turkije en Afrika de voorbije jaren. In plaats van er iets aan te doen, ging de regering door met sociale segregatie die de armoede in deze buurten nog verergerde. Zowel de burgemeesters en de sociale huisvestingsmaatschappijen gaven het op om sociale groepen te mengen in de voorsteden en meer bepaald in de achtergestelde woonwijken. De verwaarlozing had serieuze consequenties: segregatie, beperkte mogelijkheden, armoede, verval, stadsvlucht van degenen die het zich konden veroorloven enz. Ze belanden in een vicieuze cirkel.

De indruk dat de inwoners in de moeilijke wijken vast zaten, verergerde met het terugschroeven van de 'volkseducatie'. Omdat het middenveld in crisis verkeerde, bouwden de openbare besturen tegelijk systematisch het aantal sociale werkers af in de woonwijken. Het verschil tussen mijn jeugdijaren en nu is frappant. Toch ben ik ook geboren in een buurt met bijna 90 procent Algerijnse immigranten en 10 procent Europese gezinnen die allemaal probleemloos met elkaar konden opschieten. De kinderen werden opgevoed met discipline en respect voor volwassenen. Er waren nog openbare voorzieningen in onze woonwijk, en ook volkseducatie en jeugdclubs gerund door lokale verenigingen. De jongeren van mijn generatie hadden toegang tot vrijetijdsactiviteiten. Er werd naar ons omgekeken. De jeugdwerkers die fysiek aanwezig waren in de straten van de woonwijken deden goed werk en gingen zelfs met onze families babbelen. En na de verkiezing van François Mitterrand als president in 1981 konden immigranten zelfs hun eigen verenigingen opzetten, wat ze ook in grote getalen deden. De groei van het verenigingsleven creëerde heel wat culturele activiteiten in de woonwijken. Dit zorgde voor sociale cohesie en integratie in de Franse Republiek.

Geleidelijk verminderde de Staat het aantal jeugdwerkers. Openbare voorzieningen in bepaalde wijken werden stopgezet en de diensten trokken weg uit bepaalde buurten. De verenigingen kregen het moeilijker om subsidies te krijgen omdat de aanvraagprocedures complexer werden en de betaaltermijnen langer. Door dit gebrek aan ondersteuning gingen veel wijkverenigingen ten onder. De militanten en de inwoners klaagden de verslechterende situatie aan bij de lokale en nationale overheid, maar er was geen politieke wil om mensen en geld te vinden om hier tegenin te gaan. Er waren nochtans genoeg uitdagingen die aangepakt moesten worden: discriminatie op de woonmarkt, een nieuwe sociale en etnische mix, sociale contacten smeden zoals de jeugdwerkers dat deden. Maar – behalve een paar inefficiënte beleidsmaatregelen zonder effect op de wijken – waren de politieke autoriteiten niet opgewassen tegen de reuzetaak die hen wachtte. Een tijd lang vroegen verschillende organisaties en verenigingen een 'Marshallplan' voor deze buurten om een echt verschil te maken voor de inwoners en om de problemen van de 'voorsteden' eens en voor altijd aan te pakken. Maar deze alarmsignalen bleven zonder respons."²

² Amara, Fadela. *Breaking the Silence – French Women's Voices from the Ghetto*. Translation Harden Chenut, Helen. University of California Press, 2006. Originally published in France as *Ni Putes Ni Soumises (Noch hoer, noch onderworpen)*, La Découverte, 2003.

Doelstellingen

Deze activiteit wijst op het feit dat conflicten vaker ontstaan door economische en sociale problemen, dan door culturele verschillen.

Doelgroep

15 - 18 jaar.

Groepsgrootte

15 - 25 deelnemers.

Materiaal

- Fotokopieën van de handout voor Deel 1 voor elke deelnemer. Vraag hen indien mogelijk om het fragment al te lezen voor de activiteit.
- Fotokopieën van een actueel krantenartikel over sociale, economische of culturele conflicten.

Tijd

50 - 60 minuten.

De activiteit**Deel 1**

- Deel een kopie van het krantenartikel uit aan de deelnemers. Dit krantenknipsel is een goede inleiding op het onderwerp van de activiteit. Vraag de deelnemers om het aandachtig te lezen.
- Bespreek de interpretatie van het verhaal en breid eventueel uit naar ander nieuws dat de deelnemers gezien of meegemaakt hebben.

Deel 2

- Geef elke deelnemer het fragment uit het boek 'Ni Putes, Ni Soumises' (Noch hoer, noch onderworpen). Vraag ze om het fragment goed te lezen (zie de vorige handout of het fragment onder deze activiteit).
- Vraag een deelnemer om het fragment hardop te lezen of lees het zelf voor.
- Bespreek de reactie van de deelnemers op het fragment. De volgende vragen kunnen je bij deze analyse helpen:
 - *Welke evolutie vond de laatste jaren plaats?*
 - *Welke specifieke beweging kenmerkte de jaren '90?*
 - *Kun je zeggen op basis van dit fragment dat culturele verschillen een bron van conflict zijn? Met welke elementen moeten we zeker rekening houden om conflicten en isolationisme te begrijpen?*
 - *Analyseer of er verschillen zijn in de standpunten tussen Deel 1 en Deel 2 van de activiteit.*

Bron

Centre d'information et de documentation pour jeunes (CIDJ België), *Racismes et discriminations. Fiches pédagogiques, (Racismes en discriminations. Pédagogische fiches)*, Brussel, 2006, www.cidj.bewp-content/uploads/2014/01/animations.pdf (Frans).

Handout: **Fragment uit** *Neither Whore Nor Submissive*, (Noch hoer, noch onderworpen), **van Fadela Amara, La Découverte, 2003**

“In Frankrijk wordt vaak verwezen naar de ‘kelder-Islam’. Dit is de donkere versie van de Islam die baadt in religieus obscurantisme. Om het te begrijpen, moet je weten dat de onpartijdige en vergevingsgezinde Islam nu langzaam ingang begint te vinden in Frankrijk. De mooie moskee in Parijs die in 1928 gebouwd werd, toont dat er nog altijd vooruitgang mogelijk is als er een wil is en iedereen meewerkt. Ik ontdekte hoe prachtig dit gebouw was tijdens een gesprek met Dalil Boubakeur, de rector van de Parijse moskee, na de vrouwenmars. De sereniteit charmeerde me, zoals dat bij elke bezoeker het geval is. De ervaring bleef me nog meer bij door het hartelijke, productieve gesprek dat ik met de rector had. Dalil Bouakeur zegde ons zijn volledige steun toe en moedigde onze campagne aan.

De opkomst van de nieuwe politieke Islam. Zonder geld en gebedshuizen richtten de eerste immigranten bidplaatsen in waar ze konden. Vaak waren dat ongebruikte ruimtes of zelfs kelders in de woonwijken die ze mochten gebruiken van de beheerders. Soms stelde de Katholieke Kerk zelfs een ruimte ter beschikking van de Moslimgemeenschap, zoals het geval was voor de moskee in Clermont-Ferrand. Volgens mij hadden we gelijkaardige regelingen ook elders moeten treffen om zo een dialoog tussen religies aan te gaan. Deze gebedsruimten waar onze ouders samenkwamen, waren ook sociale plaatsen. Na het gebed bleven mensen een praatje slaan en gezinsproblemen werden samen aangepakt. Solidariteit was rijkelijk aanwezig in deze periode en de belangrijkste zorg van de ouders in de woonwijken was dat hun kinderen het goed deden op school. Ik herinner me nog dat als iemand van ons afstudeerde, dat de hele buurt dan trots mee kwam vieren. Madame Dufraisse, die al in onze woonwijk woonde sinds ze gebouwd werd, kwam altijd langs met repen chocolade voor de goede studenten. En als iemand naar de universiteit ging, man of vrouw, voelde dat aan als onze eigen overwinning, zelfs voor de kinderen. In die tijd was het een droom om te kunnen studeren omdat het enkel voor een kleine elite weggelegd was. Dus dansten we van vreugde als iemand uit onze buurt het waarmaakte. Ik herinner me nog een trotse, gelukkige vader – een bouwvakker die we ‘gebroken arm’ noemden vanwege een werkongeval – wiens dochter Yasmina ging verder studeren en uiteindelijk in de Verenigde Staten terecht kwam. Vandaag maakt ze carrière in een groot Frans bedrijf. Haar vader, zoals zovele anderen, had er veel voor over om zijn kinderen een betere toekomst te geven. Dat was het milieu waarin ik tot eind jaren '80 woonde. Toen verloor bijna iedereen zijn werk en ging het mis in de buurt. Geleidelijk raakte de buurt aan lager wal en werd de sociale leegte gevuld door obscurantisme.

Zo kwam in de jaren '90 de fundamentalistische Islam opzetten. Het volgde in de voetsporen van het Moslimbroederschap dat met de misinterpretaties van de islam op de proppen kwam, vooral dan – toevallig – een alternatieve lezing van heilige teksten wat betreft de positie van vrouwen. De reactionaire prekers in Frankrijk – ook wel de ‘kelderimams’ genoemd – ontwikkelden een machistisch politiek discours om de individuele vrijheid in te perken. De context kan helpen verklaren hoe de kelder-Islam zich kon uitbreiden en zoveel invloed kon vergaren in de woonwijken. Het schoot wortel toen almaar meer jongeren in de woonwijken totaal het noorden kwijt waren en met schooluitval, werkloosheid en discriminatie worstelden. Ze deelden het stigma van de voorsteden en slaagden er niet in om het van zich af te schudden. In de zoektocht naar hun persoonlijke identiteit, vonden ze de militante Islam als antwoord. In het begin vonden mensen het goed dat ze een nieuwe structuur gevonden hadden in hun leven, weg van de geld- en drugscultuur. Zo werd de Islam een nieuw moreel systeem om doelloze jongeren weg te houden van de delinquentie.

Tegen 1995 erkenden de lokale overheid en verkozenen, van links tot rechts – vooral de burgemeesters – de invloed van de radicale imams en kozen ze hen als aanspreekpunt in de wijken. Dat was een verschrikkelijke slag in het gezicht van de militanten van mijn generatie die de religieuze autoriteiten nooit vroegen om tussen te komen in openbare zaken. We waren ervan bewust dat dergelijke tussenkomsten gevaarlijk konden zijn en dan vooral wat betreft de relatie met jonge vrouwen. Het gevaar is hetzelfde voor alle extreme religies. Plots werden we als activisten zelf gemarginaliseerd in de wijken omdat we universalisme gebruikten in de strijd voor individuele rechten ongeacht gender. De politieke overheid zag ons niet langer als vertegenwoordigers van de wijken, wij waren herrieschoppers geworden die zich verzetten tegen de invloed van de imams. Sindsdien werden problemen in de wijken niet meer aangepakt door jeugdwerkers, buurtwerkers of de militanten van de verenigingen, maar werd er bij de lokale imam aangeklopt.

De overheid begon rechtstreeks samen te werken met deze religieuze mannen en de jongeren waarover ze invloed hadden. Dit waren de nieuwe opinieleiders die mensen konden aanspreken. Zo werkten de imams zich op tot een soort nieuwe sociale regulators. De erkenning van buitenaf versterkte hun autoriteit nog in de woonwijken. De ouders waren ervan overtuigd dat het beter was om te gaan bidden dan rond te hangen en problemen te zoeken. Maar deze religieuze mannen verkondigden niet de kalme, verdraagzame Islam van onze ouders. De schadelijke invloed van de kelder-Islam verscheurde families. Er kwamen heftige meningsverschillen tussen de ouders die niet bewust waren van deze radicale, gevaarlijke praktijken enerzijds, en de kinderen anderzijds die hun ouders 'onwetendheid' verweten door hun ongeletterdheid of beperkte kennis van de Koran.

De kelder-Islam floreerde dankzij de werkloosheid, de gettovorming in de wijken, de sektarische politiek – met racistische en antisemitische ondertonen en gevoelens van discriminatie en onrechtvaardigheid. Door de religieuze verspreiding van onverdraagzaamheid gaf de kelder-Islam jonge mannen een theoretisch kader en instrumenten om jonge vrouwen te onderdrukken. Als jonge vrouwen zich niet in dit kader inpasten, werden ze 'heidenen' genoemd of 'vrouwen met een slechte reputatie'. Dit zijn geen toevallige termen. Ze tonen de macht van religieuze retoriek en de invloed die daar vanuit gaat. Meer dan over het algemeen aangenomen wordt.

Zodra imams in de woonwijken voet aan de grond kregen, begonnen sommige mannen radicale gedragscodes op te leggen aan vrouwen, vooral door hen te verplichten thuis te blijven. De strijd voor gemengde relaties – mannen en vrouwen samen – verloor terrein. De activistische minderheid rond de kelder-Islam kon terugvallen op uitgeverijen, steungroepen, intellectuelen en reclamebureaus. Niets werd aan het toeval overgelaten. De pleitbezorgers werden zelfs gesteund door juridische beslissingen zoals het Franse hoofddoekendecreet. Of, een ander voorbeeld, dat een hoofddoek dragen op het werk moet kunnen, terwijl je volgens een andere uitspraak geen shorts op het werk mag dragen.

Deze complexe situaties roepen vragen bij mij op. Vooral omdat andere activistische minderheden krachten bundelen om een nieuwe morele orde na te streven op internationaal niveau. Hier in Frankrijk zijn er tegenwoordig fundamentalistische katholieke brigades die abortus proberen te stoppen, terwijl joodse en moslimorganisaties aparte openingsuren vragen voor openbare zwembaden. En dat is lang niet alles. De Franse Republiek wordt op verschillende fronten op de proef gesteld om aan religieuze onverdraagzaamheid te weerstaan.⁹³

3 Amara, Fadela. *Breaking the Silence – French Women's Voices from the Ghetto*. Translation Harden Chenut, Helen. University of California Press, 2006. Originally published in France as *Ni Putes Ni Soumises (Noch hoer, noch onderworpen)*, La Découverte, 2003.

2.3.6.

VIER KWADRANTEN**Doelstellingen**

Het doel van deze activiteit is om:

- Deelnemers vooroordelen en discriminatie te laten ervaren en begrijpen.
- Informatie en ervaringen met vooroordelen te delen.
- Hun vaardigheden te analyseren om in discriminerende situaties op te treden.
- Een doeltreffende respons aan te leren tegenover discriminerend gedrag.

Doelgroep

Vanaf 15 jaar.

Groepsgrootte

Maximum 50 deelnemers.

Materiaal

- Een horloge.
- Fotokopieën van handout 1 voor elk koppel.
- Fotokopieën voor iedereen van handout 2 (de vier kwadranten).

Tijd

30 – 60 minuten.

Nodige vaardigheden/kennis voor de begeleider

Begrijpen hoe stereotypen en vooroordelen werken. Noties van communicatie, vooral actief luisteren.

Vorbereiding

- Vraag de deelnemers om een partner te vinden (maak liefst gemengde duo's: jongen/meisje, jonger/ouder).
- Deel de vragen van handout 1 uit.
- Leg uit dat ze elkaar een voor een de 4 vragen moeten stellen (van handout 1) en hun antwoorden bespreken.

De activiteit**Deel 1**

- Leg uit dat terwijl een persoon op de vraag antwoordt, de andere persoon actief moet luisteren. De luisterende persoon mag niet non-verbaal reageren, onderbreken of commentaar geven. Het is belangrijk voor interculturele communicatie dat we naar elkaars ervaringen, gevoelens en ideeën leren luisteren, eerder dan te denken wat we gaan zeggen. Zo leren we elkaar beter begrijpen.
- Laat elk koppel beslissen wie begint te spreken. De persoon die praat heeft 2 minuten en daarna worden de rollen omgekeerd.

Deel 2

- Deel handout 2 met de '4 kwadranten' uit.
- Stel de vragen hieronder aan de deelnemers en vraag hen om hun antwoord in een van de vakjes van de tabel te schrijven (in kernwoorden of korte zinnen).
 - *Wanneer hebben iemands woorden of handelingen je wel eens pijn gedaan?*
 - *Heb je ooit dingen gezegd of gedaan waarvan je nadien spijt had?*
 - *Ben je ooit tegen vooroordelen ingegaan?*

- *Wanneer ben je al eens opgetreden tegen vooroordelen?*

Nadat de deelnemers hun antwoorden opgeschreven hebben, nodig je hen uit om een van hun antwoorden te bespreken in kleine groepjes of duo's. Herinner hen aan de regels voor actief luisteren: niets zeggen en proberen te begrijpen wat de andere zegt.

Geef iedereen 3 minuten om hun gekozen antwoord te bespreken. Zodra iedereen de kans gekregen heeft om te spreken, breng je de groep samen en stel je hen de volgende vragen:

- *Was het makkelijk om te luisteren zonder te spreken? Hoe voelde je je terwijl je sprak/luisterde?*
- *Was je verrast door dingen die je herinnerde en/of deelde met de anderen?*
- *Sommige vragen waren moeilijker dan andere. Hoe voelde het om over deze moeilijkere thema's zoals discriminatie en vooroordelen te praten?*

Tips

Deze oefening stoelt op de eerlijkheid en spontane antwoorden van de deelnemers. We leren zo dingen over onszelf, over elkaar en we leren hoe we leren: hiervoor moeten de groepsleden zich op hun gemak voelen.

Bron

© 2011 Anti-Defamation League, www.adl.org/education. (Engels). Alle rechten voorbehouden. Overgenomen met toestemming van de uitgever.

Handout 1

- Vertel je partner over een situatie waarin je je gekwetst voelde door vooroordelen.
- Vertel je partner over een situatie waarin je tussenkwam toen iemand het slachtoffer werd van discriminatie/vooroordelen.
- Vertel je partner over een situatie waarin je zelf vooroordelen gebruikte of discrimineerde en waar je spijt van hebt.
- Vertel je partner over een situatie waarin je niet tussenkwam toen iemand het slachtoffer werd van discriminatie/vooroordelen.

Handout 2: '4 kwadranten'

<p>Slachtoffer</p> <p>Een situatie waarin je je gekwetst voelde door iemands woorden of handelingen.</p>	<p>Dader</p> <p>Een situatie waarin je iets gezegd of gedaan hebt waarvan je nadien spijt had.</p>
<p>Confronteerder</p> <p>Een situatie waarin je tussenkwam tegen vooroordelen.</p>	<p>Toeschouwer</p> <p>Een situatie waarin je vooroordelen zag maar niet tussenkwam.</p>

2.4. Interculturaliteit

Om te begrijpen wie ik ben, dat anderen anders zijn dan ik en om dit te aanvaarden, dat is een ding ... Om samen te leven in een maatschappij met al deze verschillende culturen (en met de misverstanden en moeilijkheden die ermee gepaard gaan!), dat is een ander paar mouwen.

Om hiermee om te gaan, moeten we deze moeilijkheden op een positieve manier bekijken. In plaats van ertegen te vechten, kunnen we samenwerken. Dit is een verrijkende ervaring voor iedereen en ze plaveit de weg naar aanvaarding van elkaar zoals we zijn.

De volgende activiteiten stimuleren een dynamische uitwisseling tussen jongeren. Ze bekijken hoe verschillende culturen aan de maatschappij bijdragen. Hierdoor begrijpen deelnemers de hindernissen waar diversiteit mee in aanvaring komt en zoeken ze naar mogelijke oplossingen.

Doelstellingen

Deze activiteit helpt deelnemers om:

- Tekenen van multiculturaliteit te ontwaren en om onze omgeving vanuit een nieuw sociaal oogpunt te leren zien.
- De invloed van andere culturen en hun bijdrage aan onze maatschappij te leren zien.
- Deze invloeden op een positieve manier te kaderen.

Doelgroep

12 - 18 jaar.

Groepsgrootte

16 - 24 deelnemers.

Materiaal

- Pen en papier.
- Optioneel: camera, gsm of tablet om foto's te maken of om audio op te nemen.

Tijd

Vorbereiding: 30 minuten.

Activiteit (Deel 1): 3 uur.

Activiteit (Deel 2): 1,5 uur.

Deel 1**Vorbereiding**

- Verdeel de groep in subgroepjes van minstens 4 deelnemers.
- Elk groepje verkent de lokale omgeving (buurt, stad) en gaat op zoek naar sporen van andere culturen. Ze illustreren hun ontdekkingen met voorwerpen, afbeeldingen, foto's, audio en video. Als de groep de middelen hiervoor niet heeft, kunnen de deelnemers ook gewoon de sporen beschrijven.
- Geef de deelnemers tijd om na te denken over de verschillende gebieden waar ze de sporen gevonden hebben, bijvoorbeeld:
 - Gastronomie: producten en specerijen van andere landen die we vandaag veel gebruiken in onze keuken, buitenlandse restaurants enz.
 - Kleding en mode: kleding en accessoires van andere landen en culturen, geïmporteerd schoeisel en kleding enz.
 - Muziek: de verschillende FM-radiozenders die je kunt beluisteren, de artiesten van verschillende landen en culturen die komen optreden, plekken die zich toeleggen op speciale muziekgenres.
 - Massamedia: vergelijk verschillende tv-zenders en de buitenlandse programma's die er op tv komen. Idem voor de bioscoop.
 - Taal: woorden van andere talen die we dagelijks gebruiken in onze eigen taal.
 - Gebouwen: sporen van buitenlandse architectuur in onze omgeving.
 - Enz.

De activiteit

Vraag de deelnemers om een namiddag lang de stad te verkennen in verschillende buurten en de sporen van andere culturen op te lijsten.

Deel 2

- Vraag elke groep om kort voor te stellen wat ze ontdekt hebben.
- Help de deelnemers om een tentoonstelling in elkaar te steken met hun ontdekkingen. Dit geeft een totaalbeeld van wat ze ontdekt hebben.
- Eindig de voorstelling met een nabespreking. Geef de deelnemers de kans om hun mening te geven over het gedane werk. Je kunt deze bespreking op gang brengen met vragen zoals:
 - *Heb je verrassende ontdekkingen gedaan?*
 - *Wat betekent het om omringd te zijn door 'sporen' van andere culturen en landen?*
 - *Wat vind je ervan dat onze kennis van andere culturen en gemeenschappen groter wordt, ook al is deze kennis gebaseerd op oppervlakkige en onvolledige informatie?*
 - *Hoe kunnen we deze kennis gebruiken? Hoe kunnen we deze kennis verder uitbreiden?*
 - *Zijn er meer sporen van bepaalde landen dan van andere? Waar ligt dit aan volgens jou?*

Tips

Het is heel belangrijk dat de groep de activiteit goed begrijpt en waar ze op aanstuurt. Je kunt de zoektocht voorstellen als een detectiveopdracht, een ontdekkingsreis of een avontuur om de deelnemers te motiveren. Het is ook belangrijk om erop te hameren dat dit een opdracht is die ze samen moeten uitvoeren.

Focus tijdens de nabespreking op elementen die naar de volgende conclusies leiden:

- *We leven in een onderling afhankelijke wereld waarin alle landen met elkaar verbonden zijn. We vinden sporen van verschillende culturen in gelijk welke maatschappij.*
- *Dit biedt ons een ongeziene rijkdom aan kansen om andere culturen en mensen te leren kennen en ermee uit te wisselen, niet in het minst door moderne technologieën en communicatiemiddelen.*
- *We kunnen ons leven verrijken door bruggen te bouwen en contacten te zoeken tussen de verschillende culturen en proberen te vatten hoe ze elkaar beïnvloeden.*
- *Het is gemakkelijker om sommige culturele elementen te verwelkomen – bijvoorbeeld eten en drinken – dan andere zoals filosofie en godsdienst. Bepaalde culturen vinden makkelijker ingang bij ons (vb. VS) dan andere (vb. ontwikkelingslanden). Het is ook makkelijker om ideeën/producten te aanvaarden dan mensen, vooral als de mensen gewoontes en gebruiken hebben die sterk verschillen van de onze.*

Bron

Raad van Europa - *Education Pack "all different - all equal" (Allemaal anders – allemaal gelijk)*, Directorate of Youth and Sport, Raad van Europa, 2nd edition, 2004.

Doelstellingen

Deze activiteit stimuleert deelnemers om na te denken over hoe we samenleven in de maatschappij en hoe we dit kunnen verbeteren.

Doelgroep

Alle leeftijden.

Groepsgrootte

Onbeperkt.

Materiaal

- Handout: poster van de "samenlevingsboom" (magneten of plakband om de poster tegen de muur te hangen).
- Post-its (3 verschillende kleuren).
- Pennen, markers.

Tijd

Minimum 45 minuten.

Voorbereiding

- Leg de opdracht uit: Dit is de 'samenlevingsboom' die onze maatschappij symboliseert, of de groep waartoe we behoren (de klas, school, kerkgroep of beweging). Het kan ook elk van ons als individu voorstellen. Maar omdat we het over 'samenleven' hebben, bekijken we deze boom als een voorstelling van de maatschappij die bestaat uit verschillende individuen. Net zoals een boom, heeft een maatschappij het volgende nodig om goed te functioneren:
 - Wortels die de boom voeden. Ze zijn zoals de fundering van een huis.
 - Een stam die de boom recht houdt zoals een ruggengraat. De stam zorgt voor de samenhang en vervoert sappen van de wortels naar de takken en bladeren zodat ze in leven blijven.
 - De takken, bladeren, bloesems en het fruit dat verandert naargelang de seizoenen. Deze delen van de boom zijn blootgesteld aan het weer, zowel zonnig als slecht weer. Ze zijn afhankelijk van waar ze zich bevinden in de boom. Ze zijn essentieel voor de voortplanting en bijgevolg de toekomst van de boom.
- Verdeel de verschillende kleuren post-its: blauw (of een andere kleur) voor de wortels, bruin (of een andere kleur) voor de stam, groen (of een andere kleur) voor de takken en bladeren. Of je kunt ook meteen op de poster schrijven als je met een kleine groep werkt.

De activiteit

- Stel een aantal vragen bij elk onderdeel van de boom: de wortels, de stam en de takken. Laat de deelnemers eerst individueel nadenken vooraleer je het groepsgesprek opent. Je kunt dit aanpassen aan de soort groep waarmee je werkt vb. studenten, volwassenen, een groep die elkaar al kent of nog niet ...
 - Wortels: wat is er typisch voor mij dat andere mensen misschien niet hebben, wat zorgt ervoor dat ik harmonieus met anderen kan samenleven? (vb. *oorspronkelijke cultuur, opvoeding, smaak, mijn eigen geschiedenis, talenten en zwaktes* ...).
 - De stam: wat maakt dat onze groep (onze samenleving) elkaar vindt en in harmonie met elkaar samenleeft? Hoe vormen verschillende individuen met verschillende wortels samen een eenheid? Wat

is er nodig in de maatschappij om samen te leven? (vb. wetten, regels, manieren van doen, een school, kerk, wijk, streek, land, mensenrechten, gedeelde waarden enz.).

- De takken: wat zijn de voordelen van het samenleven als individuen met dezelfde 'stam'? Wat zijn de vruchten van het samenleven? (vb. artistieke expressie, welzijn, vrede, plezier, talenten tot uiting laten komen, solidariteit in de maatschappij ...).
- Deze voorbeelden zetten je op weg om je eigen ideeën te genereren. De antwoorden van de groep kunnen in verschillende richtingen gaan en kunnen verder uitgewerkt worden door de deelnemers.
- Vraag ieder om beurt om een post-it op de poster te plakken en om kort uit te leggen wat erop staat. Begin met de wortels, dan de stam en vervolgens de takken en de bladeren.
- Begin nadien een groepsgesprek rond de volgende vragen:
 - *Zijn er vragen van de rest van de groep over de dingen die gezegd zijn?*
 - *Wat is er verkeerd in de groep – of in de maatschappij? Wat brengt de harmonieuze samenleving in deze groep in gevaar? Is er iets in de wortels of de stam dat de rest van de boom tegenhoudt om te bloeien?*
 - *Wat kun je aan jezelf veranderen, op verschillende niveaus in de maatschappij? (vb. in je klas, school, vriendengroep, buurt ... en breder gezien in de maatschappij – pas de actiefocus aan naargelang je doelgroep).*
- Laat de groep een of twee acties kiezen die ze samen kunnen uitvoeren. Of laat elke deelnemer een post-it op de boom plakken met een eigen idee over hoe ze beter kunnen samenleven in de maatschappij.

Handout 1: **De metafoor van de boom**

De boom is de link tussen hemel en aarde, tussen het wereldse en het spirituele en tussen onze oppervlakkige bezorgdheden en onze diepste ambities ...

De boom is een individu, een afgebakende entiteit. We kunnen zien waar hij begint en waar hij eindigt. Toch is hij in constante wisselwerking met de omgeving om zich te voeden, gaande van zijn wortels tot zijn bladeren. Het neemt water en voedingsstoffen op uit de grond, het vangt licht en koolstofdioxide op met zijn bladeren om zuurstof te produceren. Het is een toevluchtsoord voor vogels, de insecten bestuiven zijn bloesems, de paddenstoelen in de bodem rond de boom voeden hem en hij draagt vruchten om ons te voeden. Er leven dieren in zijn kruin en hij biedt dieren, mensen en planten bescherming tegen de hitte van de zon. De gevallen bladeren worden afgebroken tot humus waar andere planten zich tegoed aan doen. Bomen helpen ook bodemerosie en overstromingen voorkomen.

De boom kan ook de maatschappij voorstellen, een gemeenschap die een specifieke plek deelt, zoals een land. Net zoals een boom, kan een maatschappij niet overleven als ze van de buitenwereld afgesloten is. Een boom en de maatschappij hebben externe input nodig, zoals migranten. De maatschappij staat in constante verbinding met de rest van de wereld en wordt gevoed door vreemde culturen via handel, kunst, cultuur, ideeën en spiritualiteit ...

De wortels symboliseren de geschiedenis van de gemeenschap en hun land, de oorlogen waarin het betrokken was en de strijd van de mensen voor sociale vooruitgang en mensenrechten ... Het zijn de culturele tradities zoals kunst, religie, voeding, etiquette, taal, aardrijkskunde en klimaat.

De stam is wat de maatschappij samen houdt. Hij is opgebouwd uit de instellingen, waarden en het sociale systeem. Hij is standvastig, tenminste voor een aantal jaren, maar kan ook beschadigd worden door messen of bijlen (in de maatschappij zijn dat besparingen of de opkomst van racistische of elitaire partijen).

De takken symboliseren de verschillende 'plaatsen' die er binnen de maatschappij bestaan. Ze zijn blootgesteld aan de elementen, zoals de zon, de wind en slecht weer.

De bladeren zijn de mensen die samen de kruin van dezelfde boom uitmaken, ook al staan ze op verschillende takken. De boom is een afgescheiden eenheid maar kan niet op zichzelf overleven. Hij zoekt de interactie met anderen op. De bioloog Jean-Marie Pelt legt in zijn boek 'Les dons précieux de la nature' uit dat bomen elkaar helpen, vooral in extreme weersomstandigheden zoals op grote hoogtes. De boom is kwetsbaar en sterfelijk. Hij kan aangevreten worden door parasieten, net zoals een maatschappij door haat en racisme aangetast kan worden. De boom kan door de bliksem geraakt worden, net zoals een aardbeving, vulkaanuitbarsting of tsunami een stad of streek van de kaart kan vegen. Als dit gebeurt, tonen andere bomen solidariteit om het bos te laten overleven, net zoals de mensheid moet tussenkomen als er problemen de kop opsteken.

We kunnen de boom ook zien als een individu. De wortels ervan zijn het symbool van de eigen geschiedenis, cultuur en sociale groep waar iemand vandaan komt en de erfenis die hij/zij meegekregen heeft (cultuur, opvoeding, waarden enz.).

De stam is wat een individu sterk maakt: hij biedt materiële en emotionele veiligheid, sociale erkenning in de brede zin van het woord en de waarden die je verdedigt.

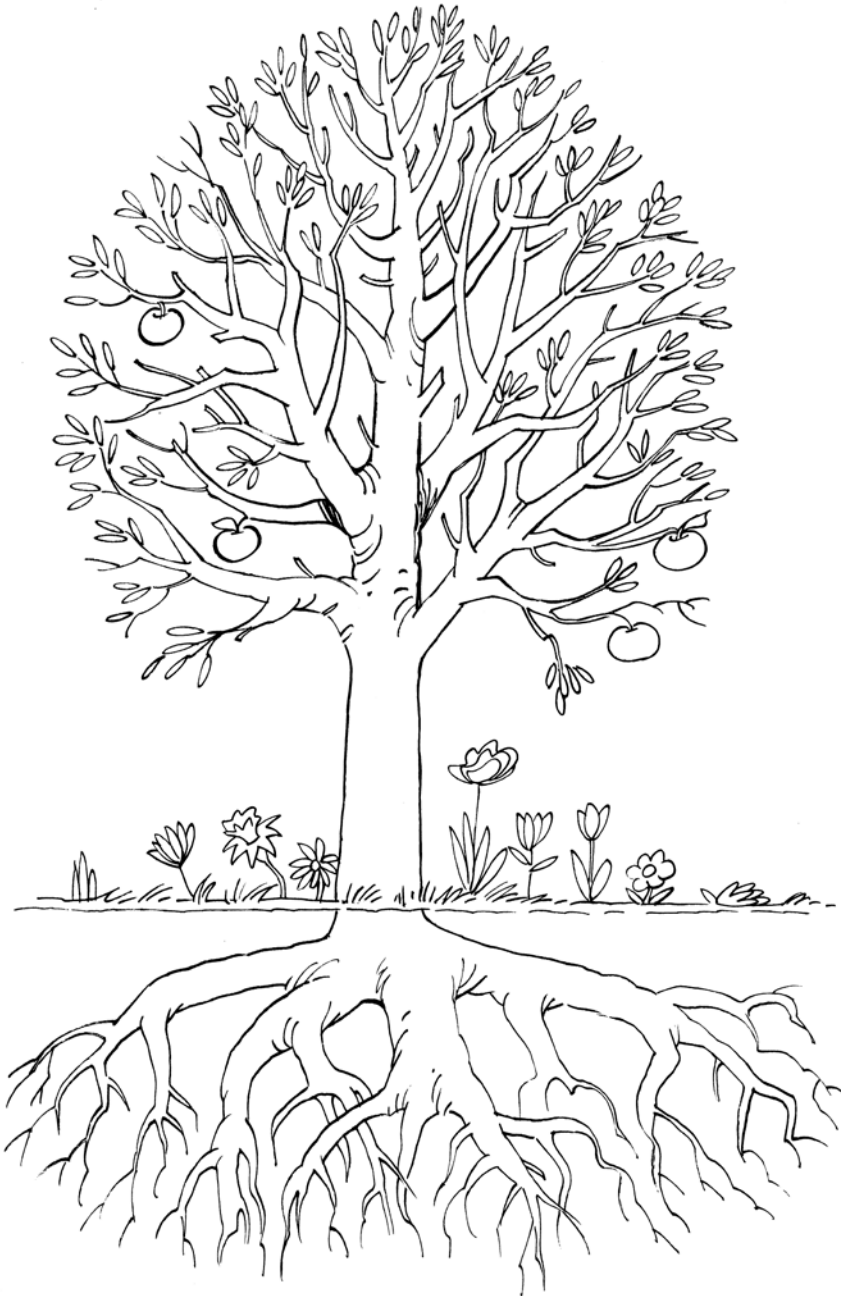
Ten slotte zijn er de takken en bladeren die door de wortels gevoed worden en die in de lucht gehouden worden door de stevige stam. Zij symboliseren werk, hobby's, familie, creativiteit, geloof en relaties. Ze tonen hoe iedereen uniek is in de permanente interactie met andere bomen en met de aarde, onze materiële wereld, en met de hemel, die symbool staat voor onze dromen en spiritualiteit.

Bron

Vivre ensemble-éducation (Vorming 'samen leven'), Brussel,
https://vivre-ensemble.be/IMG/pdf/animation_1_arbre_du_vivre-ensemble.pdf (Frans)

Handout 2: **De samenlevingsboom**

3.

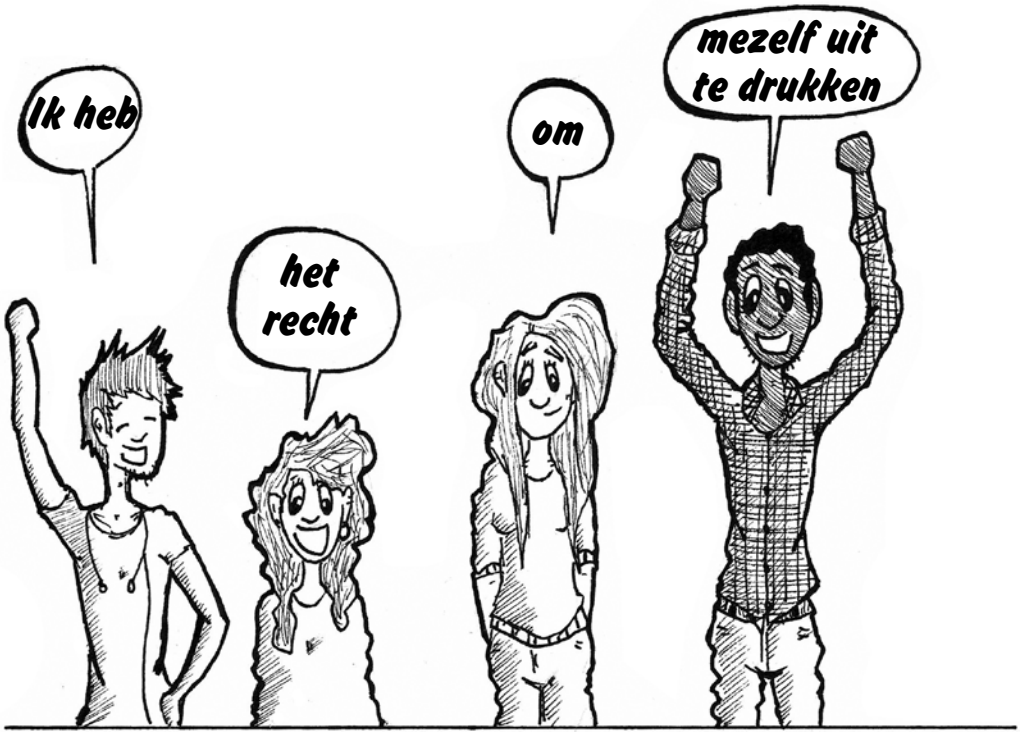
INTERPERSOONLIJKE COMMUNICATIE

In zijn boek 'Radicalisation' (Maison des Sciences de l'Homme, 2014) definieert Farhad Khosrokhavar het radicaliseringsproces als een transformatie waarin een individu of groep geweld gebruikt om de maatschappelijke orde te ondermijnen. In een democratische context hoeft het niet problematisch te zijn om radicale ideologieën aan te hangen, zolang ze mensen met verschillende meningen niet tegen elkaar opzetten. Maar de ideologieën overschrijden een rode lijn als ze hun toevlucht nemen tot geweld of aanzetten tot geweld.

Dit is precies de reden waarom we een sectie van deze toolkit aan communicatie wijden. Want geweld wordt meestal gebruikt als het recht op vrije meningsuiting geschonden wordt of als mensen hun ongenoegen of woede over maatschappelijke thema's niet kwijt kunnen. Vrije meningsuiting is een fundamenteel recht en we moeten naar iedereen luisteren, zelfs wanneer ze schijnbaar illegitieme opinies uitdrukken. Het is pas wanneer we verschillende ideeën met elkaar confronteren dat ons denken rijpt. Het is frustrerend als iemand geen kans krijgt om zichzelf uit te drukken en die frustratie kan gevaarlijke processen in gang zetten.

In deze sectie vind je daarom een reeks activiteiten die een positief kader scheppen waarin jongeren hun mening kwijt kunnen. In deze activiteiten kunnen deelnemers zich uitdrukken en hun gevoelens, bezorgdheden en meningsverschillen delen. Als deelnemers desondanks voelen dat hun ideeën niet gehoord worden of als ze zich beperkt voelen tot 'politieke correctheid', dan sla je de doelstellingen van de activiteiten mis. De begeleider moet daarom goed opletten dat de deelnemers zich vrij kunnen uitdrukken zodat ze voelen dat hun ideeën gehoord en gerespecteerd worden. Het is ook belangrijk om ervoor te zorgen dat iedereen respectvol met elkaar omgaat.

3.1. Jezelf uitdrukken (creativiteit, emoties, gevoelens, behoeften, gedachten, ideeën ...)

Als ik mijn mening mag uiten, wil dat zeggen dat de omgeving open is om me te aanvaarden.

Als ik mijn mening mag laten horen, wil dat zeggen dat ik iets met anderen te delen heb en dat ik er mag zijn.

Als ik mijn mening niet mag verkondigen aan jullie, dan wil dat zeggen dat ik beter naar andere plekken ga waar ik het gevoel heb te mogen bestaan, ongeacht wat ik zeg en bij wie ik ben ...

De volgende activiteiten benadrukken het belang van praten over en luisteren naar elkaars ideeën, gevoelens en behoeften, als deel van een groep ...

Om een maatschappij te creëren gebaseerd op wederzijds respect waar iedereen zijn plaats vindt, moeten we leren om goed met onze **emoties om te gaan en empathie aan de dag te leggen**.

De dikke Van Dale definieert 'gevoelens' als een "gemoedsbeweging, een bepaalde gezindheid waaraan uiting wordt gegeven". Gevoelens zijn energie en zoals alle energie moet die in goede banen geleid worden om constructief aangewend te worden. Empathie – jezelf in de schoenen van een ander verplaatsen – kan ons helpen om de behoeften en gevoelens van onze medemens beter te begrijpen.

Empathie zit vol nuances omdat het vereist dat we onze waarden, overtuigingen en oordelen achterwege laten zodat we beter begrijpen hoe de andere persoon de wereld rond zich ervaart en erop reageert. Om andere mensen en hun reacties te begrijpen, moeten we eerst onze eigen gevoelens kunnen benoemen in emotionele situaties.

Paul Demaret, bemiddelaar en coördinator van het Mediatiecentrum in Luxemburg, promoot een empathische manier van luisteren zonder oordelen. Hij vindt het belangrijk om gevoelens te benoemen – woede, opstandigheid, droefheid – en de persoon in kwestie de kans te geven om zijn gevoelens en behoeftes uit te drukken. Demaret neemt een niet-confronterende houding aan om met jongeren te werken die veel met geweld in contact komen. Zo vermijd je dat kwetsbare, beïnvloedbare jongeren worstelen met hun gevoelens (onrechtvaardigheid, gewelddadige reacties) en zich daardoor moeilijk kunnen uitdrukken. Er is tijd nodig om een **vertrouwensrelatie en open communicatie** op te bouwen met hen. Met empathie kan de jeugdwerker (opvoeder, sociaal werker, jeugdinformatiewerker, straathoekwerker, enz.) tegenstrijdigheden oppikken in iemands verhaal. Het is dan hun verantwoordelijkheid om samen met de jongere over deze paradoxen na te denken, **om de gevoelens erachter te identificeren** en op de basisbehoeften te focussen die ermee verbonden zijn.

Empathisch luisteren is een essentiële vaardigheid voor jeugdwerkers. Het zorgt ervoor dat ze niets cruciaals missen of dat ze onvoorbereid zijn. Voor Demaret is de relatie die de professional met de jongere opbouwt het belangrijkste instrument van het jeugdwerk.

Doelstellingen

Deze activiteit wil sociale uitdagingen aangaan door meningen te staven met argumenten. Het doel van deze activiteit is om deelnemers te helpen om:

- Te realiseren dat er verschillende meningen zijn over elk onderwerp.
- Zich bewust te worden van hun gedrag in moeilijke sociale situaties.
- Hun zelfvertrouwen op te krikken om sociale uitdagingen aan te pakken.
- Argumenten te verzamelen om een mening te verdedigen.

Doelgroep

Vanaf 15 jaar.

Groepsgrootte

8 - 16 deelnemers.

Materiaal

- Grote vellen papier en markers (een per groep), materiaal om twee lijnen te trekken, krijt.
- Handout.

Tijd

Tussen 1,5 en 2 uur.

De activiteit

- Trek twee lijnen op twee meter van elkaar, met krijt of koord.
- Verdeel de groepen in een even aantal subgroepen (twee, vier ...). Geef twee subgroepen een tegenovergestelde rol: 'voor of tegen videogaming' bijvoorbeeld. Elk van de subgroepen zoekt dan argumenten (minstens een per deelnemer) om de stelling (voor of tegen) te verdedigen. Ze zetten alle argumenten op een groot vel papier.
- Elke subgroep beslist wie welk argument gaat voorstellen en de manier waarop ze de andere groep gaan confronteren (houding, manier van spreken, uitdrukkingen, zelfzekere of meegaande houding enz.).
- Confrontatie: de 'pro'- en 'contra'-subgroepen vormen twee rijen op ongeveer 2 meter van elkaar. Een van de deelnemers start de confrontatie door een stap naar voren te zetten en zijn argument uit de doeken te doen. Wanneer de persoon klaar is, doet hij/zij een stap terug en mag een deelnemer van de andere groep daarop reageren met een ander argument.
- Zorg dat de groep zich aan deze regels houdt:
 - *Er mag maar een deelnemer tegelijkertijd spreken, terwijl hij/zij een stap naar voren gezet heeft.*
 - *Een persoon van de andere groep mag pas reageren op een argument – door een stap naar voren te zetten – wanneer de andere deelnemer een stap terug gezet heeft.*
 - *Als een deelnemer klaar is met zijn argument of reactie, zet hij/zij een stap terug.*

Nabespreking

- *Welke houding heeft het meeste succes om een opinie te verdedigen of om iemand te overtuigen?*
- *Wie was het meest overtuigend?*
- *Hoe makkelijk/moeilijk was het om naar de argumenten van de anderen te luisteren? Hoe moeilijk was het om de anderen te laten uitspreken voor je mocht reageren? Hoe voelde je je terwijl je moest wachten tot de andere*

uitgesproken was?

- *Wat is je voorkeur wat betreft de houding waarop je argumenten geeft: zeker van je gelijk of een meegaande houding?*
- *Hoe makkelijk/moeilijk was het om je mening te verdedigen voor de groep?*
- *Wat vond je een goed argument en waarom? Ligt het aan de inhoud van het argument of aan de manier waarop het voorgesteld werd?*
- *Was er een overtuigend argument of een sterke presentatie waardoor je mening over het onderwerp veranderde? Heb je al situaties meegemaakt waarin je mening beïnvloed werd over een bepaald onderwerp? Hoe kunnen zulke invloeden zo sterk zijn?*

Rond af door de belangrijkste ideeën uit de activiteit op te sommen en leg uit wat assertiviteit is.

Tips

- Tijdens de confrontatie is het mogelijk dat twee deelnemers voor lange tijd met elkaar in de clinch gaan. Dan kun je tussenkomen om anderen aan de beurt te laten zodat alle deelnemers de kans krijgen om te spreken.
- Moedig de deelnemers aan om zich in te leven in de situatie van een persoon die de mening van hun subgroep deelt om de confrontatie voor te bereiden.
- Gebruik ter illustratie videobeelden of audiofragmenten van debatten en presentaties van vroeger of nu die heel overtuigend waren of net niet.

Variaties

- Help groepen die moeilijk argumenten vinden voor de confrontatie met een paar voorbeelden.
- Als sommige deelnemers een confrontatie te intimiderend vinden, kun je een paar vrijwilligers vragen in plaats van de hele groep te laten spelen.
- Als de groep te klein is om vier subgroepen te vormen, kun je de groep in twee subgroepen opdelen vb. de jongeren die 'voor' zijn en de ouders die 'tegen' zijn of vice versa.

Bron

www.bounce-resilience-tools.eu, ontwikkeld door de FOD Binnenlandse Zaken in samenwerking met Arktos vzw.

Voor meer informatie, contacteer:

bounce-support@ibz.fgov.be

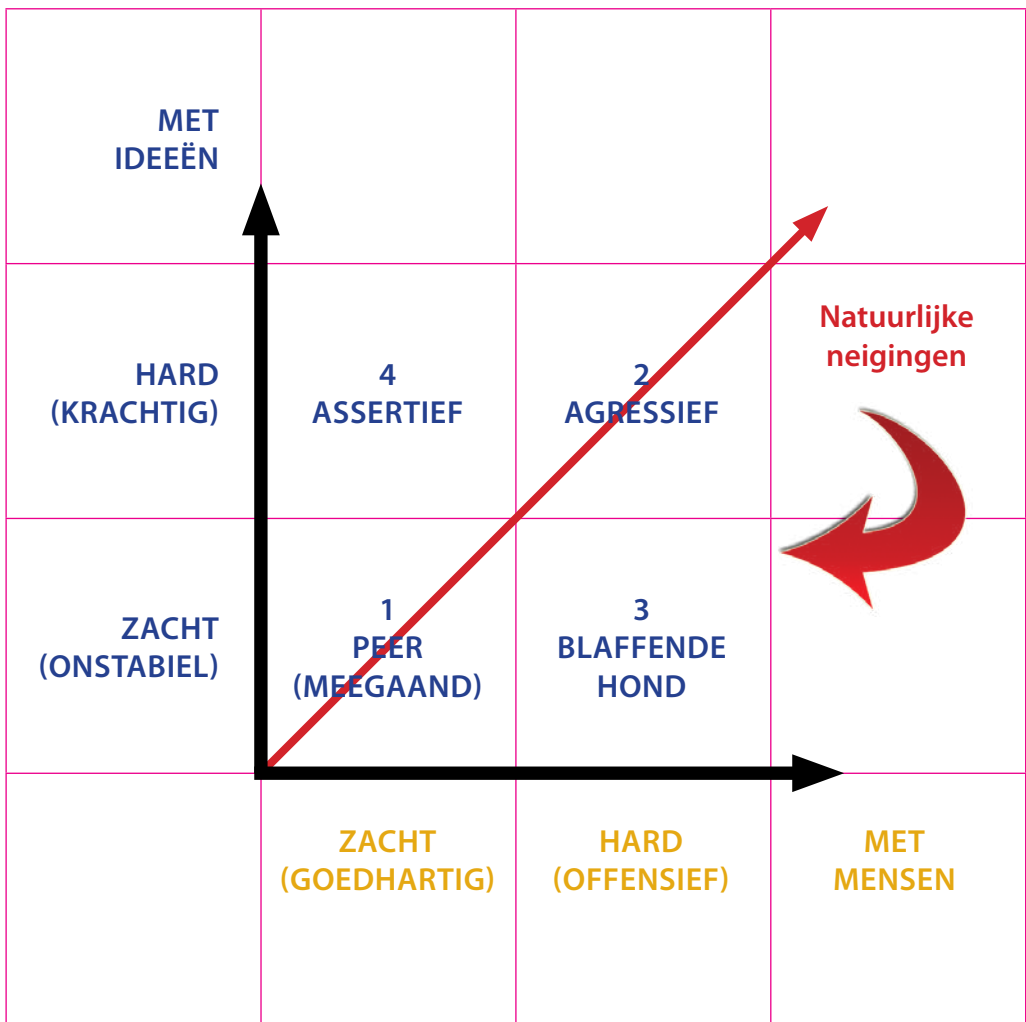
www.ithaquecoaching.com

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Handout: **Assertiviteit**

Het is niet altijd gemakkelijk om constructieve relaties te hebben met anderen terwijl we constant onze eigen mening verkondigen. De houding waarmee je dit toch kan doen, heet assertiviteit. De psycholoog en socioloog Dominique Chalvin definieert dit als "in staat zijn om je eigen persoonlijkheid uit te drukken zonder vijanden te maken. Het is 'nee' zeggen zonder je schuldig te voelen. Het vereist zelfvertrouwen en expertise om moeilijke en soms onpopulaire beslissingen te nemen." Het is de bedoeling om je eigen noden te bewaken terwijl je ook die van anderen respecteert. Assertieve communicatie combineert authenticiteit en respect voor anderen. Samengevat is het de kunst om 'hard' te zijn wat betreft ideeën, maar 'zacht' met mensen. Daarom is assertiviteit verschillend van de drie houdingen in het diagram hieronder: agressiviteit, de blaffende hond en de peer (Joël Berger, Management : Adhésion et Cohésion).

Assertiviteit is geen 'natuurlijke' houding. We hebben eerder de neiging om onze positie te verdedigen als die onder druk komt te staan, of we laten onze eigen ideeën varen om 'meegaand' te zijn en onze relaties met anderen te beschermen. Er zijn verschillende technieken voor assertieve communicatie:

1. Actief luisteren: interesse tonen in wat de andere persoon zegt en een vertrouwensrelatie opbouwen die een open gesprek aanmoedigt.
2. Het donsdeken: akte nemen van wat je gesprekspartner zegt, zonder in debat te gaan of zonder onenigheid aan te wakkeren. Dit helpt vaak om de kritiek af te zwakken, zonder je eigen positie te verlaten en een tegenaanval uit te lokken: *"Ik begrijp wat je zegt ..."*
3. De plaat die blijft hangen: herhaal onvermoeid je argumenten tot je gesprekspartner toegeeft.
4. De sfinx: neutrale afwachende houding vol zelfvertrouwen. Als de andere dan zegt: *"daar heb je niets op te zeggen he..."*, dan antwoord je gewoon: *"ik luister aandachtig naar wat jij te zeggen hebt"*.
5. Mist spuien: ga akkoord met een aspect van de argumenten van je gesprekspartner, voor je een ander deel tegenspreekt waar je echt niet mee akkoord gaat. *"Met dat punt kan ik akkoord gaan ... maar ik denk dat ..."*
6. De negatieve vraag: als je bekritiseerd wordt, vraag je meer kritiek of meer uitleg over de kritiek.
7. Eerlijkheid: om een eind te maken aan alle kritiek, praat je over jezelf en eventueel over je zwakke punten.
8. DESC: Describing the facts (feiten beschrijven); Expressing your feelings (je gevoelens uitdrukken); Suggesting a solution (een oplossing voorstellen); Consequences (positieve resultaten zoeken voor iedereen).

Doelstellingen

Deze activiteit geeft de deelnemers een structuur om een discussie te voeren rond identiteit, vooroordelen, discriminatie en racisme. Op het einde van de activiteit, zijn de deelnemers:

- Zich meer bewust van bestaande stereotypen.
- Beter in staat om aandachtig te luisteren.
- Meer op hun gemak om over onderwerpen als identiteit, vooroordelen, discriminatie en racisme te praten.

Doelgroep

Bij voorkeur een multiculturele groep, ouder dan 15 jaar.

Groepsgrootte

12 - 20 deelnemers.

Materiaal

- Lijst van kringvragen (handout).

Tijd

30-60 minuten, naargelang het aantal gestelde vragen.

Nodige vaardigheden/kennis voor de begeleider

Kennis van concepten gerelateerd aan vooroordelen, stereotypen en discriminatie. De verschillen ertussen kunnen uitleggen. Weten hoe met discriminatie omgegaan wordt in je eigen land.

Vorbereiding

- Verdeel de groep in twee.
- De eerste subgroep vormt de buitenste kring met het gezicht naar het midden, terwijl de tweede subgroep een kring in het midden vormt en naar de buitenkant kijkt.
- Elke persoon staat zo tegenover een andere persoon uit de andere kring. Als je een oneven aantal deelnemers hebt, kun je zelf eventueel meespelen of een trio vormen.

De activiteit

- Vertel de deelnemers dat je een aantal vragen zal stellen (zie handout). Je kunt zelf beslissen hoeveel vragen, maar niet meer dan 10. Na elke vraag heeft elk duo (de deelnemers die tegenover elkaar staan) 2 minuten de tijd om te antwoorden.
- Dat betekent dat er een minuut per persoon is om op de vraag te antwoorden. Roep na een minuut 'Afwisselen!' zodat de deelnemers van rol kunnen veranderen (luisteren of antwoorden). Beslis welke persoon de vraag eerst beantwoordt, de deelnemers van de binnenste of van de buitenste kring.
- Vraag de deelnemers om hun luistervaardigheden te oefenen en om de anderen niet te onderbreken wanneer zij op de vraag antwoorden.
- Na de 2 minuten roep je 'Doorschuiven!' en draait de buitenste kring een plaats naar links. De binnenste kring blijft staan. Zo creëer je nieuwe duo's voor elke vraag.
- Wanneer je alle vragen gesteld hebt (of wanneer de buitenste kring een volledige ronde gedaan heeft), nodig je de deelnemers uit om terug op hun stoel te gaan zitten.

Nabespreking

Start een groepsgesprek aan de hand van de volgende vragen:

- *Hoe voelde het om deze persoonlijke informatie met verschillende partners te delen?*
- *Zonder de persoon te noemen, wat zorgde ervoor dat je voelde dat er goed naar je geluisterd werd?*
- *Waren er verrassende of nieuwe dingen die je te weten gekomen bent?*
- *Sommige vragen waren moeilijker om te beantwoorden dan andere. Welke vragen waren moeilijk voor jou? Waaraan denk je dat dit lag? Welke vragen vond je tof om te beantwoorden?*
- *Wat heb je uit deze activiteit geleerd?*

Rond af met een samenvatting van de belangrijkste ideeën die uit de discussies naar voor kwamen. Vertel deelnemers hoe vooroordelen functioneren (waar ze vandaan komen, hoe ze verspreid worden enz.), discriminatie (hoe er in jouw land mee omgegaan wordt) en communicatie (empathie, actief luisteren, assertiviteit ...)

Tips

- Zorg ervoor dat de deelnemers niet met elkaar beginnen te discussiëren wanneer ze de vragen beantwoorden. Dit is een oefening waarbij deelnemers om beurt hun antwoord geven zonder onderbroken te worden.
- Deze oefening is vooral interessant als de groep uit verschillende etnische groepen bestaat.
- Sommige vragen kunnen onaangenaam zijn voor deelnemers. Forceer niemand om te antwoorden als ze niet willen.
- Zorg ervoor dat er genoeg afstand is tussen de deelnemers van de twee kringen (geef ieder genoeg 'persoonlijke ruimte').

Bron

© 2011 Anti-Defamation League, www.adl.org/education (Engels) Alle rechten voorbehouden. Overgenomen met toestemming van de uitgever.

Handout: **lijst van de kringvragen (voorstellen)**

1. Vertel een ding over je voornaam, je andere voornamen of je achternaam.
2. Wat is jouw favoriete vakantie en waarom?
3. Beschrijf je lagere school. Wie was je favoriete leerkracht? Waarom?
4. Hoe voel je je als je iemand anders een andere taal hoort spreken dan jouw moedertaal?
5. Vertel je partner over je raciale, religieuze en etnische afkomst en iets van je afkomst waar je trots op bent.
6. Benoem een stereotype over je raciale, religieuze of etnische groep waar je het moeilijk mee hebt.
7. Vertel je partner over je eerste contacten die je je kunt herinneren met een verschillende etnische groep.
8. Vertel je partner over een etnische of culturele groep (waar jij zelf niet toe behoort) die je bewondert, respecteert en graag hebt.
9. Geef een voorbeeld van een vooroordeel dat je meegekregen hebt in je opvoeding.
10. Beschrijf een situatie wanneer je ontmoedigd werd om iets te doen vanwege je gender.
11. Beschrijf een situatie wanneer je ontmoedigd werd om iets te doen vanwege je leeftijd.
12. Beschrijf een situatie waarin je getuige was van vooroordelen of discriminatie. Hoe heb je daarop gereageerd?
13. Vertel je partner over een situatie waarin je niet tegen vooroordelen inging.
14. Enz.

3.2. Debatteren (context, methodes, hulpmiddelen ...)

Geweld begint waar woorden stoppen! Het lijkt vanzelfsprekend dat een goed gesprek meer oplost dan een gewelddadige confrontatie. Dat is het centrale idee van dit hoofdstuk.

De volgende activiteiten nodigen deelnemers uit om actief met elkaar van gedachte te wisselen, om elkaar met andere ideeën te confronteren in een veilige, positieve sfeer.

Wie spreekt?

Er is geen democratie zonder debat en er is geen debat zonder naar elkaar te luisteren. Luisteren is net zo belangrijk als je mening uit te drukken. Maar deze twee kanten van dezelfde medaille gaan niet altijd vlot samen als mensen elkaar niet kennen. Dus hoe moedig je vrije meningsuiting aan? Hoe zorg je ervoor dat elke stem telt en dat elke mening gehoord wordt, ook de minder gangbare meningen? Dit zijn bijzonder belangrijke vragen voor jeugdwerkers.

“Wie is gewoonlijk aan het woord?“, vraagt Gérard Pirotton, professor aan het Sint-Laurentinstituut (België) in een artikel op zijn blog (Frans). “Het zijn vaak dezelfde mensen, zij die een voorspelbare en uitgesproken mening hebben. En wie doet zijn mond niet open? Iedereen die worstelt met zijn ideeën, die kennis mist, die wacht om te zien welke richting de discussie uit zal gaan afhankelijk van de gespreksleiders ...”

Door enkel de stem van de meerderheid aan het woord te laten in een groep, wordt het democratisch debat beperkt en daar lijdt de kwaliteit van de gedachtenuitwisseling onder. Met nieuwe methodieken voor groepsgesprekken kun je ervoor zorgen dat iedereen zijn mening kwijt kan in de groep.

De volgende activiteiten doen je een paar specifieke technieken aan de hand voor groepsgesprekken.

3.2.1.

TECHNIEKEN VOOR GROEPSPREKKEN**1. Debat in beweging****Doelstellingen**

Debat in beweging wordt vaak aan het begin van een activiteit gebruikt, wanneer deelnemers nog geen precieze verwachtingen hebben. Deze activiteit helpt deelnemers om:

- Vragen te stellen.
- Hun positie te bepalen.
- Te argumenteren en te debatteren.

Doelgroep

12 - 25 jaar.

Voorbereiding

Kies een aantal stellingen over een bepaald onderwerp, maar zorg ervoor dat je zelf neutraal blijft. Selecteer stellingen die een debat op gang brengen, vb. stellingen die verschillend geïnterpreteerd kunnen worden. Bereid een tiental stellingen voor. Je kunt er altijd een paar weglaten als ze al aan bod kwamen in het debat. Met een zestal stellingen heb je waarschijnlijk genoeg voor het debat.

De activiteit**Stap 1, organiseer de ruimte:**

- Teken drie zones op de grond: 'ja', 'neutraal' en 'nee'.
- Alle deelnemers beginnen in de neutrale zone.
- Maak een tabel met twee kolommen (ja en nee) om de antwoorden van de deelnemers te noteren.

Stap 2, de regels van het spel:

- Nadat je een stelling voorleest, gaan de deelnemers in de ja- of nee-zones staan naargelang hun mening, of in de neutrale zone als ze geen uitgesproken mening hebben.
- Vraag de groepen om te overleggen en hun argumenten op te lijsten. Geef voorrang aan de minst talrijke groep om uit te leggen waarom ze ja of nee kozen.
- Daarna kan de andere groep antwoorden.
- Tijdens het debat mogen deelnemers van mening veranderen en van de ene zone naar de andere verhuizen als ze overtuigd zijn door de gegeven argumenten of antwoorden.
- Moedig de mensen in de neutrale zone aan om een standpunt in te nemen. Indien niet, kun je hen ook het woord geven om uit te leggen waarom ze neutraal zijn.
- Tijdens de oefening, zet je een streepje in de kolom van de grootste groep (ja of nee).
- Vervolgens keren de deelnemers terug naar de neutrale zone voor je een nieuwe stelling voorleest.

Nabespreking

De tabel geeft je na de oefening waarschijnlijk geen duidelijk antwoord, want er is geen eenduidig antwoord. De conclusie van het debat is: "Het juiste antwoord is je eigen antwoord." Ieder heeft zijn mening en alle meningen zijn waardevol. De tabel geeft je een duidelijk beeld van dit proces en de evolutie van het debat.

Tips

- Pas de stellingen aan naargelang de leeftijd van je doelpubliek.
- Blijf zelf altijd neutraal. In deze oefening is het aan de deelnemers om hun eigen mening te vormen. Het is belangrijk dat je hen daarbij niet beïnvloedt.
- Als bijkomende stap kun je de argumenten herformuleren of het debat terug op gang trekken door iemand aan het woord te laten die nog niet gesproken heeft. Dit zorgt er ook voor dat iedereen aandachtig luistert.

2. De kleur van democratie**Doelstellingen**

Deze activiteit is een variatie op het debat in beweging. De bedoeling ervan is niet zozeer om tot een consensus te komen, maar eerder om de vrije meningsuiting te stimuleren. Het debat zelf en de uitwisseling van meningen is waardevoller dan het met elkaar eens of oneens zijn.

De activiteit

Deze activiteit is gebaseerd op het idee dat in een debat slechts een paar mensen hun mening uiten en dat is vaak een voorspelbare mening. Met creatieve en innovatieve methodes kun je ook anderen aan het woord laten. Met gekleurde kaarten geef je iedereen de gelegenheid om een standpunt in te nemen in het debat zonder dat ze per se hun mening moeten laten horen. De kleuren staan voor akkoord, niet akkoord, onbeslist (als iemand niet genoeg informatie heeft om te beslissen) of onduidelijk (als de vraagstelling volgens de deelnemer verwarrend is). We raden je aan om rood te vermijden, omdat deze kleur te veel andere connotaties heeft!

Kleursuggesties:

- Akkoord: groen
- Niet akkoord: geel
- Onbeslist/ik mis informatie om een onderbouwde keuze te maken: oranje
- Onduidelijk geformuleerde vraag/probleem met de stelling: blauw

Geef elke deelnemer een set gekleurde kaarten. Met deze kaarten kunnen alle deelnemers hun mening uitdrukken zonder dat ze het woord moeten nemen en zo zie je ook de overheersende mening in de groep. Pas de discussie aan naargelang de overheersende mening van de groep:

- Als de meerderheid 'onbeslist' is of de vraag 'onduidelijk' vindt

We raden je aan om geen debat te beginnen als de meerderheid van de deelnemers onbeslist is of als veel deelnemers vragen hebben over de vraagstelling. Verduidelijk dan eerst het onderwerp van de discussie. Vraag aan de deelnemers die akkoord of niet akkoord waren met de stelling om samen het onderwerp te verduidelijken ondanks hun meningsverschillen. Zodra de stelling duidelijker is, kunnen deelnemers van kaart wisselen als ze willen. Tijdens de nabespreking kun je vragen aan de 'onbeslisten' wat hun mening deed veranderen. Zo draai je de traditionele gang van zaken om en vestig je de aandacht op een deel van de groep dat anders nooit gehoord wordt. En zij verdienen het ook om gehoord te worden.

- Een meerderheid gaat 'akkoord' of 'niet akkoord'

Geef het woord eerst aan de minder voorkomende mening. Zo draai je de traditionele gang van zaken om, die minderheidsgroepen vaak opzij schuift terwijl de meerderheid alle kans krijgt om zich uit te drukken. Zo plaats je de minderheid centraal in de discussie en stimuleer je een vrijere uitwisseling van ideeën. Deelnemers kunnen

hun positie (kaart) veranderen tijdens de discussie en hun nieuwe mening tonen via de gekleurde kaarten. Het is zo gemakkelijker voor de deelnemers die niet gewoon zijn om hun mening te zeggen om toch hun mening uit te drukken. En ze zijn ook vrij om hun mening te veranderen doorheen de discussie. (gebaseerd op Gérard Pirotton, users.skynet.be/gerard.piroton/Textes-site-DW08/esperluette-2006-couleurs-viveret.pdf - Frans).

3. De subgroepen

Sommige deelnemers voelen zich meer op hun gemak om hun mening te verkondigen tegen een persoon of in kleine groepen, terwijl anderen in grotere groepen net meer vuur aan de dag leggen. Daarom is het belangrijk om het aantal deelnemers tijdens groepsgesprekken te laten variëren zodat alle deelnemers zich op hun gemak voelen om hun standpunt uit te drukken. De afwisseling helpt je ook om het ritme van de discussies te veranderen. Subgroepen kunnen uit twee, drie, vier (of meer) deelnemers bestaan, net zoveel als nodig zijn om rekening te houden met ieders voorkeuren.

Er zijn veel verschillende manieren om kleine groepjes te vormen, bijvoorbeeld op basis van gemeenschappelijke kenmerken, totaal willekeurig of laat de deelnemers gewoon zelf beslissen.

4. De ronde tafel

Voor deze activiteit vormen de deelnemers kringen (met 5 tot 8 deelnemers in elke kring). Maak zoveel kringen als nodig. Deze opstelling werkt meer visuele en verbale uitwisseling in de hand.

Start het debat met een eenvoudige vraag of probleem. Geef ook de verschillende stappen en regels van het spel mee (luisteren, respect tonen, niet oordelen).

- Vraag de deelnemers om beurt om hun mening te delen of om een vraag te beantwoorden. Je kunt de spreektijd per deelnemer laten variëren of op voorhand vastleggen (vooral als je deelnemers hebt die veel praten of die het gesprek wel eens durven domineren). Vraag de deelnemers om geen instemming of afkeuring uit te drukken in deze eerste fase.
- Als deelnemers het woord niet willen nemen, is dat ok zolang het een uitzondering blijft. Het is de bedoeling dat een maximum aantal deelnemers hun mening delen.
- Na een eerste ronde, vat je de verschillende standpunten samen en vraag je de deelnemers om te reageren. Duid aan wie mag spreken en houd de tijd in het oog. Elke deelnemer kan maar een keer het woord nemen, niet om te debatteren, maar om hun mening te geven op de reacties van de groep. Stel enkel vragen ter verduidelijking.
- Stel vervolgens een tweede ronde tafel voor zodat iedereen zijn standpunten verder kan toelichten rekening houdend met de opmerkingen van de groep. Deelnemers mogen nieuwe argumenten aanhalen of rechtstreeks op opmerkingen reageren.
- Tot slot, vat de standpunten samen en de algemene trend in de groep met daarin de belangrijkste meningsverschillen. Het is niet de bedoeling om een consensus te bereiken, maar wel om alle standpunten aan bod te laten komen.

Deze methode zet deelnemers aan om hun mening beknopt en duidelijk te verwoorden, om naar elkaar te luisteren en om hun standpunt te herzien zonder persoonlijke confrontatie. Deze activiteit werkt goed met gevoelige onderwerpen die wel eens tot conflicten leiden.

5. De palaverboom

In sommige Sub-Sahara Afrikaanse dorpjes komen de inwoners 's avonds onder de palaverboom bijeen om te praten, om plannen te maken voor hun dorp maar ook om over koetjes en kalmpjes te babbelen ... De palaverboom is een plek voor discussie, waar gepraat en geluisterd wordt.

Nelson Mandela, de voormalige president van Zuid-Afrika, zag in de Afrikaanse palaverboom een "democratische instelling op zich". In zijn autobiografie benadrukt hij de belangrijke invloed van deze bijeenkomsten in het politieke leven, want "iedereen die wilde spreken, had daar de gelegenheid toe: het was democratie in zijn puurste vorm".

De palaverboom wint aan populariteit in westerse landen als een manier om belangrijke thema's uit de maatschappij te bespreken, met nadruk op luisteren en respect. Het is een bijzonder relevante methode om activiteiten en evenementen in de jeugdsector vorm te geven. In de Goutte d'Or-buurt in Parijs richtte jeugdcentrum 'La Salle' een plek in geïnspireerd door de palaverboom: *"Twee keer per maand nemen we de tijd om met iedereen die wil over het leven in het jeugdcentrum en in de wijk te praten, maar ook over een hele reeks onderwerpen gaande van hobby's tot serieuzer thema's zoals de terroristische aanslagen die een grote impact hadden en waar sommige jongeren mee worstelden."*

Het principe van de palaverboom is doodeenvoudig. Iedereen mag zijn mening uitdrukken en alle woorden hebben dezelfde waarde. De traditie in de Afrikaanse gemeenschappen is dat de ouderen het woord geven en ervoor zorgen dat iedereen aan het woord komt. Jij kunt deze rol opnemen of hem delegeren aan een deelnemer. De persoon met deze verantwoordelijkheid moet de harmonie bewaren en ervoor zorgen dat niemand zich op zijn teen getrapt voelt tijdens de discussie.

3.2.2.

DE 'FRASBEE'**Doelstellingen**

De 'frasbee' is een gesprekstechniek geïnspireerd door een Canadese methode. Net als een frisbee, worden 'frases' (zinnen, stellingen) in het debat gegooid om jongeren aan te zetten om van gedachten te wisselen rond een bepaald thema. Het is de bedoeling om:

- Kritisch denken bij jongeren te ontwikkelen en om een thema vanuit verschillende standpunten te bekijken.
- Kennis in de verf te zetten en jongeren assertiever te maken in een debat.
- Positief zelfvertrouwen aan te kweken.

Doelgroep

Deze techniek kun je met alle leeftijden gebruiken, maar werkt bijzonder goed met 14-18-jarigen.

Groepsgrootte

10 - 25 deelnemers.

Materiaal

- 8 stellingen (op voorhand door de facilitator voorbereid).

Tijd

Ongeveer 1,5 uur, met een pauze. Je kunt de tijd inkorten door minder stellingen te gebruiken.

Nodige vaardigheden/kennis voor de begeleider

Je moet goed op de hoogte zijn van het gekozen thema voor deze 'frasbee'-techniek.

Vorbereiding

- Kies eerst een onderwerp. Dit kan een thema zijn dat je zelf kiest of waar de deelnemers rond willen werken.
- Het moet hoe dan ook een thema zijn dat de jongeren interesseert, anders zal het moeilijk zijn om de discussie op gang te trekken.
- Doe wat opzoekingswerk rond het thema. Een andere optie is om een 'expert' uit te nodigen die het debat kan kaderen en eventuele vragen kan beantwoorden.
- Bepaal wat je precies wilt bereiken. Bijvoorbeeld: 'op het einde van het debat moeten de deelnemers in staat zijn om ...'
- Kies 8 stellingen (of minder als je niet veel tijd hebt) die het debat kunnen aanwakkeren. Ze moeten voer voor discussie zijn en bestaande ideeën in vraag stellen. Zo zet je deelnemers aan om zich uit te drukken en hun mening te geven. Maar er zijn geen juiste of foute antwoorden op de vragen. Zorg ervoor dat de deelnemers elkaar niet beoordelen. Het is de bedoeling dat de stellingen je helpen om het gewenste resultaat te bereiken.
- Test de stellingen met een paar vrienden of collega's om zeker te zijn dat ze relevant zijn.

De activiteit

- Begin met de regels voor het debat:
 - *Houd het gesprek vertrouwelijk (wat hier gezegd wordt, blijft in deze ruimte).*
 - *Respecteer de verschillende meningen (vel geen oordelen).*
 - *Neem de verantwoordelijkheid voor je woorden.*
 - *Neem actief deel.*

- *Luister en houd de discussie gaande.*
- *Je kunt de deelnemers eventueel vragen dat ze pas spreken op een teken van de rest van de groep. Maar zorg ervoor dat dit de actieve deelname en spontaniteit van de oefening niet te erg belemmert.*
- *Vraag deelnemers om met deze spelregels akkoord te gaan voor je het debat begint.*
- Leg uit hoe de 'frasbee'-methodiek werkt.
- Verdeel de deelnemers in groepjes van 4 tot 5 personen, zo veel mogelijk gemengd.
- Deel de handouts uit met alle stellingen die je voorbereid hebt.
- Voor elk van de 8 stellingen moet de subgroep het volgende kiezen:
 - *2 stellingen waar ze mee akkoord gaan.*
 - *2 stellingen waar ze niet mee akkoord gaan.*
 - *2 stellingen waar ze min of meer mee akkoord gaan.*
 - De overblijvende stellingen mogen de deelnemers naast zich neer leggen, vooral als niemand in de groep er een uitgesproken interesse in heeft.
 - Er mag niet gestemd worden. De groep moet hun keuze bespreken.
 - De groep moet zijn beslissing opschrijven en in een paar woorden noteren waarom de groep voor de verschillende stellingen gekozen heeft, maar ook hoe de discussie verliep. (Was het gemakkelijk om te kiezen? Waarom? Ging iedereen akkoord? Enz.)
- Breng de hele groep terug samen, maar vraag de subgroepen om bij elkaar te zitten om het debat levendig te houden. Het doel van deze fase van de activiteit is om een debat met de hele groep op gang te brengen. Het is niet de bedoeling om een consensus te bereiken, maar om iedereen argumenten te horen en misschien van mening te veranderen. De subgroepen mogen geen woordvoerder aanduiden want iedereen moet de kans krijgen om zich vrij uit te drukken.
 - *Vraag: Hoe was de discussie in de kleinere groepjes? Hoe voelde je je daarbij? Was het moeilijk om een consensus te bereiken?*
 - *Vraag een van de groepjes om een stelling waarmee de groepsleden akkoord gaan en schrijf ze op een bord of flipchart. De groep moet dan hun standpunt verdedigen. Je kunt de discussie verdiepen door vragen te stellen zoals: Waarom denk je dat? Wat betekent dat in de praktijk?*
 - *Als de argumenten voorgedrukt of politiek correct lijken, probeer dan kritische vragen te stellen.*
- Breng het debat op gang:
 - *Vond iemand in de groep het moeilijk om met de rest van de groep akkoord te gaan? Waarom? Wat waren de tegenargumenten?*
 - *Kozen de verschillende groepen een zelfde positie voor sommige stellingen? Waarom denk je dat dit zo was? Waren er heel verschillende meningen?*
 - *Zou het mogelijk zijn om dezelfde stelling van een ander standpunt te bekijken? Denk je dat iemand een totaal tegenovergestelde mening zou kunnen hebben en waarom?*
 - *Soms kun je het debat wat meer kleur geven met een persoonlijk verhaal, een anekdote, een nieuwsbericht of statistieken.*
- Als het debat wat gaat liggen, vat je het gesprek samen in een paar conclusies.
- Herhaal het debat met zo veel stellingen als je kunt.
- Rond de activiteit af met een herhaling van de verschillende onderwerpen en wat de deelnemers geleerd hebben.

- Probeer zoveel mogelijk argumenten en ideeën te vermelden die in de discussie naar voor kwamen.
- Als de groep erom vraagt of als ze het moeilijk heeft om op de vraag te antwoorden, kun je informatie toevoegen van een andere bron.

Timing

- Inleiding: 10 tot 15 minuten.
- Werk in subgroepjes: 30 minuten.
- Pauze: 5 minuten.
- Groepsdebat: 50 minuten.

Tips

- Het is belangrijk dat de deelnemers zich op hun gemak voelen om vrijuit te spreken. Als de deelnemers jou niet goed kennen, zullen ze zich misschien minder makkelijk uitdrukken. Maar ook als ze jou te goed kennen, kan het voor hen moeilijk zijn om hun mening te delen omdat ze je niet willen teleurstellen of omdat ze aan jouw verwachtingen willen voldoen. Als je voelt dat jij zelf de discussie belemmert, dan kun je de activiteit overlaten aan een andere facilitator.
- Het is best dat deelnemers elkaar goed kennen zodat ze zich zonder schroom durven uitdrukken.

Bron

Mutualité chrétienne, *Et toi, t'en penses quoi? (Christelijke Mutualiteit, En wat denk jij ervan?)*, 2013, www.et-toi.be (Frans/Duits).

Meer informatie

Op de website www.et-toi.be (Frans/Duits) vind je een volledige beschrijving van de 'frasbee'-methodiek waar we bovenstaande activiteit op gebaseerd hebben. Je vindt er ook praktische informatie over hoe je het debat stuurt en aanwakkert, of hoe je omgaat met moeilijke deelnemers ... In de 'thema'-sectie vind je ook een aantal voorbeeldstellingen rond verschillende onderwerpen zoals alcohol, drugs en verslaving, emoties, stress en sociale netwerken. Het omvat ook suggesties hoe je de activiteit kunt evalueren.

3.2.3.

WAAR STA JIJ?**Doelstellingen**

Met deze activiteit ontwikkel je communicatievaardigheden en leer je mensen overtuigen. De deelnemers leren in deze activiteit:

- Standpunten innemen en ze in een groep verdedigen.
- Een argumentatie opbouwen met de rest van de groep.
- Een mening verkondigen met overtuiging.
- De mechanismes van verbale en non-verbale communicatie begrijpen.

Doelgroep

Alle leeftijden.

Groepsgrootte

12 - 20 deelnemers.

Materiaal

- 2 posters: 'Akkoord' en 'Niet akkoord'.
- 2 stoelen.

Tijd

45 tot 50 minuten.

Nodige vaardigheden/kennis voor de begeleider

Je moet inzicht hebben hoe democratie werkt, weten wat vrije meningsuiting is en de basiselementen van communicatie kennen.

Vorbereiding

- Hang de twee posters – 'Akkoord' en 'Niet akkoord' – op aan weerszijde van de ruimte die groot genoeg is voor de deelnemers om een (denkbeeldige) lijn te vormen tussen deze twee uitersten.
- In het midden van de ruimte zet je twee stoelen tegenover elkaar. Vraag de deelnemers om rond de twee stoelen te gaan staan.
- Leg de regels van de activiteit uit:
 - *Er zullen stellingen getoond of gelezen worden. De deelnemers moeten hierover een standpunt innemen.*
 - *Na elke stelling nemen de deelnemers een positie in tussen de twee posters naargelang de mate waarin ze akkoord gaan met de stelling of niet.*

De activiteit

Lees of toon de stellingen:

- *Je bent moreel verplicht om je stemrecht te gebruiken bij verkiezingen.*
- *Je moet alle wetten naleven, ook al vind je ze niet eerlijk.*
- *De enige mensen met macht in een democratie zijn de politici.*
- *Burgers verdienen de leiders die ze hebben.*
- *Het is de verantwoordelijkheid van de burgers om de activiteiten van hun volksvertegenwoordigers te controleren.*
- *Ik neem altijd hetzelfde standpunt in als mijn vrienden of ik volg gewoon de meerderheid. (Gebruik deze*

stelling om het kuddegedrag van de groep te doorbreken op een grappige manier. Gooi deze stelling in de strijd als de deelnemers de luidste of populairste personen uit de groep volgen in plaats van hun eigen ideeën te volgen.)

- *Er moet geen vrijheid zijn voor mensen die zelf tegen vrijheid zijn. We moeten extremistische partijen niet in de straten laten marcheren.*

Je kunt natuurlijk ook andere thema's aansnijden. De clou is dat de stellingen controversieel genoeg zijn voor de groep waarmee je werkt.

Argumenten

- Ga terug naar de stellingen die de meeste controversie oproepen en vraag de deelnemers om hun standpunten in te nemen.
- Nodig twee deelnemers uit van de tegenovergestelde kampen om op de stoelen in het midden te gaan zitten. De andere deelnemers blijven staan naargelang hun standpunt.
- Elk van de deelnemers op de stoelen heeft 1 minuut om redenen te geven waarom hij/zij akkoord is met de stelling. Niemand mag hen onderbreken of helpen.
- De andere deelnemers gaan achter de woordvoerder staan die volgens hen het overtuigendst was, zo dat er een groep 'voor' en een groep 'tegen' de stelling gevormd wordt.
- Deze groepen krijgen 10 minuten om samen te werken en argumenten voor te bereiden om hun standpunt te staven. Ze duiden een woordvoerder aan, maar een andere dan voordien.
- De twee woordvoerders gaan op de stoelen zitten. Ze hebben nu 3 minuten om hun argumenten uit de doeken te doen geruggesteund door hun team.
- Na de voorstellingen mogen deelnemers van kamp wisselen als de argumenten hen overtuigd hebben.
- De nieuwe groepen krijgen dan nog een keer 5 minuten om nieuwe argumenten te ontwikkelen. Ze duiden een derde woordvoerder aan (weer iemand anders).
- Volg hetzelfde stramien als voordien. De deelnemers zijn weer vrij om van kant te veranderen als ze overtuigd werden.

Nabespreking

- Deze activiteit dient niet om een langdradig debat op gang te brengen, maar wel om deelnemers te laten nadenken over het debat als een proces. Zo denken ze na over de doelen en waarden in een pluralistische maatschappij. Het is belangrijk om aan te tonen hoe meningsverschillen en zelfs conflicten deel uitmaken van de democratie en hoe ze de maatschappij doen evolueren.
- Een paar ideeën om de nabespreking op gang te trekken.
 - *Veranderen sommige deelnemers van mening tijdens de discussie? Wat waren de belangrijkste argumenten die hen overtuigden? Wat had de meeste invloed: het argument zelf of de manier dat het aangebracht werd?*
 - *Vinden de deelnemers dat ze door andere factoren beïnvloed werden dan louter de argumenten, zoals groepsdruk, emotioneel taalgebruik of een rivaliteitsgevoel?*
 - *Voor de deelnemers die tijdens de activiteit niet afweken van hun standpunt, wat voelden ze dat ze van de discussie opstaken? Nemen ze nu nog hetzelfde standpunt in over het onderwerp? Zijn er argumenten waardoor ze eventueel van gedachte zouden veranderen?*
 - *Waarom denken mensen dat ze verschillende meningen hebben? Hoe kun je hiermee omgaan in een democratische maatschappij?*
 - *Moeten we in een democratische maatschappij alle meningen tolereren?*

Tips

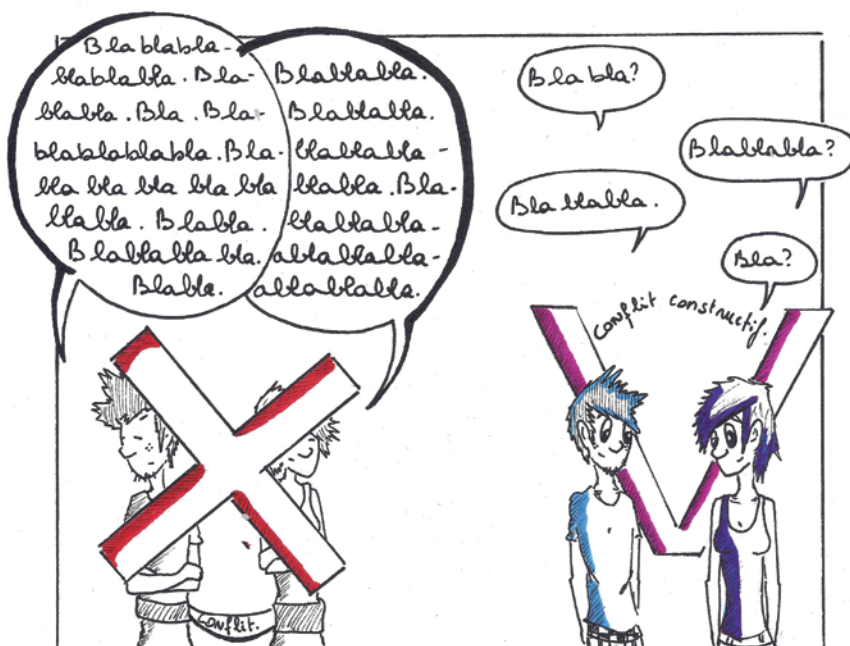
Pas op dat deze activiteit niet uitmondt in een politieke stellingenoorlog.

Bron

Raad van Europa, *Compass: Manual for Human Rights education with young people*, Straatsburg, 2002.

3.3. Conflictmanagement

Het is een illusie dat een maatschappij zonder conflicten kan bestaan, het is zelfs niet wenselijk ... We ontmijnen conflicten door anderen en onszelf te respecteren, door onze verschillen te aanvaarden en de ruimte te scheppen voor open dialoog en debat. Conflict kan nooit helemaal vermeden worden. Het maakt deel uit van de samenleving en is zelfs nuttig om een maatschappij verder te doen evolueren, maar dan moeten conflicten wel goed aangepakt worden!

Het is een illusie om te denken dat maatschappijen zonder conflicten kunnen functioneren. Een samenleving zonder enig conflict is zelfs niet wenselijk. Het is mogelijk om conflicten constructief aan te pakken met respect en verdraagzaamheid voor elkaars verschillen en door ruimte te scheppen **voor open dialoog en debat**. Maar conflict kun je nooit helemaal vermijden. Het maakt deel uit van de samenleving en als je het goed aanpakt, zorgt het ervoor dat de maatschappij sterker wordt.

Om conflictsituaties aan te pakken voor ze escaleren, heb je preventie nodig, maar ook methodes voor conflictbeheersing en indien nodig ingrepen om het conflict te bedaren. Voor conflictmanagement moet je de oorzaken van conflicten begrijpen en hoe ze zich ontwikkelen. Het is ook belangrijk om je eigen houding tegenover conflicten te observeren en in vraag te stellen.

Doorheen de 20ste eeuw gingen psychologen zich almaar meer interesseren in de mechanismes die spelen in conflictsituaties. Ze zagen conflicten als een individuele reactie uit frustratie (angst of woede) als aan de noden van individuen niet voldaan wordt. De redenen hiervoor zijn legio: uiteenlopende interesses, machtsverhoudingen, culturele verschillen, andere overtuigingen of karakters die botsen.

Als er niet aan hun behoeften voldaan wordt, reageren mensen vaak emotioneel. Deze emoties en het gedrag dat erdoor veroorzaakt wordt, komen tot uiting nog voor iemand de tijd heeft om hierover na te denken. En omdat ze als een persoonlijke bedreiging ervaren worden, is de reactie erop vaak agressief.

Om conflicten te voorkomen, moet je daarom op emoties kunnen inspelen, jezelf goed kunnen uitdrukken en ervoor zorgen dat al je noden beantwoord worden. Je moet naar de anderen luisteren en hun noden begrijpen en naargelang nieuwe gedragspatronen aanleren.

In een conflictsituatie is het soms verleidelijk om niet tussen te komen, om 'de dingen niet erger te maken'. Maar dat lost niets op. In het beste geval wordt het conflict dan oppervlakkig weggemoffeld, maar vroeg of laat zal het terug opborrelen als er geen duurzame oplossing gevonden wordt. Om een conflict op te lossen, moet je de onderliggende situatie veranderen.

Er zijn verschillende manieren om deze uitdaging aan te pakken:

De Amerikaanse humanistische psychologen Abraham Maslow (1908-1970) en Carl Rogers (1902-1987) benadrukken dat het belangrijk is om een stap achteruit te zetten en **naar de personen te luisteren**.

Door anderen hun gevoelens en noden te laten uitdrukken en door jezelf in de schoenen van de ander te verplaatsen, begrijp je hun gevoelens. Dit is een goede basis om een aanvaardbare situatie te vinden om het conflict te beëindigen en toekomstige conflicten te voorkomen.

Recenter winnen de conflictmanagementtechnieken uit de **geweldloze communicatie** aan populariteit bij mensen die met communicatie bezig zijn. Volgens de uitvinder van geweldloze communicatie, Marshall Rosenberg, die zelf door Carl Rogers' werk geïnspireerd werd, transformeert geweldloze communicatie het conflict in een dialoog door naar de anderen te luisteren en hun unieke behoeftes te erkennen. Geweldloze communicatie is gebaseerd op de volgende principes:

- Luisteren zonder te oordelen.
- Je gevoelens uitdrukken zonder agressiviteit.
- Oprecht je eigen noden uitdrukken.
- Op een vreedzame manier formuleren wat je van de ander verwacht.

Er zijn heel wat boeken over geweldloze communicatie en verschillende organisaties gebruiken het als een conflictmanagementmethode. De technieken van Rosenberg zijn interessant om conflicten te benaderen, maar we raden je wel aan om kritisch te zijn wat betreft de organisaties die deze methodieken commercialiseren. Net als andere communicatietechnieken, kan geweldloze communicatie de interactie tussen mensen beïnvloeden, maar ook voor andere dingen gebruikt worden. Geweldloze communicatie hoeft geen mythische proporties toegedicht te krijgen, want deze methode is ook niet het ultieme antwoord op alle problemen in de wereld.

Verder lezen

Zie bibliografie p. 39

Doelstellingen

Het doel van deze activiteit is om deelnemers:

- Een conflictervaring te laten beleven.
- Verschillende houdingen te tonen in conflicten.
- Inzicht te geven in hoe conflicten functioneren om er nadien mee te leren omgaan.

Doelgroep

12 - 15 jaar of 16 - 25 jaar.

Groepsgrootte

10 - 15 deelnemers.

Materiaal

- 4 stoelen: 2 x 2 tegenover elkaar.
- Reiziger (handouts 1-5)
- Observator (handout 6)

Tijd

Voorzie 10 tot 15 minuten voor het rollenspel en 15 tot 30 minuten voor de debriefing, afhankelijk van het aantal deelnemers.

Vorbereiding

- Kies 5 personen uit de groep en geef ze de 'reizigers'-handouts.
- De conflictsituatie zal ontstaan omdat er maar 4 plaatsen zijn voor 5 reizigers.

De activiteit

- Laat de deelnemers zich inleven in de rol en de situatie die ze spelen zodat hun reacties natuurlijk en spontaan zijn.
- Als begeleider speel je de rol van controleur.
- Start de activiteit met de volgende mededeling.
 - *"Beste reizigers, welkom in de trein met bestemming Amsterdam. We moeten u meedelen dat de trein vol is. Iedereen die geen zitplaats heeft zal vriendelijk verzocht worden om de trein te verlaten. We stoppen in Brussel en dan zal de trein rechtstreeks naar Amsterdam verder rijden. De trein vertrekt in 10 minuten."*
 - *5 minuten later, doe je de volgende mededeling: "Beste reizigers, we heten de ingestapte reizigers welkom op deze trein naar Amsterdam. De trein vertrekt in 5 minuten."*
 - *3 minuten later, doe je de volgende mededeling: "Beste reizigers, onze trein is klaar om te vertrekken. Omdat de trein vol is, vragen we iedereen die geen zitplaats heeft om de trein te verlaten."*
 - *2 minuten later ga je door de 'trein' en vertel je iedereen die nog recht staat: "Mevrouw/Mijnheer, onze trein gaat zo dadelijk vertrekken. U hebt nog net genoeg tijd om uit te stappen." Als de deelnemers tegenpruttelen, antwoord je: "Dat wil ik niet weten, gelieve nu de trein te verlaten. U kunt uw geval uitleggen op het perron. Als u niet uitstapt, moet ik het vertrek van de trein tegenhouden."*

Nabespreking

- Vraag elk van de deelnemers hoe ze zich voelden.
- Welke elementen van een conflict zaten in deze activiteit vevat?
 - *Iedereen heeft een geldige reden.*
 - *Iedereen denkt dat zijn reden meer waard is dan die van een ander.*
 - *De situatie werd op de spits gedreven door de mededelingen van de treinbegeleider.*
 - *Er is een conflict als er niet genoeg resources zijn voor iedereen.*
- Vraag de observatoren nadien om te vertellen wat ze gezien hebben aan de hand van het observatieblad (handout) om zo de 5 houdingen in een conflictsituatie te introduceren.

Tips

Deze activiteit is een goede inleiding op een sessie over conflictmanagement. Je kunt deze activiteit vervolledigen door mogelijke oplossingen aan te reiken om conflicten te voorkomen: inspelen op gevoelens, de behoeften bevredigen, mentale voorstellingen gebruiken en nieuw gedrag aanleren. Om dieper op het onderwerp in te gaan, kun je een vergelijking maken met echte situaties (van de deelnemers). Een alternatief voor kleinere groepen is om het aantal observatoren tot 3 te beperken.

Bron

Institut Supérieur de la Formation (*Hoger Vormingsinstituut*), Paris, www.institut-superieur-formation.fr (Frans).

Meer informatie

Marsan Christine, Gérer et surmonter les conflits (*Conflicten managen en overkomen*), Paris, Dunod, 2010.

Chalvin Dominique, Tensions et conflits dans les relations personnelles, (*Spanningen en conflicten in persoonlijke relaties*) Paris, ESF Éditeur, 2012.

Handout 1: **Reiziger 1**

Het is 1 augustus. Je neemt de trein van Parijs naar Amsterdam. Je bent net in Parijs geland na een stage van 6 maanden in Toronto. Je bent moe van de reis en hebt jetlag door het tijdsverschil. Je gaat maar voor 2 dagen naar Amsterdam om je partner te zien.

Zitplaats:

41.

Handout 2: **Reiziger 2**

Het is 1 augustus. Je neemt de trein van Parijs naar Amsterdam. Je bent al 8 maanden op zoek naar een job en hebt een sollicitatiegesprek in Amsterdam. Het sollicitatiegesprek is heel belangrijk voor jou, want de job past bij je competenties en je professionele ambities. Je had al een eerste sollicitatiegesprek in Parijs dat goed verlopen is.

Zitplaats:

42.

Handout 3: **Reiziger 3**

Het is 1 augustus. Je neemt de trein van Parijs naar Amsterdam. Je gaat je grootmoeder bezoeken die ernstig ziek is. Ze voelt zich heel eenzaam sinds je grootvader gestorven is. Je koos speciaal deze trein zodat je nog op tijd bent om met haar naar de dokter te gaan.

Zitplaats:

43.

Handout 4: **Reiziger 4**

Het is 1 augustus. Je bent manager. Je neemt de trein van Parijs naar Amsterdam voor de jaarlijkse vergadering met je grootste klant uit Nederland. Je gaat heen en terug in een dag. Je hebt de 3 uur in de trein nodig om je presentatie nog voor te bereiden.

Zitplaats:

44.

Handout 5: **Reiziger 5**

Het is 1 augustus. Je neemt de trein van Parijs naar Amsterdam. Daar neem je vanavond de boot naar Newcastle voor een welverdiende vakantie. Als je deze trein niet neemt, mis je de boot.

Zitplaats:

45.

Handout 6: **Observator**

Wat zijn de verschillende stadia in het conflict?

Schrijf de gedragingen neer die overeenkomen met de volgende houdingen.

Terughoudendheid	
Agressiviteit	
Passiviteit	
Manipulatie	
Assertiviteit	

Voor de observator:

- **Terughoudendheid.** Wanneer iemand aangevallen wordt, zien we een terughoudende reactie in de zin van "toen hij ontplofte was ik zo gechoqueerd dat ik niet wist wat ik moest zeggen of doen." Dit is een korte voorbijgaande fase waarin we beslissen hoe we nadien gaan reageren.
- **Agressiviteit.** Een agressieve houding zorgt ervoor dat mensen willen aantonen dat zij het bij het juiste eind hebben, dat zij in hun recht zijn en het juiste antwoord hebben.
- **Passiviteit.** Een passieve houding wordt gekenmerkt door vluchtgedrag. Het is de angst om te reageren, om iets terug te zeggen of om betrokken te worden. De persoon wil de situatie vermijden die tot het conflict leidt.
- **Manipulatie.** Door mensen complimenten te geven, hen te verleiden, samen te zweren, grapjes te maken ... proberen manipulators de situatie in de richting van hun doel te manoeuvreren en de aandacht af te leiden van de anderen. Deze houding leidt niet tot een vreedzame conflictoplossing omdat de manipulators enkel met hun eigenbelang begaan zijn en geen rekening houden met anderen.
- **Assertiviteit.** Dit is de enige positieve houding in een conflict omdat assertieve mensen bewust zijn van hun eigen verantwoordelijkheid in de ruzie. Assertieve personen proberen de anderen en de gemeenschappelijke problemen te begrijpen. Ze zoeken naar aanvaardbare oplossingen voor beide partijen en verduidelijken hun eigen doelen in een authentieke relatie met de anderen.

HET CONFLICTSPEL

Doelstellingen

Deze oefening is complementair met de vorige oefening (De trein). Deelnemers observeren een voorbeeld van een conflict zodat ze de mechanismes beter begrijpen. In deze activiteit leren deelnemers:

- De verschillende houdingen begrijpen die individuen aannemen tijdens een conflict.
- De voor- en nadelen van een conflict herkennen.
- Bewust worden hoe assertief gedrag conflicten kan voorkomen en beheersen.

Doelgroep

Vanaf 16 jaar, Het is voor deze activiteit nodig om verschillende houdingen te kunnen naspelen.

Groepsgrootte

15 - 20 deelnemers.

Tijd

Ongeveer 45 minuten.

Nodige vaardigheden/kennis voor de begeleider

Concepten wat betreft conflictmanagement en assertiviteit begrijpen. Zie handouts van activiteiten 3.1.1 en 3.3.1.

De activiteit

- Presenteer eerst de rol die conflict speelt in onze maatschappij:
 - *Conflict maakt deel uit van alle maatschappijen: mensen bestaan enkel in interactie met elkaar en deze interactie leidt onvermijdelijk tot spanningen en conflicten. Als we conflicten onderdrukken, zou dit de vrije meningsuiting beperken en een rigide totalitaire wereld veroorzaken. Conflict komt voor door de tegenstellingen tussen individuen en sociale groepen. Dit antagonisme ontstaat wanneer individuen oplossingen zoeken voor hun verschillen. Als conflict goed gemanaged wordt, dus als je het niet laat uitmonden in een gevecht, dan kan het sociale verhoudingen vlot trekken door individuen het recht te geven om zich uit te drukken en zo als groep te evolueren.*
 - *Individen moeten een bevredigende of zelfs voordelige oplossing vinden voor een probleem zodat het conflict een positieve impact heeft voor hen. Zonder oplossing kunnen conflicten destructief zijn.*
- Verdeel de deelnemers in groepjes van 4 of 5 voor het rollenspel.
- In elke groep zullen twee deelnemers een conflictsituatie spelen: een persoon beschuldigt de ander dat hij niet is komen opdagen voor een concert met het gevolg dat ze het concert uiteindelijk allebei gemist hebben. De ene gaf veel geld uit aan de tickets, de ander had gezegd dat hij/zij zou zorgen voor transport naar het concert. Geen van beiden zag de muziekgroep en zal ze waarschijnlijk nooit meer zien.
- Vraag een deelnemer om het conflict te beginnen en vraag de ander om op een van de volgende vier manieren te reageren. Deze reacties kunnen door dezelfde of door verschillende deelnemers gespeeld worden:
 - Passief (de volledige verantwoordelijkheid nemen voor wat gebeurd is).
 - Agressief (de volledige verantwoordelijkheid bij de ander leggen).
 - Manipulatief (de situatie bespelen uit eigenbelang, cynisch en oneerlijk maar zonder het openlijk te

tonen).

- Assertief (op een gemakkelijke en duidelijke manier je eigen mening uitdrukken terwijl je erkent hoe de ander zich voelt).
- Raadpleeg de handout van 'De trein' voor een beschrijving van de houdingen.
- 1-2 minuten is genoeg voor het rollenspel. Opgepast, de bedoeling van de activiteit is om een meningsverschil te ervaren en niet om snel een eenvoudige oplossing voor het probleem te vinden, bijvoorbeeld 'het is niet erg, we gaan wel naar een ander concert'.
- Vraag de andere deelnemers om het rollenspel van de twee deelnemers in detail te observeren. Nadat de subgroepjes de vier verschillende situaties geobserveerd hebben, vraag ze om de voor- en nadelen van de vier verschillende houdingen te identificeren.
- Nodig de deelnemers uit om hun bevindingen te delen en om te bespreken wat de meest geschikte oplossing is voor conflicten.
- Rond de activiteit af door de volgende sociologische principes uit te leggen die bij de vier reacties op conflict passen:
 - *Passieve personen proberen de situatie te vermijden: ze zoeken een uitweg omdat ze schrik hebben voor de reacties. Dit kan zijn omdat ze zich minderwaardig voelen of omdat ze geen interesse hebben in de situatie. Een dergelijke houding kan het conflict erger maken.*
 - *Agressieve personen willen uiteindelijk hun gelijk halen (en nog meer als ze denken dat ze fout zijn). Ze hebben enkel aandacht voor hun eigen mening en willen het standpunt van de ander niet zien. Agressiviteit is een extreem geval van zelfbevestiging.*
 - *Manipulatieve personen proberen hun doel te bereiken op een achterbakse manier, vergeleken met de agressieve persoon die eerder de confrontatie opzoekt. Manipulators gebruiken vleierij, verleiding, samenzwering en medelijden. Ze willen bereiken wat ze voor ogen hebben zonder rekening te houden met de anderen. Dit zorgt er niet voor dat het conflict opgelost geraakt.*
 - *Assertieve personen behandelen iedereen gelijk door compromissen aan te gaan en te onderhandelen. Ze zijn in staat om de situatie te evalueren en hun eigen verantwoordelijkheid te nemen zonder over zich heen te laten lopen. Dit is de enige positieve manier om op conflict te reageren, want deze houding zoekt naar een oprechte oplossing waar beide partijen zich in kunnen vinden.*

Variatie

Naargelang de grootte van de groep kun je het aantal groepjes aanpassen. Voor groepjes van 10 of minder kun je iedereen vragen om de verschillende houdingen uit te proberen.

Bronnen

Marsan Christine, Gérer et surmonter les conflits (*Conflicten managen en overkomen*), Paris, Dunod, 2010.

Chalvin Dominique, Tensions et conflits dans les relations personnelles, (*Spanningen en conflicten in persoonlijke relaties*), Paris, ESF Éditeur, 2012.

Hadfield Sue et Hasson Gill, Développez votre assertivité dans toutes les situations, (*Ontwikkel je assertiviteit in alle situaties*), Paris, Leduc éditions, 2012.

Université de Paix (*Vredesuniversiteit*), Namur, www.universitedepaix.eu (Frans).

3.3.3.

CLASH OF FREEDOMS**Doelstellingen**

Met deze activiteit maak je thema's zoals diversiteit, pluralisme, vrije meningsuiting en democratie bespreekbaar. De activiteit helpt deelnemers om:

- Te bekijken hoe vrije meningsuiting bijdraagt aan een democratische maatschappij.
- De voor- en nadelen af te wegen van onbeperkte vrije meningsuiting.
- Onderhandelingsvaardigheden te oefenen.

Doelgroep

Alle leeftijden.

Groepsgrootte

10 - 20 deelnemers.

Materiaal

- 2 ruimtes.
- Papier en pennen.
- Handouts 1, 2 and 3

Tijd

2 uur.

Voorbereiding

- Leg uit dat je voor deze simulatie de groep in twee verschillende gemeenschappen gaat verdelen. De Ixpratgemeenschap is groter, zowat twee derde van de groep. De rest (een derde) vertegenwoordigt de Pastiks. De Ixprats wonen op een eiland. De Pastiks overwegen om naar dat eiland te migreren.
- Leg uit dat het eerste deel van de simulatie in verschillende gemeenschappen zal gebeuren. Na 20 minuten worden de groepen samengebracht.
- De kleinere groep wordt naar een andere ruimte gebracht. Een woordvoerder per groep leest de informatie voor voor de gemeenschap en verdeelt dan kopieën van de handouts als referentiedocument (zie handouts).

De activiteit

- Begin de discussie in elke groep met een vraag over het beeld dat de deelnemers over het leven op het eiland hebben. Vraag of ze daar zouden willen wonen. Na een poosje stel je de volgende vragen aan de groepen:
 - *Pastiks: Wat zijn je bezorgdheden omtrent de verhuis naar het nieuwe eiland?*
 - *Ixprats: Wat zijn je bezorgdheden als er een groot aantal immigranten op je eiland zou aankomen zonder kennis van je cultuur of tradities?*
- Na 20 minuten breng je de twee groepen samen. Nodig de eilandbewoners uit om zich voor te stellen en vraag hem om korte statements te maken als ze dat willen. Laat dit niet meer dan 10 minuten duren.
- Geef de deelnemers na 10 minuten de volgende informatie: *"Er is een jaar voorbij en er zijn een paar problemen opgedoken. De spanning tussen de verschillende gemeenschappen is erger geworden en veel mensen zijn bezorgd dat dit tot sociale oproer zal leiden. De President heeft je uitgenodigd om een werkgroep te vormen om oplossingen te zoeken voor de problemen."*

- Verdeel iedereen in kleinere werkgroepjes zodat elke groep (ongeveer) 2 Pastikleden heeft en 4 Ixpratleden. Geef elke groep een van de problemen van de handout.
- Vertel de groepen dat ze 20 minuten hebben om te beslissen hoe ze het probleem willen aanpakken. Leg uit dat er over elk voorstel gestemd moet worden (in de werkgroep) om aanvaard te worden. Herinner hen eraan dat de sociale problemen zullen blijven als ze niet tot een beslissing komen! De Ixpratgemeenschap kan beslissingen blokkeren omdat zij in de meerderheid zijn.
- Breng iedereen na 20 minuten terug samen om hun beslissingen voor te stellen.
- Geef elke werkgroep 2-3 minuten om hun oplossing voor te stellen en vraag of er korte reacties zijn van de rest van de groep. Ga verder met de nabespreking wanneer elke groepje zijn beslissingen voorgesteld heeft.

Nabespreking

Haal de deelnemers eerst uit hun rol. Herinner hen eraan dat ze geen Ixprat of Pastik meer zijn, maar dat we de activiteit in zijn geheel gaan bespreken. Vermijd dat ze opnieuw de vorige discussies opstarten.

- *Hoe voelde je je tijdens de activiteit? Wat vond je er tof en minder tof aan?*
- *Hoe makkelijk was het om je rol te spelen – en in je rol te blijven – wanneer de twee gemeenschappen samen kwamen?*
- *Wat vond je van het onderhandelings- en beslissingsproces? Wat waren de belangrijkste elementen om tot een oplossing te komen?*
- *Vond je het eerlijk dat de Ixpratleden hun veto konden stellen tegen voorstellen gewoon omdat ze in de meerderheid waren? Hoe kunnen we er toch voor zorgen dat de meningen en rechten van minderheden eerlijk vertegenwoordigd worden in het echte leven?*
- *Heeft de activiteit je van mening doen veranderen? In welke zin en waarom?*
- *Denk je dat deze activiteit overeenkomt met de werkelijkheid? Ken je gelijkaardige situaties in de hedendaagse maatschappij?*
- *Hoe denk je dat we best omgaan met mensen die dingen op een kwetsende, onverdraagzame en soms gevaarlijke manier zeggen?*

Tips

- De beschrijving van het leven op de twee eilanden is redelijk lang om de deelnemers onder te dompelen in de spirit van hun gemeenschap. Lees de teksten niet als 'informatie', maar eerder als een verhaal!
- De werkgroep die het probleem van de internetcampagne heeft, kun je vragen om op het online aspect van het probleem te focussen. Stuur ze op zijn minst in die richting naast eventuele offline voorstellen.
- Laat de simulatie haar beloop met zo weinig mogelijk tussenkomsten. Zorg ervoor dat de deelnemers de timing en de opdracht begrijpen, maar laat hen voor de rest vrij in hun aanpak. Kom enkel tussen als je denkt dat ze de opdracht fout begrepen hebben of als er conflicten ontstaan die het proces ondermijnen.
- Deelnemers kunnen informatie over vrije meningsuiting gebruiken. Geef hen een korte inleiding als je er de tijd voor hebt.

Variaties

Als je weinig tijd hebt, kun je de beschrijvingen inkorten en voor het overleg in kleine groepjes iedereen het eerste probleem geven. Dit versnelt het onderhandelingsproces.

Om de activiteit langer te maken, kun je deelnemers vragen om te vergelijken wat de grootste groepen immigranten zijn in hun eigen land. Ze kunnen analyseren waarom deze mensen geïmmigreerd zijn, of hun rechten en meningen door de maatschappij gerespecteerd worden en de manier waarop ze in de media (on- en offline) afgeschilderd worden.

Bron

Bookmarks – *Een gids voor het bestrijden van online haatspraak door mensenrechteneducatie* (Origineel: *Bookmarks - A Manual for combatting hate speech online through human rights education, Raad van Europa*), Vlaamse overheid, Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2016

Handout 1: **Pastik-eiland**

Je woont op een klein eiland zonder veel contacten met de buitenwereld. Er zijn geen immigranten en bijzonder weinig toeristen. Je maatschappij is kalm en vredevol – er is een traditie van vrede en conflicten zijn er niet. Dat is zelfs de ‘nationale prioriteit’. Er staat zelfs een artikel in je grondwet dat zegt: “Niemand mag dingen zeggen of doen die anderen leed of pijn berokkenen.”

Dit artikel wordt nauwgezet gemonitord en alle overtredingen hiertegen worden streng bestraft. Het komt dan ook zelden voor, want het is veel gemakkelijker om akkoord te gaan met anderen. Onenigheid is een pijnlijke situatie voor de Pastiks, want het doet mensen piekeren.

Je land noemt zich een democratie. Er worden elk jaar verkiezingen georganiseerd en zo goed als iedereen gaat stemmen. Maar dezelfde mensen worden meestal verkozen want er is weinig discussie over alternatief beleid.

Over het algemeen hoor je weinig gesprekken, openbare aankondigingen of nieuws in de media dat niet overeenstemt met de algemeen aanvaarde meningen. Maar de meeste inwoners vinden dat niet erg omdat ze zich onmogelijk kunnen voorstellen hoe ze de dingen anders kunnen aanpakken. Er is weinig nieuws over andere plekken op de wereld, geen literatuur uit andere culturen en heel weinig verandering, want verandering vinden de mensen niet leuk.

De inwoners hebben over de jaren heen gemerkt dat de kust verandert. Het zeeniveau is gestegen en heel wat delen van het eiland die voordien bewoond waren, staan nu onder water. Dat was niet zo'n probleem in het begin omdat er genoeg land was voor iedereen en de kustmensen gewoon verder landinwaarts trokken. Maar de problemen werden de voorbije jaren veel erger. Sommige van de inwoners begonnen hierover te discussiëren, maar dat leidde tot onenigheid en ergernis, dus verbood de regering om erover te spreken. Het leven ging zo kalmjes verder, heel voorspelbaar en zonder conflicten of onenigheid ... tot op een stormachtige dag een orkaan over het eiland raasde. Veel gebouwen werden tot puin herleid, heel wat inwoners lieten het leven en het merendeel van het eiland stond blank. Toen het water wegtrok was er ook bitter weinig over van de oogst en bijna alle infrastructuur was kapot. De voedselnood werkte infecties en ziektes in de hand en medische voorzieningen waren er bijna niet meer. Er heerste chaos op het eiland en mensen begonnen te ruziën over wat de beste aanpak van de problemen was.

Net toen alle hoop bijna verdwenen was, ontving je een boodschap van het Ixprat-eiland in de buurt. De burens waren bezorgd over de Pastiks en verklaarden zich bereid om iedereen te huisvesten die naar Ixprat wilde verhuizen. Jij hebt besloten om de oversteek te maken.

Handout 2: **Ixprat-eiland**

Je woont op het Ixprat-eiland midden in de Stille Zuidzee langs een eeuwenoude zeevaartroute. Jouw eiland hangt al sinds jaar en dag af van de handel en communicatie met andere landen. Je hebt al meer dan honderd jaar open grenzen. Dat betekent dat reizigers en immigranten van veel verschillende culturen hun stempel drukken op het leven op je eiland. Dit resulteert in een heel diverse samenleving met een brede waaier aan meningen, overtuigingen en culturele praktijken.

Je nationale cultuur omarmt dergelijke diversiteit: mensen zijn echt geïnteresseerd in verschillende manieren om dingen te doen, in verschillende geloofsovertuigingen en ideologieën. Met zo'n rijke diversiteit is het natuurlijk niet mogelijk dat iedereen elk idee of ideologie zomaar aanvaardt. Onenigheid en conflict maken onlosmakelijk deel uit van het leven op Ixprat. Wanneer twee mensen elkaar tegen komen, leidt dit altijd tot discussies waarbij ideeën en overtuigingen rijkelijk vloeien. Elke ontmoeting eindigt vroeg of laat in een woordenwisseling of onenigheid. Het is bijna een nationale sport. Net daarom zijn er ook geen wetten die bepalen wat mensen of groepen tegen of over elkaar mogen zeggen of waar de grens ligt. Sommige mensen zeggen wel eens extreme dingen. Die leiden soms tot erge handelingen. Die acties zijn wel strafbaar maar meningen nooit.

Het leven op Ixprat is interessant, uitdagend en constant in evolutie. Je waardeert de rijkdom van de cultuur en het feit dat je alles mag zeggen wat je maar wilt. Je weet ook dat eindeloze ruzies en onenigheid mensen niet altijd blij maken. Eigenlijk vind je al die woordenwisselingen wel vermoeiend en pijnlijk: het is niet altijd makkelijk om mensen dingen te horen zeggen die je fout vindt. En dan hebben we het nog niet over gemene en gewelddadige uitspraken. Je ziet hoe sommige groepen op je eiland meer het slachtoffer zijn van gemene of onverdraagzame taal dan anderen. Maar zelfs dan nog vind je dat iedereen het recht heeft om zijn ideeën te verkondigen.

Op een stormachtige dag hoor je dat een krachtige orkaan op een naburig eiland lelijk huis gehouden heeft. Je weet weinig van dat eiland, want de bewoners hebben altijd wat op zich geleefd. Je hebt enkel verhalen gehoord dat de mensen op dat eiland een beetje achterlijk en dom waren, maar je hebt nooit iemand van dat eiland ontmoet. Je weet dat het bijna onmogelijk is om het eiland te bezoeken.

De regering heeft meegedeeld dat het Pastik-eiland er zo erg aan toe was door de orkaan dat het merendeel van de overlevende bewoners naar Ixprat zullen verhuizen. Ze kunnen waarschijnlijk een plekje op het eiland vinden als de huidige bewoners zich een beetje aanpassen. Werk zal onder de mensen verdeeld moeten worden en er is misschien niet genoeg huisvesting voor iedereen.

Handout 3: **Problemen voor de groepen**

Werkgroep 1:

Er wordt een campagne georganiseerd om een 'Pastik-tong' te vinden en ze is viraal gegaan op het internet. Op de campagnewebsite staan slogans zoals:

- *Por een domme Pastik en zie of hij geluid maakt!*
- *Geen tong, geen hersenen!*
- *Vind een Pastik-tong en win een smartphone!*

Mensen worden uitgenodigd om foto's van Pastik-tongen te posten. Er is een 'tonggalerij' met foto's en video's van mensen die de mond van Pastiks open forceren, met een zaklamp in hun mond schijnen, met een telescoop op de loer liggen of naar tongen wijzen. De campagne is op haar hoogtepunt en er zijn heel wat incidenten gemeld dat Pastiks op straat lastig gevallen werden. Pastiks weigeren om in een beledigende conversatie verzeild te geraken met mensen die ze niet respecteren.

Werkgroep 2:

Een jong meisje uit de Pastik-gemeenschap werd op straat door een groep lxprat-jongens nageroepen. Ze noemden haar een 'vette slons' en een 'vuile meid'. Ze vertelden haar dat ze geen tong had en geen eigen mening. Het meisje was getraumatiseerd en is haar huis sindsdien niet meer uitgekomen. Ze durfde een paar weken lang met niemand praten. Ze is drie dagen geleden gestopt met eten. De ouders zijn wanhopig en bezorgd.

Werkgroep 3:

Een rapport toont dat de werkloosheid bij Pastiks veel hoger is dan bij de rest van de bevolking. De Pastiks zijn ook niet in het parlement vertegenwoordigd en weinig Pastiks werken in verantwoordelijke posities in organisaties. Het rapport gaf ook een overzicht van andere sociale factoren zoals stressniveaus, geestelijke gezondheid, onderwijsprestaties en criminaliteit. Op al van deze indicatoren scoren Pastiks veel slechter dan gelijk welke andere bevolkingsgroep op het eiland. De houding tegenover Pastiks bij de rest van de bewoners is overweldigend negatief.

4.

MEDIAWIJSHEID EN INFORMATIECOMPETENTIES

Het digitale tijdperk heeft heel wat nieuwe technologieën met zich meegebracht die de deur openen naar een wereld waarin informatie en kennis onbepert gedeeld kan worden met een paar kliks. De informatiesnelweg biedt heel wat kansen om kennis te vergaren, maar we moeten ervoor zorgen dat de gedeelde informatie betrouwbaar is. Er wordt zo'n overweldigende hoeveelheid informatie gedeeld dat we de bronnen ervan wel eens uit het oog verliezen. We dragen allemaal bij aan deze constante stroom informatie en creëren samen een overdaad aan informatie, vooral via sociale media. De informatiesnelweg slijbt dicht en we leiden aan 'infobesitas', een combinatie van informatie en obesitas. In deze informatiestroom is het almaar moeilijker om echt van vals te onderscheiden en om te weten wat betrouwbaar, nagevolgd en recent nieuws is. Daar staan heel wat valse informatie, foutieve verslaggeving, roddels en zelfs leugens tegenover. We moeten hier kritisch mee leren omgaan.

Dit is een taak voor iedereen, want we worden niet met een kritische blik geboren, we moeten die aanleren en al doende verder ontwikkelen.

Het is prachtig in de moderne wereld dat we zo gemakkelijk informatie kunnen delen. Dat maakt kennis voor iedereen toegankelijk. Maar hieraan zijn wel nieuwe risico's verbonden. In tijden die sommigen als 'post-truth' beschouwen (die 'aan de waarheid voorbij gaan'), wordt informatie al snel doelgerichte communicatie, moderne propaganda met complottheorieën afkomstig uit het populisme, fake nieuws (vals nieuws), hate speech (haatspraak) en 'alternatieve feiten'. Een kritische aanpak is daarom essentieel, vooral voor jongeren.

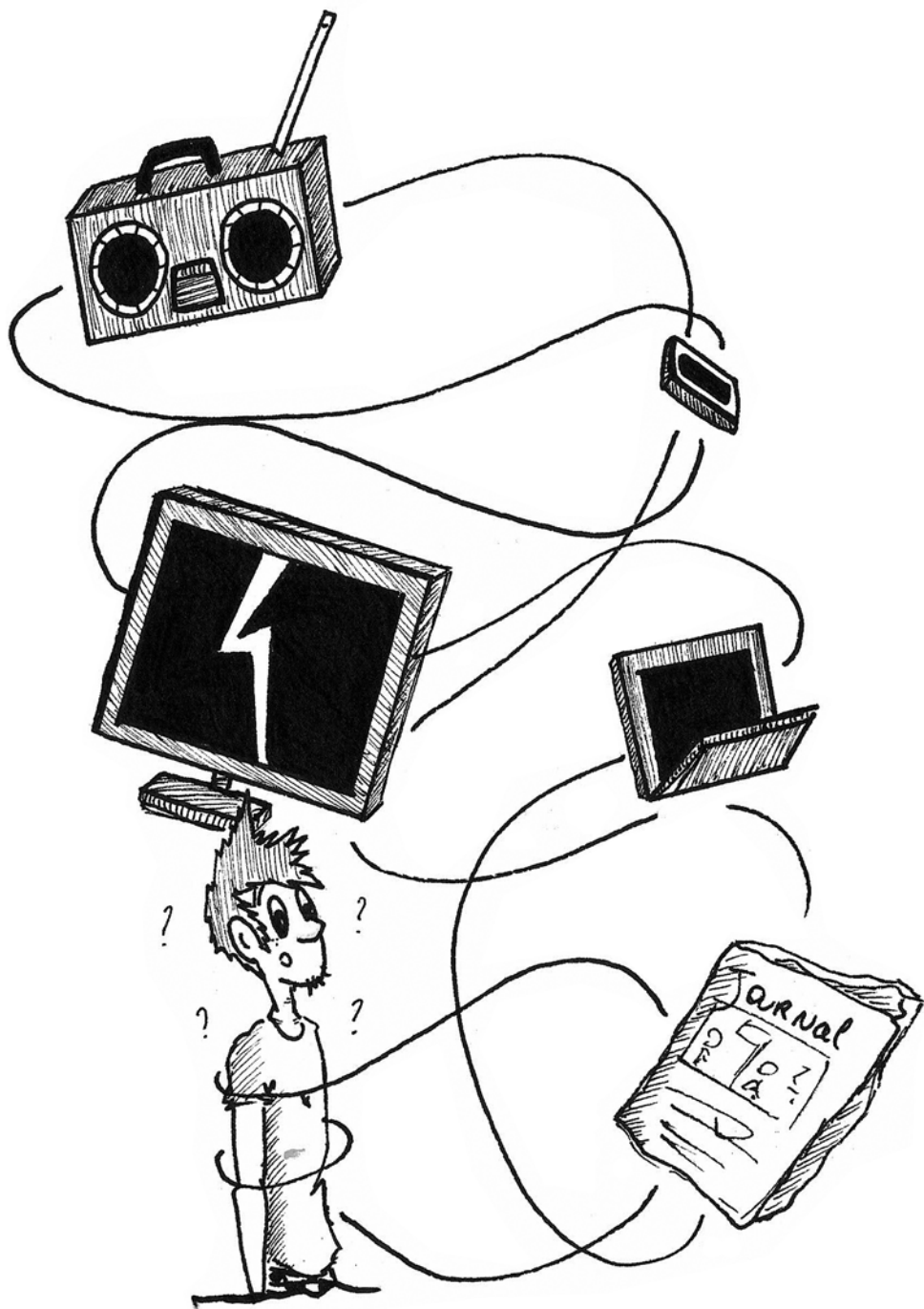
Het belang hiervan is tweeledig. Enerzijds consumeren jongeren niet enkel informatie, ze spelen ook een belangrijke rol in de creatie en verspreiding ervan. Daarom is het essentieel om hen de instrumenten aan te reiken om die informatie te analyseren en in vraag te stellen. Anderzijds moeten we hen ook uitrusten om informatie te produceren en te delen op een veilige, genuanceerde en verantwoordelijke manier.

Zonder degelijke mediawijsheid en informatiecompetenties bestaat het risico dat jongeren gemanipuleerd of misleid worden en slechte beslissingen maken. We moeten jongeren de vaardigheden bijbrengen om informatie te sorteren en te begrijpen. Kortom, we moeten ervoor zorgen dat ze toegang hebben tot het beste van het internet, maar hen tegelijkertijd wapenen tegen de donkere keerzijde ervan. We moeten hen helpen om goed geïnformeerde, kritische burgers te worden die hun rechten kennen. Als we democratie, respect voor mensenrechten en fundamentele vrijheden willen promoten, moeten we jongeren toegang geven tot volledige, objectieve, betrouwbare en verstaanbare informatie. Dit is de verantwoordelijkheid van elke burger, maar jeugdinformatiewerkers en jeugdwerkers spelen hierbij een speciale rol.

Dit onderdeel van de toolbox biedt een reeks praktische activiteiten om het kritische denken van jongeren tegenover verschillende media en informatievormen aan te scherpen. Deze sectie heeft als doel om:

- Informatie en de betrouwbaarheid ervan in vraag te stellen.
- Te begrijpen hoe media werken.
- Inzicht te verwerven in de verspreiding van foute informatie.
- De mechanismes achter complottheorieën en 'alternatieve feiten' te doorprikken.
- Een kritische blik te ontwikkelen wat betreft nieuws en informatie.

4.1. Kritisch denken

Kritisch denken doorprijkt verzinsels! Maar je hoeft niet alles in twijfel te trekken, zoals de mensen doen die complottheorieën ontwikkelen en deze gebruiken om hun gewelddadige ideeën te rechtvaardigen.

De volgende activiteiten introduceren een andere kijk op nieuws en brengen criteria aan om informatie op de rooster te leggen en er bewust mee om te gaan.

De blinden en de olifant

Op een zonnige dag wensten zes geleerde, nieuwsgierige blinden uit Hindoestan voor de eerste keer een olifant te ontmoeten.

De eerste blinde stak zijn handen uit en voelde aan de zij van het enorme dier. "Wow, een olifant is als een muur!", riep hij uit.

De tweede blinde voelde aan de slagstanden van de olifant. "Ik wist het", besloot hij. "Dit schepsel is scherp en dodelijk als een speer."

De derde blinde streelde met zijn handen langs de kronkelende slurf. "Een olifant is als een reuzeslang", deelde hij mee.

De vierde blinde stak zijn handen ongeduldig uit en voelde aan de poten van het dier. Hij was ervan overtuigd dat de olifant als een boom was!

De vijfde blinde betastte het reusachtige oor van de olifant. "Zelfs voor de blindste onder de blinden is deze olifant duidelijk als een grote waaier!", zei hij.

De zesde blinde trok eens aan de ruwe staart van de olifant. "Maar", zie hij vol ongeloof, "dit beest is niets meer dan een oud touw."

De zes blinden discussieerden de volgende uren vol vuur over de olifant. Ieder van hen was overtuigd dat hun interpretatie de juiste was. Op den duur leken ze elkaar niet eens meer te horen terwijl hun stemmen luider en luider klonken.

Een wijs man die voorbij kwam, hoorde de oude blinden. "Waar hebben jullie het over?", vroeg hij.

"We geraken maar niet akkoord over hoe een olifant eruit ziet!" En elk van hen herhaalde het beeld dat zij van het dier hadden. De wijze man glimlachte en vertelde hen: "Jullie hebben allemaal gelijk! Jullie beschrijven de olifant alleen anders omdat jullie maar een klein deel van het dier betastten! De olifant is een enorm beest met elk van de onderdelen die jullie beschrijven."

"Aha", lieten ze zich ontvallen. En dat was het einde van de discussie! Alle blinden waren tevreden met wat ze gezegd hadden, want elk van hen had het bij het juiste eind.

4.1.1.

WAT HEB JIJ GEZIEN?**Doelstellingen**

In deze activiteit leren deelnemers:

- Het verschil tussen informatie en interpretatie.
- Bewust zijn van de neiging om selectief op bepaalde informatie te focussen en/of om de werkelijkheid te interpreteren.
- Dat interpretaties persoonlijke constructies zijn die de feiten niet altijd getrouw weergeven.

Doelgroep

Van 12 jaar.

Groepsgrootte

10 - 15 deelnemers.

Materiaal

- Pennen en papier.

Tijd

Ongeveer 50 minuten.

Nodige vaardigheden/kennis voor de begeleider

De begeleider moet kunnen improviseren.

De activiteit

- Vorm een kring.
- Als de groep in een kring staat, doe je een paar handelingen zonder te spreken vb. je telefoon of horloge raadplegen, naar de deur kijken, kort oogcontact zoeken met de deelnemers, een serieuze gelaatsuitdrukking aannemen, kreunen, een paar stappen naar links of rechts zetten, met je voet op de grond stampen, nog een keer naar je telefoon of horloge kijken, naar buiten gaan en de deur achter je dicht trekken. Na een paar seconden ga je terug naar binnen.
- Terug in de kring, neem je een ontspannen positie aan om de debriefing te beginnen.
- Geef elke deelnemer een blad papier en een pen.
- Vraag de deelnemers wat ze gezien hebben. Vraag hen om hun antwoorden in twee kolommen op te schrijven (zonder de kolommen te benoemen):
 - *Feiten en informatie: wat ze daadwerkelijk gezien hebben (vb. naar de telefoon kijken, bewegingen, oogcontact enz.)*
 - *Interpretaties: nerveus zijn, op iemand wachten, boos kijken enz.*
- Nodig deelnemers uit om hun indrukken te delen met de rest van de groep.
- Vraag hen wat het verschil is tussen wat ze in de twee kolommen geschreven hebben:
 - *Feiten/Wat je ziet/Informatie*
 - *Gedachten/Interpretaties/Wat je van de informatie maakt*
- Ga dieper met de volgende vragen:
 - *Welk soort antwoord gaf je het vaakst?*
 - *In welke kolommen staan de meeste van jouw beschrijvingen?*
 - *Welke antwoorden zijn zeker juist?*

- Welke antwoorden kunnen juist zijn?
- Als je in alledaagse situaties kijkt naar mensen, gebeurtenissen enz., hoe beschrijf je die dan meestal?
- Heb je persoonlijke ervaringen waarin je interpretatie van iemands gedrag juist was?
- Heb je persoonlijke ervaringen waarin je interpretatie van iemands gedrag fout was?
- Wat zijn de voor- en nadelen van het focussen op de feiten?
- Wat zijn de voor- en nadelen van het focussen op interpretaties?
- Is het verkeerd om interpretaties te hebben?
- In welke kolom had je de meeste antwoorden (welk type)?
- Rond de debriefing af. Wanneer we interpreteren wat we zien, weten we niet of we wel juist zijn. Enkele tips om verkeerde interpretaties te vermijden:
 - Beschrijf wat je ziet in plaats van wat je denkt dat je ziet.
 - Bij het maken van interpretaties: stel vragen over je interpretaties: controleer of wat je denkt te zien ook juist is.
 - Stel je interpretaties voor als vragen of hypotheses en niet als feiten.

Variaties

- De deelnemers schrijven individueel neer wat ze gezien hebben en alle deelnemers vertellen wat ze opgeschreven hebben.
- Een kortere versie van de oefening om het verschil te illustreren tussen feiten en interpretaties: maak een vuist, hef deze omhoog en loop naar een deelnemer toe. Feiten: vuist opheffen, naar een deelnemer lopen. De interpretaties luiden als 'Je ging hem een mep verkopen'.
- Gebruik een foto of een schilderij. Toon deze aan de deelnemers en vraag wat ze zien.
- Neem een krantenartikel en laat de deelnemers op zoek gaan naar de feiten en interpretaties van de auteur.

Tips

- Voor het begin: informeer de deelnemers niet dat je met de activiteit gaat beginnen, begin gewoon met de reeks handelingen en reageer niet op vragen van de deelnemers.
- Tijdens de nabespreking: beoordeel het beschrijven van feiten en interpretaties als gelijkwaardig. Het is de bedoeling om de deelnemers bewust te maken van beide, niet om aan de ene meer waarde toe te kennen dan aan de andere.

Bron

www.bounce-resilience-tools.eu, ontwikkeld door de FOD Binnenlandse Zaken in samenwerking met Arktos vzw.

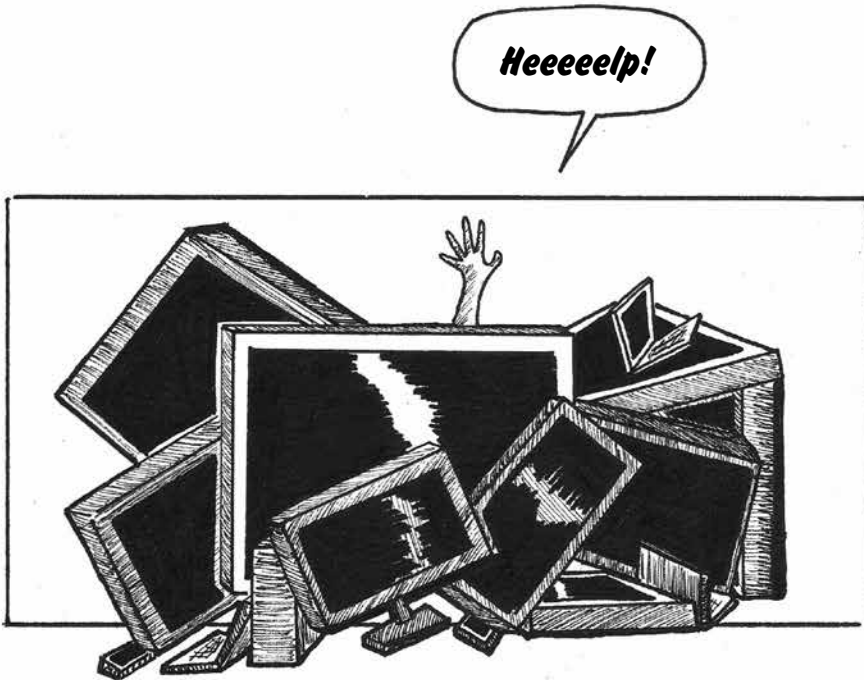
Voor meer informatie, contacteer:

bounce-support@ibz.fgov.be

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

4.2. De media

Informatie wordt via verschillende mediakanalen verspreid. Het is belangrijk om te weten hoe communicatie- en informatiekkanalen werken en wat de beweegredenen zijn achter informatie zodat je er kritisch mee om kunt gaan.

De volgende activiteiten tonen op een leuke en duidelijke manier hoe de wereld van de media werkt. De deelnemers leren ook om foute informatie te analyseren, vooral in het kader van ideologieën zoals gewelddadig extremisme.

4.2.1.

HEADLINES

Doelstellingen

In deze activiteit leren deelnemers:

- Verschillende soorten media herkennen.
- Begrijpen dat verschillende media verschillende visies/meningen kunnen hebben naargelang hun achtergrond.
- Het verschil tussen informatie en interpretatie kennen.
- Dat feiten op verschillende manieren geïnterpreteerd kunnen worden.

Doelgroep

Vanaf 12 jaar.

Groepsgrootte

Minimum 10 deelnemers.

Materiaal

- Feiten (handout 1) – een kopie per duo.
- Soorten media (handout 2) – een mediatype (kaartje) per duo (in grote groepen kun je verschillende duo's een zelfde mediatype geven).
- Papier en pennen.

Tijd

1 uur.

Nodige vaardigheden/kennis voor de begeleider

Noties van mediawijsheid en informatiecompetenties.

Voorbereiding

- Maak kaartjes van de verschillende mediatypes aan de hand van handout 2 (een mediatype per kaart).
- Leg de kaarten op tafel met de tekst naar onder zodat het mediatype niet zichtbaar is.
- Verdeel de deelnemers in duo's.

De activiteit

- Elk duo kiest een willekeurige mediakaart en krijgt een fiche met een beknopte beschrijving van een gewelddadige gebeurtenis.
- Een van de deelnemers leest de feiten luidop voor.
- Elk duo neemt een pen en een blad papier en krijgt tijd om een titel te creëren voor een artikel over de feiten dat via het medium op hun kaartje verspreid zal worden.
- De titels van elk duo worden aan de hele groep gepresenteerd.
- Vraag de deelnemers welke titel het dichtst (en vervolgens het minst) aansluit bij wat je persoonlijk over de feiten zou rapporteren.

Nabespreking

Stel de deelnemers de volgende vragen:

- *De titels zijn verschillend: zouden de artikels ook verschillend zijn? Wat zou anders zijn? Welke feiten denk je dat benadrukt zullen worden en welke interpretaties zouden eraan gegeven worden?*
- *Kan een medium, een titel en de manier van verslaggeven je mening over een thema beïnvloeden?*

- *Zijn alle media neutraal in hun verslaggeving? Moeten alle media neutraal zijn? Heb je voorbeelden van echte gebeurtenissen die anders behandeld worden door verschillende media of bronnen? (Een voorbeeld: bij een demonstratie vermeldt de politie vaak minder deelnemers dan de organisatoren van de demonstratie.)*
- *Hoe kunnen we weerstaan aan de informatie en de invloed van verschillende media in ons eigen leven?*

Tips

Het is goed om te weten dat de manier waarop informatie wordt voorgesteld, mensen kan aanzetten om informatie als waar aan te nemen. Als er een doel achter de informatie zit (vb. mensen overtuigen) zal er waarschijnlijk bepaalde informatie achtergehouden worden of zal er, erger nog, informatie worden aangepast. Wanneer iets er te goed uitziet om waar te zijn, is een kritische aanpak aangewezen. Advertenties, media-artikels enz. moeten met een gezonde, kritische blik benaderd worden.

Variaties

- Gebruik een ander thema dat een beroep doet op de kritische blik van de deelnemers en geef hen verschillende feiten.
- De deelnemers proberen een beeld te vinden dat bij hun titels past. Als je met beelden werkt, bespreek je in de nabespreking ook de invloed van beelden.
- Elk paar kiest twee mediakaarten en denkt aan twee alternatieve titels voor hun mediatype (vb. verschillende politieke standpunten).
- Het is interessant om de oefening te linken aan extremistische propaganda waarbij informatie gebruikt wordt om anderen te beïnvloeden. Vaak zijn de beelden, titels en uitleg erg overtuigend, maar dat maakt ze nog niet juist.

Bron

www.bounce-resilience-tools.eu, ontwikkeld door de FOD Binnenlandse Zaken in samenwerking met Arktos vzw.

Voor meer informatie, contacteer:

bounce-support@ibz.fgov.be

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Handout 1: **Feiten**

Donderdagmorgen, op weg naar school, is er een steekgevecht.

Een 16-jarige jongen wordt gestoken door een 15-jarig meisje.

Ze gingen naar dezelfde school. Ze hadden eerder al ruzie gehad.

Het moordwapen is een keukenmes.

Het meisje speelde de avond tevoren en eerder die dag voor het eerst een videospelletje waarin personen doodgeschoten worden.

Handout 2: **Mediatypes**

Een objectieve kwaliteitskrant die focust op feiten en niet interpreteert.

Een roddelblad dat sensatie brengt.

Een educatief tijdschrift dat ouders helpt bij de opvoeding van hun kinderen.

Een Facebookpagina over de strijd tegen geweld.

Een tijdschrift over videospelletjes dat verdedigt dat er geen verband bestaat tussen het spelen van videospelletjes en gewelddaden.

Een blog van een jong meisje dat steun vraagt voor de slachtoffers van geweld.

Doelstellingen

Deze activiteit heeft als doel om:

- Een structuur aan te reiken om gelijk welke media-uiting te analyseren.
- Deelnemers te leren hoe ze de beweegredenen, onderwerpen en keuzes van de media kunnen doorgronden.
- Kritische denkreflexen aan te kweken bij deelnemers.

Doelgroep

Vanaf 15 jaar.

Groepsgrootte

Onbelangrijk.

Materiaal

- 1 mediadocument (een videofragment, tv-programma, magazine, reclamecampagne, online platform enz.) of meerdere documenten als je ze wilt vergelijken en wilt inzoomen op gelijkenissen en verschillen.
- Handout 1: 'Zes dimensies van mediawijsheid'; een kopie voor elke deelnemer.
- Een flipchart en markers.

Tijd

Ongeveer 1 uur.

Nodige vaardigheden/kennis voor de begeleider

Basiskennis van mediawijsheid en informatiecompetenties.

Vorbereiding

- Stel het mediadocument en de context ervan voor om de activiteit in te leiden.
- Geef elke deelnemer een kopie van de handout 'Zes dimensies van mediawijsheid'.
- Vraag de deelnemers om kleine groepjes te vormen (vooral als je met een grote groep werkt). Geef elk groepje pen en papier.

De activiteit

- Vraag de deelnemers in kleine groepjes om door het document te gaan met de handout als handleiding. Vraag hen om hun analyse neer te schrijven.
- Breng de groepjes weer samen. Vraag elke subgroep om een woordvoerder te kiezen die de analyse voorstelt. De andere leden van de groep kunnen eventueel aanvullen.
- Maak een samenvatting van de ideeën van de groep aan de hand van de handout. De afzonderlijke thema's hebben enkel een betekenis in samenhang met de andere thema's; we kunnen geen doelgroep analyseren bijvoorbeeld als we niet weten met welke technologieën ze bereikt werden.

Tips

Je kunt deze activiteit aanpassen aan verschillende leeftijdscategorieën door de keuze van het medium aan te passen. Zo houd je het interessant en relevant voor de doelgroep.

Bron

Conseil Supérieur de l'Éducation aux Médias (Hoge Raad voor Media-educatie, Federatie Wallonië-Brussel), *L'éducation aux médias en 10 questions (Media-educatie in 10 vragen)*, 2011, www.educationauxmedias.eu/sites/default/files/files/2011-09-26-brochure_10_questions.pdf (Frans).

Handout: **Zes dimensies van mediawijsheid**

Voor een kritische analyse van media-uitingen zijn er zes aspecten die met elkaar verbonden zijn:

- *De producenten:* Het is belangrijk om de wereld van de media te begrijpen, inclusief de verschillende vormen van audiovisuele productie, ook van de meest traditionele formaten. Wie zit er achter een medium? Zijn ze onafhankelijk of maken ze deel uit van een grotere groep? Indien ja, wat weet je over deze groep? Hebben de mensen achter de boodschap een bepaald wereldbeeld of politieke kleur? Wat laat hen op financieel en technisch vlak toe om informatie te produceren en te verspreiden?
- *De taal:* Elke boodschap die bestaat uit tekst, geluid of beeld is complex. Boodschappen bestaan uit verschillende elementen die zo samengesteld zijn om een bepaalde betekenis te creëren (het kader, visuele elementen, geluid, opmaak, taalgebruik enz). Het is belangrijk om de gebruikte taal te analyseren om de informatie te decoderen en om de subtiliteiten en niet-verbale ideeën waar te nemen.
- *De technologie:* Dit verwijst naar de apparaten die gebruikt worden om een visuele of een geluidsboodschap te communiceren. Dit omvat het materiaal dat we dagelijks gebruiken om media te consumeren. Nieuwe, meer geavanceerde technologieën horen daar ook bij.
- *Representatie:* Dit element verwijst zowel naar de manier waarop een medium een thema aansnijdt (een evenement, een persoon, een voorwerp, een situatie) en het effect dat dit heeft op de manier waarop het publiek een onderwerp waarneemt. We moeten bewust zijn van de invloed die een medium kan uitoefenen op hoe iets wordt voorgesteld.
- *Publiek:* Als we het doelpubliek van naderbij bekijken, ontwaren we hoe een lezer, gamer, luisteraar, kijker of surfer een mediadocument waarneemt. Dit is afhankelijk van o.a. hun opleiding, culturele ervaring, interesse en leeftijd.
- *Soort document:* Om een media-uiting te begrijpen, is het belangrijk om het in te delen volgens zijn inhoud (politiek, sport, nieuws ...) en formaat (documentaire, fictie, cartoon ...). Deze categorieën zijn zeker niet eenduidig en binnen elke categorie zullen er waarschijnlijk een veelvoud aan verschillen zijn. Maar het doel is om mensen aan te zetten om documenten waarmee ze in contact komen te kunnen classificeren en bewust te zijn van de bijhorende associaties. Een voorbeeld: Is de informatie op Wikipedia wetenschappelijk, wordt het gebruikt voor reclaimedoeleinden of is het een verslag van een evenement? Komt deze informatie herhaaldelijk terug op tv, is het een nieuwsitem met een aantal nieuwe ontwikkelingen of is het een serie? Is het een verslag of is het fictie?

4.2.3.

INFO OF HOAX?**Doelstellingen**

Jongeren die regelmatig internet, e-mail en sociale media gebruiken, krijgen heel waarschijnlijk te maken met verschillende soorten hoaxes of valse berichten (petities, virussen, links ...). Ze hebben hier misschien al wel eens op gereageerd omdat ze niet wisten hoe ze er kritisch mee om kunnen gaan. Het doel van deze activiteit is om:

- Deelnemers te leren om valse informatie en berichten te identificeren.
- De nodige vaardigheden en reflexen bij te brengen om de informatie in vraag te stellen die op het internet circuleert.

Doelgroep

Vanaf 15 jaar.

Groepsgrootte

2 - 4 deelnemers, afhankelijk van het aantal beschikbare computers.

Materiaal

- Computers met een goede internetverbinding.
- Verschillende e-mails met foute informatie om naar de deelnemers te sturen. Je vindt voorbeelden op websites die foute informatie en hoaxes ontkrachten zoals www.hoax-slayer.net (Engels).
- Flipchart en markers.

Tijd

Ongeveer 1 uur.

De activiteit

- Vraag de groep op voorhand of ze al ooit foute berichten of hoaxes in hun inbox gekregen hebben of er op het internet gezien hebben. Indien dit niet het geval is, geef dan een paar voorbeelden van gekende hoaxes die de media gehaald hebben.
- Vraag deelnemers om in groepjes van 2-4 deelnemers op te splitsen.
- Geef alle deelnemers een kopie van een hoax die je via e-mail gekregen hebt. Vraag hen om zo veel mogelijk informatie over deze hoax te verzamelen (vb. via zoekmachines).
- Hun opzoekingswerk focust best op een aantal verschillende punten:
 - *Van wie is de e-mail zagezegd afkomstig?*
 - *Hoe werd het bericht verspreid? (vb. via het internet of soms ook via traditionele media die het bericht oppikken en zo foute informatie verspreiden)*
 - *De oorzaken en effecten van de hoax.*
 - *Hoe de informatie ontkracht werd.*

Nabespreking

- Deelnemers komen terug samen om de informatie te delen die ze gevonden hebben. Terwijl ze de hoaxes bespreken, categoriseert de groep de verschillende valse e-mails. Ze kunnen bijvoorbeeld de categorieën gebruiken van de website www.hoax-slayer.net (Engels).

Op Hoax Slayer kunnen mensen het waarheidsgehalte van informatie die ze op het internet vinden checken en te weten komen of het hoaxen zijn. Je vindt er argumenten die de informatie bevestigen of ontkrachten. De website classificeert de berichten in verschillende categorieën zoals: fake news (vals nieuws), malware, misleidende informatie, hoaxen, grappen, politiek, afpersing, foute waarschuwingen enz. Opgepast: ook de website Hoax Slayer heeft het wel eens bij het verkeerde eind. Wees daarom altijd oplettend en kritisch.

- Vraag de groep om hun definitie van een hoax te verfijnen met de informatie die ze vinden op het internet.
- Rond af met de vraag hoe de deelnemers hoaxen of vals nieuws in stand houden of net tegen kunnen houden. Bijvoorbeeld door klokkenluidersites te informeren of andere ontvangers te waarschuwen voor een vals bericht dat circuleert.

Tips

Probeer hoaxen te kiezen die veel besproken werden om de activiteit vlot te laten verlopen. Dan vind je er online beslist veel informatie over.

Bron

Activiteit gebaseerd op 'Educaunet', een vormingsmethodiek over de risico's verbonden aan internetgebruik: www.educaunet.be (Frans)

4.2.4.

FEITEN NATREKKEN**Doelstellingen**

In deze activiteit leren de deelnemers om:

- De betrouwbaarheid van informatie op het internet in te schatten.
- Te ervaren hoe het is om online met haatspraak geconfronteerd te worden.
- Na te denken over hun eigen online gedrag.

Doelgroep

Vanaf 18 jaar.

Groepsgrootte

8 - 20 deelnemers.

Materiaal

- Toegang tot het internet.
- Papier en pennen.
- Flipchart en markers.
- Handout 1: Scenario's (een kopie voor elke deelnemer).
- Handout 2: Taken voor de 'onderzoekers' en de 'observatoren' (de helft van de groep is 'onderzoeker' en de andere helft 'observator').
- Handout 3: Observatieblad (voor elke observator).
- Handout 4: Check de informatie.

Tijd

Ongeveer 2 uur (afhankelijk van de grootte van de groep).

Vorbereiding

- Nodig de deelnemers uit om onderzoek voor hun parlementaire vertegenwoordigers te voeren naar homofobe aanvallen. De 'onderzoekers' moeten de betrouwbaarheid van de online informatie nagaan en strategieën ontwikkelen om de betrouwbaarheid ervan te evalueren.
- Leg uit dat de activiteit het gebruik van het internet als informatiebron zal onderzoeken. Vraag hoeveel deelnemers het internet gebruikt om informatie na te trekken en wat hun 'favoriete' sites hiervoor zijn.
- Leg hen het scenario voor (handout 1) en controleer of iedereen de opdracht begrijpt.
- Leg uit dat de deelnemers in groepjes van 4 zullen werken, waarbij 2 groepsleden als 'onderzoeker' zullen werken en de andere 2 'observatoren' die de 'methodologie' van de onderzoekers zullen observeren.

De activiteit:

- Zodra ze in subgroepjes opgedeeld zijn, vertel je hen dat het onderzoek een degelijke methodologie vereist. Vraag hen of ze enkele belangrijke elementen kunnen voorstellen om hun onderzoek uit te voeren en schrijf die op een flipchart. Je kunt ze eventueel zelf voorbereiden als je tijd wilt besparen.
- Vraag elke subgroep om 2 'onderzoekers' te kiezen en 2 'observatoren'. Geef hen de respectievelijke handout (handout 2 voor de onderzoekers, handout 3 voor de observatoren). Zorg ervoor dat iedereen zijn opdracht begrijpen. Verdeel de groep zodat je ongeveer evenveel deelnemers hebt die voor de regering werken als voor de verschillende oppositiepartijen.

- Vertel de deelnemers dat ze 30 minuten hebben om hun onderzoek uit te voeren. Stel hen voor dat ze de eerste 20 minuten gebruiken om relevante informatie te vinden en aan het einde 10 minuten overhouden om over de belangrijkste punten overeen te komen die ze aan hun parlementaire vertegenwoordiger zullen voorstellen (focus op één politicus per groep). Die voorstellen kunnen gewoon opgesomd worden: deelnemers moeten zich inbeelden dat ze een parlamentslid brieven en niet zelf een speech geven!
- Wanneer de groepen hun opdracht hebben afgewerkt, vraag hen dan om de computers te laten voor wat ze zijn. Geef hen nog 5 tot 10 minuten zodat de observatoren hun belangrijkste observaties kunnen meedelen.
- In de grote groep nodig je de onderzoekers uit om de belangrijkste punten voor te stellen.
- Geef de observatoren na elke presentatie ook de tijd om hun resultaten voor te stellen en laat ook tijd over voor vragen van andere groepen over de voorgestelde informatie of de gebruikte strategie.

Nabespreking

Nodig de deelnemers daarna uit om de activiteit te debriefen aan de hand van volgende vragen:

Vragen over het onderzoek en de briefing voor de parlementaire vertegenwoordigers:

- *Hoe gemakkelijk vond je de opdracht? Wat vond je het moeilijkst?*
- *Hoe besliste je welke websites je zou gebruiken om informatie te vinden? In welke mate maakte je je zorgen over de 'betrouwbaarheid' van de websites of de 'waarheid' van de informatie die je selecteerde?*
- *Vond je het belangrijker om informatie te vinden die het standpunt van jouw vertegenwoordiger onderschreef of om een 'objectief' verslag van de kwestie te geven? Wat zou een echte onderzoeker volgens jou doen?*
- *Heb je gezocht naar voorbeelden van haatspraak tegen holebi's? Als je dit niet gedaan hebt, denk je dat dit relevant zou geweest zijn?*
- *Denk je dat jouw vertegenwoordiger tevreden zou zijn met jouw onderzoek? Denk je dat diegenen die ze vertegenwoordigt tevreden zouden zijn?*

Vragen over het gebruik van internet voor onderzoek:

- *Wat ben je te weten gekomen over het gebruik van internet voor onderzoek? Zou je iets willen toevoegen aan de lijst van beschouwingen die aan het begin van de activiteit werd samengesteld?*
- *Was je verwonderd over de verschillende soorten informatie die je kon vinden? Hoe verklaar je dit?*
- *Welke manieren zijn er om te controleren of een website of informatie betrouwbaar is? Doe jij dit normaal gezien?*

Criteria om de kwaliteit van informatie te evalueren

Om de kwaliteit van informatie of van een document te evalueren is er geen enkel instrument dat het menselijke beoordelingsvermogen kan evenaren. Tijdens het hele onderzoek moeten de deelnemers kritisch blijven en hun bevindingen analyseren door ze te vergelijken en kritisch te bekijken. Is de informatie betrouwbaar? Is dit een feit of een interpretatie? Een gerucht of een mening? Zijn er nog andere standpunten over dit onderwerp? Is dit echt wat ik zoek? Is mijn onderzoeksmethode wel aangepast? ... De belangrijkste criteria om informatie te evalueren zijn:

- *Staat er een bronvermelding bij de informatie?*
- *Is de bron betrouwbaar?*
- *Is de bronvermelding precies, exact, volledig?*
- *Draagt de bron nieuwe gegevens aan?*
- *Is de bron toegankelijk?*
- *Is de informatie goed gestructureerd en geschreven?*
- *Enz.*

Vragen over online homofobie/online haatspraak

- Heb je voorbeelden gevonden van discriminatie of beledigingen?
- Denk je dat je informatie gevonden hebt die 'onjuist' of oneerlijk was?
- Wat zijn de risico's van het feit dat iedereen zijn standpunten online kan posten?
- Kun je manieren bedenken om het risico te verkleinen dat andere mensen die standpunten als 'feiten' aanvaarden?

Tips

- De activiteit zal doeltreffender zijn wanneer je de 'observatoren' op voorhand brieft. In dat geval kun je slechts één observator per groepje aanduiden en het aantal 'onderzoekers' vergroten.
- De onderzoekers mogen niet het gevoel krijgen dat ze 'getest' worden door de observatoren. Vertel hen bijvoorbeeld dat de taak van de observatoren erin bestaat verschillende onderzoeksmethoden te bekijken en dat er verschillende manieren zijn om dit te doen.
- Je kunt beslissen om het observatieblad niet te tonen aan de onderzoekers: dan worden ze niet afgeleid door de elementen die als belangrijk beschouwd worden en kunnen de resultaten interessanter zijn. Anderzijds kan dit ook de druk op de onderzoekers vergroten. Door hen het blad te tonen ontstaat er misschien een betere samenwerking tussen de onderzoekers en de observator.
- Tijdens de debriefing zou je kunnen nagaan of het onderzoek vertekend wordt door het resultaat dat we 'willen' vinden. Je zou dit kunnen gebruiken om de deelnemers te vragen hoe zij over het algemeen omgaan met informatie die ze zien, maar niet willen geloven.
- Een van de gevaren van online desinformatie en vooroordelen is dat ze zo gangbaar zijn op het internet dat ze gemakkelijk kunnen worden verspreid als 'feiten'. Je zou kunnen nagaan of de deelnemers denken dat ze misschien zulke 'internetfeiten' hebben doorgegeven en of ze zo mee vooroordelen verspreid hebben over bepaalde groepen of individuen.
- Gebruik de checklist in de handout over internetgeletterdheid om de suggesties van de deelnemers aan te vullen over hoe ze kunnen controleren of online informatie betrouwbaar is. Benadruk dat het meeste van wat we zien een 'mening' inhoudt. Er bestaan veel manieren om informatie zo voor te stellen dat een bepaald standpunt sterker wordt. Het weglaten van voorbeelden van homofobe haatspraak, bijvoorbeeld, geeft de indruk dat dit geen probleem is.
- Je kunt onderzoek doen naar het opsporen van internetbedrog en met de deelnemers bespreken hoe onjuiste berichtgeving bijdraagt tot haatspraak.

Variaties

- Je zou een andere 'doelgroep' kunnen kiezen die de deelnemers moeten onderzoeken, bijvoorbeeld vrouwen, Roma of een andere etnische minderheid, asielzoekers enz.
- Je zou de activiteit ook zonder observatoren kunnen uitvoeren, maar waarbij iedereen zijn eigen 'observator' is. In dat geval neem je best op voorhand het observatieblad door met de groep en vraag je hen om hun eigen onderzoeksmethoden te analyseren.

Bron

Bookmarks – *Een gids voor het bestrijden van online haatspraak door mensenrechteneducatie* (Origineel: *Bookmarks - A Manual for combatting hate speech online through human rights education, Raad van Europa*), Vlaamse overheid, Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2016

Further info

Voor andere pedagogische activiteiten over desinformatiestrategieën kun je op de volgende website terecht: mediasmarts.ca/sites/default/files/tutorials/facing-online-hate/index.html.

Handout 1: **Scenario**

Als gevolg van een aantal homofobe aanvallen tegen jonge holebi's - vooral online - hebben ngo's gelobbyd voor een debat in het parlement over deze kwestie. De regering heeft een wetsontwerp ingediend om geld vrij te maken voor sensibiliseringsacties in de strijd tegen homofob gedrag en om jonge holebi's te ondersteunen. De belangrijkste oppositiepartijen zijn allemaal gekant tegen dit voorstel.

Beeld je in dat je als onderzoeker werkt voor een politicus die tijdens het debat zal spreken. Ze heeft je gevraagd om een briefing voor te bereiden voor haar toespraak met enkele kernpunten die ze zal maken tijdens het debat. Je hebt 20 minuten om voorafgaand onderzoek uit te voeren.

Handout 2: **Taken voor de ‘onderzoekers’ (die voor een politicus werken) en de ‘observatoren’.**

Onderzoeker voor politicus 1

Jouw politicus is lid van de regering. Ze moet zich overtuigend uitspreken ten gunste van het nieuwe wetsvoorstel. Zoek op het internet alle informatie die nuttig zou kunnen zijn voor haar speech. Stel daarna een lijst op met 5 kernpunten die zij volgens jou moet aanhalen.

Onderzoeker voor politicus 2

Jouw politicus is lid van de oppositie. Hij is gekant tegen de toewijzing van middelen uit de begroting om dit probleem aan te pakken. Zoek op het internet alle informatie die nuttig zou kunnen zijn voor zijn speech. Stel daarna een lijst op met 5 kernpunten die hij volgens jou moet aanhalen.

Onderzoeker voor politicus 3

Jouw politicus is lid van een minderheidspartij. Jouw partij heeft nog niet beslist of ze het wetsontwerp zal steunen of zich er tegen verzetten. Zoek op het internet alle informatie die nuttig zou kunnen zijn voor jouw politicus om een beslissing te nemen. Stel daarna een lijst op van 5 kernpunten die zij volgens jou in rekening moet brengen.

Observatoren

Jouw opdracht bestaat erin de aanpak van de onderzoekers te analyseren. Probeer zoveel mogelijk informatie te verzamelen over de vragen op het observatieblad. Je kunt de onderzoekers vragen om uit te leggen wat ze aan het doen zijn of waarom ze een bepaalde aanpak kiezen, zolang je hen maar niet te veel afleidt!

Handout 3: **Observatieblad**

Zoektermen die gebruikt worden om informatie te vinden	
Naam van de website	
Aantal minuten dat de onderzoeker ongeveer op de site spendeerde	
'Politieke strekking' (pro-holebi, anti-holebi, neutraal)	
Waarom werd de website gekozen?	
Betrouwbaarheid van de site: - Waarom is de site betrouwbaar? - Heeft de groep dit geverifieerd? Indien ja, wat was het resultaat?	
Werd er voor alle geselecteerde informatie een bron of referentie gegeven en heeft de groep die geverifieerd?	
Andere observaties over hoe de onderzoekers hun opdracht hebben aangepakt	

Handout 4: **Check de informatie**

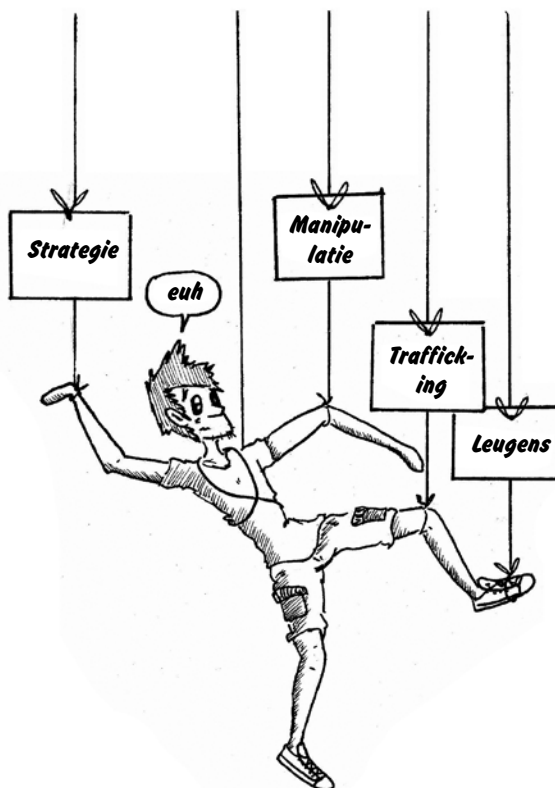
Check de argumenten

- Werden de bronnen van de stellingen vermeld? Of werden de argumenten gewoon voorgesteld als 'gezond verstand'?
- Werden de bronnen vermeld en erkend als autoriteiten over het onderwerp?
- Waren de argumenten onbetwistbaar of was er ruimte voor andere conclusies?
- Waren de argumenten gebaseerd op 'feiten' of speelden ze eerder in op emoties, traditionele waarden of waarschijnlijke resultaten?
- Konden de 'feiten' of argumenten nagetrokken worden?
- Zaten er veralgemeningen over personen of groepen in de argumenten?
- Waren deze veralgemeningen racistisch of discriminerend?
- Waren andere standpunten mogelijk en zouden zij kunnen aantonen dat het argument fout is?
- Waren de stellingen gebaseerd op *ad hominem* argumenten, met andere woorden argumenten die stellingen van de tegenstander aanvallen omdat ze van de tegenstander zijn in plaats van op de inhoud te focussen?
- Krijgen de argumenten meer overtuigingskracht door de manier waarop ze voorgesteld worden, bijvoorbeeld door krachtige beelden of multimedia?

Check de betrouwbaarheid

- Staat de website bekend als een informatiebron of opiniemaker? Linken andere bronnen ook naar deze website?
- Wordt duidelijk aangegeven wie de eigenaars en de auteurs van de website zijn? Waarom kunnen we hen vertrouwen?
- Wat zegt de website over zijn bedoelingen?
- Is het waarschijnlijk dat de website vooringenomen is door de locatie, de auteurs of de missie ervan?
- Geeft de website meer dan een standpunt weer?
- Hoe snel wordt de site geüpdatet en is de inhoud recent?
- Vind je gelijkaardige informatie op andere websites?
- Zijn er eventuele belangenconflicten, vb. commerciële interesses of politieke connecties?
- Geeft de website referenties en bronnen voor de inhoud van artikels?
- Heeft de website een beleid tegen racistische inhoud of discriminatie?
- Hoe gaat de website om met dit soort inhoud, en hoe reageert het op klachten?

4.3. Propaganda

Elke extremistische ideologie maakt gebruik van doeltreffende communicatiestrategieën die een mengeling zijn van manipulatie, verdraaiing van de feiten, aanpassing van beeldmateriaal ... Jongeren geloven deze berichten makkelijker als ze niet uitgerust zijn met de nodige kritische vaardigheden om zulke boodschappen te doorprikken ...

In dit hoofdstuk vind je pedagogische methodes om propaganda bespreekbaar te maken.

4.3.1.

EEN PROPAGANDAPOSTER ANALYSEREN

Doelstellingen

Deze activiteit heeft als doel om:

- Een propagandaposter te leren herkennen.
- Te identificeren hoe een propagandaposter verschilt van andere posters (politieke affiches, reclame, cinema).
- Te begrijpen en te omschrijven wat propaganda is.
- De visuele en semantische elementen van propaganda te leren kennen.
- Propaganda te definiëren.

Doelgroep

Vanaf 15 jaar.

Groepsgrootte

6 - 25 deelnemers.

Materiaal

- Papier en pennen.
- Propagandaposters (een van elke poster per subgroep). Selecteer een paar posters naargelang de interesses van je groep. Je vindt een paar voorbeelden in de handouts.
- Handout: Definities.

Tijd

Ongeveer 1 uur en een kwartier.

Nodige vaardigheden/kennis voor de begeleider

Het concept achter propaganda begrijpen.

De activiteit

- Verzamel een diverse selectie affiches van het internet, zowel propagandaposters als andere affiches. Je vindt een paar voorbeelden in de handout.
- Vorm kleinere groepjes en geef ze pen en papier.
- Vraag de deelnemers om in subgroepjes te bespreken wat de term 'propaganda' voor hen betekent en om de verschillende ideeën, beelden of woorden te noteren waaraan propaganda hen doet denken.
- Geef elke subgroep een aantal posters. Je kunt ervoor kiezen om dezelfde poster aan elke groep te geven of verschillende posters. Dat is afhankelijk van de conclusies waar je met de activiteit naar toe wilt werken.
- Vraag de deelnemers om de posters te bekijken en om in groep op de volgende vragen te antwoorden:
 - *Wat vind je over het algemeen van deze posters? Wat roepen ze op?*
 - *Welke kenmerken zijn gemeenschappelijk voor al deze documenten?*
 - *Welke van deze posters vallen volgens jou in de categorie 'propaganda'?*
- Breng de deelnemers terug samen in de grote groep en vraag hen om hun antwoorden te delen. Hebben de verschillende groepjes gelijkaardige of verschillende antwoorden? Waarom?
- Vraag de deelnemers om nog een keer naar de posters te kijken die ze als 'propaganda' bestempeld hebben en probeer de gemeenschappelijke kenmerken te benoemen.
- De deelnemers gaan vervolgens terug naar dezelfde subgroepen om hun eigen definitie van propaganda

te maken aan de hand van een poster van hun keuze. Vraag hen om de kenmerken van propaganda op te lijsten.

- Elke subgroep stelt nadien zijn poster tentoon en presenteert de kenmerken aan de hele groep: zijn er overeenkomsten en verschillen tussen de subgroepen? Waaraan zou dit kunnen liggen?
- Vraag de groep omaan de hand van de verschillende definities van de subgroepen tot een gemeenschappelijke definitie van propaganda te komen.
- Vergelijk deze definitie met definities uit andere bronnen, bijvoorbeeld een woordenboek, een encyclopedie of het internet. De handout geeft je een paar van deze definities. Vraag aan de groep welk van de definities voor hen het meest passend is.
- Hier zijn een paar algemene kenmerken om de discussie op gang te trekken (je kunt natuurlijk nog meer kenmerken toevoegen):
 - *Een duidelijke vijand, die vaak ook het slachtoffer is.*
 - *Een complex probleem dat heel eenvoudig voorgesteld wordt.*
 - *Tegenovergestelde leefwerelden.*
 - *Mensen doen geloven dat iedereen dezelfde mening heeft.*
 - *Verwijzing naar diepgewortelde angsten of beroemde mensen uit het verleden.*
 - *Enz.*

Bron

E-engagement against violence (*E-engagement tegen geweld*), een project van de Università degli Studi di Firenze:
<https://e-engagementagainstviolence.eu/index/>

With financial support
of the DAPHNE Programme
of the European Union

Handout 1: **Affiches**

Breekpunt

De EU laat ons in de steek

We moeten ons bevrijden van het Europese juk en de controle over onze grenzen terugpakken.

Handout 1: **Affiches**

Zeg nee tegen de islam
Zeg nee tegen moskeeën
Zeg nee tegen halal
Zeg nee tegen Europa!

Handout 1: **Affiches**

Zou jouw politieke vertegenwoordiger een doorlichting van de staatsveiligheid doorstaan?
Trevor Loudon stelt voor
De vijand binnenin

Handout 1: **Affiches**A poster with a grey background. At the top, two men's faces are shown side-by-side. The man on the left is white with short brown hair and a light beard. The man on the right is Black with short black hair. Both have neutral expressions and are looking directly at the camera.

QUICK, HIRE ONE.

Anti-Black racism happens here. Let's confront it. torontoforall.ca

OCASI
Ontario Council of Agencies Serving Immigrants

 TORONTO

Snel, werf een van deze twee aan.

Racisme tegen zwarten komt vaak voor. Geef er niet aan toe. torontoforall.ca

Handout 1: **Affiches**

HOME

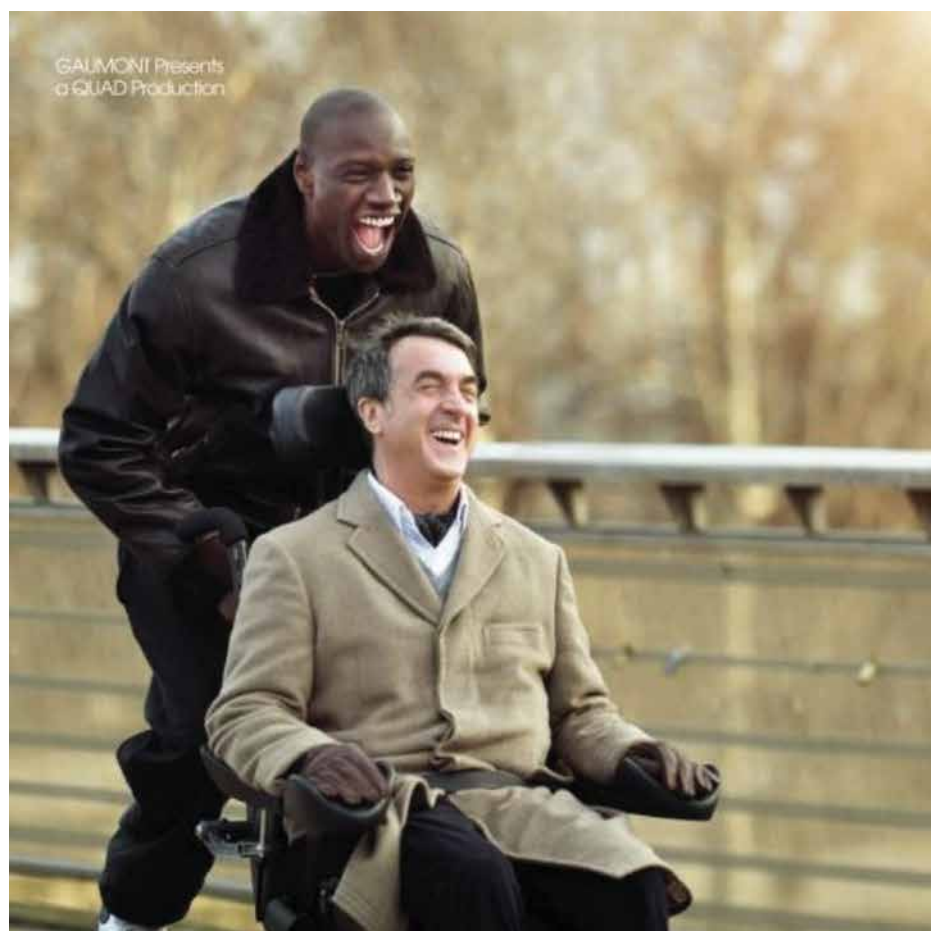
Pour plus de sécurité

Initiative populaire pour le renvoi des étrangers criminels

Ma maison = notre Suisse

UDC
QUALITÉ SUISSE
Pour une Suisse forte

Je huidskleur zou je toekomst niet mogen voorspellen
 Voor meer veiligheid
 Volksinitiatief om criminele buitenlanders terug te sturen

Handout 1: **Affiches**

GALIMONT Presents
a QUAD Production

François Cluzet Omar Sy
Untouchable

Written and directed by Eric TOLEDANO and Olivier NAKACHE

ANNI LE NY ALBERTY FLEURYOT CLOTILDE AMOÏLET DIRECTEUR DE PHOTOGRAPHIE MATTHIEU VADEPPEL MONTAGE MARCO LUTOVICZ ERKAUTI
EDITEUR GORAN BUGAL-ANSOBER EN ASSISTANCE RÉGIONALE HÉRYE TULET CASTING GIGI ANTOXA SET FRANCIS EMMANUELLI
SONOR PASCAL ADRIANT LIRE PRODUCTEUR LAURENT SIVOT PRODUCTEURS NICOLAS DUVAL ADASSOVSKY YANN ZENOU LAURENT ZETTON
A QUAD GALIMONT TTI FILMS PRODUCTION TEN FILMS CHADCORP CO-PRODUCTION WITH THE PARTICIPATION OF CANAL+ AND CINÉMA
IN ASSOCIATION WITH APOEV 2 AND CINÉMA 4 DÉVELOPPEMENT INTERNATIONAL SALES AND DISTRIBUTION GALIMONT

QUAD GALIMONT TTI FILMS Ten Films CHADCORP

© 2011 GALIMONT

Handout 1: **Affiches**

Stop! Ja tegen een verbod op minaretten.

Handout 2: **Definities 'propaganda'**

- *Van Dale: werkzaamheid, m.n. van een organisatie om aanhangers te winnen voor zekere principes; van propaganda spreekt men alleen wanneer men in het gepropageerde een ideëel element kan waarderen, anders spreekt men van reclame, vb. propaganda voor iets maken, propaganda voeren.*
- *Ensie.nl: Propaganda is het proberen te beïnvloeden van andermans opinie. Propaganda heeft als doel mensen over te halen.*
- *Wikipedia: Propaganda is een vorm van communicatie waarbij door de belanghebbende partij wordt getracht aanhangers voor haar gedachtegoed te winnen door het bespelen van de publieke opinie. Dit wordt bewerkstelligd door het bewust verspreiden van eenzijdige en/of verzonden informatie.*
- *Jouw definitie:*

4.3.2.

EEN PROPAGANDASPEECH ANALYSEREN

Doelstellingen

Deze activiteit heeft als doel om:

- Te begrijpen en te omschrijven wat propaganda is.
- Verschillende propagandatechnieken te leren herkennen.

Doelgroep

Vanaf 15 jaar.

Groepsgrootte

Maximum 20 deelnemers.

Materiaal

- Gekleurde markeerstiften.
- Een propagandaspeech naar keuze en indien mogelijk een video van de speech.
- Handout: propagandatechnieken (een kopie per deelnemer).
- Een computer met een goede internetverbinding en geluid, indien nodig een dataprojector.

Tijd

Ongeveer 1,5 uur.

De activiteit

- Verzamel een diverse reeks propagandaspeeches van het internet, inclusief audio- en videofragmenten.
- Installeer indien nodig de software en het materiaal om naar de fragmenten te luisteren of te kijken.
- Luister of bekijk de gekozen toespraak met de deelnemers.
- Geef elke deelnemer een kopie van de uitgeschreven speech en markeerstiften in verschillende kleuren.
- Vraag de deelnemers individueel of in kleine groepjes om:
 - *Informatie in het geel te accentueren.*
 - *Communicatie in het groen.*
 - *Politieke beloften in het blauw.*
 - *Propaganda in het rood.*
- Vraag de deelnemers voor elk van de geaccentueerde woordenreeksen om de elementen aan te geven die informatie zijn, communicatie, beloften of propaganda.
- Nodig de deelnemers uit om hun analyse te delen met de groep.
- Focus op de rode delen van de toespraak om te zien of de deelnemers de technieken kunnen onderscheiden die vaak in propaganda gebruikt worden. De handout met propagandatechnieken kan hierbij helpen.

Bron

E-engagement against violence (*E-engagement tegen geweld*), een project van de Università degli Studi di Firenze: <https://e-engagementagainstviolence.eu/index/>

Handout: Propagandatechnieken

Techniek	Beschrijving	Voorbeeld uit de speech
Angst oproepen	Een angstig publiek is gemakkelijker gewonnen voor ideeën.	
Autoriteit inroepen	Belangrijke figuren of modellen uit het verleden worden aangehaald om een idee te ondersteunen: mythes worden gericht ingezet om het doel te bereiken.	
Getuigenissen	Experten of de 'gewone mens' worden erbij gehaald om een propagandaboodschap kracht bij te zetten.	
Kuddegedrag	Er wordt geïnspireerd dat de massa dit idee al onderschrijft (het unanimitetsprincipe zet druk op het individu om zich aan te passen aan de groep).	
Revisionisme	Woorden worden geherdefinieerd en verhalen worden aangepast op een partijdige manier.	
Afkeuring	Er wordt gesuggereerd dat een idee of actie van de tegenstander komt, zodat het publiek het ook afkeurt zonder dat het hierover enige concrete informatie heeft.	
Gevleugelde woorden en begrippen	Een beroep doen op patriotisme, het verlangen naar vrede, vrijheid, gerechtigheid, eer enz. om de kritiek van het publiek in te perken. Door de ideeën en programma's van de spreker hiermee te linken, worden ze ook als goed, ambitieus en deugdelijk ervaren.	
Opzettelijke onnauwkeurigheden	Feiten worden fout weergegeven en statistieken worden vermeld zonder bron. Dit geeft de indruk dat de toespraak met feiten is gestaafd.	
Vergelijking	De positieve of negatieve karaktertrekken van een persoon, entiteit of waarde (individu, groep, natie enz.) worden vergeleken met een derde partij zodat deze tweede entiteit minder (of meer) aanvaardbaar lijkt.	
Overdreven vereenvoudiging	Algemene verklaringen over eenvoudige oplossingen voor complexe problemen.	
Jan met de pet	De taal en manieren (kleding, gebaren, accent) gebruiken van de man/vrouw in de straat.	
Stereotypen	Inspelen op de vooroordelen en stereotypen van de toehoorders.	
Zondebok	Een duidelijke vijand kiezen die de schuld treft. Een individu of groep wordt als enige schuldige gezien van een probleem, zodat er niet over de echte schuldigen gepraat wordt of het probleem niet dieper geanalyseerd wordt.	
Slogans	Ideeën formuleren als korte krachtzinnen die bij de toehoorders blijven hangen.	
Aangepaste betekenissen	Een uitdrukking door een andere vervangen om de feiten te dramatiseren of uit te vergroten, of omgekeerd om het allemaal minder erg te doen lijken. Bijvoorbeeld, 'een geruïneerd land' in plaats van 'land in economische crisis', 'luchtaanval' in plaats van 'bombardement', 'collateral damage' in plaats van 'burgerslachtoffers' enz.	

4.3.3.

HAATSPRAAK BEGRIJPEN**Doelstellingen**

Het doel van deze activiteit is om:

- Verschillende vormen van online haatspraak en de gevolgen ervan voor slachtoffers en de samenleving te begrijpen.
- Mogelijke reacties op online haatspraak te bestuderen.

Doelgroep

Vanaf 15 jaar.

Groepsgrootte

10 - 25 deelnemers.

Materiaal

- Papier en pennen.
- Twee tafels, flipchartpapier en markers (voorzie twee tafels met de titels 'Gevolgen voor de slachtoffers' en 'Gevolgen voor de maatschappij').
- Handout: Een voorbeeld van haatspraak (een kopie per subgroep).

Tijd

Ongeveer 1 uur.

De activiteit

- Vraag de deelnemers wat zij verstaan onder online haatspraak.
- Vraag of iemand ooit online haatspraak heeft gezien die gericht was tegen een individu of tegen vertegenwoordigers van bepaalde groepen (vb. homo's, zwarten, moslims, joden, vrouwen enz.). Wat voelen de deelnemers wanneer ze dit tegenkomen? Hoe denken ze dat de slachtoffers zich voelen?
- Leg uit dat de term 'haatspraak' gebruikt wordt om een brede inhoud te dekken:
 - *De term omvat meer dan 'meningsuiting' in de gangbare betekenis van het woord en hij kan gebruikt worden met betrekking tot andere vormen van communicatie, zoals video's, beelden, muziek enz.*
 - *De term kan ook gebruikt worden om heel beledigend en zelfs bedreigend gedrag te omschrijven, maar ook opmerkingen die 'slechts' aanstootgevend zijn.*
- Leg aan de deelnemers uit dat ze enkele echte voorbeelden van online haatspraak gaan analyseren en daarbij in het bijzonder zullen kijken naar de impact op de slachtoffers zelf en op de samenleving.
- Verdeel de deelnemers in groepen en geef elke groep een voorbeeld van online haatspraak.
- Vraag hen om hun case te bespreken en om op de volgende vragen te antwoorden:
 - *Wie zijn de slachtoffers van haatspraak in dit voorbeeld? Wat zijn de gevolgen ervan voor de slachtoffers?*
 - *Welke gevolgen kan dit voorbeeld van haatspraak hebben op mensen die zich identificeren met de gemeenschap die geviserd wordt door de haatspraak? En op de maatschappij in het algemeen?*
- Geef de deelnemers 15 minuten voor deze opdracht.

Nabespreking

- Breng de hele groep terug samen.
- Overloop elk van de voorbeelden en vraag de groepen om hun antwoorden voor te stellen. Noteer de antwoorden op een flipchart. Wanneer de groepen gelijkaardige antwoorden geven, duid dit aan door de eerste melding te onderstrepen, of schrijf er een nummer naast om aan te duiden dat meer dan één groep hetzelfde antwoord heeft gegeven. Bespreek de twee flipchartbladen nadat alle groepen hun resultaten hebben voorgesteld en gebruik de volgende vragen om met de hele groep stil te staan bij de activiteit:
 - *Wat vonden jullie van de activiteit? Wat waren jullie gevoelens over het voorbeeld dat jullie geanalyseerd hebben?*
 - *Wat waren de meest voorkomende 'gevolgen' van haatspraak die door de groepen werden opgesomd?*
 - *Hadden de groepen die in de voorbeelden het doelwit vormden van de haatspraak iets gemeen met elkaar?*
 - *Waren er gelijkenissen in de gevolgen, ongeacht de groep die het doelwit vormde van de haatspraak?*
 - *Wat zouden de gevolgen kunnen zijn wanneer dit gedrag zich online verspreidt en niemand iets doet om het probleem aan te pakken?*
 - *Welke instrumenten of methoden kunnen jullie bedenken om online haatspraak aan te pakken?*
 - *Wat kunnen we doen als we online met dergelijke voorbeelden worden geconfronteerd?*

Variaties

- Wanneer de tijd het toelaat, kun je deelnemers vragen om boodschappen van solidariteit op te stellen voor de slachtoffers die het doelwit zijn van haatspraak (in elk van de behandelde voorbeelden).
- Je kunt de casestudies ook gebruiken om de verbanden tussen haatspraak en vrijheid van meningsuiting te onderzoeken. In dat geval kun je met de deelnemers de beperkingen (of het gebrek eraan) bespreken die in de gebruikte gevallen van toepassing zijn.

Meer lezen

- Meer informatie over de campagne tegen online haatspraak op: www.nohatespeech.org (Engels).
- Nodig deelnemers uit om tegen online haatspraak in te gaan en mee te doen met deze beweging.

Bron

Bookmarks – *Een gids voor het bestrijden van online haatspraak door mensenrechteneducatie* (Origineel: *Bookmarks - A Manual for combatting hate speech online through human rights education, Raad van Europa*), Vlaamse overheid, Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2016

Handout: **Voorbeelden van haatspraak**

1. Een jonge man plaatst een enorme vlag van een nationalistische partij op zijn socialemediaprofiel en post commentaren zoals "Islam buiten - bescherm onze mensen". Hij post foto's met het symbool van een sikkel en een ster in een verbodsteken. Hij verspreidt die informatie via sociale media en zijn persoonlijke website.
2. A. schrijft een publicatie waarin hij niet alleen aantoont dat de Holocaust 'nooit heeft plaatsgevonden', maar ook beledigende en racistische opmerkingen maakt over Joden. A. deelt die publicatie op zijn persoonlijke blog en op verschillende antisemitische websites. A. voegt de inhoud ook toe op online wiki's en stelt dit voor als 'wetenschappelijke informatie' over de Holocaust.
3. Een artikel van een toonaangevende journalist in een krant die nauw verbonden is met de grootste politieke partij noemt Roma 'beesten' en roept op om ze met alle middelen uit te roeien. Op het forum dat gelinkt is aan de online versie van de krant worden heel wat commentaren gepost waarin men het eens is met de opmerkingen van de journalist. De krant geeft geen uitleg en verontschuldigt zich niet voor de opmerkingen. Andere artikels verschijnen online die hetzelfde standpunt innemen en een gelijkaardige toon gebruiken, en steeds meer mensen beginnen commentaren te posten op het forum.
4. Er wordt een online campagne georganiseerd die suggereert dat de economische crisis in het land de schuld is van immigranten en vluchtelingen. Er beginnen posts te circuleren op de socialemediaplatformen: foto's die vluchtelingen als agressief afbeelden, beelden van vluchtelingen in vernederende situaties, en commentaren over hoe zij de jobs afnemen van de lokale bevolking. Er wordt heel wat desinformatie verspreid via sociale media zoals onjuiste statistieken die aantonen dat immigranten gewelddadig zijn en problemen veroorzaken.
5. Er worden op verschillende nieuwssites beledigende commentaren gepost die beweren dat vreemdelingen geen recht hebben om in het land te zijn. Sommige commentaren roepen op tot geweld tegen niet-blanke buitenlanders.
6. Er verschijnen online video's die suggereren dat LGBT's 'afwijkend' en 'ziek' zijn en uit de samenleving moeten worden geweerd omdat ze de tradities en het voortbestaan van het land in gevaar brengen. De video's verwijzen naar 'wetenschappelijk onderzoek', maar de referenties zijn vaak verkeerd geciteerd of selectief. Sommige video's tonen foto's van LGBT-gezinnen met hun kinderen.

7. Een voetbalwedstrijd wordt onderbroken wegens beledigingen en spreekkoren tegen een van de spelers die als 'zwart' wordt beschouwd. Een video van de spreekkoren en de wedstrijd die wordt stilgelegd wordt online gezet en wijd verspreid. Er weerklinken racistische commentaren op verschillende websites. Wanneer er klachten zijn, beweren sommige mensen die akkoord zijn met de commentaren dat ze het slachtoffer zijn van censuur.

8. Er circuleert al enige tijd reclame voor een jeansbroek op het internet. Daarin wordt een scène getoond waarin een vrouw omsingeld wordt door mannen. De scène heeft een seksuele connotatie, maar de algemene indruk is er een van seksueel geweld en verkrachting. Er wordt tegen geprotesteerd door verschillende organisaties. Het nieuws over dit voorval op het internet wordt druk becommentarieerd. Veel van de commentaren versterken het idee dat vrouwen dingen zijn waar een man mee mag spelen en waarmee hij op een gewelddadige manier mag omgaan.

9. Een politicus beweert dat de moslims de belangrijkste oorzaak zijn van misdaden tegen meisjes. Hij beroept zich op 'informatie die algemeen bekend is' en geeft een aantal 'sprekende voorbeelden'. De video die aan het artikel gelinkt is, trekt heel wat commentaren aan, waarvan enkele racistisch en gewelddadig zijn. De toespraak wordt geciteerd door anderen die er dezelfde mening op nahouden en wordt voorgesteld als een respectabel en gefundeerd standpunt.

10. Video's over gewelddadige conflicten in het verleden tussen twee landen blijven op een online videokanaal staan. Er worden veel commentaren toegevoegd, waarbij racistische taal wordt gebruikt over de mensen in een van de landen. Het racisme en de beledigingen tussen de vertegenwoordigers van de twee gemeenschappen houden lange tijd aan.

11. Op een online muziekkanaal wordt muziek verspreid met een nationalistische inhoud. Sommige liedjes worden gepost door leden van twee etnische gemeenschappen die in het verleden een gewelddadig conflict hadden. De liedjes roepen vaak op tot geweld tegen de andere etnische groep.

4.4. Complottheorieën

Het is zo pervers dat er mensen zijn die ons manipuleren door zogezegde complotten en samenzweringen aan het licht te brengen.

Het ergste van al is dat het werkt ... vooral bij jongeren die hun eigen identiteit nog moeten vormen, die dingen willen uitproberen en hun omgeving graag in vraag stellen om zo hun eigen weg te vinden!

Je hebt meer nodig dan een definitie van 'complottheorieën' om de dit fenomeen te begrijpen. In de activiteiten hieronder leer je hoe deze complottheorieën werken in de praktijk.

4.4.1.

GELOVEN WE IN SAMENZWERINGEN EN COMPLOTTEN?**Doelstellingen**

Het doel van deze activiteit is om deelnemers:

- Inzicht te geven in samenzwerende taal en complotten.
- Te laten kennis maken met gebeurtenissen die het onderwerp zijn van complottheorieën en om deze interpretaties in vraag te stellen.

Doelgroep

Vanaf 15 jaar.

Groepsgrootte

9 - 25 deelnemers.

Materiaal

- Computers met een goede internetverbinding.

Tijd

Ongeveer 50 minuten.

De activiteit

- Verdeel de groep in kleinere groepjes van 3 tot 5 deelnemers.
- Geef elke subgroep een gebeurtenis dat het voorwerp was van een complottheorie. Hier is een lijst evenementen waarover complottheorieën bestaan, maar deze lijst is zeker niet exhaustief:
 - *Twin Towers, New York, 11 september 2001*
 - *Treinbommen, Madrid, 11 maart 2004*
 - *Terreur in Noorwegen, 22 juli 2011*
 - *Aanslagen Charlie Hebdo, Montrouge en hyper Kasher, 7-9 januari 2015*
 - *Aanslagen Bataclan, restaurants en Stade de France, Parijs, 13 november 2015*
 - *Bomaanslagen Brussels Airport en Maalbeek metrostation, Brussel, 22 maart 2016*
 - *Bomaanslag Manchester Arena, 22 mei 2017*
- Elke subgroep stelt een verslaggever aan en werkt samen om de volgende vragen te beantwoorden met behulp van het internet:
 - *Waarover gaat het? Wat zijn de feiten?*
 - *Over wie spreken we? Wie zijn de verschillende hoofdrolspelers?*
 - *Wat weten we over hen?*
 - *Waar vonden de gebeurtenissen plaats?*
 - *Wanneer gebeurde het?*
 - *Wat is het belang van de betrokkenen om de gebeurtenissen anders voor te stellen?*
- Breng de hele groep terug samen.
- Vraag een woordvoerder van elke subgroep om de resultaten van hun opzoeking voor te stellen.

Nabespreking

Na de presentaties kun je de activiteit verdiepen met een open debat over complottheorieën en hoe we informatie zoeken in de media. Hier zijn een paar vragen om het debat op gang te trekken:

- *Wat is een feit? Wat is het verschil tussen een 'feit', een 'verklaring' of een 'interpretatie' ervan?*
- *Wat betekent de term 'complot' of 'samenzwering' voor jou?*
- *Hoe zoek jij naar informatie?*
- *Wat is het verschil tussen betrouwbare en onbetrouwbare informatie?*
- *Waar vond je de informatie die je groep presenteerde?*
- *Hoe kun je betrouwbare informatie herkennen?*

Bron

BePax, *Déconstruire les théories du complot (Complottheorieën ontrafelen)*,

www.bepax.org/files/files/OUTILS/bepax-deconstruire-les-theories-du-complot-fiches-pedagogiques.pdf (Frans)

4.4.2.

CREËER ZELF EEN COMPLOTTHEORIE!**Doelstellingen**

Het doel van deze activiteit is om:

- Een gevoel van autonomie en creativiteit bij te brengen.
- Complottheorieën beter te begrijpen.
- Kritisch denken aan te scherpen.

Doelgroep

15 - 18 jaar.

Groepsgrootte

15 - 25 deelnemers.

Materiaal

- Flipchart en markers.
- Papier en pennen.
- Materiaal om video's te tonen (computer, projector enz.) en een goede internetverbinding.
- Handouts.

Tijd

Twee afzonderlijke sessies van 50 minuten.

Voorbereiding

- Begin de activiteit met een parodievideo van complottheorieën als je daar de technische uitrusting voor hebt. Hier zijn een paar voorbeelden, maar je kunt natuurlijk ook andere video's vinden:
 - Voorbeeld 1: <https://www.youtube.com/watch?v=1AkO7cpECVA> (De Ideale Wereld)
 - Voorbeeld 2: <https://www.youtube.com/watch?v=Ml8Yc2t5ruA> (Pow News)
 - Voorbeeld 3: <https://www.youtube.com/watch?v=fNS4lecOaAc&t=64s> (Last Week Tonight, Engels)
 - Voorbeeld 4: <https://www.youtube.com/watch?v=RD8naYLDtil> (What Culture, Engels)

De activiteit

- Start na de video een discussie met de volgende vragen:
 - *Welke technieken worden in de video gebruikt om de kijker te overtuigen?*
 - *Wat heeft de video gemeen met andere video's van complottheorieën?*

Noteer eventueel de verschillende elementen uit deze discussie om ze in het volgende deel van deze activiteit te gebruiken.
- Verdeel de groep in kleinere groepjes van 4 tot 5 deelnemers en vraag elk groepje om samen hun eigen complottheorie te maken.
- Vraag de deelnemers om hun theorie voor te stellen (artikel, script, sketch enz.). Om de plot van de samenzwering scherp te stellen, moet elke groep eerst samen deze startvragen beantwoorden:
 - *Welke gebeurtenis ligt aan de basis voor de complottheorie die je gaat uitvinden?*
 - *Wie of welke groep probeert voordeel te halen uit deze complottheorie?*
 - *Wat is het doel van de complottheorie?*

Focus eerder op sociale groepen in plaats van etnische of religieuze groepen. Bijvoorbeeld beroepen (boeren, leraars), leeftijdsgroepen (senioren, teenagers), dieren (kangoeroes) of buitenaardse wezens (marsmannetjes, smurfen).

- *Wat is het verhaal achter het complot dat je verzonnen hebt? Wat gebeurt er tijdens het complot?*

- Zodra elke groep de contouren van een basisidee uitgezet heeft, kunnen ze elementen van de handout 'Complotingrediënten' toevoegen. Ze kunnen ook ideeën gebruiken uit de discussie aan het begin van de activiteit. Schrijf de verschillende 'complotingrediënten' eventueel op papiertjes en vraag elke groep om drie papiertjes te trekken en deze elementen in hun verhaal te verwerken.
- Nadat elke subgroep een verhaal uitgewerkt heeft, stellen ze hun productie voor aan de rest van de groep.

Tips

- Deze activiteit is een mooie afronding van het educatief proces rond complottheorieën. We raden je aan om vooraf achtergrondinformatie over het onderwerp te voorzien.
- We raden je af om te werken rond etnische of religieuze groepen. Vermijd gevoelige stereotypen, zelfs als ze ironisch of grappig bedoeld zijn.

Variatie

- Als je de tijd, het nodige materiaal en de technische vaardigheden hebt, dan kunnen de deelnemers eventueel zelf een video maken.

Bron

BePax, *Déconstruire les théories du complot (Complottheorieën ontrafelen)*,

www.bepax.org/files/files/OUTILS/bepax-deconstruire-les-theories-du-complot-fiches-pedagogiques.pdf (Frans)

Handout: **Complotingrediënten****ACTIVITEIT 13**

1. Zodra jouw groep een onderwerp gekozen heeft, is het bedoeling dat je de onderstaande 'complotingrediënten' en de elementen uit de discussie bij de start van de activiteit in je verhaal integreert. Ga hiermee aan de slag om je complottheorie verder uit te werken.

Gebruik retorische vragen	Verzamel details (waar of fout) die je theorie bekrachtigen	Toon aan dat er verschillende overeenkomsten zijn tussen de 'feiten' en de theorie	Toon aan wat de gevolgen zouden kunnen zijn van het evenement in kwestie
Breng structuur in je verhaal: een geschiedkundige inleiding en rond af met een choquerende conclusie	Gebruik agressieve argumenten en toon je autoriteit	Kies citaten: gebruik zinnen met een 'shockfactor' om argumenten aan te reiken	Gebruik de voorwaardelijke en gebiedende wijs
Gebruik stereotypen	Gebruik choquerende foto's		

> Als je groep de tijd en middelen heeft om een video te maken, kun je deze ingrediënten nog toevoegen:

Gebruik dramatische muziek	Gebruik een voice-over en een zorgwekkende toon	Gebruik een anonieme verteller	Gebruik donkere kleuren
----------------------------	---	--------------------------------	-------------------------

2. Wanneer iedereen klaar is met zijn complottheorie, stelt elk groepje zijn resultaat voor aan de rest van de groep.

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Complottheorie

Een foute interpretatie van een gebeurtenis die ze voorstelt als het resultaat van een samenzwering. Bijvoorbeeld, de uitvinder van een complot claimt dat een land in het geheim door een mysterieuze leider bestuurd wordt in plaats van de eigenlijke regering. Complottheorieën zijn vaak het resultaat van de wens om grotere en complexere antwoorden te zoeken voor voorvallen die eigenlijk redelijk ondubbelzinnig uit te leggen zijn. Ze worden vaak door mensen gecreëerd die tegen ongewenste evenementen willen ingaan.

www.adl.org/resources/glossary-terms/conspiracy-theory (English)

Anti-Defamation League (ADL)

Culturele identiteit

De notie van culturele identiteit is een controversieel onderwerp met verschillende interpretaties. Dit principe gaat ervan uit dat een individu bepaald wordt door zijn wortels in de omgeving of land waarin de persoon opgegroeid is. Meer recent, vooral in de context van migratie, wordt culturele identiteit eerder gedefinieerd als de cultuur van oorsprong of van de familie, ongeacht de relatie met het land waar iemand woont of dat van de ouders. Deze begripsevolutie toont dat identiteit vooral een individuele constructie is.

Deradicalisering

Het sociale en psychologische proces waardoor het engagement en de betrokkenheid van personen in gewelddadige radicalisering worden afgebouwd zodat ze niet langer een risico vormen om gewelddadige handelingen te stellen. Deradicalisering verwijst ook naar de initiatieven die het risico op gewelddadige recidive proberen te beperken met specifieke en relevante onthechtingstechnieken. Deradicalisering gaat gepaard met een cognitieve verandering – een fundamentele aanpassing van het kijken naar de wereld.

Europese Commissie, *STRIVE for Development, Strengthening Resilience to Violence and Extremism (Streven naar ontwikkeling, weerbaarheid versterken tegen geweld en extremisme)*, Bureau voor Publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2015,

https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/strive-brochure-20150617_en.pdf (Engels)

Desinformatie

Desinformatie is opzettelijk misleidende informatie verspreiden. Deze wordt publiekelijk bekendgemaakt of uitgelekt door een overheid, onderneming of andere entiteit om te voorkomen dat een doelgroep juiste conclusies kan trekken of correcte meningen kan vormen.

Desinformatie wordt geproduceerd door mensen die doelbewust hun publiek willen bedriegen, zodat die iets

anders gaan geloven dan de waarheid. Ze is psychologisch gezien dermate krachtig, dat wanneer desinformatie succesvol verspreid wordt, ze door het publiek geaccepteerd wordt als feit. Tot zover, dat als de betrokkenen later de echte waarheid onder ogen krijgen, dit zelfs kan leiden tot ontkenning daarvan.

<http://nl.wikipedia.org/wiki/desinformatie>

Digitaal tijdperk

Het digitaal tijdperk verwijst naar de periode waarin de uitwisseling van informatie via digitale code gemeengoed geworden is. Deze periode wordt door sommigen als net zo revolutionair gezien voor onze geschiedenis als de uitvinding van het schrift door de Sumer of de drukpers door Gutenberg.

Digitale geletterdheid (digital literacy)

De vaardigheid om technologie, communicatie-instrumenten en –netwerken te gebruiken om informatie te vinden, te evalueren, te gebruiken en te creëren. Het verwijst ook naar de vaardigheid om informatie in verschillende vormen van verschillende online bronnen te begrijpen en te gebruiken of de vaardigheid om taken tot een goed einde te brengen in een digitale omgeving. Digitale geletterdheid omvat ook de vaardigheid om media te kunnen lezen en interpreteren, gegevens en beelden te kunnen reproduceren via digitale handelingen en om kennis uit een digitale omgeving te kunnen evalueren en toepassen.

Akyempong Kwame, Cheung Chi-Kim, Grizzle Alton, Tuazon Ramon, Wilson Carolyn, *Media and information literacy. Policy and Strategy Guidelines (Mediawijsheid en informatievaardigheden. Strategische beleidsrichtlijnen)*. UNESCO, Parijs, 2012,

<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002256/225606e.pdf> (Engels)

Discriminatie

Rechtstreekse discriminatie: wanneer mensen minder gunstig behandeld worden dan anderen in een vergelijkbare situatie omwille van hun ras, etnisch afkomst, godsdienst of religieuze overtuiging, beperking, leeftijd of seksuele oriëntatie. Een voorbeeld van rechtstreekse discriminatie is een vacature waarin uitdrukkelijk staat dat mensen met een beperking niet moeten postuleren. Maar in werkelijkheid neemt discriminatie meer subtiele vormen aan. Onrechtstreekse discriminatie is een groeiende trend.

Onrechtstreekse discriminatie: wanneer een regeling, criteria of praktijk er op het eerste zicht neutraal uitziet maar toch indirect een groep mensen benadeelt omwille van hun ras, etnisch afkomst, godsdienst of religieuze overtuiging, beperking, leeftijd of seksuele oriëntatie, met uitzondering van de gevallen dat de regeling, criteria of praktijk objectief gerechtvaardigd kan worden voor een legitiem doel. Bijvoorbeeld als een persoon voor een bepaalde job een taaltest moet ondergaan als die talenkennis niet essentieel is om de job te doen. Dat is een voorbeeld van onrechtstreekse discriminatie. Deze taaltest sluit iedereen uit die een andere moedertaal heeft.

Extremisme

Extremisme betekent letterlijk “het geloof in en de steun voor ideeën die ver verwijderd zijn van wat de meeste mensen correct of redelijk vinden”. Extremisme verwijst dus naar de houding en gedrag buiten de norm. Deze basisbetekenis uit het woordenboek geeft al de inherent subjectieve opvatting van de term weer die verschillende betekenissen kan krijgen naargelang degene die de norm definieert en beslist wat al dan niet aanvaardbaar is.

UNESCO, *Preventing violent extremism through education. A Guide for policy-makers, (Preventie van gewelddadig extremisme door onderwijs. Een gids voor beleidsmakers.)* UNESCO, Parijs, 2017.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf> (Engels)

Gewelddadige radicalisering

Het proces waardoor iemand een extremistisch geloofssysteem aanneemt, inclusief de bedoeling om geweld te gebruiken, aan te moedigen en te faciliteren, om een ideologie, politiek project of een doel na te streven bij wijze van sociale transformatie.

Haatspraak (hate speech)

De term haatspraak wordt door het Ministercomité van de Europese Raad gedefinieerd als alle meningsuitingen die raciale haat, xenofobie, seksisme of andere vormen van haat verspreiden, aanwakkeren, promoten of rechtvaardigen gebaseerd op onverdraagzaamheid, discriminatie of vijandelijkheid tegenover minderheden, migranten en hun kinderen, godsdiensten of discriminatie van mensen met een verschillende seksuele oriëntatie.

Interculturaliteit

Interculturaliteit is een dynamisch concept dat verwijst naar evoluerende relaties tussen culturele groepen. Het wordt gedefinieerd als “het bestaan en billijke interactie van verschillende culturen en de mogelijkheid om gedeelde culturele expressie te genereren door dialoog en wederzijds respect”. Interculturaliteit gaat uit van multiculturalisme en is het resultaat van ‘interculturele’ uitwisseling en dialoog op het lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau.

UNESCO, *Guidelines on Intercultural Education (Richtlijnen voor interculturele educatie)*, UNESCO, Parijs, 2006

<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001478/147878e.pdf> (Engels)

Jeugdwerk

Een brede waaier aan sociale, culturele, educatieve en politieke activiteiten door, met en voor jongeren. Het kan ook sport en jeugddiensten omvatten (e.g. jeugdinformatiewerk), buitenschoolse vorming, informele of recreatieve activiteiten. Het kan zich op lokaal, regionaal, nationaal of Europees niveau afspelen.

Europese Commissie, *The contribution of youth work to preventing marginalization and violent radicalization. A practical toolbox for youth workers & recommendations for policy makers (De bijdrage van jeugdwerk om*

marginalisering en gewelddadige radicalisering te voorkomen. Een praktische toolbox voor jeugdwerkers & aanbevelingen voor beleidsmakers), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2017.

Kritisch denken

De vaardigheid om informatie en ideeën te onderzoeken en te analyseren om hun waarde en de hypothesen erachter te begrijpen en te evalueren, in plaats van ze gewoon over te nemen zoals ze lijken. Media-educatie bevordert het kritisch denken en zet iedereen aan om kritisch te zijn bij het nemen van beslissingen en in leerprocessen in het algemeen.

Marginalisering

Het proces waardoor individuen of groepen uitgesloten worden en naar de rand van de maatschappij geduwd worden omwille van armoede, beperking, beperkte scholingsgraad en racisme of discriminatie wat betreft de afkomst, etniciteit, godsdienst of seksuele oriëntatie.

Europese Commissie, *The contribution of youth work to preventing marginalization and violent radicalization. A practical toolbox for youth workers & recommendations for policy makers (De bijdrage van jeugdwerk om marginalisering en gewelddadige radicalisering te voorkomen. Een praktische toolbox voor jeugdwerkers & aanbevelingen voor beleidsmakers)*, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2017.

Mediawijsheid en informatiecompetentie

Iemand die mediawijs is, heeft de praktische vaardigheden, kennis en houding om de rol en functie van de media te begrijpen in democratische maatschappijen, om media-inhoud kritisch tegen het licht te houden, om media te gebruiken om zichzelf uit te drukken maar ook voor interculturele dialoog en democratische participatie. Mensen zijn zo beter uitgerust om het belang van media en andere informatieverstrekkers te erkennen, alsook de sterke en zwakke punten van de boodschappen of informatie die ze verspreiden.

Akyempong Kwame, Cheung Chi-Kim, Grizzle Alton, Tuazon Ramon, Wilson Carolyn, *Media and information literacy. Policy and Strategy Guidelines (Mediawijsheid en informatievaardigheden. Strategische beleidsrichtlijnen)*. UNESCO, Parijs, 2012,

<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002256/225606e.pdf> (Engels)

Multiculturalisme

Het behoud en de proactieve inclusie van een waaier aan culturen, religieuze praktijken en etniciteiten in een respectvolle maatschappij, regio of staat. Dit kan een overkoepelende beleidsdoelstelling zijn of aangemoedigd worden door lokale overheden en burgers. Het kan zowel als een praktijk gezien worden, maar ook als een normatief doel.

Europese Commissie, *STRIVE for Development, Strengthening Resilience to Violence and Extremism (Streven naar ontwikkeling, weerbaarheid versterken tegen geweld en extremisme)*, Bureau voor Publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2015,

https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/strive-brochure-20150617_en.pdf (Engels)

Populisme

Een politieke strekking die de gewone mens probeert aan te spreken die voelt dat zijn belangen niet vertegenwoordigd worden door de gevestigde elites.

Oxford, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/populism>

Populisme (van het Latijnse *populus*, 'volk') is een manier van politiek bedrijven, waarin de centrale tegenstelling die tussen 'het volk' en 'de elite' is, en waarbij de populist de kant van 'het volk' kiest. Deze begrippen kunnen op verschillende manieren worden ingevuld, zodat men links-populisten, rechts-populisten en diverse andere typen kan onderscheiden. Om die reden kan het populisme niet als een ideologie worden opgevat. In het algemeen spraakgebruik heeft populisme doorgaans een negatieve bijklank, hoewel er politici en denkers zijn die het als geuzennaam voeren.

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Populisme>

Post-Truth (De waarheid voorbij)

Dit adjectief werd in 2016 tot Woord van het Jaar uitgeroepen door Oxford Dictionaries. Het wordt gedefinieerd als "betrekking hebbend tot omstandigheden waarin objectieve feiten aan invloed inboeten om de publieke opinie te vormen ten voordele van emoties en persoonlijke overtuigingen". De term werd voor het eerst in de jaren '90 gebruikt en werd vooral populair door de Brexitcampagne en de Amerikaanse presidentsverkiezingen. Post-truth beschrijft een politieke retoriek die niet langer gebaseerd is op feiten en die gepaard gaat met het verlies van vertrouwen in de traditionele media en instellingen.

UNESCO, <https://en.unesco.org/courier/2017-july-september/lexicon-digital-age>

Preventie

De tak van de strategie tegen terrorisme van de EU die focust op het beperken of verwijderen van het risico dat individuen in terrorisme betrokken raken. Preventie omvat de identificatie van degenen die vatbaar zijn voor gewelddadig extremisme en de doorverwijzing naar passende interventies. Deze tussenkomsten hebben als doel om mogelijke daders af te brengen van het pad naar radicalisering.

Europese Commissie, *STRIVE for Development, Strengthening Resilience to Violence and Extremism (Streven naar ontwikkeling, weerbaarheid versterken tegen geweld en extremisme)*, Bureau voor Publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2015,

https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/strive-brochure-20150617_en.pdf (Engels)

Propaganda

Een communicatievorm die erop gericht is om de houding van een gemeenschap te beïnvloeden voor een bepaald doel of positie. Burgers die niet vroeg genoeg mediawijsheid en informatievaardigheden aangekweekt hebben, kunnen informatie op een onethische wijze gebruiken en het verspreiden als propaganda op het internet. Dit draagt bij aan de mogelijk negatieve reputatie van media en het internet.

Akyempong Kwame, Cheung Chi-Kim, Grizzle Alton, Tuazon Ramon, Wilson Carolyn, *Media and information literacy. Policy and Strategy Guidelines (Mediawijsheid en informatievaardigheden. Strategische beleidsrichtlijnen)*. UNESCO, Parijs, 2012,

<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002256/225606e.pdf> (Engels)

Radicalisering

Net als de term 'extremisme' vormt de term 'radicalisering' het onderwerp van een debat in de context van gewelddadig extremisme. Het gebruik van de term zou de inperking van de vrije meningsuiting kunnen bepleiten. Want 'radicaal' kan inderdaad heel anders gedefinieerd worden naargelang de omstandigheden. In sommige situaties kan het gewoon betekenen: 'politieke verandering willen teweegbrengen'. In de context van gewelddadig extremisme verwijst 'radicalisering' meestal naar processen waardoor een persoon extreme standpunten of praktijken aanneemt die het gebruik van geweld goedpraten. Het centrale element hier is het aanvaarden van geweld. Als we het proces willen aanduiden waardoor iemand een gewelddadige extremist wordt, dan past de uitdrukking 'radicalisering die leidt naar geweld' beter dan 'gewelddadig extremisme'. Dit laatste focust op het ideologisch gemotiveerde gebruik van geweld.

UNESCO, *Preventing violent extremism through education. A Guide for policy-makers, (Preventie van gewelddadig extremisme door onderwijs. Een gids voor beleidsmakers)*. UNESCO, Parijs, 2017.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf> (Engels)

Radicalisme

Radicalisme is de pleitbezorging en het engagement wat betreft radicale veranderingen en herstructureringen van politieke en sociale instellingen om zo de traditionele en procedurele beperkingen weg te werken die de status quo in stand houden.

Europese Commissie, *The contribution of youth work to preventing marginalization and violent radicalization. A practical toolbox for youth workers & recommendations for policy makers (De bijdrage van jeugdwerk om marginalisering en gewelddadige radicalisering te voorkomen. Een praktische toolbox voor jeugdwerkers & aanbevelingen voor beleidsmakers)*, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2017.

Samenleven

Harmonieus samenleven tussen verschillende individuen en gemeenschappen. Volgens de Raad van Europa betekent samenleven: "vrijheid van meningsuiting en pluralisme van opinies, respect voor de menselijke waardigheid, participatie van alle burgers in het openbare leven, toegang tot informatie en de media".

Raad van Europa, *Living together. A handbook on Council of Europe standards on media's contribution to social cohesion, intercultural dialogue, understanding, tolerance and democratic participation (Samenleven. Een handboek over de standaarden van de Raad van Europa over de bijdrage van de media aan sociale cohesie, interculturele dialoog, begrip, verdraagzaamheid en democratische participatie)*. Raad van Europa, Straatsburg, 2009. p. 50.

<https://rm.coe.int/1680483533> (Engels)

Secularisme

Secularisme is het principe dat de scheiding tussen politieke en religieuze macht bepleit. Het garandeert de neutraliteit van de staat en bepaalt dat de staat niet tussenkomt in religieuze zaken.

Sociale identiteit

Sociale identiteit wordt door persoonlijke attributen (leeftijd, gender, job ...) en status (student, jongere, executive ...) gekenmerkt. We ontlenen het van een verondersteld lidmaatschap van een groep of subgroep. Net zoals een individuele identiteit evolueert een sociale identiteit tijdens je leven naargelang je ervaringen, positief of niet.

Terrorisme

Terrorisme verwijst naar een specifieke strategie om een politiek doel te bereiken door het aanwakkeren en uitbuiten van angst. In een emblematische Resolutie van de Algemene Vergadering van de VN (A/RES/64/297) veroordeelden de landen terrorisme in al zijn vormen en uitingen *"onafhankelijk van wie het pleegt, waar of waarom dan ook, omdat het een van de meest serieuze bedreigingen is voor internationale vrede en veiligheid"*. Deze toolbox omvat geen breed gamma aan activiteiten die helpen om terrorisme te begrijpen. Hij beperkt zich tot het ideologisch gebruik van geweld. De termen 'gewelddadig extremisme' en 'terrorisme' worden vaak verward en aan elkaar gelijkgesteld. Terrorisme is inderdaad een vorm van gewelddadig extremisme en er zit vaak ook een ideologische reden achter terrorisme, maar het conceptuele verschil is dat terrorisme angst en terreur gebruikt als middel om een doel te bereiken.

UNESCO, *Preventing violent extremism through education. A Guide for policy-makers, (Preventie van gewelddadig extremisme door onderwijs. Een gids voor beleidsmakers)*. UNESCO, Parijs, 2017.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf> (Engels)

Vals nieuws (fake news)

Foute of gemanipuleerde informatie met de bedoeling om schade te berokkenen. Volgens 'Les Décodeurs', de factcheckers van de Franse krant Le Monde, gebruikt vals nieuws "codes en formats van de traditionele pers om door te gaan als journalistiek".

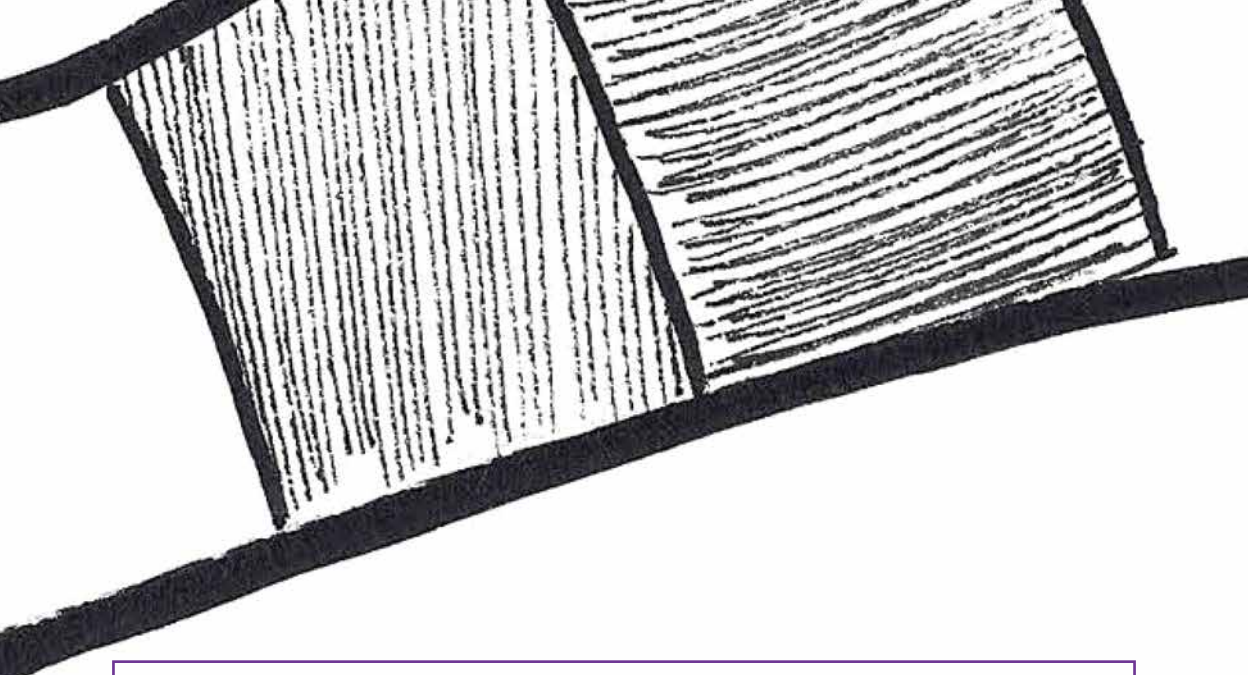
UNESCO, <https://en.unesco.org/courier/2017-july-september/lexicon-digital-age> (Engels)

Weerbaarheid (resilience)

Weerbaarheid of resilience verwijzen over het algemeen naar de vaardigheden van een individu om uitdagingen aan te kunnen die anders een negatieve impact zouden hebben op hun emotionele en fysieke welbevinden. In de context van gewelddadig extremisme verwijst 'weerbaarheid' naar de vaardigheden om standpunten en meningen te weerstaan die de wereld zwart-wit voorstellen en die haat en geweld legitimeren, in plaats van deze te aanvaarden. In het onderwijs veronderstelt dit dat studenten hun kritisch denkvermogen aanscherpen, zelf op onderzoek kunnen uitgaan om feiten te controleren zodat ze niet ten prooi vallen aan simplistische en eendimensionale wereldbeelden die door gewelddadige extremistische groepen verspreid worden. Studenten en jongeren weerbaar maken is een van de maatregelen die de onderwijssector kan nemen op gewelddadig extremisme in te dijken.

UNESCO, *Preventing violent extremism through education. A Guide for policy-makers, (Preventie van gewelddadig extremisme door onderwijs. Een gids voor beleidsmakers)*. UNESCO, Parijs, 2017.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf> (Engels)

Het is niet de bedoeling van *Liaisons* om de ins en outs van gewelddadig extremisme bloot te leggen. *Liaisons* is eerst en vooral een **praktisch instrument** voor iedereen die met jongeren werkt (jeugdwerkers, jeuginformatiewerkers, opvoeders, leraren, sociaal werkers, vrijwilligers enz.) om samen met hen onderwerpen aan te snijden die bijdragen aan de preventie van gewelddadig extremisme bij jongeren.

Deze toolkit gaat zowel in de diepte als in de breedte en houdt rekening met onderwerpen zoals **identiteit, anders zijn, zelfbewustzijn, debatvaardigheden, mediawijsheid** en **informatiecompetenties**. Het is een ambitieuze taak, want de bedoeling is om **jongeren bewust te maken** dat:

- Verschillen troeven zijn.
- Diverse meningen helpen om vrij **ideeën uit te wisselen** en zo de maatschappij te veranderen.
- **Kritisch denken** bijdraagt aan autonomie en vrijheid.
- **Zelfbewustzijn** de basis is voor zelfontplooiing en een voorwaarde om je plaats te vinden in de maatschappij.
- Al deze elementen (en nog andere) belangrijke ingrediënten zijn om samen te leven. Daarom zijn ze essentieel om een respectvolle en progressieve interculturele maatschappij te bouwen.

Jeugdwerkers zijn dankzij hun nauwe vertrouwensrelatie met de jongeren perfect geplaatst om risicofactoren te identificeren en verdere radicalisering en gewelddadig extremisme te voorkomen. Dit is een uitdagende taak, maar wel een die zeer noodzakelijk is in de huidige maatschappelijke context. We hopen dat *Liaisons* je kan helpen in je dagelijkse werk met jongeren om deze uitdagingen tot een goed einde te brengen.

european youth information
and counselling agency

info@eryica.org
www.eryica.org

ISBN 978-2-9199585-3-5

9 782919 958535